T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ BİLİM DALI

TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİNİN İNŞACI PERSPEKTİFTEN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: KOSOVA VE LÜBNAN ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

BÜŞRA KÜRTÜNCÜ KILIÇ

İSTANBUL, 2022

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ BİLİM DALI

TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİNİN İNŞACI PERSPEKTİFTEN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: KOSOVA VE LÜBNAN ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

BÜŞRA KÜRTÜNCÜ KILIÇ

Danışman: Doç. Dr. MERAL BALCI

İSTANBUL, 2022

ÖZET

TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİNİN İNŞACI PERSPEKTİFTEN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: KOSOVA VE LÜBNAN ÖRNEĞİ

Bu çalışma Türkiye'nin aynı kurumlar aracılığı ile farklı coğrafyalarda yer alan Kosova ve Lübnan'da benzer eylemler ve söylemler üzerinden nasıl yumuşak güç inşa etmeye çalıştığını ve bunun söz konusu ülkelerin vatandaşları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda hem yapısal olarak hem de yoğunlaştıkları faaliyet alanları olarak birbirlerinden farklılık gösteren; Türkiye'nin resmi, yarı resmi ve sivil kamu diplomasisi kurumları olan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA); Yunus Emre Enstitüsü (YEE) ve Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEF) eylem ve söylemleri analiz edilecek kurumlar olarak belirlenmiştir. Bu kurumların Kosova ve Lübnan'da gerçekleştirdikleri/ gerçekleştirilmekte oldukları faaliyet ve projeler, hem söz konusu kurumların Kosova ve Lübnan temsilcilerinin söylemleri hem de Türkiye devleti yetkililerinin bu ülkeler söz konusu olduğunda geliştirdikleri söylemler, yaptıkları açıklamalar incelenmiştir. Son olarak UDEF aracılığı ile söz konusu ülkelerde ulaşılan bireylerle gerçekleştirilen anket çalışmasından elde edilen veriler ışığında; Türkiye'nin Kosova ve Lübnan'da inşa etmeye çalıştığı yumuşak gücün başarısı ve eksiklikleri aktarılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kamu Diplomasisi, İnşacılık, Kosova, Lübnan, TİKA, YEE, UDEF

ABSTRACT

COMPARATIVE ANALYSIS OF TURKEY'S PUBLIC DIPLOMACY FROM A CONSTRUCTIVE PERSPECTIVE: THE CASE OF KOSOVO AND LEBANON

This study aims to examine how Turkey tries to build soft power through similar actions and discourses in Kosovo and Lebanon, which are located in different geographies, through the same institutions, and its effects on the citizens of these countries. In this context, they differ from each other both structurally and in terms of their areas of activity; Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA), Turkey's official, semi-official and civil public diplomacy institutions; Yunus Emre Enstitüsü (YEE) and International Student Associations Federation (UDEF) were determined as institutions whose actions and discourses would be analyzed. The activities and projects carried out by these institutions in Kosovo and Lebanon, the discourses of the representatives of these institutions in Kosovo and Lebanon, as well as the discourses and statements made by the Turkish state authorities when it comes to these countries were examined. Finally, in the light of the data obtained from the survey conducted with the individuals reached in the said countries through UDEF; The success and deficiencies of the soft power that Turkey is trying to build in Kosovo and Lebanon are conveyed.

Keywords: Public Diplomacy, Constructivism, Kosovo, Lebanon, TIKA, YEE, UDEF

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
İÇİNDEKİLER iii
KISALTMALAR v
TABLOLAR LİSTESİ vii
GİRİŞ 1
1. BÖLÜM 3
KAMU DİPLOMASİSİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ 3
1. Kamu Diplomasisi Kavramı 3
1.1. Kamu Diplomasisinin Tarihsel Arka Planı ve Geleneksel Diplomasi- Kamu Diplomasisi İlişkisi 6
1.2. Kamu Diplomasisi Kaynakları 8
1.3. Kamu Diplomasisinin Araçları ve Türleri 13
1.4. Kamu Diplomasisinin Boyutları ve Yöntemleri 20
2. Kamu Diplomasisinde Yumuşak Güç Kavramı 22
3. Kamu Diplomasisi Aktörleri 27
4. Türkiye'nin Kamu Diplomasisi 29
4.1. Türkiye'nin Kamu Diplomasi Tarihi 30
4.2. Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Aktörleri 35
2. BÖLÜM 50
ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE İNŞACILIK VE KAMU DİPLOMASİSİ 50
1. Sosyal İnşacılık Kuramının Temel Argümanları 50
2. Sosyal İnşacılık Kuramına Çeşitli Yaklaşımlar 53
3. İnşacılık ve Kamu Diplomasisi İlişkisi "Yumuşak Güç" 57
3. BÖLÜM 60
TÜRKİYE'NİN FARKLI COĞRAFYALARDAKİ KAMU DİPLOMASİSİ İNŞASI: KOSOVA VE LÜBNAN ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME 60
1. Türkiye- Kosova İlişkileri 60
1.1. Türkiye- Kosova İlişkilerinde Tarihsel Süreç 60
1.2. Kurumların Kosova'daki Yumuşak Güç Faaliyetlerinin İnşaacılık Perspektifinden Değerlendirilmesi 69
2. Türkiye- Lübnan İlişkileri 86

2.1. Türkiye- Lübnan İlişkilerinde Tarihsel Süreç 87
2.2 Kurumların Lübnan'daki Yumuşak Güç Faaliyetlerinin İnşaacılık Perspektifinden Değerlendirilmesi 92
3. Türkiye'nin Kosova ve Lübnan'daki Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinin Etkileri/ Çıktıları 97
SONUÇ 103
KAYNAKÇA 107

KISALTMALAR

TİKA: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

YEE: Yunus Emre Enstitüsü

UDEF: Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu

YTB: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

VGM: Vakıflar Genel Müdürlüğü

SETA: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı

TASAM: Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi

ORSAM: Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi

SAM: Stratejik Araştırmalar Merkezi

BYEGM: Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü

TRT: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

DEİK: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu

AA: Anadolu Ajansı

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

İHH: İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

MÜSİAD: Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TOKİ: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri

THY: Türk Hava Yolları

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının

GDAÜ: Güney Doğu Avrupa İşbirliği Süreci

KDM: Kararlı Destek Misyonu

KDTP: Kosova Türk Demokratik Partisi

STA: Serbest Ticaret Anlaşması

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

PKO: Program Koordinasyon Ofisi

TÜSSİDE: Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü

TABİP: Türkiye Bilimsel ve Akademik İş Birliği Projesi

TUDER: Tekirdağ Uluslararası Öğrenci Derneği

T.C: Türkiye Cumhuriyeti

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

BM: Birleşmiş Milletler

UNIFIL: Birleşmiş Milletler Lübnan Geçici Kuvveti

UGYK: Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti

KFOR: Kosova Gücü

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

JICA: Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Kamu Diplomasisi Türleri

Tablo 2: Gücün Sınıflandırılması

Tablo 3: Kamu Diplomasisinin Aktörleri

Tablo 4: Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Aktörleri

Tablo 5: TİKA Teşkilat Tablosu

Tablo 6: Türkiye'nin Resmi Kalkınma Yardımları (2002- 2020; Milyon Dolar)

Tablo 7: Türkiye'nin Avrupa ve Kosova'ya Yaptığı İki Taraflı Resmi Kalkınma Yardımlarının Yıllara Göre Dağılımı (Milyar Dolar)

Tablo 8: Türkiye Resmi Kalkınma Yardımları Kategorilere Göre Dağılımı [2020; Milyon Dolar]

Tablo 9: Yıllara Göre Kültür Sanat Faaliyetlerinin Sayıları

Tablo 10: Türkoloji Projesinde Yıllara Göre Protokol ve Ülke Sayısı

Tablo 11: 2014 Yılında Lübnan'a Yapılan Harcamaların Sektörel Dağılımı (%)

Tablo 12: Lübnan'ın Yıllara Göre Bütçeden Aldığı Pay (%)

Tablo 13: Lübnan'a Yapılan İki Taraflı Resmi Kalkınma Yardımları (Milyon Dolar)

Tablo 14: Ankete Katılanların Mesleki Dağılımı

Tablo 15: Ankete Katılanların Türkiye Hakkında Bilgi Edindikleri Aktörler

Tablo 16: Ankete Göre Türkiye'ye Gelen/ Gelmeyen ve Tavsiye Edip/ Etmeyecek Katılımcılar

Tablo 17: Ankete Göre Türkiye'nin Ön Plana Çıktığı Düşünülen Unsurlar

GİRİŞ

Bu tez çalışmasında Türkiye'nin Osmanlı mirası ve İslam kimlikleri üzerinden oluşturduğu ortak anlatı ile aynı kurumlar aracılığıyla farklı coğrafyalarda benzer eylemler ve söylemler üzerinden inşa ettiği kamu diplomasisi ve etkileri incelenmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin önde gelen kamu diplomasisi aktörlerinden Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA),Yunus Emre Enstitüsü (YEE) ve Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEF) olmak üzere üç kurumun eylem ve söylemleri baz alınmaktadır. Çalışma sonucunda bu üç kurum aracılığı ile oluşturulan yumuşak gücün etkilerini analiz edebilmek amacı ile UDEF aracılığı ile ulaşılan kişilerle gerçekleştirilen anket çalışması analiz edilecektir. Çalışma kapsamında Türkiye'nin; resmi, yarı resmi ve sivil olan kamu diplomasisi araçları olmaları nedeni ile söz konusu kurumlar tercih edilmiş, bu sayede farklı yapılanmalara sahip ve farklı faaliyet alanlarında aktif olan kurumların eylem ve söylemleri incelenerek çalışmaya daha geniş bir perspektif kazandırılması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte söz konusu kurumların hedef kitle nezdindeki bilinirlikleri de ölçülmektedir. Bu bağlamda farklı coğrafyalarda yer alan ve TİKA, YEE ve UDEF'in aktif şekilde faaliyet gösterdiği coğrafyalar olan Ortadoğu ve Balkanlardan Lübnan ve Kosova ülkeleri vaka olarak tercih edilmiştir. Vaka olarak incelenen ülkelerin belirlenmesinde; her iki ülkenin de kozmopolit yapıda olup çok sayıda dini ve kültürü de bünyelerinde barındırıyor olmalarının yanı sıra Türkiye'nin her iki ülkede de ortak din ve tarih vurgusu üzerinden benzer eylem ve söylemler geliştirerek aynı kurumlar aracılığı ile kamu diplomasisi faaliyetlerini gerçekleştiriyor olması etkili olmuştur. Çalışmanın ilk bölümünde kamu diplomasisi kavramı ayrıntılı şekilde açıklanmakta ve Türkiye'nin kamu diplomasisi hakkında bilgilere yer verilmektedir. İkinci bölümde çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan inşacılık kuramı temel argümanlarına vurgu yapılarak aktarılmakta ve kamu diplomasisi ile inşacılık kavramı arasındaki ilişki yumuşak güç çerçevesinde kurulmaktadır. Son bölümde çalışmada vaka olarak tercih edilen Kosova ve Lübnan ile Türkiye'nin tarihsel süreç içerisindeki ilişkileri kurumlardan önce ve kurumlardan sonra olmak üzere iki ana başlıkta ayrı ayrı incelenmektedir. Çalışma kapsamında tercih edilen üç kurumun bu ülkelerde benzer eylem ve söylemler üzerinden yürüttükleri kamu diplomasisi faaliyetleri kimlik inşası üzerinden değerlendirilmektedir. Son olarak gerçekleştirilen anket çalışmasından elde edilen veriler ışığında; Türkiye'nin yumuşak güç inşa etmek amacı ile gerçekleştirmekte olduğu eylemlere ve geliştirdiği söylemlere yerel halkın vermiş olduğu tepkiler karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Türkiye'nin Kosova ve Lübnan'da üç kurum üzerinden gerçekleştirdiği

faaliyetlere toplu halde yer verilen tez çalışması bu ülkelerdeki kamu diplomasisi faaliyetlerine ulaşmak isteyen araştırmacıların faydalanabilecekleri kaynak niteliği taşımaktadır. Ortak din ve tarih temelinde oluşturulan ortak anlatının bir arada aktarılmasının da söylem bazında kamu diplomasisi çalışmaları yapan araştırmacılara bütünlük sağlayabileceği düşünülmektedir. Türkiye'nin belirli bir coğrafyadaki kamu diplomasisi faaliyetlerini aktaran çalışmalara literatürde sıkça rastlanmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'nin belirlenen coğrafyalarda yürütülen faaliyetlerin aktarılmasının yanı sıra benzer anlatı ile inşa edilen yumuşak güce farklı coğrafyalarda verilen tepkilerin karşılaştırmalı olarak analiz ediliyor olması bu tez çalışmasının özgün değerini oluşturmakta ve literatürdeki diğer çalışmalardan ayırmaktadır. Söz konusu üç kuruma faaliyetlerine yönelik tepkilere dair veri sunması çalışmanın katkılarından biri olarak görülmekte, bu sayede çalışma kurumların var olan ya da gelecekteki eylem ve söylemlerine yönelik ortaya çıkacak alternatif fikirlere katkı sağlamaktadır. Türkiye'nin TİKA, YEE ve UDEF aracılığıyla Kosova ve Lübnan'da kamu diplomasisi faaliyeti olarak neler yaptığını, yaptıklarının bu ülkelerde nasıl etkiler ortaya çıkardığını analiz eden çalışmada, Türkiye'nin kamu diplomasisinde daha farklı ne/neler yapılabilir sorusuna verilmeye çalışılan cevaplar literatüre sağladığı düşünülen katkılardan sonuncusunu oluşturmaktadır.

1. BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ

1. Kamu Diplomasisi Kavramı

İnsanlık tarihi boyunca yaşanan yıpratıcı ve yıkıcı savaşlar zaman içerisinde sorunların çözümüne alternatif yolların geliştirilmesini sağlamaktadır. Bu yollardan biri olarak görülen "diplomasi" devletlerin aralarındaki sorunların savaşa dönüşmeden çözülmesi, barışın sürekliliğinin sağlanmasını amaçlamakta, bu sayede barışçıl yöntemlerle müzakereler yapılarak sorunların çözümü için çeşitli antlaşmalar gerçekleştirilmektedir. Diplomasinin uygulanma tarihi toplumsal örgütlenmelerin başladığı ilk dönemlere dayandırılmakta, Nicolson diplomasinin kökenlerinin farklı insan gruplarının aralarında avlanma alanlarının sınırlarını çizmek için yaptıkları anlaşmalarda aranması gerektiğini belirtmektedir (Nıcolson, 1953, s. 2). Bu yönlendirmeden hareketle tarihin ilk yazılı anlaşması olarak bilinen MÖ 1280 tarihinde Mısırlılar ve Hititliler arasında imzalanan Kadeş Anlaşması ilk yazılı diplomasi belgesi olarak kabul edilmektedir. Diplomasinin kavramsal oluşumu ise Antik çağlara dayandırılmakta o dönemde ikiye katlanmış resmi belge ve evraklar için kullanılan "diploma" kelimesinin; devletlerin birbirleri ile sürekli iletişim halinde oldukları çok aktörlü bir yapıya sahip Antik Yunan'da ortaya çıkarak diğer dillere geçtiği bilinmektedir (UPA, 2012). 1796 yılında Edmund Burke diplomasi kavramının içeriğini uluslararası ilişkilerdeki süreçlerin yürütülme sanatı ve bu sanat gerçekleştirilirken uygulanan beceri ve taktik anlamında ilk kez tanımlamıştır. Genel kapsamda uluslararası sistemin başat aktörleri kabul edilen devletlerin aralarındaki ilişkilerde kullandıkları yöntemlerin tümü olarak kabul edilen diplomasi kavramı temelde devletlerarası ilişkilerde yalnızca gücün hâkim olmasının önüne geçmek amacıyla medeniyetler tarafından oluşturulmuştur. Dış politikanın yürütülmesi ile alakalı olan diplomasi kavramı için çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır. Gönlübol diplomasiyi, hükümetlerin verdikleri kararları doğrudan diğer ülkelerin karar mekanizmalarına ulaştırma süreci (Gönlübol, 1993, s. 112) olarak açıklarken, Morgenthau ulusal çıkarların barışçıl yollardan korunması (H. Çakmak, 2007) olarak ifade etmektedir. Diplomasi kısa süreli sorunların giderilmesinin yanı sıra gelecekte karşılaşılabilecek olası problemlerin ortaya çıkmasını engellemek için de alternatif fikirler sunmaktadır (Öymen, 2007). Ernest Satow'un bağımsız devletler arasındaki resmi ilişkilerde zekânın barışçı araçlarla kullanılması (Satow,

2015) şeklinde yaptığı diplomasi tanımlamasında da görüldüğü üzere geleneksel diplomaside devletler tek aktör olarak kabul edilmekte uluslararası ilişkiler, devlet-devlet düzeyinde diplomatlar aracılığıyla düzenlenen bir alan olarak bilinmektedir. Günümüzde uluslararası ilişkilerde diplomasisinin yalnızca resmi görevlilerce yürütülmesi devletlerin aralarındaki ilişkileri yürütürken kendi çıkarlarını korumalarında ve uluslararası sistemde görünürlük kazanmalarında oldukça yetersiz kalmaktadır. Küreselleşme ve beraberinde yaşanan iletişim teknolojisindeki gelişmeler diplomaside yeni ilişki biçimlerinin gelişmesinin de önünü açmıştır. Küresel diplomasi olarak da anılan bu yeni diplomasi anlayışında artık diplomasinin devletlerle birlikte uluslararası örgütlerin, çok uluslu şirketlerin, ülkelerin sivil toplum kuruluşları ve kamuoylarının da dâhil oldukları bir süreç haline geldiği görülmektedir. Yenidünyada ortaya çıkan uluslararası çevrenin yönetilmesi üzerine kurulu olan diplomasi şekline kamu diplomasisi adı verilmektedir. Kamu Diplomasisi anlama, bilgilendirme ve etkileme eylemlerinin birleşimi olarak düşünülmektedir. İlk olarak etkilemek istenilen yabancı ülkenin ihtiyaçları, kültürleri, insanları tanınarak anlamlandırılır. Ardından etkileyen ülke hakkında halk doğru bir şekilde bilgilendirip varsa yanlış algılamalar düzeltilir. Son olarak kültürel, tarihsel, siyasal alanlar başta olmak üzere çeşitli noktalarda ortak paydalar bulunularak köklü ilişkiler inşa edilip hedef ülke, söz konusu ülkenin kendi çıkarları ile uyumlu olacak şekilde yönlendirilmeye çalışılır. Kamu diplomasisi, devletlerin tanınırlık ve dış görünüşlerinin işbirlikleri için avantajlı konum sağlayacak bir güç olduğu düşüncesine dayanmaktadır.

Kamu diplomasisi kavramının bilim insanları, akademisyenler, yazarlar ve konuyla ilgilenen diğer kişiler tarafından farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Evan Potter'ın bir hükümetin başka bir ulusun kamuoyunu özelliklede toplumun önde gelen bireylerini etkileyerek o ulusun politikalarını kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmeye çalışması olarak tanımladığı kamu diplomasisini (Potter, 2002, s. 45); Erhan Doğan ülkelerin fırsat, çıkar ve oluşabilecek risklere göre ayarladıkları ve yabancı halkları etkileme amacıyla gerçekleştirdikleri eylemler olarak adlandırmış (Doğan, 2012, s. 13); Signitzer ise devletlerin yabancı halklar aracılığı ile kendi halkının, düşünce, hayal ve amaçlarını destekleyecek biçimde olumlu bir imaj oluşturma amacıyla kurdukları iletişim süreci şeklinde tanımlamıştır (Signitzer, 2008, s. 206). Stratejik bir iletişim aracı olarak kamu diplomasisi, "kamuoyunun anlaşılması, bilgilendirilmesi ve etkilenmesi'" faaliyetlerinin toplamı olarak tanımlanmakta (Evera & Krause, 2009); kamu diplomasisinin küreselleşmenin etkisi ile hızla değişen dünyadaki uluslararası ilişkiler sisteminde her geçen gün daha da ilerleyen diplomatik

ilişkilerin ve iletişim şekillerinin yeni hali olduğu kabul edilmektedir (Kömür, 2020, s. 91). Hans Tuch kamu diplomasisinde temel amacın devletlerin yabancı halklar, kamuoyu ve kamuoyu önderleri ile iletişime geçerek olumlu bir imaj oluşturmak olduğunu belirtmektedir. Tuch'a göre; hükümetler arasında gerçekleşen bu iletişim sürecinde devletler ulusal çıkarları ve güncel politikalarının yanı sıra kendi kurumlarını ve kültürünü, ulusunun düşüncelerini ve ideallerini de yabancı halklara anlatma amacı taşımaktadır (Tuch, 1990, s. 3). Carl Botan ve Vincent Hazleton ise Puplic Relation Theory isimli kitaplarında; uluslararası düzende alınan resmi kararları artık devlet- devlet arasında yapılan görüşmelerden ziyade iktidarlar ile diğer ülkelerin vatandaşları arasındaki ilişkilerin şekillendirdiğini belirtmektedir (Botan & Hazleton, 2006, s. 436). Kamu diplomasisinin algıları yönetme ve yabancı kamu sektörlerini etkileyerek yönlendirme sanatı olduğu düşünülmekte (Manheim, 1994); onu uygulayanların çıkarlarına yönelik de tanımlanarak, zaman içerisinde tamamen fikirlerle ve değerlerle ilgili olacağı söylenmektedir (Riordan, 2007). Osgood ve Etheridge kamu diplomasisin devletlerin kendi hedeflerine ulaşmasını sağlayacak eylemleri uygulayanlara destek vermesi olduğunu söyleyerek kavramı bir ulusun dış politika amaçlarına yönelik yürüttüğü propaganda olarak açıklamaktadırlar (Osgood & Etheridge, 2010). Ancak kamu diplomasisi bilginin her zaman doğru olması ve kaynağının daima belli olması yönü ile yabancı kamuoylarının etkilenmesini sağlayan içerisinde psikolojik savaş uygulamalarını, kanıtlanamayan bilgileri de barındıran propagandadan[1] ayrılmaktadır. İbrahim Kalın kamu diplomasisinin hedefinin propaganda yapmak değil, nesnel verilere ve gerçeklere dayalı stratejik bir iletişim dili inşa edip farklı kesimlerin hizmetine sunmak olduğunu belirtmektedir (Kalın, 2012). Jim Rıggıns ise kamu diplomasisini, hükümetlerin ulusal hedeflerine ulaşmak için yapılandırılmış doğru bilgiyi açıkça yayma girişimi olarak tanımlayıp bilginin doğruluğunu vurgulamaktadır (Riggins, 1998). Dikkatle vurgulanması gereken noktalardan birisi de kamu diplomasisinin tek yönlü bir iletişimden ziyade interaktif ve dinamik bir iletişim yapısına sahip olduğudur. Hedef ülkenin kamuoyunu etkilemek için ilk olarak o ülkenin vatandaşlarının dilini, kültürünü, dinini, sosyal ve siyasal yapısını anlamak, tanımak ve muhatap kitleyi dinleyerek önem verdikleri değerleri belirlemek gerekmektedir. Tanıdıktan sonra bilgilendirerek ikna etme amacı gerçekleştirilebilir. Kamu diplomasisinde konuşmak kadar dinlemek, anlatmak kadar anlamak, iletmek kadar iletişime açık olmak önemli görülmektedir (Kalın, 2012). Bu çift taraflı diplomasi metodunu Gifford Malone; anlaşılmak istiyorsak ilk olarak iletişime geçilen

[1] (Kadim Bir Harp Yöntemi PROPAGANDA, 2018)

hedef kitlenin kültürünü, tarihini, psikolojisini ve özellikle de dilini öğrenmeli, anlamalıyız (Malone, 1988, s. 12) şeklinde vurgulamaktadır.

Kamu diplomasisi; bilgilendirme ve tanıtım faaliyetleri, siyasi ekonomik ve teknik kalkınma yardımları, eğitim ve kültür alanındaki işbirlikleri, kültür ve dil enstitüleri kurulması, lider ziyaretleri gibi çeşitli faaliyetler yolu ile inşa edilmektedir. Somali- Türkiye ilişkisi lider ziyaretleri kapsamında gerçekleşen başarılı kamu diplomasisi inşasının en belirgin örneklerinden birini oluşturmaktadır. 2011'de Başbakan Erdoğan'ın ailesi, bazı bakanlar, birçok yardım örgütü temsilcileri, iş insanları ve ünlülerin oluşturduğu 200 kişilik büyük bir heyetle birlikte Somali'ye yapmış olduğu ziyaret Somali halkında Türkiye'ye karşı yakınlık duyulmasını sağlamıştır. Son 20 yılda Somali'yi ziyaret eden Afrikalı olmayan ilk lider olmasından ötürü Erdoğan'a karşı hem devlet yetkililerinin hem de yerel halkın sempatisi oluşmuştur (Özerdem, 2016, s. 140). Lider ziyareti sayesinde temelleri atılan yumuşak güç iki ülke arasında kurulan çok sayıda ekonomik, ticari ortaklığı da beraberinde getirmiştir.

1.1. Kamu Diplomasisinin Tarihsel Arka Planı ve Geleneksel Diplomasi- Kamu Diplomasisi İlişkisi

Kamu diplomasisi kavramı ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bulunan Tufts Fletcher Üniversitesi'nde Hukuk ve Diplomasi Okulu Dekanı aynı zamanda Tuft Üniversitesi'ne bağlı olan Edward Murrow Merkezi'nin Başkanı Edmund Gullion tarafından 1965 yılında gündeme getirilmiştir (Aydoğan & Aydın, 2011, s. 51). Gullion kavramı, kamuoyu davranışlarının dış politikanın yapımında ve yürütülmesindeki etkisi olarak açıklamakta; Edward Murrow Kamu Diplomasisi Merkezi de dış politikaların düzenlenmesi ve yürütülmesi üzerindeki kamuoyu etkisine vurgu yapmaktadır. Kamu diplomasisinin geleneksel diplomasinin ötesine geçerek hükümetler tarafından yabancı ülkelerde kamuoyu sağlanması, özel kuruluşların ve ülkelerin sivil toplum örgütlerinin diğer ülkelerin kuruluşları ve örgütleri ile etkileşimde bulunması, diplomatlar ve yabancı meslektaşları arasında iletişim sağlanması gibi uluslararası ilişkiler alanının boyutlarını ve kültürlerarası iletişim süreçlerini kapsadığı aktarılmaktadır (Morrow, 1965). Kamu diplomasisinin kavramsal olarak gelişimi yakın tarihlerde olsa da; Fransa ve Prusya arasında gerçekleşen savaş sonrası Fransa'nın kaybetmesinden dolayı oluşan olumsuz imajını düzeltmek için 1883 yılında Alliance Française'i kurması (J. S. Nye, 2008, s. 96) gibi örnek

olaylar uygulamalarının 19. yüzyıla kadar dayandığını göstermektedir. Tarihte kamu diplomasisi uygulamalarının en belirgin örneklerinin görüldüğü dönemlerden olan 1. Dünya Savaşı esnasında çok sayıda ülkenin farklı devletlerde ofisler açarak yabancı devletlerdeki halklara kendisini tanıtmak, anlatmak ve o ülkelerdeki halkları etkilemek amacı taşıdığı bilinmektedir. İlk olarak 1895 yılında İtalyan mucit Marconi tarafından üretilen radyonun, 1. Dünya Savaşı sonrasına denk gelen dönemlerde kullanımının yaygınlaşmasıyla da devletlerin farklı ülkelerin kamuoylarına ulaşarak onlar üzerinde etki kurmalarının kolaylaştığı görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı analiz edildiğinde savaş konusunda hükümetlerin kendi halklarının talepleri doğrultusunda politikalar izlemek zorunda kaldıkları görülmekte kamuoyunun politikalar üzerinde doğrudan etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bundan ötürü savaş sonrasında diplomasi anlayışında değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. Uluslararası ilişkilerde başant aktör olarak kabul edilen devletleri hedefleyen diplomasi anlayışı savaş sonrasında yabancı kamuoylarının, uluslararası örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının da aktör olarak kabul edilmesi ve iletişimde yaşanan gelişmelerle birlikte geleneksel diplomasi anlayışı değişerek yerini kamu diplomasisine bırakmıştır. Ulusal ve uluslararası süreçlerin dünya kamuoyuna duyurulmasında aracı olan "basının" diplomasi alanına girmesiyle kamuoyunun daha da etkin hale gelmiştir (Acar, 2014, s. 429). Tiedeman, diplomasinin iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle model değiştirdiğini ve uluslararası sistemdeki varlıkları kabul edilen yeni aktörlerin, uluslararası ilişkilerde büyük rollere sahip olduklarını belirtmektedir (Tiedeman, 2005, s. 8). Diplomaside yaşanan değişim ile kendisine alan bulan kamu diplomasisini ise bir hükümetin kendi ulusunun ideallerini, fikirlerini, kurumlarını, kültürünü aynı zamanda ulusal hedeflerini ve hali hazırdaki politikalarını yabancı kamuoyuna anlatmak için girdiği bir iletişim süreci olarak tanımlamaktadır (Tiedeman, 2004, s. 6). Yine geleneksel diplomasi anlayışından farklı olarak kamu diplomasisinin temelinde karşılıklı iletişim, ikna etme, inandırma, ifade etme, kendini anlatma gibi unsurlar yer almaktadır. Nitekim Soğuk Savaş esnasında ABD ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasında çok sayıda alanda yürütülen rekabetin aslında temelde kalpleri ve zihinleri kazanma savaşı olarak adlandırılan (Duffey, 2009, s. 325) kamu diplomasisi alanında yürütüldüğü zaman içerisinde anlaşılmaktadır. Silahlarla yok edilmesi mümkün olmayan ve tüm dünyayı etkileyen düşüncelerle mücadele etmek için daha iyi düşüncelerin üretilmesi gerektiği fikri göz önünde bulundurulduğunda (Bailey, 1968, s. 71) devletlerin bu dönemde doğrudan yabancı kamuoylarına yönelik düşünce mücadeleleri yürütmeleri dikkat çekmektedir. Joseph

Nye; Sovyet devlet propagandasının ve kültür programlarının esneklikte ve çekicilikte, Amerika'nın ticari popüler kültürü ile yarışamadığını; televizyon ve sinema sayesinde Berlin Duvarı'nın, Batının popüler kültürüne ait imgeler yüzünden çok daha önce yıkıldığını iddia (J. S. Nye, 2005, s. 54). Soğuk savaş esnasında yaşananlar kazananın belirlenmesinde kamu diplomasisinin öneminin açık şekilde görülmesini sağlamaktadır. Soğuk Savaş'tan kısa süre sonra gerçekleşen ve tarihin dönüm noktalarından biri olarak kabul edilen 11 Eylül saldırıları ile birlikte de uluslararası barışın korunarak gelecekte yeniden yıkıcı etkiye sahip bir savaşın ya da şiddet içerikli eylemlerin yaşanmasının önüne geçilmesi için devletlerarası iletişimin sağlanmasında kamu diplomasisine yönelik hassasiyetin arttığı bilinmektedir. Demokratik yönetimlerin artmasıyla birlikte devlet liderlerinin kendi aralarında kurdukları dostlukların halk tarafından desteklenmedikçe sağlam olmadığı anlaşılmakta, bu durum liderlerin etkinliğinin kısıtlanmasını da beraberinde getirmektedir. Hem geleneksel diplomaside hem de kamu diplomasisinde amaç dış politikanın devlet çıkarına yürütülmesini sağlamak olsa da liderler arasındaki geleneksel diplomasi kamu diplomasisi ile desteklenmediği sürece kısıtlı kalacaktır. Bundan ötürü geleneksel diplomasi anlayışındaki diplomasinin sadece devletler ya da uluslararası aktörler arasındaki ilişkilerle ilgili olduğu kanısı geride bırakılarak kamuoyları ve resmi olmayan örgütler de diplomasi sürecine dâhil edilmekte ve karşılıklı güvenirlik üzerine kurulu uzun vadeli politikalar belirlenmeye başlanmaktadır. Kamu diplomasisi, geleneksel diplomasiden farklı olarak başka devletlerin hükümetlerine değil hükümet dışı aktörlerine ve kamuoylarına karşı kullanılan araç halini almaktadır. Kamuoyuna yönelik yürütülen diplomasi ile ülkeler arasındaki ilişkilerin istenilen boyuta taşınması çok daha kolay olmaktadır. Yaşanan gelişmeler sonrası bilgi, kültür ve iletişim diplomasinin temelini oluşturan kavramlar haline gelmektedir. Bu bağlamda devletler kendi kültürlerini ve tarihlerini başka toplumlara aktararak uluslararası arenada görünürlüklerini artırmakta, varsa kendilerine dair yanlış bilgileri düzeltmekte, kendisini doğru şekilde tanıttığı için olumsuz imaj oluşmasını önlemekte ve farklı toplumlar üzerinde olumlu etki bırakabilme olanağı bulmaktadır. Devletlerin izledikleri politikalarda hem kendi kamuoylarını hem de diğer ülkelerin kamuoylarını dikkate almaları, kendilerini tanıtma bunu yaparken de muhataplarını tanıma istekleri kamu diplomasisi faaliyetlerinin giderek daha da çok önem kazanmasını ve aktif şekilde yürütülmeye çalışılmasını sağlamaktadır.

1.2. Kamu Diplomasisi Kaynakları

Bir ülkenin kültürü, siyasi değerleri, dış politikası, ekonomisi, , küresel çapta faaliyet gösteren şirketleri, eğitim kalitesi, medya ve tanıtım faaliyetleri o ülkenin kamu diplomasisi kaynaklarını oluşturan başlıca kaynaklar arasında yer almaktadır. Kamu diplomasisinde etkin olabilmek için ülkeler kendi kültürlerini yabancı halklara tanıtıp onların nezdinde ilgi çekici hale getirmeye çalışmaktadır. Bunu yaparken dış politika kararlarını, iç kamuoyu ile birlikte dış kamuoyunu da göz önünde bulundurarak almakta iç- dış politika uyumuna dikkat etmektedirler. Eğitimin kalitesini artırarak ülkelerini daha çekici hale getirmeyi bu sayede de uzun süreli iletişimin[2] sağlanmasını amaçlamaktadırlar. Ekonomide çok uluslu şirketlerin etkinliğini ülkelerine dair imaj oluşturmada kullanmaktadırlar. Gerçekleştirdikleri tanıtma faaliyetlerinde medyanın stratejik kullanımına özen göstererek dünya kamuoyunun ülkelerini doğru şekilde tanımasını dolayısıyla ülkeleri ile alakalı alınacak kararların kendi çıkarlarına olacak şekilde olumlu yönde etkilenmesini istemektedirler.

Kamu diplomasisinin en önemli kaynaklarından biri olan kültür devletlerin sahip oldukları görülmeyen güç olarak anılmaktadır. Popüler hale getirilen kültürlerin etkisi eğitim, spor, markalaşma, sosyal hayat başta olmak üzere çok sayıda alanda kendini göstermekte, insanların fikirlerinin dolayısı ile davranış ve tutumlarının şekillenmesinde etkili olmaktadır. Toplumlar kültürlerini tanıdıkları ve aralarında kültürel bağ kurdukları yabancı halklarla iletişimi artırmakta halkın istekleri de devletlerin karar vericilerinin izlediği politikalara yansımaktadır. Kültürel yakınlıklar; ülkeler arasında yaşanan gerilimlerin, olumsuz düşüncelerin, siyasi olarak çözülemeyecek sorunların anahtarlarını çoğu zaman içerisinde barındırmaktadır. Soğuk Savaş döneminde diplomat olan Amerikalı tarihçi George Kennan'da devletlerin birbirleri hakkında var olan olumsuz izlenimlerle mücadele etmeleri için kültürel ilişkilerin kurulmasının önemine dikkat çekmektedir (Aydoğan & Aydın, 2011, s. 56). Kültürel etkinlikler sıradan halkın tüm tabakalarını etkisi altına almakta özellikle toplumda yer alan kanaat önderlerinin ya da elit sınıfın etkilenmesi halkın geri kalanının da düşüncelerinin şekillenmesini sağlamaktadır. Kültürel aktarımın sağlandığı en önemli etkinliklerden birisi eğitim kapsamında gerçekleşen değişim programlarıdır. 1958 yılında Kolombiya Üniversitesi'nde, Siyaset Bilimci David Truman'la beraber çalıştıkları bilinen Aleksandr Yakolev'in, Soğuk Savaş döneminde Sovyet lider Mikail Gorbaçov'un liberalizme dair fikirlerinin değişmesini sağlaması sonucunda Sovyet sisteminin yıkılması değişim programlarının önemini göstermektedir. Bu programlar aracılığı ile farklı ülkelerde eğitim

[2] Uzun süreli iletişim kamu diplomasisinin üçüncü boyutunu oluşturmaktadır. Bu boyutta burslar, değişim programları, staj, seminerler, konferanslar ve medya kanallarına ulaşım yoluyla yıllar içerisinde önemli kişilerle uzun süreli ilişkiler geliştirilmektir.

almış bir kişinin ülkesine döndükten sonra önemli siyasi mekanizmalarda yer alması ile ortaya çıkan sonuçlar kültür sayesinde bir kişiyi etkilemenin bir ülkenin düşüncelerini şekillendirmede nasıl anahtar olacağını gösterir niteliktedir. Mısır'ın efsanevi lideri Nasır sonrası göreve gelen Enver Sedat ve İngiltere'de en uzun dönem başbakanlık görevinde kalan Margaret Thatcher Amerika'nın kültürel ve akademik değişim programlarına katılmış ve ülkelerine döndüklerinde önemli siyasi pozisyonlara gelmiş isimlerden bazılarıdır. Colin Powell ABD dışişleri bakanlığı görevini yürüttüğü sıralarda Uluslararası Eğitim Haftasında "Ülkemiz için, burada eğitim gören, geleceğin dünya liderlerinin dostluğunu kazanmaktan daha iyi bir servet düşünemiyorum" cümleleri ile değişim programları sayesinde ülkelerine gelen bireyleri etkileyen yerel değerlerin, kültürün önemine vurgu yapmaktadır (J. S. Nye, 2005, ss. 50-51). Söz konusu örnekler kamu diplomasisinde eğitimin kalitesinin artırılarak ülkenin cazip hale getirilmesinin ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Kültürlerarası iletişimin hızlanmasında medya araçlarının özellikle de televizyonun önemi oldukça fazladır. Ancak medya araçları, üst kültürü tüm dünyaya yayarak popülerleştirmesinden ötürü çeşitli ülkelerde olumsuz karşılanmış ve televizyon yasaklanmaya çalışılmıştır. İran devriminde de sonrasında da hükümetin ideolojik bir aygıt olarak aktif şekilde kullandığı televizyonda yabancı ülkelerin yayınlarının izlenmesinin önüne geçilmek amacı ile 1994 yılında İran'ın ruhani lideri uydu antenlerinin üretilmesini, satılmasını ve kullanılmasını fars kültürüne zarar verdiğini gerekçe gösteren bir fetva ile yasaklamıştır. Günümüzde halen devam eden yasağa rağmen halk gizli yollarla uydu antenleri kullansa da hükümet hapis cezasına kadar varan sert tedbirlerle bunun önüne geçmeye çalışmaktadır.[3] Medya aracılığı ile devletlerin siyasi yapılanmalarında söz sahibi olan bireylerin bilinçaltlarına etki edilerek kararlarına ulaşılabileceği düşünülmektedir. Bu yüzden İran'dan başka ülkelerin de bu tarz tedbirler aldıkları bilinmektedir. Kültürlerarası iletişimin tüm taraflar açısından daima olumlu sonuçlar doğurmadığı da bir gerçektir. Ayrıca bütün kültürel yakınlaşmalar da istenilen sonucu vermemekte, etkileri şartlara göre değişmektedir. Mc Donald's yiyen Rusların ABD'ye karşı olumsuz düşüncelerinin değişmemesi, Avrupa ve Asya'da hayranlıkla takip edilen Amerikan filmlerinin Ortadoğu'da tepki ile karşılanması kamu diplomasisinin çok yönlü ve muhataba uygun yöntemlerle gerçekleştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Nye tankın bataklıklarda ya da balta girmemiş ormanlarda önemli bir askeri güç kaynağı olamayacağını söylerken bu durumu özetlemektedir. Kültürlerarası iletişim

[3] İran'da Çanak Antenler Tankla İmha Edildi", 2013 https://www.haberler.com/iran-canak-antenleri-tankla-imha-etti-5124319-haberi/

giderek daha da önemli hale gelmekte bilgi üretimi ile gündem yaratma ve yönlendirme becerisinin geleceği şekillendireceği gözlemlenmektedir.

Kamu diplomasisinin başarılı ve geçerli olması için kültürel değerlerin başarılı şekilde aktarılmasının yanı sıra devletlerin ulusal politikaları ile uluslararası politikalarının birbirlerini tamamlayıcı ve destekler nitelik taşıması da gerekmektedir. Devletler tarihi, kültürel ve yerel değerleri ile zıt düşmeyecek şekilde kendi içinde uyumlu olan bir dış politika anlayışı benimsemektedirler. Bu uyum devletlerin güvenilirliklerini artırarak yabancı halklarla iletişim kurmalarını kolaylaştırmaktadır. Kendi iç politikasında demokrasi ve insan haklarına önem vermeyen devletlerin uluslararası politikaları yürütürken bunlara vurgu yapması o ülkeye duyulan güveni azaltmakta bu da yürütülen kamu diplomasisi faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir. Devletlerin kendilerini yabancı halklara tanıtırken kullandıkları söylemlerin doğruluğu kamu diplomasisinin etkinliğini belirlemekte, aksi halde yürütülen faaliyetler propaganda olarak algılanmaktadır. Nye, post-modern toplumların bir özelliği olan daha fazla bireycilik ve otoriteye karşı azalan saygının insanların devletlerine olan güven duygusuyla birebir ilişkili olduğunu öne sürmektedir. İletişim çağının gelişmesi sayesinde sosyal medya aracılığı ile yabancı halklar arasında kurulan doğrudan iletişim, hükümetlerin ülke içindeki politikalarının, kendi halkı tarafından meşru karşılanması zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Aksi halde yalnızca birkaç saatte uluslararası hukuka, politikalara zıt düşecek bir iç politika eylemi tüm dünyada duyurulabilmekte bu da ülkenin imajını olumsuz yönde etkilemektedir. Örneğin Bosna Hersek Savaşında Hollandalı Birleşmiş Milletler (BM) Barış gücü askerlerinin Boşnak halka yönelik uluslararası hukuka aykırı olan tutumları Hollanda'nın demokrasi, insan hakları, uluslararası adalet konusunda dış politikadaki söylemlerine tamamen ters düşmüş bu tutarsızlık Hollanda'nın uluslararası imajının kötü şekilde etkilenmesine neden olmuştur. Demokrasinin koruyucusu olarak kendini niteleyen Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan ve dönemin ABD Başkanı Richard Nixon'ın başkanlığının sona ermesiyle sonuçlan Watergate Skandalı[4] tüm dünyada büyük bir etki uyandırmış iç- dış politika arasındaki uyumsuzluk ABD'nin demokrasi hakkındaki uluslararası imajının sorgulanmasına neden olmuştur. Devlet nezdinde iç- dış politika arasındaki uyuma dikkat edilse de kimi durumlarda kamu diplomasisi faaliyetleri hükümetlerin kontrolünden çıkmaktadır. Halk ya da özel sektör tarafından gerçekleştirilen faaliyetler bazen hükümetleri farklı ülkelerin hem devlet hem de kamuoyu nezdinde zora sokmaktadır. Bu faaliyetler sonucunda oluşan olumsuz imajdan etkilenen sivil toplum

[4] Fred Emery, Watergate, Simon and Schuster, 1995

kuruluşları, dernekler, halkın aydın kesimi çok yönlü ilişki ağları içerisinde kendi hükümetlerini etkilemektedir. Bundan ötürü devletlerin kamu diplomasisi aktörlerinin tamamı imaj oluşturmada oldukça önemlidir. İç- dış politika ayrımının her geçen gün azaldığı ve McLuhan'ın tabiri ile küresel bir köy[5] haline gelmeye başlayan dünyamızda devletlerin kendi iç siyasetlerinde karşılaştıkları sorunlara verdikleri tepkiler, gelişmişlik düzeyleri, yönetim biçimleri, insan hakları yaklaşımları, çevre ile ilgili tutumları ve daha birçok konu uluslararası arenadaki imajını belirlemektedir. Bu imaj da devletlerin dış politikalarındaki hareket alanlarının genişliğini etkilemektedir.

Devletlerin oluşturdukları imaj kadar diğer ülkelerle aralarında var olan ortak değerleri bularak onlar üzerinden eylem ve söylem geliştirmeleri de kamu diplomasisinin başarısını etkilemektedir. Devletlerin aralarındaki ortak değerler üzerinden kamu diplomasilerini yürüterek ve dış politikada işbirliğini destekler nitelikte tutum sergileyerek oluşturdukları olumlu imaj yürüttükleri politikaların meşruiyetini ve çekiciliğini artırmaktadır. Bir devletin dış politikasında kullandığı ortak değerler farklı toplumlar için de değerli olduğunda yürütülen kamu diplomasisi başarılı şekilde karşılık bulmaktadır. Bu durum kamu diplomasisi faaliyetleri yürüten devleti doğrudan cazip hale getirmektedir. Nye, çizmiş olduğu davranış spektrumunda yumuşak güce sahip olabilmeyi ortak değerlere ve uluslararası meşruiyete dayandırmaktadır. Böyle bir dış politikanın devletin işini kolaylaştırarak amaçlarını gerçekleşmesinde engelleri ortadan kaldıracağını belirtmektedir (Aydoğan & Aydın, 2011, s. 62). Diğer devletler ile ortaklık kurulmadan uluslararası sistemde gerçekleştirilen dış politika tutumları eleştirilere neden olmaktadır. 2003 yılında ABD'nin Irak'a Saddam Hüseyin'in biyolojik silahlar ürettiği iddiasıyla yaptığı askeri müdahaleyi BM onayı beklemeden gerçekleştirdiği için Amerikalı siyasetçi, yazar ve aydın kesimin çoğu müdahaleyi yanlış bulmuşlardır. Batı Avrupalılar ise Bush yönetiminin dış politikadaki yaklaşımını tek yanlı olarak nitelendirip benzer değerlere sahip oldukları müttefik ülkeleri dahi ikna etmeden böyle bir müdahalenin gerçekleştirilmemesi gerektiğini söylemektedir. Yine bu müdahaleden dolayı ABD'nin uluslararası imajı zarar görmüş, demokrasi söylemleri ile gerçekleştirilen müdahale sonrasında ülkede iç karışıklıkların halen devam etmesi yıllar geçmiş olmasına rağmen demokrasi adına hiç adım atılmamış olunması ABD'yi iç-dış politikada tutarsız hale getirerek inanılırlık ve güvenilirliğini zedelemiştir. Ortaklıklar zemininde kurulabilecek işbirlikleri düşünülmeden tek taraflı yürütülen politikalar kısa

[5] Küresel köy, Kanadalı yazar Marshall McLuhan'la birlikte anılan bir kavramdır. McLuhan, özellikle elektronik iletişimin yaygınlaşmasıyla birlikte, dünyanın herkesin birbirinden haberdar olduğu küçük bir topluluk haline geleceğini öne sürmektedir.

vadede başarılı sonuçlansa bile uzun vadede meşruiyetini sağlayamamaktadır. Bundan ötürü devletler ilk olarak ortak/ benzer değerlere sahip oldukları ülkeleri dış politika eylemlerine razı ettikten sonra faaliyette bulunmaktadır. Söz konusu ortak değerlerin inşası ve ikna sürecinin etkinliği açısından da kamu diplomasisi faaliyetleri büyük önem taşımaktadır.

Dış politikada devletlerin takındıkları üslup yürütülen faaliyetler kadar önem taşımakta hatta faaliyetlerin algılanma şekline doğrudan etki etmektedir. Kimi durumlarda aynı üslup bazı ülkelerde olumlu imaj oluşmasını sağlarken bazılarında var olan imajı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Aynı şekilde hükümetlerin kendi yerel halklarını memnun etmek amacı ile dış politikada kullandıkları üslup da ülke içinde iktidara dair olumlu izlenim bıraksa bile dış politikadaki imajına zarar verebilmektedir. Örneğin İslam karşıtı eylem ve söylemlerde bulunan devletler kendi toplumlarından olumlu geri dönüşler alsalar da bu tutumları uluslararası sistemde yer alan Müslüman ülkelerle ilişkilerini olumsuz yönde etkilemekte dış politika ilişkilerinde ülkeyi zor durumda bırakabilmektedir. Bundan ötürü hükümetler kamu diplomasisinde başarılı olmak için üsluplarına dikkat etmeli çok yönlü düşünerek hareket etmelidir. Bir devletin iç politika ve dış politikada sergilediği tavır savunduğu değerlerin geçerliliğini ve çekiciliğini belirlemektedir. Bundan ötürü devletler ortak değerlerini, iç- dış politika uyumunu sağlayıp, doğru bir üslup kullanarak aktardıkları takdirde aktif ve başarılı bir kamu diplomasisi yürütebilmektedir.

1.3. Kamu Diplomasisinin Araçları ve Türleri

Küreselleşme süreci ile beraber yaşanan teknolojik gelişmeler ışığında iletişim her geçen gün hız kazanmakta bu sayede bilgiye ulaşmak giderek daha kolay hale gelmektedir. Bu durum farklı toplumların kültürüne, yaşayış biçimlerine duyulan merakı ve ilgiyi artırmakta; devletlerin kendi kültürlerini, tarihlerini, siyasi değerlerini diğer ülkelere tanıtma çabası ve ortak değerler inşa etme isteklerinin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Tüm bunlar yalnızca büyükelçiliklerle tek yönlü ve devlet düzeyinde ilerletilen diplomasi anlayışını değiştirmektedir. Ortaya çıkan yeni anlayış çok yönlü, daha kapsayıcı ve kesintisiz olan yeni kamu diplomasisi araçlarının kullanılmasını zorunlu hale getirmektedir. Kamu diplomasisi araçlarından özellikle basın yayın organları gündemi belirlemede ve kamuoyunu etkilemede etkin bir araç olarak kullanılmaktadır. Basın yayın organlarından geleneksel medya içerisinde yer alan gazeteler kamu diplomasisinde daha çok mülakat verme ve haberlerin yayınlanmasında aktif şekilde olarak kullanılmaktadır. Gazetelerin kamuoyuna ulaşmada

önemli bir araç olmasının yanı sıra siyasal ve ekonomik silah niteliği de taşıdıkları kabul edildiği için ülkeler kamu diplomasisi stratejileri kapsamında kendi yerel gazetelerini farklı devletlerde de yayınlamaktadır. Geleneksel medya araçlarından bir diğeri ise Radyo istasyonlarıdır. Tarihsel süreçte kamu diplomasisinin oluşumuna büyük katkılar sağlamış olan radyo istasyonları[6] günümüzde hem görsel hem de işitsel olarak kitlelere mesaj veren televizyonun yaygınlaşmasıyla daha geri plana atılmaktadır. Televizyon ve kamu diplomasisi arasındaki en belirgin ilk örnek ise CNN etkisi[7] olarak kabul edilmektedir. Gilboa, kamu diplomasisi sürecinde medyada 'CNN etkisini' medya ve kitle kamuoyunun politika yapım süreçlerinde gücü ve etkisinin olduğu varsayımına dayandırmaktadır. Bu etkiyi medyanın ulusal çıkarı tespit ederek seçilmişlerin politika oluşturmasını gasp etmesi şeklinde açıklamaktadır (Gilboa, 2005). Zaman içerisinde El Cezire, Al-Hurra, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) gibi farklı ülkelerde yayın yaparak kamu diplomasisine doğrudan hizmet eden çok sayıda televizyon kanalının kurulduğu görülmekte her geçen gün var olan kanalların yayın yaptıkları ülkelere yenileri eklenmekte ve küresel çapta yayın yapacak yeni kanallar kurulmaktadır. Televizyona göre tüketime daha elverişli ve ileti aktarmak açısından daha etkili görülen sinema aracılığıyla da duygulara ve bilinçaltına mesajlar gönderilerek kamuoylarının davranışlarını, düşüncelerini etkilemek ve iletilmek istenen fikirlerin, değerlerin kalıcı hale getirilip kabullenilerek normalleştirilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Kitaplar, dergi ve broşürler de günümüzde halen kullanılan kamu diplomasisi araçları arasında yer almaktadır. Ülkelerin imajları oluşturulup sunulurken mesajların iletilmesinde kamu diplomasisi aracı olarak düşünülen edebiyatçılar özellikle gençler ve aydın kesimler üzerinde oldukça etkilidir. Yayınlanan karikatürler, raporlar, broşürler, kitapçıklar ve şehir haritaları aracılığıyla da ülkeye dair mesajlar verilebilmektedir.

Geleneksel medya araçlarının hükümetler tarafından engellenebilir, şekillendirilebilir olması giderek daha aktif hale gelen kamuoyunu kendisini ifade edebilmesi için yeni arayışlara sürüklemektedir. Bu arayış sonucunda iletişim teknolojilerinde yaşanan devrimle birlikte artan internet kullanımı devletlere, sivil toplum kuruluşlarına, topluluklara, şirketlere ve hatta bireylere kamu diplomasisine dâhil olma konusunda yeni fırsatlar sunmaktadır. Vatandaşlar ve devletler, kurumlar ve tüketiciler gibi farklı grupların iletişim ve ilişki biçimleri değişmekte bu değişim geleneksel medya araçlarına ek olarak yeni medya

[6] Tarihsel gelişimi bölümünde radyonun önemini anlattığın bölümü buraya yaz.

[7] CNN'in 1991 Körfez Savaşı'nda yaşananları savaş yerinden canlı olarak dünyaya duyurup tüm dünyanın Bağdat'ta yaşananlar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamasından sonra yaşananlar, bu yayınların etkileri literatürde böyle bir kavramın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

araçlarının kullanılmasını tetiklemektedir. Ülkelerin yeni medya araçlarını da kamu diplomasisi faaliyetlerinde aktif şekilde kullanmaları, kamu diplomasisinin sürekli hale gelmesinde etkili olmaktadır. Yeni medyada alıcı ve verici arasındaki sınırlar ortadan kalktığı için doğrudan etkileşim sağlanmakta, iletişime geçilen gruplar kitlelere ayrılmayıp her bireyle özel olarak muhatap olunabilmekte ve bir araya gelme zorunluluğu olmadan iletişim sürecine dâhil olunabilmektedir. İnternet sayesinde yabancı halklar birbirlerini daha yakından tanıma, bir araya gelme, doğrudan iletişim kurma fırsatı bulmaktadır. Yeni medya sayesinde okyanus ötesindeki toplumları dahi dinleme imkanı elde edilmektedir. Ancak bilgiye ulaşmanın bu denli ucuz ve kolay olması doğru bilgilerin yanı sıra yanlış bilgilerin de hızlı ve kolayca yayılmasına neden olmakta ve bir bilgi patlaması meydana gelmektedir. Nye, bilginin çokluğu ile ilginin varlığı arasında zıt orantı olduğunu öne sürmektedir. Bireylerin çok sayıda bilgiye maruz kalmaları sonucu neye odaklanacaklarını karıştırdıklarını belirterek bu karışık ortamda doğru ve önemli olan bilgiyi ayırt ederek dikkatlerin nereye odaklanacağını belirleyebilenlerin bu güç kaynağına sahip olacağını aktarmaktadır (Aydoğan & Aydın, 2011, s. 50). İnternet ve sosyal medyanın da kullanılması ile birlikte günümüzde geniş iletişim kaynağı sunan koşullar, kamu diplomasisi etkinliğinin sağlanması için atılacak adımların kısa süreli değil uzun süreli olarak planlanması gerekliliğini zorunlu kılmaktadır. Aksi halde devletlerin ortaya çıkacak olumsuz imajla mücadele etmeleri gerekecektir. Bu noktada devletlerin olumsuz imajdan stratejik olarak korunmak için kullandıkları araçlardan biri reklamdır. Reklamlar tek başına kamu diplomasisi mesajlarını vermede yeterli olmasa da kamu diplomasisi kampanyalarını desteklemede sıkça başvurulan yöntemlerden biri olarak görülmektedir. Kamu diplomasisi uluslararası etkinlikleri de mesajlarının iletilmesinde araç olarak kullanmakta; farklı diplomasi türleri kamu diplomasisinin uygulanma alanları olarak görülmektedir. Bu bağlamda kamu diplomasisi türleri çalışma yâda faaliyet alanlarına göre sınıflandırılmaktadır. Tablo 1'de literatürde yer alan farklı kamu diplomasisi türleri sunulmaktadır.

Tablo 1: Kamu Diplomasisi Türleri

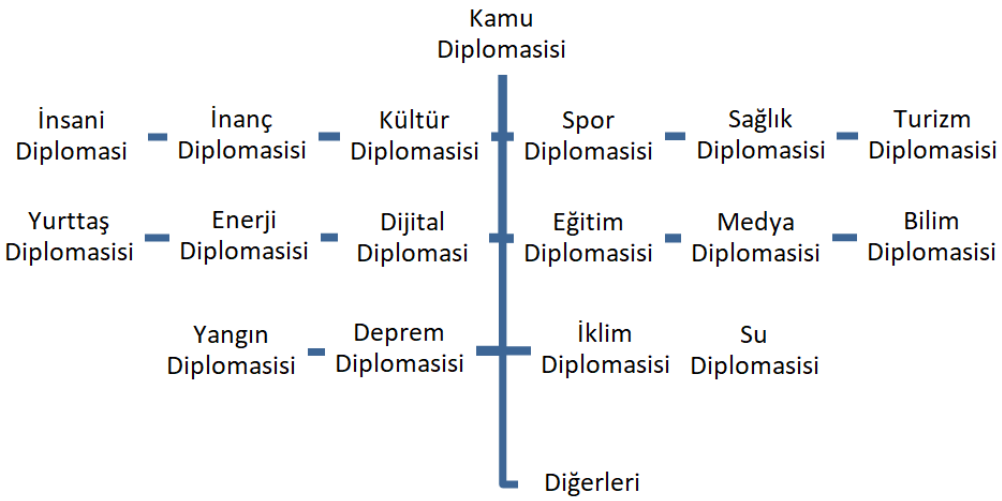

Literatürde birçok kamu diplomasisi türünden söz edilmektedir. Tabloda yer alan diplomasi türlerinin her birinde uluslararası çapta gerçekleştirilen etkinlikler, elde edilen başarılar sayesinde ülkeler uluslararası arenada farkındalık oluşturmakta, olumlu imaj yaratabilmekte ve kamu diplomasisi mesajlarını iletebilmektedir. Spor diplomasisi kamu diplomasisine etki eden türler arasında ön plana çıkmaktadır. Uluslararası spor etkinlikleri, devletlerarasındaki ilişkileri düzelterek ortaklıkların oluşturulmasını sağlaması, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki boşluğu doldurması bakımından kamu diplomasisi açısından önemlidir. Bir ülkenin uluslararası spor etkinliğinde kullanılmasıyla sporcularla birlikte izleyiciler de ülkeyi ziyaret etmekte bu sayede ülkeyi tanıma imkanı bulmaktadır. Spor müsabakalarını takip eden dünyanın farklı yerlerindeki izleyiciler sporculardan hareketle o ülkenin toplumu hakkında fikir sahibi olmaktadır. Spor bir ülkenin davranış şekillerini, nezaketini ve misafirperverliğini yabancı halklara anlatabildiği etkili bir uygulama alanı olmasının yanı sıra spor etkinlikleri siyasi mesajların iletilmesinde de araç olarak kullanılmaktadır. Kamu diplomasisine katkı sağlayan bir diğer diplomasi türü olan kültürel diplomasi, ülkelerin kendi imajlarını olumlu yönde arttırmak ve ilişki kurmak için dolaylı ve doğrudan kontrol ettikleri kültürel etkinliklerin sunumu olarak açıklanmaktadır (Yağmurlu, 2019, s. 1182). İnsan hayatının tamamını etkileyen yaşam biçimi olarak tanımlanıp, egemenlik ve mücadele alanı olarak görülen kültürün; yemek, eğitim, eğlence, müzik, dans gibi hayatın her alanında yansıtılmasından ötürü kültür-sanat etkinlikleri aracılığıyla kurulan ilişkiler de kamu diplomasisi mesajlarının verilmesi için oldukça önemli birer araç olarak görülmektedir. Tiyatro, sergi, konser, fuar, dans, müzik gibi sanatsal etkinliklerle ülkeler

kendi imajlarını oluşturmakta ve bu etkinliklere farklı ülkelerden gelen turistler sayesinde bilinirliklerini artırmaktadır. Sovyetler Birliği ülkelerinde 1955-1966 yılları arasında yayınlanan "Music USA" adlı programda jazz müziğinin özgürlükle anlamlandırılması örneğinde olduğu gibi devletler bu tarz etkinlikler ile kendi kültürlerini yabancı toplumlara bir model olarak sunma fırsatı bulmaktadır. Bu etkinlikler sayesinde ulusal itibarlarını yükseltmeyi ve kendi kültürel öğeleri ile ilgili farkındalık sağlamayı, ülkelerine dair varsa olumsuz görüşleri düzeltmeyi amaçlamaktadırlar. Kültür- sanat etkinliklerinin önemli siyasi mesajlar verme işlevi olduğu da göz ardı edilmemelidir. Ünlü olarak kabul edilen insanların verdikleri mesajların toplum üzerinde daha da etkili olduğu günümüz dünyasında yadsınamaz bir gerçektir. Üzerinden yıllar geçmiş olmasına rağmen Lübnan dendiğinde akıllara Feyruz'un gelmesi, Mısırlı usta sanatçı Ümmü Gülsüm'ün Arap dünyasını birleştiren ses olarak kabul edilmesi, 2004 yılında Türkiye'de düzenlenen Eurovision Yarışması'nın tanıtımında 2002 yılında dünya güzeli seçilen Azra Akın'ın yer alması ünlü kullanımının örnekleri arasında yer almaktadır. Ünlüler kendi hayran kitlelerince kanaat önderi olarak kabul edildikleri için ülkelerinin mesajlarını taşımaları, tanıtımını yapmaları hayranları üzerinden yumuşak güç elde edilmesini sağlamaktadır. Ülkelerin devlet temelli doğrudan mesajlar vermesindense, kültür sanat etkinlikleri ya da ünlüler aracılığı ile dolaylı yollardan verdikleri mesajların çok daha inandırıcı, etkili, cazip ve kalıcı olduğu bu örneklerden de anlaşılmaktadır. Kültürel mirasa sahip devletler bu mirası merak ve ilgi oluşturacak biçimde doğru yollarla etkili şekilde aktardıklarında yürüttükleri kamu diplomasisinin başarılı olması kaçınılmazdır. Devletler kültür ve sanat etkinliklerinin bu gücünden yararlanmak amacı ile kültür enstitüleri kurmaktadır. Bu sayede daha düzenli ve sürekli aktarım, iletişim sağlanmaktadır.

Eğitim faaliyetleri aracılığı ile de farklı kültürlere sahip devletlerin kamuoyları arasında iletişim sağlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda ortaya çıkan eğitim diplomasisi de kamu diplomasisinin bir işlevi olarak görülmektedir. Araştırma, bilim, kültür ve dil gibi birçok kamu diplomasi faaliyetini içermesi, uluslararası öğrencilerin ülkeye gelip kalması, ülkelerin reklam kampanyalarında eğitim kurumlarının da kullanılması ve kurumların ülkeye dair oluşturulmaya çalışılan olumlu imaja katkı sağlamasından ötürü eğitim diplomasisinin kamu diplomasisinin inşasındaki rolü oldukça büyüktür (Kaya, 2019, s. 2). Özellikle eğitim amacıyla değişim programlarından yararlanan öğrencilerin kendi ülkelerine döndükten sonra önemli siyasi konumlara gelmeleriyle birlikte gösterdikleri tutumlar[8] eğitim diplomasisine yüklenen değeri daha da artırmaktadır. Günümüzde bir ülkenin imajını olumlu yönde

[8] Bknz: "Kamu Diplomasisinin Kaynakları" başlığı altında değişim programları ve etkileri hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

arttırarak, işbirliği ve diyaloğu sağlamak amacıyla sağlık diplomasisinden de yararlanılmaktadır. Küresel çapta yayılma tehlikesi olan salgın hastalıklar, ilaç patentleri ile ilgili fikri mülkiyet hakları, kalkınma hedefleri, savaşlar ve artan mültecilik sorunu devletlerin çözüm amacıyla birbirleri ile zorunlu iletişime geçmelerine neden olmakta ve sağlık diplomasisi kamu diplomasisinin uygulama alanlarından biri olarak kabul görmektedir (Kahraman & Cinman, 2019, s. 60). Uluslararası alanda işbirliği imkânlarının proaktif yaklaşımlarla geliştirilmesi amacıyla son yıllarda dış politika yapıcılarının dikkat etmelerini gerektiren bir olgu olduğu kabul edilerek üzerine yoğunlaşılmaya başlanan diplomasi türlerinden biri de inanç diplomasisidir. Kamu diplomasisi ile uğraşan aktörler inançlara hitap edebilmek için iyi düşünülmüş ve ayrıntılı stratejilere ihtiyaç duymaktadır (TASAM, 2020, s. 2). Dinin toplumlar üzerindeki etkisi düşünüldüğünde yabancı kamuoylarını tanıma, anlama ve etkileme noktasında inanç unsuru oldukça önemli bir yere sahiptir. Siyaset ve din arasında köprü vazifesi görmesi, dini konularda toplumlar arasındaki kopuklukları birleştirmek için etkinlikler gerçekleştirmesi amaçlarıyla yürütülen inanç diplomasisi nihai noktada farklılıkların doğru şekilde tanınarak toplumları birbirine yakınlaştırıp devletlerarasındaki iletişimin kuvvetlenmesini amaçladığı için kamu diplomasisinin yararlandığı önemli diplomasi türlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Devletler farklı toplumları tanımak, etkilemek için yürüttükleri faaliyetlerin yanı sıra doğrudan uluslararası ilişkilerde olumlu imaj oluşturmak amacı ile de kamu diplomasisinin altında yer alan farklı diplomasi türlerinden yararlanmaktadır. Bunlardan birisi de sınıraşan sular üzerinde yaşanan sorunların çatışmaya dönüşmeden barışçıl yollarla çözülmesini amaçlayan su diplomasisidir. Sınır aşan suları üzerinde kıyıdaş devletlerle aralarında ortaya çıkan sorunlarda su diplomasisini başarılı şekilde yürüten devletler, sınır aşan sulara sahip diğer ülkelere örnek teşkil etmekte bu konuda takip edilen ülkelerden biri haline gelerek uluslararası arenada ön plana çıkmaktadır. Yürütmüş olduğu su diplomasisi ülkenin imajına katkı sağlamaktadır. Kamu diplomasisine etki eden diplomasi türlerinden biri olan insani diplomasisi çerçevesinde yapılan dış yardımlar da hem yardım yapılan ülke halkının kalbinin kazanılmasında yardımcı olmakta hem de uluslararası alanda olumlu imaj oluşturmaya katkı sağlamaktadır. Marka diplomasisi de hem yabancı kamuoylarını etkileme de hem de imaj oluşturmada yararlanılan diplomasi türlerinden birisidir. Marka diplomasisi, küresel şirketlerin ve markaların ülkelerin dış tanıtımlarına, ilişkilerine ve imajlarına sağladıkları yararı gösteren, klasik diplomasi olgusunun yeni temsil biçimlerinden birisi olarak görülmektedir (Ergün Köksoy, 2016, s. 248). Küreselleşme ile beraber uluslararası markalar

ulusal kimlikleri tüketicilere aktaran önemli araçlar haline gelmektedir. Ülkeler sahip oldukları markalarla özdeşleşerek onlar aracılığıyla dünya çapında bilinirlik ve itibar elde etmeye çalışmaktadır. Devletlerin uluslararası arenada temsil edilmesinde önemli bir aktör olarak görülen markalar, hem ekonomik ilerlemeye katkı sağlamakta hem de oluşturdukları çağrışımlarla o devletlerin başka ülkelerle olan diyalog süreçlerinde ve yürüttükleri diplomasi de önemli bir faktör olarak görülmektedir. Bu markalar aracılığı ile verilen alt mesajlar ülkenin tanınırlığını artırmakla kalmayıp onu sevimli hale getirmektedir. Tüketicilerde oluşturulan marka aidiyeti sayesinde uluslararası alanda üretici firmanın ait olduğu ülkenin yürüttüğü faaliyetler, markaların tüketicileri tarafından olumlu şekilde karşılanmaktadır. Tüm dünya tarafından bilinen Coca-Cola, Nike, McDonald's gibi Amerikan markaları sembolik olarak ABD'yi küresel söylemin üreticisi haline getirmekte, ABD kültürünün dünyaya yayılmasını sağlamakla kalmayıp toplumları etkilemektedir. Dünya üzerinde çok sayıda insan İsveç'e gitmediği halde ülkelerinde bulunan IKEA aracılığı ile bu ülkeyi bilmekte ve ona karşı sempati duyar hale gelmektedir. Türkiye'nin en önemli marka yüzlerinden biri olan Türk Hava Yolları (THY) dünyada farklı ülkelere en çok uçuş gerçekleştiren havayolu şirketlerinden biri olarak Türkiye'nin bilinirliğini artırmakta uluslararası imajının oluşmasına etki etmektedir. Ulus markalama devletlerin imajlarının oluşmasına ve kamuoylarının etkilenmesine doğrudan katkı sağlamakta kamu diplomasisinin amaçladığı gibi düşünceleri, tutum, davranış ve tavırları şekillendirme de araç olarak kullanılmaktadır. Kamu diplomasisinin diğer diplomasi türlerini bünyesinde toplayan bir çatı niteliği taşıdığı görülmektedir. Kitle iletişim araçlarıyla, farklı diplomasi türlerinde gerçekleştirilen faaliyetlerle, çeşitli yöntemler kullanılarak kamu diplomasisinin oluşması ve etkili bir şekilde yürütülmesi amaçlanmaktadır. Asıl önemli olan farklı kamuoyları ile iletişime geçilebilecek en etkili yol, metot ve araçların saptanarak bu araçların stratejik şekilde kullanılmasıdır.

Kamu diplomasisi ülkelere kendilerini tanıtma ve başka ülkeleri tanıma imkânı sunmaktadır. Dış politikada kendilerini istedikleri gibi doğru şekilde tanıtarak imajlarını oluşturmayan devletler başka devletlerin kendileri için yapmış oldukları yanlış tanıtmalara, oluşturmuş oldukları imaja ve o imajın getirmiş olduğu etkilere boyun eğmek zorunda kalmaktadır. Ancak yaşadığımız çağda yanlış imaj oluşturulması, o ülkenin hem ulusal hem de uluslararası alanda attığı tüm adımların algılanma şeklini etkileyeceği için göz ardı edilemeyecek bir durumdur. Bundan ötürü dünya üzerindeki büyük ya da küçük güce sahip her devlet farklı amaçlar için de olsa kamu diplomasisini geliştirmeye önem vermelidir. Büyük güç olarak tanımlanan devletler sürekli olarak dünyanın gündeminde yer aldıkları için

kamu diplomasisini genellikle düşünceleri değiştirmek veya bir konuda yeni bir marka haline gelmek için kullanmaktadır. Telekomünikasyon devrimiyle beraber artık bilgiye ve dolaşım ağına sahip olanlar daha güçlü oldukları için büyük ölçekteki güçler daha aktif ve etkin şekilde kamu diplomasisinden yararlanmaktadır. Örneğin; Amerika'daki ulusal basketbol (NBA) maçları 42 dilde ve 212 ülkede toplam 750 milyon kişi tarafından takip edilmekte, bilgi ve eğlence arasındaki ince çizgi Amerikan yapımı filmlerin ve ürünlerin içerisinde çoğu zaman kaybolmaktadır (Aydoğan & Aydın, 2011, s. 57). Küçük ya da orta ölçekli güce sahip devletlerin ise etki etmekten ziyade kendilerini dünyaya daha iyi ifade etmek, tanınmak ve belli bir konum sahibi olmak için kamu diplomasisine önem verdikleri görülmektedir (Akçadağ, 2010a, s. 8). Amaçları birbirlerinden ayrıştığı için küçük ölçekli devletlerle büyük ölçekteki devletlerin kamu diplomasisi yürütürken kullandıkları araçlar ve söylemlerinde farklılaştığı gözlemlenmektedir. Genellikle küçük ölçekli devletler tek bir alanı hedefleyip tek bir mesaj üzerinden kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmektedir (Leonard, 2002, s. 53). Norveç'in "Norveç, dünyadaki barış gücüdür" mesajına yoğunlaşması, Kanada'nın kalkınma yardımlarının miktarını sürekli artırması, Avusturya'nın projelerinde devamlı olarak "yenilikçi, çok kültürlü, açık ve liberal bir toplum olduğu fikrini vurgulaması" bu durumu gösteren örnekler arasında yer almaktadır. Nihai durumda kamu diplomasisi farklı amaçlar ve farklı araçlarla da olsa tüm devletlerin dikkatle yürütmeleri gereken stratejik bir dış politika aracı olarak görülmektedir.

1.4. Kamu Diplomasisinin Boyutları ve Yöntemleri

Kamu diplomasisinin boyutlarına yönelik farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan biri kamu diplomasisinin; durum, iletişimin amacı, güç ve zaman olmak üzere dört farklı boyutu olduğu üzerinde durmaktadır (Szondi, 2008, s. 8). Szondi ilk boyut olarak ele aldığı "durum" boyutunu kamu diplomasisinde iletişimin gerçekleştiği savaş veya barış ortamlarından biri olarak açıklamaktadır. İkinci sırada yer verdiği "iletişimin hedefi" boyutunu tek yönlü ikna etmeye dayalı veya karşılıklı ilişki inşa eden çift yönlü iletişimi oluşturmak olarak aktarmaktadır. Üçüncü olarak yer verdiği "güç" ile amaçlanan sonuçlara ulaşılması sağlanmaktadır. Son boyut olan dördüncü boyut "zaman" ise kamu diplomasisi faaliyetlerinin kısa ve uzun vadede, doğrudan ve dolaylı olmasını açıklamaktadır. Szondi'ye göre en ideal kamu diplomasisi boyutu; barış durumunda yumuşak gücü ortaya çıkarmak için çok yönlü iletişim oluşturularak uzun süreli ilişki inşa etmektir. Szondi'nin dördüncü boyut

olarak ele almış olduğu zaman boyutunu Nye kendi içinde; günlük, stratejik ya da uzun süreli iletişim olarak incelemektedir (J. S. Nye, 2005, s. 108). Yerel ve dış politikaların genel durumunu analiz eden günlük boyuttaki iletişim iktidarların krizlerle mücadele ederek, doğru olmayan ve yanıltıcı suçlamalara karşı kendini savunabilmesini sağlamaktadır. Bu sayede içerden ya da dışarıdan gelen eleştirilere hızla yanıt verilmekte, yanlış içerikli ya da karalamaya yönelik haberlerin önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Günlük boyutta iletişim esnasında hem geleneksel hem de yeni medya araçlarından sıkça yararlanılmaktadır. Nye, basit temaların geliştirildiği stratejik iletişim boyutunu ikinci boyut olarak incelemektedir. Hükümetler ya da özel girişimciler tarafından, bir ülkenin diğer ülkelerin kamuoylarını etkileyerek olumlu imaj yaratmaya dönük yürütülen yoğun tarihi, ticari ve turistik kampanyalar bu boyut içerisinde yer almaktadır. Özellikle uluslararası arenada çeşitli alanlarda düzenlenen etkinlikler stratejik iletişimin sağlanmasında araç olarak kullanılmakta farklı kamu diplomasisi türlerinden yararlanarak ülkeler kendi imajlarını oluşturmaktadır. Ancak hükümetler tarafından uluslararası ilişkilerde atılacak hukuk dışı yanlış bir adım stratejik olarak yürütülen bu kampanyaları etkisiz kılabileceği için stratejik boyut dış politikada atılan adımlarla desteklenmelidir. Annie Tiedeman; stratejik boyutta iletilmesi amaçlanan mesajın var olan tüm medya araçları ile yayılması gerektiğini ve stratejik mesajların iletilmesinde süreklilik ile tutarlılığın kritik noktalar olduğunu belirtmektedir (Tiedeman, 2004, s. 7). Kamu diplomasisinin üçüncü boyutu olan uzun süreli iletişim boyutu; uzun vadede önemli bireylerle ilişkilerin kurulmasını sağlayan burslar, değişim programları, staj, seminerler, konferanslar ve medya kanallarına ulaşım yollarını kapsamaktadır. Uzun süreli iletişimin sağlanması için atılan adımların tüm medya araçları ve gerçekleştirilecek uluslararası etkinlikler aracılığı ile desteklenmesi gerekmektedir. Bir ülkenin yaşam tarzı ve düşünce biçimi en çok gençler arasında yaygınlık gösterdiği için bu boyut içerisinde yer alan karşılıklı öğrenci değişim programları uzun süreli ilişkilerin kurulmasında önemli bir süreç olarak görülmektedir. Devletlerin kamu diplomasisi kaynakları olan kültür, siyasi değerler, tarih ve dış politika meşruiyeti var olmaz ya da eksik kalırsa kamu diplomasisi faaliyetleri amaçlandığı gibi devletlerin iç- dış politikalarında aldıkları kararlarda onları destekleyen ya da olumsuz durumlarda koruyan etkiye ulaşamamaktadır. Bundan ötürü politika ve diplomasi birbiriyle uyuşmalıdır. Bu uygunluk doğru bir yöntemle desteklendiğinde kamu diplomasisi etkili olmaktadır. Kamu diplomasisi; konuşmayı, dinlemeyi ve ortak değerler aracılığıyla yeni faaliyetler üreterek, iletişimin tek yönlü olduğu monolog yöntemi, iletişimin iki ya da daha çok kişi arasında olduğu diyalog yöntemi ve karşılıklı anlayış içerisinde uzun süreli ve yoğun emekle ilerletilen iş birliği yöntemi ile yürütülmektedir. Başarılı olunması için bu yöntemlerin

her birinin bazen tek başına bazen de birlikte kullanılması gerekmektedir. Kamu diplomasisi kavramının daha açık anlaşılabilmesi için güç kavramında yaşanan değişimle birlikte ortaya çıkan, ilk kez Joseph Nye tarafından 1980'lerin sonlarına doğru literatüre kazandırılan yumuşak güç kavramına odaklanılması gerekmektedir.

2. Kamu Diplomasisinde Yumuşak Güç Kavramı

Uluslararası ilişkiler alanında en çok tartışılan kavramlardan biri olan "güç" birçok uluslararası ilişkiler kuramının ve uluslararası politik analizlerin temelini oluşturmaktadır. Ekollere ya da yazarlara göre değişen birden fazla tanımı bulunmakta olan güç kavramı; sözlükte aktörün istediği bir şeyi gerçekleştirebilme potansiyeline ve onu kontrol edebilme yeteneğine sahip olması şeklinde tanımlanmaktadır. En genel anlamıyla karşıdakinden istediğini elde etmektir. Realist teorinin temel düşünürleri arasında yer alan Morgenthau gücün uluslararası siyasetin temel amacı ve aracı olduğunu söyleyip insanın diğer insanların zihinleri ve eylemleri üzerindeki denetimi olarak tanımlamaktadır. Başka bir realist düşünür Mearsheimer ise gücü bir devletin kullanımına ilişkin maddi kaynaklardan veya belirli mal varlıklarından ibaret olarak görmektedir (Ersoy, 2014, s. 164). Var olan yaklaşımların tamamı yaptıkları analizlerde gücü merkeze yerleştirmekte ancak açıklamalarında kaba kuvvet yerine fikirlere ve kültürel ya da kurumsal bağlamlara verdikleri önemden ötürü birbirlerinden ayrışmaktadır (Özdemir, 2008, s. 114). Farklı güç tanımlamalarının ortak noktası gücü doğrudan veya dolaylı, gözlemlenebilir veya gözlemlenemeyen mekanizmalar yoluyla mutlaka başkaları üzerinde kullanılan bir araç olarak ele almalarıdır.

Güç kavramı üç boyutta değerlendirilmektedir. Bu boyutların ilki gücün görülebilir olmasına vurgu yaparak aralarında ilişki bulunan hareketlerin neden-sonuç ilişkilerini ortaya koymaktadır. Karar alma süreçlerine katılarak başka aktörleri ve alınacak kararları doğrudan etkileme, gibi açık yöntemler bu boyutta yer almakta; güç aktörlerin sahip oldukları bir yetenek olarak kabul edilip kolaylıkla gözlemlenebilmektedir. İkinci boyutta; karar alma süreçlerine katılmadan kararların uzaktan yönlendirilmesi, kulis çalışmaları, tartışılacak sorun ve konulara müdahale edilmesi gibi gündemi belirleyen gücün; gözlemlenmesi zor, somut olmayan uygulamaları ve yönleri üzerinde durulmaktadır. Son boyut ise ilk iki boyutu da kapsar niteliktedir. Bu boyutta hem gündem belirlenmekte hem de aktörler etkilenmektedir. Güç davranışsal ya da ilişkisel bir kavram olmasının yanı sıra yapısal bir kavram olarak da tanımlanmaktadır. Aktörlerin etkilenmesinde ya da gündem belirlenmesinde bireysel

kararların yanı sıra kitle iletişim araçları sayesinde bilginin kontrolü ile de tercihler şekillendirilmektedir (Özdemir, 2008, ss. 119-124). Güç, bir ülkenin var olan imkânları ile farklı yöntemler kullanarak ötekinin hareketlerini kendi istediği şekilde değiştirebilmesi olarak da aktarılmaktadır (Bekir Aydoğan, 2011, s. 3). Bu değişimi sağlayabilmek için başvurulan yöntemlerden ilki zor kullanmak, ikincisi bedel ödeyerek elde etmek, üçüncüsü ise rızaya dayalı ikna ederek elde etmektir. Aktörün güçlü sayılması için kullandığı yöntem kadar gücünü dayandırdığı unsurlar da önemlidir. Aktörlerin kimliklerine göre değişebilen bu unsurlar, bireyler aktör olduğunda kültür, fiziksel özellikler, karakter özellikleri iken devletler söz konusu olduğunda siyasi, askerî, ekonomik, demografik, coğrafi, bilimsel, teknolojik, psiko-sosyal ve kültürel güç olarak çeşitlilik göstermektedir. Ayrı başlıklar altında kategorize edilse de aralarında bağlantı bulunan bu unsurların çok boyutlu çalışmalarla değerlendirilmesi sonucunda güçlü olan belirlenmektedir.

İkinci Dünya Savaşına gelinceye kadar uluslararası ilişkilere hakim olan realist kuram gücü devletlerin askeri yetenekleri ile sınırlı tutmuştur. Ancak İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında yaşananlar güç kavramının içeriğinin genişleyerek farklı boyutlar kazanmasını beraberinde getirmiştir. 1990'lara kadar güçlü olabilmek askeri kapasiteyle paralel kabul edilirken Soğuk Savaş esnasında karşı karşıya gelen SSCB ve ABD'nin birbirlerine yakın güçlere sahip olmalarıyla birlikte askeri kapasitenin tek başına gücü tanımlamakta eksik kaldığı görülmüştür. Buna ek olarak gücün önemli bir parçası olan askeri kabiliyetlerin kullanım maliyetlerinin sürekli olarak artması, askeri unsurları kullanmanın meşruluğuna yönelik sorgulamaların çoğalması, ekonomik gücün tek başına yeterli olmayıp farklı güç türleri ile desteklenmesine dair gerekliliğin fark edilmesi sonucunda alternatif güç arayışları ortaya çıkmıştır. Bu arayışları takiben iki kutuplu dünya düzeninde yumuşama yaşanmasıyla beraber devletlerin siyasi ve toplumsal alanlardaki faaliyetleri de gücün kıstasları arasında sayılmaya başlamıştır. Gücün doğasında meydana gelen bu değişiklikler sonucunda gücün tanımı, araçları ve kullanımı açısından farklı sınıflandırmalar ortaya çıkmış ve güç kavramı yeni bir boyut kazanmıştır. 1980'lerin sonuna doğru Joseph Nye tarafından kullanılmaya başlanan ve 1990'da akademik literatürde yer verilen "yumuşak güç" kavramı ile gücün kazandığı bu yeni boyut tanımlanmaktadır.

Tablo 2: Gücün Sınıflandırılması

Güç Türleri	Davranışlar	Temel Araçlar	Hükümet Politikaları
Askeri Güç	Baskı, Caydırma,	Korkutma, Güç	Zorlayıcı Diplomasi,

	Koruma		Savaş, İttifak
Ekonomik Güç	Özendirme, Zorlama	Para Kazandırma, Yatırım	Yardım, Rüşvet
Yumuşak Güç	Hayranlık Oluşturma, Gündem Yaratma	Kültürel Değerler, Politikalar, Kurumlar	Kamu Diplomasisi, İki ya da Çok Yönlü Diplomasi

Kaynak: Nye, 2005, s37

Nye, uluslararası arenada güçlü kabul edilmek için askeri ve ekonomik gücü içeren sert gücün yanında yumuşak gücün yani kültür, değerler ve politikaların da gerekli olduğunu belirtmektedir. Siyasi çıkarlar elde etmek için başkalarına yönelik zorlama, tehdit etme, askerî güç kullanma gibi yöntemler sert güç olarak tanımlanırken; diğer aktörleri rızalarını kazanarak zor kullanmadan, tehdit etmeden, caydırmadan ikna etmek yumuşak güç (J. S. Nye, 2005) olarak adlandırılmaktadır. Yumuşak güç bir şeyi dayatmak yerine işbirliği yaparak istenilen amacı güç kullanmadan karşıdakinin de istemesini sağlamaktır (J. S. Nye, 2003, s. 10). Nye amaca ulaşmak için diğerlerinin davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olması (J. S. Nye, 2005, s. 11) şeklinde tanımladığı güç kavramını hava durumuna benzetmekte ve herkesin bildiğini ancak az sayıda kişinin işleyiş mantığını kavradığını söylemektedir (J. S. Nye, 1990, s. 177). Sert güç ve yumuşak güç kullanımındaki işleyişin anlaşılması için amaca ulaşılırken kullanılan yöntemlere dair yaptığı açıklamada; finansal güç ve askeri güç ile başkalarının durumunu değiştirebilmek olarak tanımladığı sert gücü tehdit, zor kullanma ve rüşvete dayandırmaktadır. İkna ve rızaya dayalı yöntemlerle gündemi belirleyerek ve diğerlerini etkileyerek hedefine ulaşmayı ise yumuşak güç olarak açıklamaktadır (J. Nye, 2008, s. 29). Sert güç eski geleneksel diplomasi araçlarını kullanırken yumuşak güç, sosyal, kültürel, teknolojik ve ekonomik temelli araçları kullanmaktadır. Nye'ın "gücün iki yüzü" olarak isimlendirdiği yumuşak güç; bir ülkenin ekonomik ve askeri kaynaklarının haricinde ürettiği diğer tüm değerleri içinde barındırmaktadır (J. S. Nye, 2005). Bu noktada Amerika'da kurulan Akıllı Güç Komisyonu bünyesinde, Joseph Nye ile L. Armitage gibi uluslararası ilişkiler uzmanları tarafından üretilen "akıllı güç" kavramı (Bekir Aydoğan, 2011, s. 10) devreye girmekte ve sert güç ile yumuşak güç arasında amaca yönelik bir köprü vazifesi görmektedir. Bu iki güç çeşidi arasında denge kuramamak, yumuşak gücün kullanılmasını zorlaştıracağı gibi sert gücün de zarar görmesine neden olmaktadır. Akıllı güçte, güç unsurlarının tamamı beraber değerlendirilerek duruma göre hangi güç şeklinin ne ölçüde kullanılacağı belirlendiği için önemli görülmektedir. Günümüz dünyasında akıllı güce sahip

olan ülkelerin çoğunun yumuşak güce daha çok ağırlık verdikleri görülmektedir. Yumuşak gücün başarılı şekilde kullanılması devletlerin güçlü olarak nitelendirilmelerinde ön plana çıkmaktadır. Yumuşak gücün başarısını ölçmeye yönelik farklı indeksler (Yavuzaslan & Çetin, 2016) belirlense de genel kapsamda yumuşak güç başarısı, devletleri ve halkları amaçlanan hedeflere varmak amacıyla cazibe oluşturarak ikna yöntemleriyle etkilemeye ve iç-dış politikalardaki faaliyetlere uluslararası otoritelerin meşruiyet sağlaması ile ölçülmektedir.

Kamuoyunu etkileme noktasında kamu diplomasisi yumuşak gücün uygulamaya dönüşmüş hali olarak görülmekte, farklı kamuoylarını zor kullanmadan ikna etmeyi amaçlayan kamu diplomasisi temelini Nye tarafından literatüre kazandırılan yumuşak güç kavramına dayandırmakta, yumuşak güç kavramıyla birlikte daha açık şekilde anlaşılır hale gelmekte ve gelişmektedir. Kamu diplomasisi kavramını Nye, ülkelerin uluslararası politikada amaçlarını elde etmek için kültürün, devlet politikalarının ve alternatif iletişim kanallarının kullanılması ile diğer ülkeler nezdinde ilgi oluşturan, gündem olan, özendiren diplomatik çabaları da kapsayan yumuşak güç şeklinde tanımlamaktadır (J. S. Nye, 2005, ss. 14-35). Diplomasi algısındaki farklılaşma ile oluşan yumuşak güç kavramının geniş çaplı tanımı ise söz konusu devletin, kendi ulusal çıkarlarını, liderlik ettiği ülkelerin ulusal çıkarlarıyla uyum sağlayacak şekilde sunabilme ve diğerlerini de hoşnut edecek bir biçimde izleyebilme kapasitesi (J. S. Nye, 2003, s. 14) olarak yapılmaktadır. Yumuşak güç diplomaside kamuoyu oluşturma aracı olarak kullanılmakta; Nye kamuoyu oluşturmayı devletlerin yumuşak güçlerine bağlamaktadır (J. S. Nye, 2008). Melissen yumuşak gücün bir parçası olan kamu diplomasisini bir devletin hükümetinin bir diğer ülkenin kamuoyuna doğrudan mesaj iletme çabası olarak (Melissen, 2007, s. 5) tanımlamaktadır. Kamu diplomasisinde kullanılan araçlar, yumuşak gücün alanına girmekte bundan dolayı kamu diplomasisinin esası ülkelerin yumuşak güçlerini kullanmalarına dayandırılmaktadır (Özkan, 2012a). Cull kamu diplomasisi sayesinde devletlerin askeri ve ekonomik güç aracılığıyla uluslararası sistemde yapamayacakları şeyleri yumuşak güç kabiliyetlerini kullanarak gerçekleştirebileceklerini (Cull, 2009, s. 15) söylemektedir. Kalın'a göre sert güçteki gibi bir ülkenin sahip olduğu asker sayısından yahut ekonomik yaptırım gücünden ziyade yumuşak gücün kullanımında çok sayıda unsur bulunmaktadır. Yumuşak gücü besleyen bu unsurlar bir ülkenin sanatı, sineması, mimarisi, müziği, eğitim sistemi, rekabet ortamı, özgürlükleri, demokrasisi, yaratıcı düşüncesi, insan kalitesi ve sosyal sermayesi, tarihi birikimi, kültürel zenginliği, bilim ve teknoloji altyapısı, inovasyon kapasitesi, diplomatik becerisi ve kendini anlatabilme

yeteneğidir. Bu unsurları bir araya getiren bir ülke takip edilen, konuşulan, "hikâyesine kulak kabartılan" bir ülke haline gelmektedir (Kalın, 2010). Takip edilen ve merak duyulan bir ülke olabilmek amacıyla farklı kamuoylarını tanıma, anlama, bilgilendirme ve etkilemek için yürütülen faaliyetler kamu diplomasisi olarak adlandırılmakta, bu faaliyetler sonucunda da yumuşak güç elde edilmektedir. Demokrasinin tüm dünyada yaygınlaşması devletlerin yürüttükleri politikalarda yumuşak güce verdikleri değerin artmasını da beraberinde getirmektedir. Demokratik yönetim sistemlerinde iktidarı kaybetme korkusu, liderlere ülkeleri ile alakalı kararlar verirken iç politikada olduğu gibi dış politikada da kendi kamuoylarının isteklerini dikkate alma zorunluluğu getirmiştir. Bundan ötürü yumuşak güç sayesinde halkının ikna edildiği bir ülkenin lideri ile anlaşma yapmak çok daha kolay hale gelmektedir. Liderler düzeyinde kurulan ancak halkın istemediği dış ilişkileri kurmak, kurulduysa da kalıcı hale getirmek de aynı oranda zorlaşmaktadır. Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler ışığında artık güç kavramının içeriği sermaye zenginliğinden bilgi zenginliğine doğru geçiş yapmaktadır. Bunun neticesinde bilgiye ve iletişim araçlarına yapılan vurgu artmakta devletlerarasında iletişimin sağlanması için yalnızca devletler nezdinde yürütülen süreçler yetersiz kalmakta, farklı ülkelerin kamuoylarına ulaşarak onları tanımak ve onlara kendini tanıtarak yumuşak güce sahip olmak gerekmektedir.

Uluslararası sistemde istediğini elde edebilmek için sert güç araçlarına sahip olmak halen önemini korumaktadır. Ancak küreselleşme ve bilgi teknolojilerinin insanlar üzerindeki etkilerinin giderek daha da çoğaldığı, iletişimin çok yönlü bir hal aldığı ve dış siyasetin insan temelli hale dönüştüğü mevcut sistemde sert güç araçları yumuşak güçle de desteklendiği sürece devletler güçlü olarak nitelendirilmektedir. Devletler uzun vadede güçlerini devam ettirebilmek için sert güç araçlarını kullanmaya gerek kalmadan karşılarındakine istediklerini yaptırabilmek için yumuşak güce daha da ağırlık vermelidir. Bundan ötürü devletlerin iç- dış politikalarında karar verirken ve devletlerarası ilişkilerini oluştururken, uluslararası politikada atacakları adımlara meşruluk kazandırarak hareket alanlarını genişletilmelerinde ve ortak değerler/ amaçlar inşa ederek dünya barışının korunmasına katkı sağlamalarında kamu diplomasisi faaliyetlerini aktif şekilde yürütmeleri elzemdir. Bu faaliyetler oldukça geniş bir alanı kapsamakta; bir ülkedeki medya organları, kanaat önderleri, şirketler, üniversiteler, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, sanatçılar ve dini gruplar başta olmak üzere çok sayıda aktör ve farklı kuruluşlar tarafından yürütülmektedir.

3. Kamu Diplomasisi Aktörleri

Uluslararası ilişkilerde temel aktör olarak kabul edilen devletler; dışişleri bakanlığı, büyükelçilikler, konsolosluklar gibi kurumlar vasıtası ile farklı ülkelerde devletin dış politikasına destek olmak amacıyla ekonomi, kültür ve eğitim alanlarında çok sayıda etkinlik gerçekleştirmektedir. Devletler kurumları aracılığı ile sahip oldukları meşruiyet sayesinde başka ülkeleri kendi isteklerini yapmaya ikna edebilme imkanı bulmaktadır. Geleneksel diplomaside yalnızca devletler tarafından görevlendirilen diplomatlar ve diplomasi kurumunda çalışan diğer görevliler aktör olarak kabul edilirken; kamu diplomasisinde diplomatlara ek olarak hem devlet kurumları hem de hükümet dışı kuruluşlardan oluşan çok sayıda yeni aktör diplomasi faaliyetlerine dâhil olmaktadır. Günümüzde devletlerin zor kullanmasına gerek kalmadan rıza kazanarak çıkarlarını korumalarını sağlayan yumuşak gücün oluşmasında temel aktörlerin devlet kurumları olduğu genel kabul görmektedir. Bununla birlikte devlet kurumlarına ek olarak devlet dışı aktörler de yumuşak gücün inşasında önemli ve etkili araçlar olarak çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır.

Tablo 4: Kamu Diplomasisinin Aktörleri

Sivil Toplum Kuruluşları	Sanatçılar	Kanaat Önderleri	Üniversiteler/ Okullar	Politikacılar
Uluslararası Örgütler	İç Hedef Kitle	Baskı Grupları	Basın- Yayın Organları	Özel Sektör ve Küresel İşletmeler

Kamu Diplomasisinin aktörleri söz konusu olduğunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Ancak tabloda belirtilen; üniversiteler/ okullar, iç hedef kitle, sivil toplum kuruluşları, sanatçılar, kanaat önderleri, özel sektör ve küresel işletmeler, basın-yayın organları, politikacılar, baskı grupları ve uluslararası örgütler tüm görüşlerde ortak noktalar olarak belirtilmektedir (Sancar, 2012, s. 92; Signitzer, 2008, s. 209; Szondi, 2008, s. 17). Bu aktörler kimi zaman devletin çalışmalarına dâhil olmakta kimi zamansa devletten tamamen bağımsız olarak kendi çalışmalarını yürütebilmektedir. Hatta bazen şirketler, kurumlar ve bireyler farkında olmadan kamu diplomasisi aktörleri haline gelerek devletleri temsil etmekte ve yumuşak güç inşasında rol oynamaktadır.

Devlet dışı bir alan olduğu kabul edilen sivil toplum; gönüllü, kendi kendini oluşturan, devletten bağımsız, özel alan ile devlet arasında aracı niteliğindeki örgütlü sosyal yapısı ile hem devlet iktidarını sınırlayıcı, hem de o iktidarı hukuka dayandığı sürece meşrulaştırıcı bir güçtür (Akçadağ, 2010b, s. 2). Sivil toplum kuruluşları günümüzde en etkin siyasi baskı ve toplumsal değişim aktörleri arasında bulunmakta ve ülkelerin kamu diplomasisi faaliyetlerinde yer almaktadır. Devletler farklı ülkelerde mevcut sivil toplum kuruluşları aracılığı ile kamuoyunun eğilimini daha iyi anlamakta, iktidarın politikalarını şekillendirmede yine sivil toplum kuruluşlarını aracı olarak kullanabilmektedir. Farklı ülkelerin sivil toplum kuruluşlarının birbirleri ile kurmuş oldukları iletişim sayesinde oluşan bağ da yine yumuşak güç inşasında oldukça etkilidir. Devletten ayrı özerk yapıya sahip olan sendikalar, dernekler, ticaret odaları gibi baskı grupları da zaman içerisinde kamu diplomasisinde aktör olarak önemli hale gelmektedir. Bu yapılara mensup kişilerce gerçekleştirilen eylemler, verilen mesajlar kimi olaylarda, durumlarda uluslararası arenada yer alan devletlerin açıklamalarından bile daha büyük etki uyandırabilmektedir. İç hedef kitle olarak adlandırılan ülkelerin kendi kamuoyları da kamu diplomasisinde önemli aktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Nitekim kendi kamuoyunu ikna edemeyen, göz ardı eden ülkeler diğer ülkelerin halklarında güven oluşturamayacaktır. Yumuşak güç oluşturmada ikna ve rızayı sağlamak içinse güven temel şarttır. Farklı kamuoyları arasında özellikle, yeni medya araçlarından olan, sosyal medya sayesinde kolayca sağlanan iletişim kamu diplomasisinde iç hedef kitleye verilmesi gereken önemi daha da artırmaktadır.

Üniversiteler ve okullar özellikle devletlerin kendi kültürel değerlerini aktarmalarında önemli bir paya sahip oldukları için kamu diplomasisine etki eden aktörler arasında yer almaktadır. Devletler hem kendi ülkelerinde yer alan üniversitelere gelen yabancı öğrencilere hem de farklı ülkelerde yer alan üniversitelerde okuyan öğrencilere kendi kültürel değerlerini aktarabilmektedir. Üniversitelerde bulunan araştırma merkezlerinin raporları kamu diplomasisinin geliştirilmesini sağlamakta, akademide görev alan insanlar birer kamu diplomasisi uygulayıcısına dönüşebilmekte ve bu sayede devletler üniversiteler aracılığı ile kamu diplomasisi mesajlarını iletebilmektedirler. Hedef olarak görülen ülkelerin kanaat önderlerini, sanatçılarını etkileyerek de o ülkenin kamuoyu yönlendirilebilmekte, kamu diplomasisi mesajlarının iletilmesinde kanaat önderleri ve sanatçılar da aktör olarak tercih edilmektedir. Dünyaca tanınan ünlü sanatçılar, sporcular kimi zaman bilinçli şekilde kimi zamansa farkında olmadan kendi ülkelerinin tanınmasında, sevilmesinde, merak edilmesinde aracı olarak yumuşak gücün oluşmasına büyük katkı sağlamaktadırlar. Sanatçı ve kanaat

önderlerinin ön plana çıkarak kamu diplomasisi aktörleri haline gelmelerinde basın-yayın organlarının rolü oldukça fazladır. Devletler hem yerli hem de yabancı ülkelerde yaptıkları yayınlar sayesinde kamuoylarına doğrudan ulaşarak algıları yönetebilme fırsatı bulmaktadır. Radyo ve televizyon yayınlarının yanı sıra küresel ölçekte basılan gazete ve dergiler ile internet medyası da yumuşak güç oluşturulmasında stratejik öneme sahiptir. Temel amaçları dünyada barışı korumak, devletlerarasında işbirliğini sağlamak olan uluslararası örgütler de hükümetlerin kamu diplomasisi faaliyetlerine destek olarak birer aktör haline gelmektedir. Uluslararası örgütler gibi çok uluslu şirketler de kamu diplomasisinde giderek daha etkin rollere sahip olmaya başlamaktadır. Küresel ölçekteki şirketler köken ülkelerinin kültürlerini, yerel değerlerini bulundukları ülkelerde yaymakta, ülkelerinin tanınmasında aracı olmaktadır. İbrahim Kalın kamu diplomasisini "devletten-halka" ve "halktan-halka" iletişim olmak üzere iki ana çerçevede toplamakta, yukarıda bahsedilen tüm kamu diplomasisi aktörlerini de bu ayrıma göre sınıflandırmaktadır. Kalın'a göre; devlet-halk eksenindeki faaliyetler; devletin, izlediği politikaları, yaptığı faaliyetleri ve açılımları, resmi araçları ve kanalları kullanarak kamuya anlatmasıdır. Halktan halka doğrudan iletişim faaliyetlerinde ise STK'lar, kamuoyu araştırma şirketleri, basın, kanaat önderleri, üniversiteler, mübadele programları, dernek ve vakıflar gibi hükümet dışı aktörler kullanılmaktadır (Kalın, 2012).

Devletlerin yumuşak güç inşa etmelerini sağlayan kamu diplomasisi faaliyetlerini gerçekleştiren aktörlerin sayısı giderek artmaktadır. Hem aktör hem de bilgi çokluğunun yaşandığı günümüzde birbirinden farklı olan bu kadar fazla aktörü ortak bir hedef için yönlendirebilmek ve doğru bilgilerin, mesajların birbirini bütünleyecek şekilde iletilebilmesini sağlamak oldukça önemlidir. Bundan ötürü kamu diplomasisinde başarılı olunması için devletin tüm birimlerinin ve hükümet dışı aktörlerin yumuşak güç faaliyetlerini, birbirleriyle uyumlu olacak biçimde ayarlamaları gerekmektedir.

4. Türkiye'nin Kamu Diplomasisi

Devletlerin uluslararası arenada görünürlüklerini artırmalarını, izlemiş oldukları politikalara meşruluk kazandırmalarını sağlayan, farklı kamuoylarının kalbini ve desteğini elde etmeye yönelik faaliyetleri olarak tanımlanan kamu diplomasisine, Türkiye dış politika yapımında giderek daha fazla önem vermektedir. Sahip olduğu tarihi, etnik ve kültürel kazanımların yanı sıra jeostratejik konumunun getirdiği avantajları değerlendirmek, dezavantajları ise avantaja çevirebilmek ya da en azından kendisi için etkisiz hale

getirebilmek amacıyla aktif, etkili ve başarılı bir şekilde kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmesi elzemdir. Türkiye bu faaliyetleri çeşitli araçlar vasıtasıyla yürütürken faklı diplomasi türlerinden yararlanmakta, birçok kaynaktan beslenmektedir. Balkanlar'dan Ortadoğu'ya uzanan geniş coğrafyada çeşitli faaliyetler ve söylemlerle yumuşak güç inşa ederek ortaklıklar kurmaya çalışmakta bu sayede uluslararası arenada görünürlüğünü artırmayı, izlemiş olduğu politikalara meşruluk kazandırmayı, farklı kamuoylarına kendisini doğru bir şekilde tanıtmayı ve yabancı kamuoylarını tanıyarak onları etkileyebilmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'nin tarihsel süreci dikkate alındığında kendisini her alanda sürekli geliştirmeye çalışan ve hep daha ilerisini hedefleyen bir ülke konumunda olduğu analiz edilmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren yumuşak güç inşasına önem verildiği, 2000'li yıllara gelindiğinde kamu diplomasisinin modern manada Türkiye'de de kurumsal ve kavramsal olarak tartışılmaya ve tatbik edilmeye başlandığı görülmektedir. Kamu diplomasisinin devletlerarasında, devlet toplum arasında ve toplumlar arasında gerçekleştirilebilir oluşundan ortaya çıkan çok yönlülüğü devletlerin dış politikada karar alma süreçlerinde ve uygulamalarında daha da ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Türkiye'de resmi, yarı resmi, özel ve sivil çok sayıda aktörü ile kamu diplomasisi faaliyetlerini gerçekleştirirken insani diplomasi, kültürel diplomasi, din diplomasisi, spor diplomasisi, eğitim diplomasisi, sağlık diplomasisi gibi çeşitli diplomasi türlerinden yararlanmaktadır. Bu sayede kalkınmadan insani yardımlara, kültürel faaliyetlerden teknik desteklere, siyasal iletişimden dini hizmetlere, güvenlikten eğitimsel faaliyetlere kadar birçok alanda uluslararası sistemde etkili hale gelmektedir.

4.1. Türkiye'nin Kamu Diplomasi Tarihi

Kamu diplomasisi kavramı modern bir kavram olarak kabul edilse de uygulamaları tarihsel süreçte çok daha eskiye dayandırılmaktadır. Günümüzde devletlerin kamu diplomasisi inşa ederken vurgu yaptıkları tarihi ve kültürel değerler olmak üzere ortak kabul edilen birçok unsur geçmişten gelen kazanımların neticesinde ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de Balkanlardan başlayıp Ortadoğu'ya uzanan geniş coğrafyada tarihsel süreçte elde edilen kazanımlar noktasında oldukça zengin bir ülkedir. Bundan ötürü proaktif dış politika izlemekte bu coğrafyalarda yer alan ülkelerle doğal ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Türkiye'nin yumuşak güç kapasitesi tarihinin, coğrafyasının, kültürel derinliğinin, ekonomik gücünün ve demokrasisinin sağladığı imkânların bileşkesi olarak değerlendirilmektedir. Tarihsel birikimi

göz önüne alındığında; 1299'da Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu ardından 1923'te Cumhuriyet'in kuruluşu önemli noktaları oluşturmaktadır. Ancak genel perspektiften bakıldığında Türk tarihi çok daha eskiye dayanmakta Asya Hun Devleti, Göktürk Devleti gibi geçmişte Türkler tarafından Asya'dan Avrupa'ya uzanan geniş bir coğrafyaya kurulmuş çok sayıda devlet bulunmaktadır. Türkler tarafından kurulan bu devletlerin bırakmış oldukları tarihi ve kültürel eserler Türkiye'nin tarihi zenginliğine katkı sağlamakta etnisite olarak da güçlendirmektedir. Günümüzde dünyanın çeşitli yerlerinde üç yüz milyonu aşkın Türk kökenli insan yaşamakta bu da etnik bağlar açısından Türkiye'yi zengin bir konuma getirmektedir. Etnik kökeni farklı olan ancak Türkiye'nin ortak hafıza ve vicdana sahip olduğu çok sayıda akraba devlet, farklı devletin çatısı altında yaşayan akraba topluluklar bulunmaktadır. Bu ortaklıklara sahip olunan insanlarla tarihi hafızanın diri tutularak ilişki inşa edilebilmesi için kamu diplomasisi önem teşkil etmektedir.

Tarihsel süreçteki mühim noktalardan biri olan Osmanlı İmparatorluğu'nun Türkiye'nin yumuşak gücünün oluşmasına birçok açıdan katkı sağladığı bilinmektedir. Geniş toprakları üzerinde yaşayan çok sayıda etnik grubun ortak paydası, paylaştıkları ve beraber inşa ettikleri Osmanlı tecrübesidir. Bu kadar fazla etnik grubu ortak bir payda da toplayan Osmanlı mirasının merkez coğrafyasını ise Türkiye temsil etmektedir (Kalın, 2012, s. 149). Osmanlı Devleti güçlü olduğu dönemde, günümüzde kalkınma yardımları olarak isimlendirilen, ihtiyaç sahibi ülkelere ekonomik ve insani yardımlarda bulunmuş; dil, din, ırk ayrımı yapmaksızın topraklarında bulunan halka hoşgörülü ve adaletli davranmıştır. Osmanlının izlemiş olduğu politikalardan ötürü günümüzde eski Osmanlı toprağı olan ya da Osmanlının yardımda bulunduğu çok sayıda ülke halkı Türkiye'ye karşı yakınlık hissetmektedir. Örneğin; Osmanlı, Hollanda'nın Portekiz tarafından işgal edilmesini önlediği için günümüzde halen işgale maruz kalan bölgede Barbaros Hayrettin Paşa heykelleri bulunmakta, bölgede yaşayan halkın Türklerle olan ilişkilerinde bu olay etkili olmakta ve Türklere itibar gösterilmektedir. Hindistan ile Osmanlının ilişkilerinden ötürü Kurtuluş Savaşında Hindistanlı kadınların kendi mücevherlerini yardım etmek amacıyla Türkiye'ye göndermeleri de yine tarihsel süreçte kurulan ilişkiler sayesinde ortaya çıkan yumuşak gücün en belirgin göstergelerinden birisidir (Devran, 2012, ss. 129-130). Osmanlının ulaştığı coğrafyalardan biri olan Lübnan'da Osmanlı imparatorluğu döneminden kalan çok sayıda Türk bulunmakta ağırlıklı olarak Türk kökenlilerin yaşadığı bir köye Türkiye Köyü adı verildiği görülmektedir. Lübnan gibi Ortadoğu ve Afrika ülkelerinin çoğunda Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalma etnik olarak Türk kökenli insanlar yaşamaktadır. Bu insanlarla

kamu diplomasisi faaliyetleri sayesinde ortak etnik bağlar üzerine inşa edilecek olan yumuşak güç Türkiye açısından oldukça önem teşkil etmektedir. Türkiye, kamu diplomasisinde Osmanlı-İslam kültürünün temsil ettiği gelenek ile çağdaşlaşmanın temsil ettiği moderniteyi görece başarılı bir şekilde birleştirmiş bir ülke olarak görülmektedir (Kalın, 2012, s. 157). Osmanlı mirası kimliği üzerinden söylemler oluşturarak farklı coğrafyalarda yaşayan halklarla ortak etnisite, hafıza ve kültür zemininde ilişkiler kurarak kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmeye çalışmaktadır. Türkiye kendi geleneksel değerlerini ve tarihini koruyup ondan beslenerek kendisini daha ileriye taşıma gayreti göstermekte bunu yaparken moderniteyi de göz önünde bulundurarak değerlerini modernite ile meç etmektedir.

29 Ekim 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti tarihi başlamakta ve o günden günümüze gelene dek kamu diplomasisi alanında çok sayıda değişikliğin yaşandığı görülmektedir. Türkiye'de yumuşak gücün ilk örneklerine Kurtuluş Savaşı döneminde belirgin olarak rastlanmakta, kamu diplomasisine cumhuriyetin kuruluş yıllarından itibaren önem verildiği görülmektedir. 1920 yılında Kurtuluş Savaşı hakkındaki haberleri duyurmak amacıyla Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla Halide Edip Adıvar ve Yunus Nadi tarafından 6 Nisan 1920'de Ankara'da Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî haber ajansı olarak kurulmuş olan Anadolu Ajansı günümüzde halen faaliyetlerini devam ettirmektedir(Anadolu Ajansı, 2019). Yine 1920 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulan "Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umûmîsi" kamu diplomasisinde kurumsallaşmaya gidilen yolda atılan ilk adımlardan biri olarak kabul edilmektedir. Daha sonra bu kurumun 1984 yılında "T.C. Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü" adını aldığı, 2018 yılına gelindiğindeyse İletişim Başkanlığı adıyla yeniden yapılandırıldığı görülmektedir (Koçer, 2019). 1928 yılında Afganistan kralının Türkiye ziyaretinde antlaşma imzalanarak iki ülke arasında sonsuz bir dostluk oluşturulacağı vurgulanmıştır. Türkiye savaşın etkisinin devam ettiği bu dönemde dahi kamu diplomasisine önem vermiş kısıtlı imkânlarına rağmen Afganistan'a öğretmen, doktor ve eğitimci subay göndermiştir (Oran, 2013, s. 479). Bu sayede Türk kültürünü ve değerlerini Afgan kamuoyuna tanıtma imkanı bulmuş, iki ülke arasında kalıcı ortaklıklar inşa edilmeye başlanmıştır. 1992 yılına gelindiğinde kamu diplomasisi alanında atılan önemli adımlardan biri olarak kabul gören Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), Turgut Özal döneminde izlenen proaktif dış politika çerçevesinde kurulmuştur (TİKA, 2021a). İlk kuruluş döneminde eylemlerini "Yeni Osmanlıcılık" temelinde "Balkanlardaki Müslüman toplulukların lideri olacağız" söylemleri ile inşa etmiş, Yugoslavya ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin parçalanmasından

sonra ortaya çıkan boşluğu tamamlamak niyetiyle Balkanlar ve Orta Asya'daki Müslüman ve Türk toplumlarla kurulmaya çalışan iletişimde araç olarak kullanılmıştır. Ancak yanlış söylemlerden dolayı, eylemlerin söylem boyutunda desteklenememesi istenilen başarıya ulaşılmasının önüne geçmiştir. Nitekim 2000'li yıllarla birlikte değişen dış politika anlayışı doğrultusunda TİKA'nın faaliyet coğrafyasını genişletilmiş, söylemleri revize edilmiştir (Güleç, 2013, s. 664). 1950 yılına gelindiğinde Türkiye için önemli kırılma noktalarından biri gerçekleşmiş ve Türkiye'nin NATO'ya üyeliği kabul edilmiştir. Üyeliğin şartı olarak gösterilen Kuzey Kore ve Güney Kore arasında yaşanan savaşa asker gönderme gerekliliğince Türkiye'nin asker göndermiş olması Kore-Türkiye ilişkilerini duygusal zemine oturtmuştur. O dönemde verilen şehitler Güney Kore'de halen hatırlanmakta, Güney Kore'nin dünyaca ünlü markalarından biri olan Hyundai şirketi yöneticileri geçmişte yaşanan bu olaydan ötürü Türkiye'ye duydukları minnettarlığın hiç bitmeyeceğini ve Türkiye'ye yaptıkları yatırımlara özel bir önem atfettiklerini belirtmektedir (Devran, 2012, s. 131).

Jeostratejik konumunun sağladığı avantajların yanında dezavantajları ile de yüzleşmek zorunda kalan Türkiye karşılaşmış olduğu sorunların çözümünde kamu diplomasisinden ağırlıklı olarak yararlanmaktadır. En belirgin örneklerinden birini oluşturan Kıbrıs Sorununda[9], Türkiye 1974'te adaya gerçekleştirdiği Barış Harekâtı süresince yoğun bir kamu diplomasisi faaliyeti yürütmüş, Harekâtın uluslararası hukuka uygunluğunu ve haklılığını dünya kamuoyuna anlatarak yanlış anlaşılmaların ve yalan nitelendirmelerin önüne geçmeye gayret göstermiştir (Haluk Karadağ, 2016). Kıbrıs Sorununda başarıya ulaşamamış olsa da Türkiye'nin, Hatay Meselesinde yoğun bir şekilde yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinde başarılı olduğu bu sayede Hatay'ın ana vatana katıldığı görülmektedir. Türkiye'nin tarihten gelen ve bir türlü çözülemeyen, kamu diplomasisi yürütmesinin elzem olduğu dış politika sorunlarından bir diğeri ise Ermeni Sorunudur. Tarihi Osmanlıya dayanan bu sorun Türkiye'nin her alanda uzlaşma çabalarına rağmen bir türlü çözülememektedir. Başta Ermeniler olmak üzere bu durumdan faydalanan tüm aktörler yani Ermeni diasporası sorunun çözümüne yaklaşmamaktadır. Uzlaşma sağlamanın aksine konunun sürekli olarak tırmandırıldığı dikkat çekmekte, bu durumun Türkiye'nin aleyhine kullanılmak için siyasi malzeme haline getirildiği görülmektedir. Her uluslararası nitelikteki sorununda olduğu gibi bunda da Türkiye dünya kamuoyuna kendisini ifade etmenin yanı sıra bu konuda var olan ve sürekli üretilen gerçek dışı ve çarptırılmış bilgilerle de mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Türkiye'nin yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin hedef kitlesi Ermenistan, diaspora

[9] Akdeniz'in doğusunda bulunan Kıbrıs adasında Kıbrıs Rumlarıyla Kıbrıs Türkleri arasında yaşanan siyasi tabanlı sorun.

Ermenileri, Türkiye Ermenileri olduğu kadar soykırım iddiaları çerçevesinde parlamentosuna karar tasarısı sunulan bütün ülkelerin vatandaşları, uluslararası toplumun bütün aktörleridir. Bundan ötürü Türkiye Ermeni soykırımı iddialarına karşı yalnızca kamu destekli kuruluşları aracılığı ile değil kamu diplomasisi aktörlerinin tamamı ile tüm iletişim araçlarını kullanarak mücadele etmektedir (Kılıçoğlu, 2018). Ermeni Meselesi Türkiye'nin uluslararası alanda kendini ifade etmek için mücadele verdiği en belirgin olaylardan birisidir. Ülkenin imajını olumsuz yönde etkileyen ve çeşitli dayatmalara maruz bırakan bu sorunun çözümüne yönelik yürütülecek kamu diplomasisi çalışmalarına (Yazıcıoğlu, 2006; Ekşi, 2014; Poyraz & Can, 2020) yenileri eklenmeli, bu yönde çalışma gerçekleştiren her kurum ve her birey devlet tarafından desteklenmelidir. Türkiye'nin yumuşak güç inşasında karşılaştığı en zorlu süreçlerden birisi de Arap Baharı olmuştur. 2000'li yıllarda değişen dış politika anlayışı çerçevesinde inşa etmeye çalıştığı yumuşak güce sekte vuran bu olay etkisini halen devam ettirmekte Türkiye ise yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri ile bu olayın yarattığı etkilerle de mücadele etmektedir. Komşu ülkelerinde yaşanan siyasal istikrarsızlıklar Türkiye'yi zorlamakta ancak Türkiye demokrasi ve hareketli sivil toplum sektörü ile yumuşak gücünü desteklemeye çalışarak bölgede rol model ülke olma özelliğini korumaya gayret etmektedir.

Türkiye sahip olduğu jeostratejik konumu ve insan kaynağı açısından dünya genelinde özel konuma sahip olan ülkelerden biridir. Ancak gerçekleşen darbelerden ötürü demokratikleşme sürecinde yaşamış olduğu sancılar ve kamu diplomasisi faaliyetlerindeki eksikliklerinden dolayı kendisini dünyaya doğru bir şekilde ifade edemediği için yanlış tanıtmalara, gerçek dışı söylemlere maruz kalmıştır. Oluşturulan bu yanlış imaj sahip olduğu özelliklere rağmen dış dünyadaki algısını olumsuz etkilemektedir. Siyasal sorunlara ekonomik ve sosyal sorunların da eklenmesiyle birlikte kamu diplomasisi alanında var olan zenginliklerini kullanamamış yumuşak gücü zayıf kalmıştır. Bu durumun 2000'li yıllarda siyasal anlamda yaşanan istikrarla birlikte değiştirilmeye başlandığı görülmektedir. 2002 yılında iktidara gelen AK Parti ile birlikte ülke içerisinde yaşanan siyasal karmaşıklıklar son bulmuş, sosyal hayatta düzelmeler yaşanmış ve ekonomi alanındaki politikalar başarı ile sonuçlanmıştır. Tüm bunları takiben dış politikada da revizyon gerçekleştirilerek ülkenin imajını düzeltme yolunda adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda ülke içinde barışı, kalkınmayı, özgürlüğü, demokrasiyi inşa etmek ve dış politika hedeflerine ulaşabilmek için kamu diplomasisinin geliştirilmesine ağırlık verildiği dikkat çekmektedir (Özkan, 2012b, ss. 16-17). Nitekim Türkiye'nin doğal coğrafi hinterlandı olan Balkanlarda ve Ortadoğu'da cazibe

merkezi haline gelmesinin demokrasinin geliştirilmesi ile doğru orantılı olduğu kabul edilmektedir.

Türkiye'nin dış politikada aynı dönemlerde farklı birçok sorunla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bundan ötürü yalnızca askeri ya da ekonomik güç, birden fazla sorunla aynı anda yüzleşmek zorunda kalan Türkiye'nin sorunlarının çözümünde yeterli olmamakta sahip olduğu jeostratejik konumu da göz önünde bulundurulduğunda kamu diplomasisi diğer ülkelere nazaran Türkiye için çok daha önemli bir hal almaktadır. Türkiye kamu diplomasisi sayesinde konumunun getirmiş olduğu çok sayıda yumuşak güç değerlerinin yanı sıra, sınır komşularının çoğunun yaşamış olduğu siyasi istikrarsızlıklardan da kaynaklanan dezavantajlarla mücadele etmelidir. Dünyanın dikkatini topladığı bölgelerin odak noktasında yer alan Türkiye, kendisini tanıtmak ve böylesine hassas bir bölgede yürüteceği tüm faaliyetlerin doğru şekilde aktarılmasını sağlamak için kamu diplomasisi alanına daha çok yönelmek zorundadır. Bu yöneliş siyasi dengelerin her geçen gün hassaslaştığı günümüz uluslararası ilişkilerinde kamu diplomasisinin yürütülmesi için çok sayıda aktöre ihtiyaç duyulmasını beraberinde getirmektedir. Türkiye tarihsel, kültürel ve etnik zenginliklerinin farkına varıp bu zenginlikleri ekonomik, demokratik, teknolojik, gelişmelerle desteklediği ölçüde başarılı olabilecektir. Dünyanın gerisinde kalmayıp dünya ile birlikte hareket edebilmesi hatta dünyanın ilerleyişine yön verebilmesi için var olan zenginliklerini mevcut imkânları ile bütünleştirmeli ve geleceğe taşımalıdır. Bunun için kamu diplomasisi aktörlerinin varlığı, bu aktörlerin faaliyetleri ve başarıları Türkiye için hayati öneme sahiptir.

4.2. Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Aktörleri

Türkiye'de 2002 yılında iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi ile beraber kamu diplomasisi yaklaşımının yeniden şekillendiği görülmektedir. Yürütülen proaktif dış politika çerçevesinde gerek kurumsal olarak gerekse uygulamalarda kamu diplomasisi mekanizmasına sıkça yer verilmektedir. Günümüzde kamu diplomasisi aktörleri devlete bağlı, devlet destekli ve özel/ sivil olmak üzere üç farklı kategori altında incelenmektedir.

Tablo 4: Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Aktörleri

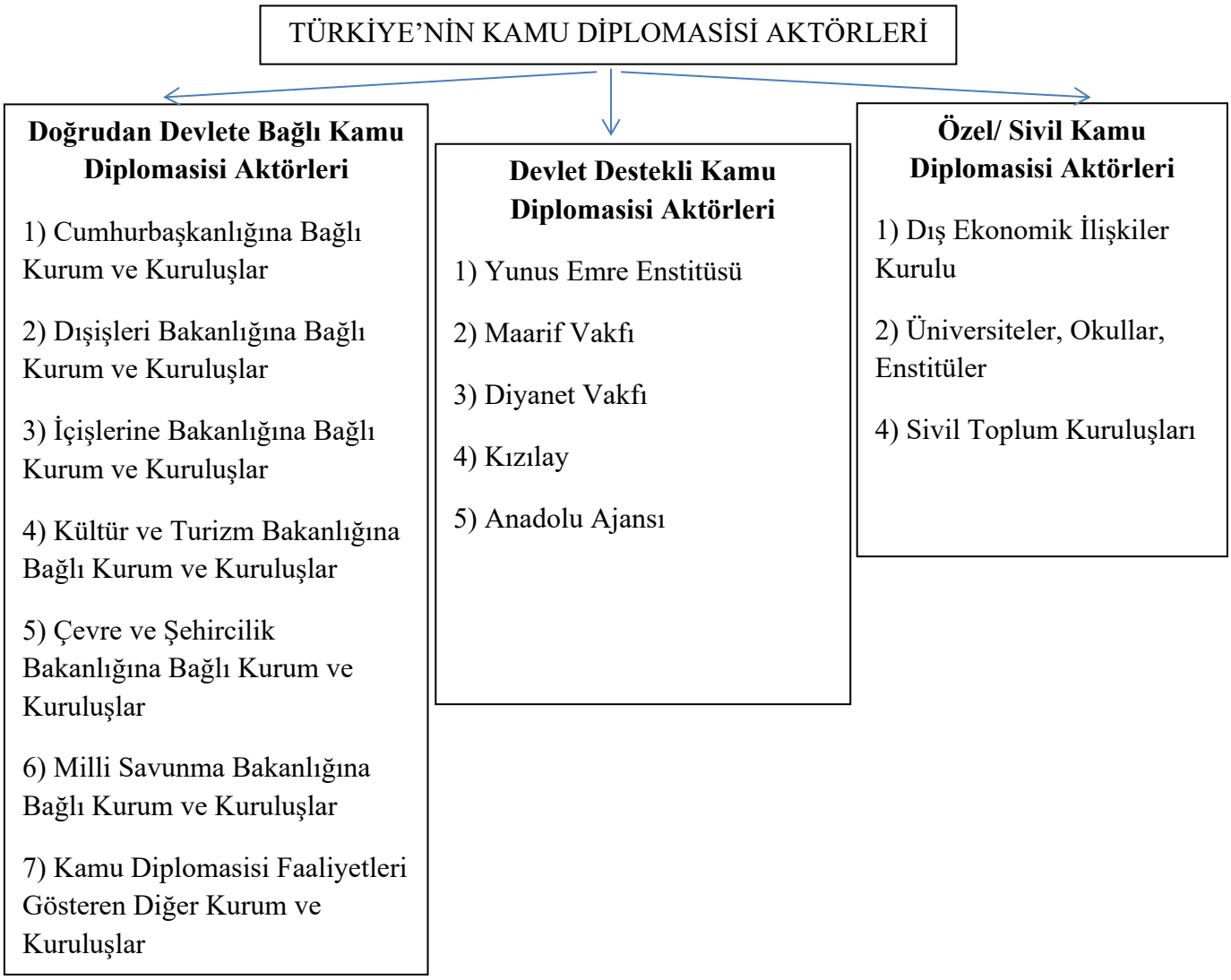

Kaynak: https://www.kamudiplomasisi.org/

Türk dış politikasında Cumhurbaşkanlığının yanı sıra birçok Bakanlık kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir. Türkiye'nin Kamu Diplomasi anlayışı 2017 tarihinde gerçekleşen anayasa değişikliği ve yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinden ötürü hukuki olarak değişiklikler yaşamıştır. Anayasanın değişmesiyle birlikte Başbakanlık makamı kaldırılmış ve ona bağlı çok sayıda kurumun hukuki statüsü ve hiyerarşik üstü de değişmiştir. Bu süreçte yeni kurumlar kurulmuş, var olan kamu diplomasisi kurumlarından bazılarının görevlerine ya tamamen son verilmiş ya da revize edilerek görevine devam ettirilmiştir (Eren, 2020, s. 115). Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan ve hizmet vermeye başlayan kurumlardan biri olan İletişim Başkanlığı 24 Temmuz 2018 tarihinde 30488 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 14 numaralı kararname neticesinde kurulmuştur. Kurum resmi internet sitesinde "Türkiye'nin en yeni kurumlarından biri" olarak nitelendirilmekte (İletişim Başkanlığı, 2018) ancak literatürdeki kimi çalışmalar İletişim Başkanlığının yeni kurulmuş bir

kurum olmadığını Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün (BYEGM) halefi olduğunu iddia etmektedir (Koçer, 2019). Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı, Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı ve Tercüme Dairesi Başkanlığı olmak üzere üç tanesi doğrudan kamu diplomasisi amacı ve faaliyetleri ile görevlendirilmiştir.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ise T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ile ilişkili kuruluş olarak belirtilmektedir. İletişim araçlarının hızla geliştiği günümüz dünyasında kamu diplomasisinin başarılı olmasında medyanın aktif rol oynadığı bilinmektedir. Bu bağlamda TRT küresel düzeyde farklı dillerde yayınlar gerçekleştirmektedir. 1 Ocak 2009 yılında Kürtlere yönelik yayın yapan TRT Şeş/TRT 6, 21 Mart 2009'da Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya ve Orta Doğu'da çok sayıda insana hitap eden TRT Avaz kurulmuştur. Daha sonra 8 Mayıs 2009'da Euronews ile işbirliğiyle TRT-Int kurulmuş ancak bu kanal 18 Mayıs 2015'de TRT World'e dönüşmüştür. Son olarak 4 Nisan 2010'da TRT Arapça yayın hayatına başlamıştır (Ekşi, 2014, ss. 227-228). TRT, günümüzde toplamda 14 televizyon kanalı, 14 radyo kanalı, trt.net.tr ve 41 dilde hazırlanan www.trtvotworld.com web siteleri, 5 basılı dergisiyle Türkiye ve dünyaya yayın yapmaktadır (TRT, 2021). Türkiye'nin yürütmüş olduğu kamu diplomasisinde elde ettiği başarılı sonuçlarda TRT'nin bu kadar farklı dilde böylesine geniş kitlelere hitap eden yayınlar yapıyor olmasının rolü büyüktür (Eren, 2019). TRT, Türkiye'nin farklı kamuoylarına ulaşmasına, kendisini dünyaya tanıtmasına, anlatmasına olanak sağlamaktadır. Cumhurbaşkanlığına bağlı kurum ve kuruluşların bir diğeri ise Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu olarak belirlenmiştir. 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 1'Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan kurula kültür ve sanatın yaygınlaşmasını, kültürel ve tarihi mirasın korunmasını sağlamak görevi ve kültür turizminin geliştirilmesi görev ve yetkileri verilmiştir. Kurul aynı zamanda yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarıyla ilişkilerin geliştirilmesi ve sorunların çözülmesi noktasında görevlendirilmekte, bundan ötürü kamu diplomasisi misyonu yüklenmektedir. Cumhurbaşkanlığına bağlı kamu diplomasisi faaliyetleri yürüten kurumlardan sonuncusu ise Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Kurum yurt dışında yaşayan vatandaşların kendi öz kimliklerine bağlı kalmalarına ve yaşadıkları toplumla uyum içinde olmalarına katkı sağlamaktadır. Yabancı ülkelerde Türkiye'nin dinî alandaki tecrübe ve birikiminin tanıtılmasını ayrıca var olan din anlayışları ve uygulamalarıyla ilgili tartışmaların takip edilerek doğru bilgilendirilmesini sağlamak kurumun temel hedefleri arasında gösterilmektedir (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2012).

AK Parti iktidarının kamu diplomasisine gösterdiği yönelim Dışişleri Bakanlığının teşkilatlanmasına da yansımıştır. Resmi gazete yayınlanan 6004 sayılı "Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" 13 Temmuz 2010 yılında yürürlüğe koyulmuş ve Bakanlık bünyesinde 10 yeni birim açılmıştır. Bu birimlerden Enformasyon Genel Müdürlüğü, Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü ile Diplomasi Akademisi Başkanlığı doğrudan kamu diplomasi faaliyetleri yürütmektedir. Son olarak 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile birlikte de T.C. Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanlığı'na yer verilmektedir. Kararname ile Başkanlığa araştırma görevinin yanı sıra yabancı aktörlerle işbirliği yapma görevi de verilerek kamu diplomasisi misyonu yüklenmiştir.

15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile daha önce Başbakanlığa bağlı olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının (AFAD) T.C. İçişleri Bakanlığına bağlanmasıyla İçişleri Bakanlığı da kamu diplomasisi alanında doğrudan faaliyet göstermeye başlamıştır. AFAD sadece ulusal çapta yaşanan krizlerde değil uluslararası anlamda ortaya çıkan afet ve acil durumlarında da ülkelere insani yardım operasyonları gerçekleştirmiş, personeli ve teknolojik ekipmanı ile yardımcı olmuştur (AFAD, 2021). Yürütmüş olduğu insani diplomasisi faaliyetleri sayesinde kamu diplomasisine katkı sağlamakta, Türkiye'nin imajını olumlu şekilde etkilemektedir Yumuşak güç inşasında kültürel değerlerin temel öneme sahip olmasına binaen T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı kurumların da aktif şekilde kamu diplomasisi faaliyeti yürüttüğü görülmektedir. Mevcut hizmet birimlerinin yanı sıra 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile daha önce T.C. Başbakanlığına bağlı olan üç kurum daha Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesine katılmıştır. Bu üç kurum olan TİKA, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün (VGM) kamu diplomasisi mekanizmasını eklenmesiyle bakanlık güçlü teşkilat yapısıyla Türk kamu diplomasisi yürüten en etkili kamu kurum ve kuruluşlardan biri halini almaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının merkez teşkilatında yer alan birçok hizmet birimi aktif olarak kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmekte olup bunlar arasında Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Sinema Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü ile Tanıtma Genel Müdürlüğü'nün faaliyetleri ön planda tutulmaktadır.

Türkiye 1960 yılından 1990 yılına kadar dünya üzerinde en çok yardım alan 10 ülke arasında (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, s. 33) bulunurken 2000'lerle birlikte artık yardım alan değil yardım yapan ülke konumuna yükselmeye başlamıştır. Bunda Türkiye'nin tarihi ve

kültürel bağlarla bağlı olduğu coğrafyalar ile işbirlikleri geliştirmek, kalkınma yardımları yapmak amacı ile 1992 yılında kurulan TİKA'nın rolü oldukça fazladır. Türkiye'nin en eski kamu diplomasisi kurumlarından biri olan TİKA, kuruluşundan günümüze gelene kadar hem kurumsal yapısı açısından hem eylem ve söylemleri açısından çeşitli değişikliklere uğramıştır. İlk kurulduğu dönemde Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermiş, 1999 yılında Başbakanlığa bağlanmıştır. 2000'li yıllarla birlikte Türkiye'nin değişen dış politika anlayışı çerçevesinde TİKA'nın da faaliyet alanları genişlemiş, 2001 yılında ise "Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile teşkilat kanunu yayımlanmıştır. Bu kanun ile yapılandırılan TİKA teknik yardım kuruluşu vasfının yanı sıra sosyo-kültürel faaliyetler yürüten bir kuruma dönüşmüştür (Ekşi, 2014, s. 220). 2011 yılına gelindiğinde TİKA yeniden yapılandırılmıştır. 24 Ekim 2011 tarihli 656 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile teşkilat kanunu ve adı "Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı" olarak güncellenen TİKA'nın daha esnek ve hızlı karar alabilen bir yapıya ulaştığı görülmektedir(TİKA, 2021b). TİKA ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 15.7.2018 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yapılmış Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanmıştır. TİKA'nın, Sosyal altyapılar ve hizmetler, Ekonomik altyapılar ve hizmetler, Üretim Sektörleri, Çoklu/Çakışan Sektörler olarak dört farklı grupta çalışmalar yaptığı görülmektedir (Ekşi, 2014, s. 225). TİKA söz konusu gruplara ayrılan faaliyetlerini bölgelere yönelik, ülkelere yönelik olarak ve özel projeler olarak sınıflandırmaktadır. Projeler talepte bulunan devletlerin veya toplulukların kamu kuruluşları ile STK'larının görüşlerine göre düzenlenmektedir. Düzenlenen projeler TİKA'nın bir şubesi gibi düşünülen Program Koordinasyon Ofisleri (PKO) aracılığı ile hayata geçirilmektedir. 1999 yılında TİKA'nın Başbakanlığa bağlanmasıyla proje ve dış yardımlardaki artışın Program Koordinasyon Ofisleri sayısının da artmasını sağladığı görülmektedir. 2002 yılında 12 olan Program Koordinasyon Ofisi sayısını 2011 yılında 25'e, 2012 yılında ise 33'e yükseltmiştir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı günümüzde 58 Program Koordinasyon Ofisi[10] ile 150 ülkede faaliyet göstermektedir. Toplamda 3 Başkan Yardımcısı ve bu yardımcılara bağlı 5 Daire Başkanlığı bulunmaktadır.

Tablo 5: TİKA Teşkilat Tablosu

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

[10] https://www.tika.gov.tr/tr/koordinatorlukler

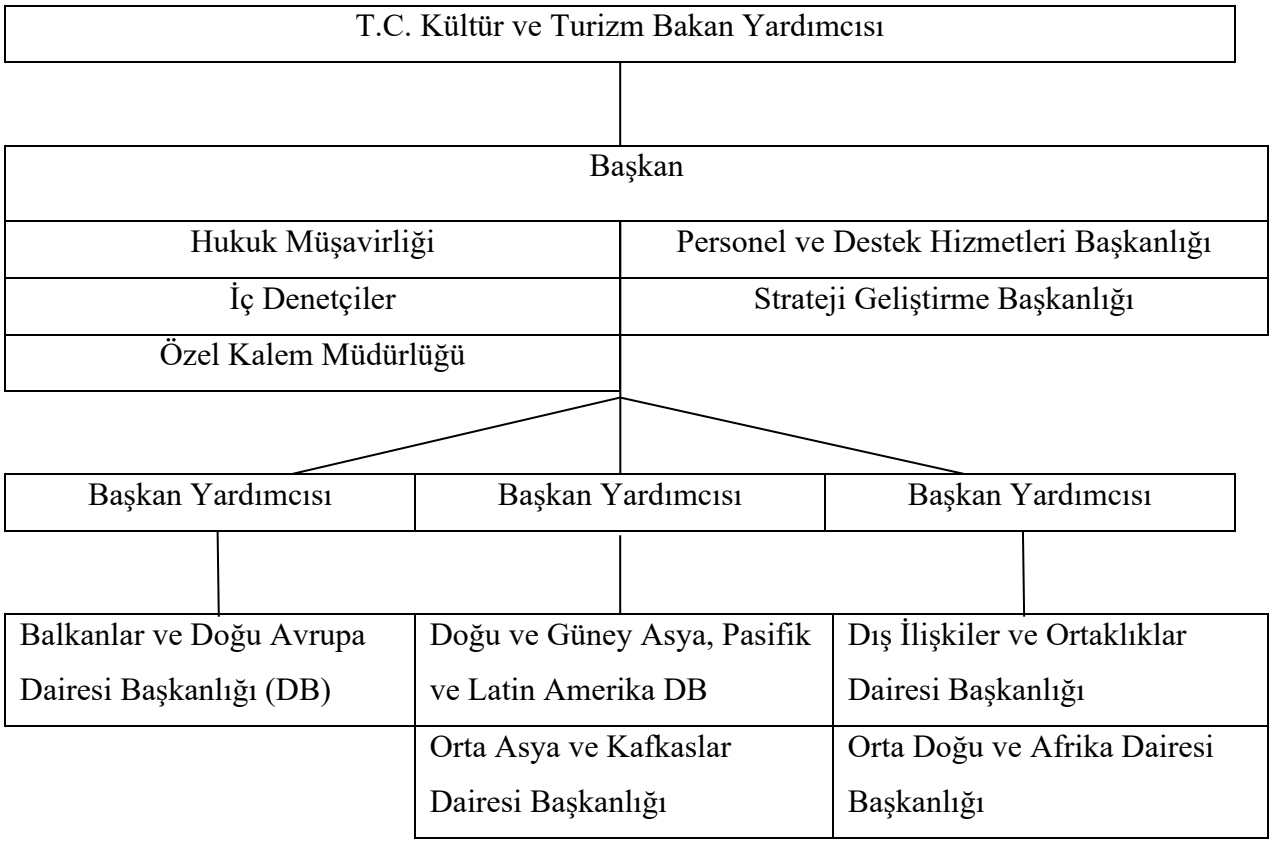

Kaynak: https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/teskilat_semasi-14645

TİKA; etnik, kültürel, tarihi, dini özellikler başta olmak üzere çeşitli alanlarda kimi bölgelerde benzer kimisinde farklı söylemler kullanarak faaliyetlerini desteklemektedir. Bu sayede ortaklıklar kurarak yumuşak güç inşa etmeye çalışmaktadır. TİKA kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında işbirliği mekanizması görevi yürütmekte; tüm bu aktörleri ortak paydalarda buluşturmaktadır. TİKA; kalkınma yardımlarında ön plana çıkmakta ve Türkiye'nin yapmakta olduğu kalkınma yardımlarını kayıt altına almaktadır. 2002 yılında Türkiye'nin yapmış olduğu kalkınma yardımları 85 Milyon ABD doları iken bu rakam 2020 yılında 8.797,55 milyon dolara ulaşmıştır. 2020 yılında Toplam Kalkınma Yardımlarının 8.115 milyon dolarlık kısmı kamu kurum/kuruluşlarınca gerçekleştirilen resmi akımlardan oluşmakta olup, 682,55 milyon doları özel akımlardan oluşmaktadır. Resmi akımların 8.123,51 milyon dolarlık kısmı Resmi Kalkınma Yardımlarından oluşmaktadır. Resmi Kalkınma Yardımları rakamının 8.031,57 milyon dolarlık kısmı iki taraflı resmi kalkınma yardımlarından, 90,94 milyon dolarlık kısmı ise Uluslararası Kuruluşlara Aidat ve Katkı payı ödemelerinden oluşan çok taraflı resmi kalkınma yardımlarından oluşmaktadır (Keskin, Ergüler, Kara, Durhat, & Ergen, 2021, s. 11). Türkiye resmi kalkınma yardımlarının, gayri safi milli hasılaya oranlarına göre bakıldığında

(Keskin vd., 2021, s. 152) 2018 yılında %1.1; 2019 yılında %1.15 ve 2020 yılında %1.14 ile kalkınma yardımları yapan ülkeler arasında dünyada ön sıralarda yer almaktadır.

Tablo 6: Türkiye'nin Resmi Kalkınma Yardımları (2002- 2020; Milyon Dolar)

2002	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
85	76	339	601	712	602	780	707	976	1.273
2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
2.533	3.308	3.591	3.919	6.488	8.121	8.612	8.666	8.123	-

Kaynak: (Keskin vd., 2021, s. 15)

TİKA kaynaklarından elde edilen veriler ışığında Türkiye'nin 2002 yılından bu yana yapmış olduğu resmi kalkınma yardımlarının oranlarına bakıldığında, AK Parti iktidarı ile birlikte dış yardımlara verilen önemin arttığı görülmektedir. Türkiye hızla gelişmekte olan ülkeler kategorisinde ilerlerken diğer ülkelerle olan ilişkilerine de önem vermektedir. Nitekim kalkınma yardımları Türkiye'nin yumuşak güç inşasına önemli katkılar sağlamaktadır. Kalkınma yardımlarında özellikle 2010 yılından sonra bu kadar hızlı artış yaşanmasında Türkiye'nin Suriyeli vatandaşlara yapmış olduğu yardımların rolü büyüktür. 2020 yılında yapılmış olan 8.032,57 milyon dolarlık resmi kalkınma yardımlarının 7.270,51 milyon dolarını acil ve insani yardımlar oluşturmaktadır. Aynı yıl Suriye 7.078,18 milyon dolar ile en çok yardım yapılan ülke konumunda yer almaktadır (Keskin vd., 2021, ss. 18-20).

TİKA gibi T.C. Başbakanlığı'na bağlı olan, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı da 15.7.2018 tarihinde yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesini takiben Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı kurumlardan biri olmuştur[11]. Kurum yurt dışında yaşayan Türklere ve akraba topluluklara yönelik Türkçe eğitimler düzenlemekte, burs imkanı sağlamakta, kültürel hareketlilik kapsamında Evliya Çelebi kültür gezileri, Türkiye stajları, diaspora gençlik akademisi ve gençlik kampları gibi farklı projeler ve programlar düzenlemektedir[12]. Yurt dışında yaşayan vatandaşların anadil, kültür ve kimliklerinin muhafaza edilmesi, toplumsal statülerinin güçlendirilmesini, hak ve özgürlüklerinin korunmasını amaçlamaktadır (YTB, 2021). 2018 yılında yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlanan son kurum olan Vakıflar Genel

[11] https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/mevzuat
[12] https://www.ytb.gov.tr/kardes-topluluklar/programlar

Müdürlüğü (VGM) de kamu diplomasisi kapsamına giren yatırımlar yapmaktadır. Eğitim bursları vermekte, yurt içinde ve yurt dışında kuru gıda yardımları sağlamakta, çeşitli kültürel faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bünyesinde uluslararası organizasyonlar düzenlenmekte, anlaşma ve protokoller yapılmaktadır. Kuruluşu 1048 yılına dayandırılan kurumun en önemli görevi Osmanlı ve Selçuklu döneminden günümüze gelen çok sayıda vakfa ait eserlerin tespit edilerek restore edilmesidir.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da Başbakanlık teşkilatında olan Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın (TOKİ) 15.7.2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kendisine bağlanması sonucu kamu diplomasisi alanında faaliyet gösteren kurumlar arasında yer almaktadır. TOKİ yurt içinde gerçekleştirmiş olduğu çok sayıda faaliyetin[13] yanı sıra yurt dışında da doğrudan veya iştirakleri aracılığıyla proje geliştirmekte; konut, altyapı ve sosyal donatı uygulamaları yapmakta veya yaptırmaktadır(TOKİ, 2021). Siyasi, ekonomik, insani yardım gibi faaliyetlerden farklı olarak Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) de kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir. Çok sayıda ülkede gerçekleştirilen Barışı Destekleme Harekâtlarında görev aldığı bilinmektedir. Türk askerinin bu ülkelerdeki tavrı, sürdürdüğü insani yardımlar başta olmak üzere sağlık hizmetleri ve sosyal faaliyetleri sayesinde Türkiye bölge halklarının sempatisini kazanmaktadır. Türk askerlerinin gittikleri birçok ülkede halk tarafından diğer ülkelerin askerlerinden daha olumlu karşılandıkları görülmektedir. Bunun en belirgin örneklerinden birini Afganistan'da yaşananlar oluşturmaktadır. 2001 yılında BM Güvenlik Konseyinin kararı ile Afganistan'a gönderilen Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvvetinin (UGYK-ISAF) Türkiye, iki defa UGYK liderliği, üç defa da Kabil Bölge Komutanlığı görevini üstlenmiştir (MSB, 2021).

T.C. Cumhurbaşkanlığı ya da T.C. Bakanlıklarının teşkilatlanmasında yer alan kurum ve kuruluşlar dışında başka resmi kamu diplomasisi aktörleri de bulunmaktadır. Kamu diplomasisinin kurumsallaşa sürecine girmesiyle birlikte dış politikanın aktif yürütücüsü olan Dışişleri Bakanlığının yanında kamu diplomasisi faaliyetlerinin koordineli yürütülmesi için üst koordinasyon yapısı olarak 2010 yılında Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığına bağlı Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurulmuştur (Ekşi, 2014, s. 184). Kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri kapsamında kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak hedeflerini taşıyan kurum yerini 2018'de Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan "İletişim

[13] http://www.toki.gov.tr/faaliyet-ozeti

Başkanlığı" teşkilatındaki Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı'na bırakmıştır. Diğer resmi kurum olan Türk Hava Yolları (THY) ise Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na bağlıdır. THY'nin sermaye yapısı, Mayıs 2006'da yapılan yeni bir halka arz ile son halini almış ve hisselerin %50,88'lik kısmı Borsa İstanbul'da işlem görür hale gelmiştir. Geri kalan %49,12'lik pay ise hâlen T.C. Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na aittir. THY 20 Mayıs 1933'te 5 uçakla başladığı uçuş hayatını, günümüzde toplamda 365'den fazla uçakla 127 ülke, 320 şehir, 325 havaalanına uçuş gerçekleştirerek devam ettirmektedir (THY, 2021). Dünyanın en fazla ülkesine uçan havayolu unvanına sahip olan THY uluslararası alanda yaptığı sponsorluk çalışmalarının da katkısı ile Türkiye'nin marka yüzlerinden birini oluşturmakta; kamu diplomasisinin en önemli aktörlerinden biri olarak görülmektedir. Uluslararası uçuş noktalarını Türkiye'nin dış politikasıyla paralel olarak ayarlayan THY, yaratmakta olduğu olumlu imajın yanı sıra sağlamış olduğu fırsatlar sayesinde Türkiye'nin dünyadaki cazibesini artırmaktadır.

Türk Kamu Diplomasisinin Vakıf, Dernek ve Şirket Statüsündeki Kamu Destekli yarı resmi olan kamu diplomasisi aktörleri de bulunmaktadır. Bunlar arasında Türkiye'nin kültür diplomasisi uygulamak için görevli olarak, 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı kanunla, kurulan ilk kurumu olan Yunus Emre Vakfı büyük bir öneme sahiptir. Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurtdışında hizmet vermek; Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp, dostluğunu geliştirmek amacıyla, kanunla kurulmuş bir kamu vakfıdır. Dışişleri Bakanlığı ile Yunus Emre Vakfı'nın Yurtdışı Faaliyetleri Konusunda Çerçeve Antlaşması olarak geçen protokol metnine göre: "Türkiye'nin farklı ülkelerdeki kültür politikalarının uygulanmasında Yunus Emre Vakfı kültürel etkinlikler düzenlemek ya da kültürel etkinliklere destek olmak, desteklemeyi taahhüt etmektedir" (Ekşi, 2015, s. 351). Kanunla kurulmuş bir kamu vakfı olan Yunus Emre Vakfı 2009 yılından itibaren amaçlarını gerçekleştirmek üzere vakfa bağlı bir kuruluş olan Yunus Emre Enstitüsü'nün (YEE, 2015a, ss. 22-25) yurt dışında kurduğu merkezlerde yabancılara Türkçe öğretimi çalışmalarının yanı sıra Türkiye'nin tanıtımı amacıyla kültür ve sanat faaliyetleri yürütmekte, ayrıca bilimsel çalışmalara destek vermektedir. Yunus Emre Enstitüsü; Kültür sanat ve yabancılara Türkçe öğretimi ana başlıkları altında dünyanın birçok ülkesinde gerçekleştirilecek faaliyetler ve oluşturulacak işbirlikleri ile dünya toplumlarının Türkiye'yi daha yakından ve doğru kaynaklardan tanımasını sağlayarak Türkiye ile diğer ülkeler arasındaki dostluğu ve kültürel bağları pekiştirme vizyonunu benimsemiştir.

Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyaya sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek misyonu ile hareket etmektedir (YEE, 2015b). Yunus Emre Enstitüsü görev tanımı itibariyle Yabancılara Türkçe Öğretimi ve Kültür Sanat olmak üzere iki ana başlıkta faaliyetlerini yürütmektedir (YEE, 2017a). Bu sayede enstitü yurt dışında kurduğu kültür merkezlerinde Türkçe öğretimi ve kültür sanat etkinlikleriyle kültürel diplomasi yürütmektedir. Yurt dışında 63'den fazla kültür merkezi bulunmakta, bu merkezlerde Türkçe eğitim verilmesinin yanı sıra, farklı ülkelerdeki eğitim kurumlarıyla yapılan iş birlikleri ile Türkoloji bölümleri ve Türkçe öğretimi desteklenmekte Türk kültürünü tanıtmak amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir(YEE, 2017b). Kültürel anlamda oldukça aktif çalışmalar gerçekleştiren Yunus Emre Enstitüsü T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı merkez birimleri arasında yer almaktadır. Yunus Emre Türk Kültür Merkezlerinin yurtdışında kuruluş ve faaliyetleri T.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından da desteklenmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021a). Başka bir devlet destekli kamu diplomasisi aktörü, "Türkiye'nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan kapısı sloganıyla" 17.06.2016 tarihli 6721 sayılı kanunla kurulan Türkiye Maarif Vakfıdır. Yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına Milli Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluş olma özelliğine sahiptir (Türkiye Maarif Vakfı, 2021a). Eğitim kurumları açmakta, eğitim amaçlı burslar sağlamanın yanı sıra barınma ihtiyaçlarına yardımcı olacak yurt, pansiyon ve lojman gibi tesisler kurmakta, çeşitli yayınlar yapıp sempozyum, konferans ve çalıştaylar düzenlemektedir. 15 Temmuz darbesinden sonra faaliyetlerini hızlandıran vakıf FETÖ'ye ait uluslararası okulları devralmaktadır. Vakfın en çok okulunun bulunduğu ikinci bölge 11 okul ile Balkanlar'dır. (Uza, 2020). 2021 yılı itibari ile toplamda 44 ülkede eğitim faaliyetleri yürütmekte, 67 ülkede faaliyetler gerçekleştirmekte, 357 adet eğitim kurumu ile 42.092 tane öğrencisi ve 41 tane yurdu bulunmaktadır (Türkiye Maarif Vakfı, 2021b).

T.C. İletişim Başkanlığı'nın bağlantılı kuruluşları arasında yer alan Anadolu Ajansı (AA) Türkiye'nin ilk kamu diplomasisi aktörleri arasında yer almaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla Kurtuluş Savaşı'nda "Anadolu'nun sesini dünyaya duyurmak" için 6 Nisan 1920'de kurulan AA, Medya diplomasisinde TRT'den sonra en aktif kurum olarak kabul edilmekte ulusal ve uluslararası alanda faaliyet göstermektedir. Türkiye merkezli küresel bir haber ajans olarak Türkçe, İngilizce, Arapça, Rusça, Fransızca, İspanyolca, Soranice, Farsça, Endonezce, Boşnakça, Arnavutça, Makedonca ve Kurmanci olmak üzere 13

dilde yayını vardır. 100 ülkede 6 bin basın kuruluşuna hizmet veren, 124 farklı uyruktan 3 binden fazla çalışanıyla günlük ortalama 2 bin haber, 2 bin 350 fotoğraf, 9 infografik, 435 video yayınlayan ve 18 canlı yayın yapmaktadır(Demirci, 2020). Anadolu Ajansı'nın günümüzde 31 ülkede temsilciliği bulunmakta, bu temsilcilikler; Orta Doğu ve Afrika Haber Yayın Yönetmenliği, Avrupa Haber Yayın Yönetmenliği, Amerika Haber Yayın Yönetmenliği, Asya Kafkasya Haber Yayın Yönetmenliği ve Pasifik Haber Yayın Yönetmenliği altında çalışmaktadır. Kuruluşunun 100. yılını geride bırakan Anadolu Ajansı Yurt dışında ise 41 merkezde ofisi, 100 ülkede temsilciliği bulunmaktadır. AA'nın, yurt içi ve yurt dışında, aralarında TİKA, YTB gibi Türkiye'nin önde gelen kamu diplomasisi kurumlarının bulunduğu 20'ye yakın kuruluşla çeşitli proje ve iş birliği anlaşmaları bulunmaktadır (Göçümlü, 2020).

Türkiye'nin tarihi eskiye dayanan kamu diplomasisi faaliyeti yürüten kurumları arasında Türk Kızılay Derneği de bulunmaktadır. 1868'de "Mecruhin ve Mardayı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti" adıyla kurulmuş, 1947 yılında ise "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır. Türkiye Cumhurbaşkanının himayesi altında olan kurum resmi nitelikli ve özerk bir insani diplomasi aktörü olarak kabul edilmektedir. Kızılay yurt içinde ve yurt dışında faaliyetlerini sürdürmekte, çok sayıda ülkede ayni ve nakdi yardımlarda bulunmaktadır. Türk Kızılay'ı konut, okul, toplum merkezi, ibadethane gibi kamu tesisleri inşa etmenin yanı sıra, alternatif geçim kaynaklarının tespiti ve desteklenmesi, sağlık, eğitim, meslek edindirme, sosyal yardım, tarım ve sulama gibi birçok farklı alanda yerel kalkınmayı destekleyici çalışmalar gerçekleştirmektedir. İnsani diplomasi alanında ön plana çıkan kurum yapmış olduğu uluslararası yardımlar sayesinde Türkiye'nin kamu diplomasisinin gelişmesine büyük katkılar sağlamaktadır. T.C. Cumhurbaşkanlığına bağlı kurumlardan biri olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın faaliyetlerine destek olması amacıyla 1967 yılında kurulan Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) din hizmetlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması ve dini hizmetlerde görev alacak neslin yetiştirilmesi için çalışmaktadır. İnanç diplomasisinde ön plana çıkan Vakıf kuruluş amaçları doğrultusunda yurt içi ve yurt dışında sosyal çalışmalar yürütmekte, kültürel faaliyetler gerçekleştirmekte ve cami hizmetleri ve yurt dışı inşaat faaliyetlerinde bulunmanın yanı sıra insani yardım faaliyetleri de yürüttüğü bilinmektedir.

Türkiye'nin kamu diplomasisinde yer alan resmi ve yarı resmi aktörlerin yanı sıra sivil/ özel kamu diplomasisi aktörleri de bulunmaktadır. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) bunlardan birisidir. Kamu diplomasisi yürüten ülkelerin ekonomik gelişmişliklerinin gerçekleştirdikleri faaliyetlerde oldukça önemli olduğu düşünüldüğünde 97 kurucu kuruluş ve

kurumsal üyeye sahip olan DEİK, 1985 yılında Türk özel sektörünün dış ticaret, uluslararası yatırımlar, hizmetler, müteahhitlik ve lojistik başta olmak üzere, dış ekonomik ilişkilerini yürütme; yurt içi ve yurt dışında yatırım imkanlarını araştırma; Türkiye'nin ihracatını artırmaya katkı sağlama ve benzer iş geliştirme çalışmalarını koordine etmekle görevlendirilmiştir. 2014 yılında çıkarılan kanunla DEİK Türk özel sektöründe dış ekonomik ilişkileri yürütme görevini tamamen üstlenmiş olup, Kurucu Kuruluşları, üyeleri ve İş Konseyleri ile birlikte Türkiye'nin önde gelen girişimcilerinin ve iş dünyası temsilcilerinin oluşturduğu gönüllü bir 'iş diplomasisi' örgütüdür (DEİK, 2021). Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerinde önemli olan ve kamu diplomasisine katkıda bulunan kuruluşlarından Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği (MÜSİAD) ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) başlıca üyeleri arasında yer almaktadır. Her iki kuruluşunda yurt dışında çeşitli ülkelerde temsilcileri bulunmaktadır. Türk iş dünyası adına görüş ve önerilerini Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM), hükümete, diğer devletlere, uluslararası kuruluşlara ve kamuoyuna doğrudan ya da dolaylı olarak basın ve diğer araçlarla ileten bu kuruluşların Türkiye ile farklı ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini hedefledikleri görülmektedir. Üniversite ve okullar da kamu diplomasisine özellikle stratejik olarak yarar sağlayan aktörler arasındadır. Akademik anlamda yapılan çalışmalar kamu diplomasisi faaliyetlerine yön vermekte, daha etkili sonuçlar elde edilmesini sağlayarak geliştirmektedir. Bunun yanı sıra üniversiteler gerçekleştirmiş oldukları değişim programları sayesinde kültürel diplomasisinin gelişmesine katkı sağlamakta, ülkeler arasında etkileşim oluşması için zemin hazırlamaktadır. Düzenlenen uluslararası konferanslar, programlar, projeler Türkiye'nin merak edilen bir ülke olmasına yardımcı olmakta cazibesini artırmaktadır. Üniversite ve okulların dışında Türkiye'de kamu diplomasisi ile ilgili akademik eğitimler yapan farklı birçok kurum bulunmaktadır. Bunlardan birisi 2010 yılında Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) çatısı altında Türkiye'nin ulusal ve uluslararası alanda etkinliğini artırmayı, bölgesel güç ve küresel bir aktör olma hedefine katkıda bulunmayı amaçlayan Kamu Diplomasisi Enstitüsü'dür. Türkiye'nin hızla değişen dünya düzenine uyum sağlayarak görünürlüğünü artırması, amaçlarına ulaşmak için araç ve yöntemleri kullanmasını, kendisini yabancı kamuoylarına doğru ve anlaşılır bir biçimde anlatmasını sağlayacak çalışmalar gerçekleştirmektedir. Yurt içi ve yurt dışından Türk ve yabancı akademisyenlerden oluşan Kamu Diplomasisi Enstitüsü, Türkiye'nin stratejik gücünü daha etkili kullanabilmesini, dolayısıyla küresel barışa ve işbirliğine katkıda bulunabilmesi için analizler, kitaplar, makaleler ve raporlar yayınlamakta çeşitli projeler ile işbirlikleri geliştirmektedir (TASAM, 2019).

Dünya genelinde bakıldığında başarılı kamu diplomasisine sahip ülkelerin çoğunda sivil toplum kuruluşlarının gelişmiş olması dikkat çekmektedir. Sivil toplum kuruluşları doğrudan kamuoylarının fikir ve düşüncelerini yansıttığı için diğer kurumlardan ayrılmakta bu özelliği ile farklı kamuoylarına etki etmeyi amaçlayan kamu diplomasisi için büyük önem taşımaktadır. Sivil toplum devletlerin kontrolleri dışında kaldığı için salt düşüncelerin anlaşılmasında ve aktarılmasında aracı vazifesi görmektedir. Kimi zaman resmi ya da yarı resmi kamu diplomasisi aktörleri ile devletlerin kamu diplomasisi yararına olacak şekilde ortak projeler, programlar gerçekleştirerek beraber hareket etmektedir. Devlet ile vatandaş arasında köprü vazifesi gören bu kuruluşlar genellikle insani yardım faaliyetleri, dini hizmetler, dış ekonomik ilişkiler, bilimsel ve eğitimsel araştırmalar ve projeler, kültürel etkinlikler gibi alanlarda hizmet vermektedir. Küresel etkiye sahip sivil toplum kuruluşları; çevre, savaş, kadın hakları gibi tüm dünyada hassasiyet gerektiren konularda yaşanan sorunların görünür hale gelmesinde, kabul edilmesinde ve kimi zamanda çözümlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Uluslararası sivil toplum kuruluşları (STK), dünya siyasetini etkileyecek demokratikleşmeye ve çoğu konuda dönüşüm yaratma potansiyeline sahiptirler (Yavuz & Kaynar, 2015, s. 192). Bu bağlamda sivil toplum kavramı Türkiye'de de 1980'li yıllarda gündeme gelmeye başlamış, gelişmesi 1985'lerin sonlarına doğru olmuştur. Sivil toplum kuruluşları Türkiye'nin AB üyelik sürecinde görünürlük kazanarak etkili olmaya başlamıştır (Akçadağ, 2010b, s. 3). Türkiye'de bulunan sivil toplum kuruluşları hem yerel hem de küresel ölçekte çalışmalar gerçekleştirmekte özellikle insani yardımlar noktasında ön plana çıkmaktadır. Dünya genelinde insani yardım faaliyetlerinde bulunan İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH), Aziz Hüdayi Vakfı, Yeryüzü Doktorları Türkiye'nin insani yardımlar yapmakta olan önde gelen sivil toplum kuruluşları arasında yer almaktadır. İnsani yardımların yanı sıra sivil toplum kuruluşları bilimsel, eğitim ve araştırma faaliyetleri de gerçekleştirmektedir. Bilimsel araştırma noktasında özellikle Türkiye'nin son yıllarda etkili olmaya başlayan düşünce kuruluşlarından olan Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA), Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM), Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM) ve Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) paneller, sempozyumlar, araştırmalar gibi bilimsel ürünler ortaya koymakta kamu diplomasisine etki etmektedir. Eğitim alanındaki sivil toplum kuruluşları ise genel olarak öğrenci dernekleri ve vakıfları ile özel sermaye destekli kurulan vakıflardır. Yurtdışından eğitim amacıyla Türkiye'ye gelen öğrencilere burs verip barınma imkânı sunan ve onların sivil toplum kuruluşu olarak örgütlenmelerini sağlayan birçok kuruluş faaliyet göstermektedir. Bu bağlamda Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEF) Türkiye'de eğitim gören

uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapmakta ve eğitim için Türkiye'ye gelmek isteyen öğrencilere rehberlik etmektedir. Aynı zamanda Türkiye mezunları ile irtibatını devam ettiren, ortak çalışmalar yürüten ve var olan uluslararası öğrenci derneklerinin koordinasyonunu sağlarken yenilerinin kurulmasını da teşvik eden bir çatı kuruluş olarak ön plana çıkmaktadır. 14 Aralık 2012 tarihinde 11 Uluslararası Öğrenci Derneği'nin katılımı ile kurulmuş, günümüzde kendisine bağlı 68 uluslararası öğrenci derneği (UDEF, 2021a) ve 21 ilde bulunan işbirliği çalışmaları ile Türkiye'nin 75 şehrinde 60 bin misafir öğrenciye, yurtdışında da çok sayıda ortak kuruluşa sahip büyük bir organizasyon haline gelmiştir. Uluslararası sempozyumlar, öğrenci buluşmaları, kültür ve sanat yarışmaları düzenlemekte faaliyetlerini öğrenci çalışmaları, eğitim çalışmaları, sosyal çalışmalar, tanıtım çalışmaları olmak üzere dört ana koldan ilerletmektedir.[14] Bünyesinde yer alan çok sayıda kuruluşla UDEF Türkiye'nin kamu diplomasisine etki eden aktörler arasında önemli bir konuma sahiptir. Sivil toplum kuruluşları genel olarak değerlendirildiğinde; iç kamuoyunu memnun edemeyen devletler için olumsuz nitelik arz ederken demokratik toplumlarda etkili birer kamu diplomasi aktörü olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'nin kamu diplomasisi aktörlerine bakıldığında gerek bakanlıklara bağlı resmi kurumlar olsun gerek devlet tarafından desteklenen yarı resmi kurumlar ya da özel/ sivil kurumlar olsun her birinin amacı Türkiye'yi dünyaya tanıtmak, olumlu imajına katkı sağlamak ve bu sayede yumuşak güç inşa etmektir. Genelleştirilmiş hali ile Türkiye'nin bir ülkedeki kamu diplomasisi oluşumu başlangıcından itibaren şöyle ilerletilmektedir; ilk olarak Türkiye Dışişleri Bakanlığı o ülkede diplomatik varlını kurmakta bunu takiben THY bu ülkeyi uçuş noktalarına dâhil etmektedir. Ardından küresel ölçekte çalışmalar yapan Türk firmaları tarafından ekonomik bağlantılar oluşturulmakta, ilişkilerin artması amacıyla Dışişleri Bakanlığı Türkiye ile söz konusu ülke arasındaki mevcut vize rejiminin kolaylaştırılması için bir dizi önlem almaktadır. Bu sayede ticaret, akademik ve kültürel alanlarda iki ülke arasındaki etkileşim artmakta ve yumuşak güç inşa edilmektedir. Türkiye'nin yumuşak güç inşa ederken diplomasi, ekonomi, ticaret, ulaşım, insani yardım, kültür ve eğitim gibi farklı alanlarda faaliyet gösteren kurumlarını koordineli bir şekilde harekete geçirdiği görülmektedir (Özerdem, 2016, ss. 139-140). Farklı kamu diplomasisi kurumları aynı alanlarda benzer faaliyetlerde bulunsalar da genellikle her kurumun bu alanların birinde yoğunlaşmış olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin TİKA'nın çoğunlukla kalkınma yardımlarına ağırlık verdiği, YEE'nin ise kültür ve eğitim alanında faaliyetlerini

[14] https://www.udef.org.tr/tr/faaliyetlerimiz/derneklerimizin-faaliyetleri/

sürdürdüğü analiz edilmektedir. Türkiye tarihsel tecrübelerinin de etkisi ile yapmış olduğu eylemlerin istenilen sonuca ulaşmasında geliştirdiği söylemlerin hayati öneme sahip olduğunun farkına varmıştır. Bundan ötürü kamu diplomasisi aktörlerinin her biri eylemlerini desteklemek için faaliyet gösterdikleri coğrafyaya göre farklı söylemler geliştirmektedir. Balkanlar ve Ortadoğu'da Osmanlı mirası ve İslam kimlikleri üzerinden geliştirdikleri söylem yolu ile ortaklık inşa ederken, Orta Asya ülkeleri için geliştirdikleri söylemin daha çok ortak etnisite üzerinden olduğu görülmektedir. Türkiye olumlu imaj oluşturma yolunda ilk olarak tarihsel süreçte ortaya çıkmış olan yanlış bilgilerle mücadele etmeli, çarpıtılmış gerçeklerin farkına varıp doğru bilgiyi doğru yöntem ve söylemlerle aktarmanın yollarını bulmalıdır. Bunu yaparken de başarıya ulaşılması için dış politikada yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri iç politikada gerçekleştirilen eylemlerle de desteklenmelidir. Türkiye zengin kamu diplomasisi kaynaklarının farkına varıp, teknolojik gelişmeleri takip etmeli, kamu diplomasisi araçlarının tamamını etkin şekilde kullanarak farklı diplomasi türlerinden de yararlanmalıdır. Bu bağlamda değişen dünya düzeninde yumuşak güç inşa etme yolunda sürekli alternatif projelere, programlara ağırlık vermekte olan Türkiye'nin dünya ile birlikte ilerleyen hatta dünyanın ilerleyişine yön veren ülkelerden biri olmayı hedeflediği görülmektedir.

2. BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE İNŞACILIK VE KAMU DİPLOMASİSİ

1. Sosyal İnşacılık Kuramının Temel Argümanları

Uluslararası ilişkiler disiplininin kurumsal tarihi incelendiğinde dünya siyasetinin toplumsal boyutuna vurgu yapan, düşünsel ve sosyal unsurları teorik çerçevesine katan bir düşünce geleneğinin her zaman var olduğu görülmektedir (Küçük, 2014, s. 332). Bundan ötürü İnşacılık yaklaşımının derin tarihsel kökenleri olan bir düşünce olduğu kabul görmekte; kökleri Giambattista Vico'ya, Kant'a, Hegel'e ve Grotius'a kadar geri götürülmektedir (Kıran & Arı, 2011, s. 54). Felsefi bir yaklaşım olmasının yanında inşacılık sosyal bir teori olarak kabul edilmektedir. Sosyal inşacılar toplumsal hayatı meydana getiren asli yapıların maddi unsurlardan daha çok ortak düşüncelerden ve bilgiden kurulu olduğunu aktörlerin kimlik ve çıkarlarının ise verili ve sabit olmadığını; sosyal etkileşimle ortaya çıktığını iddia etmektedir (Küçük, 2014, s. 329). Uluslararası İlişkiler disiplininin yanı sıra sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında da etkili olan inşacılık temelde sosyal gerçekliğin ve bilginin sosyal olarak inşa edildiğini belirtmektedir. Disiplinler arası bir yaklaşım olan İnşacılığın uluslararası ilişkilerde meta teorik ve teorik alt yapısının oluşması ise disiplinde gerçekleşen Üçüncü Büyük Tartışma olarak bilinen "Neorealizm- Neoliberalizm" tartışması bağlamında gerçekleşmiştir. Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından ana akım uluslararası ilişkiler teorilerinin bu süreçte yetersiz kalışı eski teorilerin yeniden incelenmesini sağlamıştır. Bu sayede uluslararası ilişkilerde Sosyal İnşacılık; Nicholas Onuf tarafından 1989 yılında yayımlanan World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations isimli kitapla birlikte ortaya çıkmıştır. Onuf eserinde Anthony Giddens'ın "yapılanma" ve Ludwig Wittgenstein'ın "dilbilimsel kuramından" faydalanarak tüm sosyal gerçeklikler gibi uluslararası ilişkilerin de insanlar tarafından inşa edildiğini vurgulamaktadır (N. G. Onuf, 1989). Disiplinin ilk teorik yaklaşımı olan İdealizm ve kimlik kavramını ön plana çıkaran, ortak normların oluşmasına önem veren Kopenhag Okulu'nun da İnşacılık teorisinin gelişmesine katkı sağladığı bilinmektedir (Karacasulu, 2007). Wendt; İngiliz Okulu, Post Modernizm, Dünya Toplumu Teorisi ve Feminizmin topluma bakışlarında idealist ve bütüncül ontolojik temellere sahip yaklaşımlar olmalarından ötürü sosyal inşacılıkla beraber mevcut inşacı teorik yaklaşımları temsil ettiklerini belirtmektedir (A. Wendt, 1999, ss. 29-32). Uluslararası ilişkiler teorisinde sosyal inşacılığın tanınmasını sağlayan ve teorik önermelerini ortaya çıkaran ilk teorisyenler

Niclohas Onuf, Friedrich Kratochwil (F. V. Kratochwil, 1989) ve Alexander Wendt olarak kabul edilmektedir (Küçük, 2014, s. 334).

İnşacılık uluslararası ilişkiler disiplinine var olan maddi unsurların yanı sıra düşünsel ve toplumsal bir boyut kazandırmaktadır. Toplumsal önem kazanmış fikirlerin, bilincin, kimlik, norm, kural ve algıların uluslararası politikadaki önemini vurgulamaktadır. İnşacılar da, ana akım teoriler gibi, uluslararası sistemin yapısı ve bu yapı içerisinde var olan aktörler hakkında açıklamalarda bulunmaktadır. İnşacılık teorisine göre yapı ve yapan sürekli olarak karşılıklı etkileşim içerisindedir (A. E. Wendt, 1987). Bu nedenle sistemde yer alan aktörlerin kimlik ve çıkarları, uluslararası yapılar ve sistemin anarşik durumu sabit değildir. Realist ve Liberallerin sabit olarak kabul ettikleri anarşi kavramı inşacılara göre sistemde yer alan aktörler onu devam ettirdiği için varlığını korumaktadır. Bu kavramın içeriği anlaşılırsa, aktörler kimlik ve çıkarlarını yeniden tanımladıklarında sistem farklı bir yapıya bürünebilir ya da var olan anarşi anlayışı değişiklik gösterebilir. Wendt anarşiyi "devletler ondan ne anlıyorsa odur" şeklinde tanımlamaktadır. Anarşinin devletler tarafından inşa edildiğini, asıl önemli olanın devletlerin birbirleriyle etkileşimlerinde ortaya koydukları kimlikleri ve çıkarları olduğunu söylemekte, Soğuk Savaşın devletler onu devam ettirmedikleri için bittiği örneği ile bu önermesini desteklemektedir (A. Wendt, 2013a). İnşacılar verili olarak kabul etmedikleri kimliklerin oluşurken bireylerin kültürel ögeler, ırk, cinsiyet, ideoloji, din, dışsal etkenler ve uluslararası olaylardan etkilendiklerini söylemektedir. İnşacılara göre devletler kimliklerini öteki devletlerle olan iletişime göre belirlemekte ve bu kimlik üzerinden çıkarlar oluşturulmaktadır. Nitekim devletler inşa edilmiş anarşik düzen içerisinde kendi kimliklerini belirledikten sonra inşa ettikleri kimliklere uygun dış politika çıkarları ortaya koymaktadır. Bu noktada karşılıklı bir ilişki kurulmakta kimlikler çıkarları belirlediği kadar dış politika çıkarları da devletlerin, kurumların kimliklerinin belirlenmesi üzerinde etkili olmaktadır. Çıkarlar doğrultusunda sistemde yer alan diğer aktörlerin de kimlikleri dost- düşman olarak nitelendirilmekte ve buna göre dış politikalar şekillendirilmektedir. Rumelili (Rumelili, 2014a) inşacıların kimlik olgusu ile dış politika arasında direkt olarak bir bağ kurduklarını söylemektedir. Bu durumu Hristiyanlar tarafından oluşturulmuş olan Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi Müslüman olduğu için üye yapmak istememesi ya da Balkanlar'da yeni etnik çatışmaların beklendiği örneklerini göstererek; benzer kültürel özelliklere sahip devletlerarasında işbirliği yapılırken farklı etnik gruplar arasında çatışma beklentilerinin olması ile açıklamaktadır. Wendt kimlik kavramının; bir ülkenin tutumlarını, dost veya düşman olarak sınıflandırmak ya da ötekileştirmek amacıyla kullanıldığını belirtmektedir (A.

Wendt, 2013a). Dolayısıyla kimlik tanımlamaları ve çıkarlar değiştiğinde hem sistemin hem de diğer aktörlere yüklenen anlamların da değişebileceği düşünülmektedir. İnşacılar yalnızca anarşik sistemin değil egemenlik, güvenlik, çıkar, iş birliği gibi ana akım teorilerinin verili kabul ettikleri kavramlar dâhil tüm uluslararası ilişkilerin araştırılan ve sorgulanan sosyal olgular olduklarını ve sosyal inşa sürecinde ortaya çıktıklarını iddia etmektedir. İnşacılar, değişimin, sosyal ve kültürel boyutlarını incelemektedir. Gerçekliğin sosyal inşasına dikkat toplayan bütüncül ve idealist bir ontolojik bakış açısı olarak kabul edilen (Küçük, 2014, s. 325) sosyal inşacılığı; Wendt iki aşamada incelemektedir. Bunlardan ilki bireylere ait yapıların maddi olarak değil ortak düşünceler tarafından inşa edildiğidir. İkincisi ise aktörlerin kimlik ve çıkarlarının sabit ve verili olmadığı aksine ortak düşünceler tarafından oluşturulduğudur (A. Wendt, 2013b, s. 12). İnşacılık devleti sosyal bir varlık olarak tanımlamakta paylaşılmış bilgi ve normların devletlerin kimliklerini ve çıkarlarını belirlediğini öne sürmekte bu çıkarları da aktörlerin sosyal kimliklerine dayandırmaktadır. Onuf ise İnşacılığın sosyal ilişkileri çalışma ve anlama metodu olduğunu ileri sürmektedir (N. Onuf, 1998). Nitekim Ruggie eserinde (Ruggie, 1998) aktörlerin kimliklerinin oluşmasında etkili olan kültür, ideoloji ve temel inançların karar alma süreçlerini nasıl etkilediklerini açıklamaya çalışmaktadır. Adler inşacılığı üç farklı temele dayandırmaktadır. Bunlardan ilki, disiplinler arası bir yaklaşım olan inşacılık; bilim insanlarının öğrenmeyi amaçladıkları gerçekler ve bu gerçekleri yorumlamak için başvurdukları bilgi hakkında metafiziksel bir duruş olduğudur. İkincisi, metafiziksel duruş üzerine oturtulan İnşacılık sosyal gerçekliğin oluşmasında bilginin rolü ve bilinebilir şeyler hakkında sosyal bir teoridir. Sonuncusu ise teorik ve deneysel bir uluslararası ilişkiler teorisi perspektifi olarak İnşacılık, uluslararası ilişkiler teorisinin ve araştırmanın mantıklı sosyal ontolojik ve epistemolojik temelleri olması gerektiğini ileri sürmektedir (Adler, 2009, s. 97). Zehfuss ise inşacılığın söylem boyutunu vurgulayarak dünyayı yaptıklarımızla ve söylediklerimizle inşa ettiğimizi (Zehfuss, 2002, s. 4); Onuf ise söylemenin bir anlamda yapmak olduğunu, konuşmanın dünyanın ne olduğunun düzenlenmesi hakkında kullanılabilecek en ana yol olduğunu ileri sürmektedir (N. Onuf, 1998, s. 59). Sosyal inşacı teoride söylem iletişimin kendisi olarak görülmekte; öznelerarası anlamı sayesinde sosyal dünyayı inşa ettiği (Özlem, 2017, s. 214) belirtilmektedir. Nitekim siyasi aktörler bir şeyler söyleyerek bir şeyler yapma (Adler, 2009, s. 103) işlevini konuşma eylemiyle gerçekleştirmekte, bundan ötürü söylemler yoluyla aktörlerin güvenlik algılamalarındaki dost- düşman tanımlamalarının belirgin hale gelebileceği görülmektedir.

Sosyal inşacılık teorisinde, iletişimi tesis eden bir unsur olarak kabul edilen söylemin öznelerarası boyutu ön plana çıkarılmakta; inşacılığın öznelerarası etkileşim ile oluşan sosyal bir gerçeklik olduğu (A. Wendt, 1995) kabul edilmektedir. İnşacılık teorisinin düşünsel ve kültürel unsurlara yüklediği anlam bireysel değil özneler arasıdır. İnşacılara göre uluslararası sistem kendi kendine değil insanlar tarafından oluşturulan özneler arası anlam ile var olmaktadır. Dolayısıyla sistemi oluşturan insanlardır. Bu da belirli zamanlarda, belirli şahıslar tarafından düzenlenmiş düşüncelerin vücut bulması ve bir normlar sistemidir. İnşacılar sistemler düzeyinde sosyal yapılara ağırlık vererek uluslararası güvenliğin sağlanmasında normların oynadığı role dikkat çekmektedir. İnşacılar için normlar, hem uluslararası sistemin hem de sistemde etkin olan aktörlerin çıkarlarını tanımlamada temel bileşenler olarak görülmektedir. Sosyal inşacılık tek ve kesin bir tanımlaması olmadığı için uluslararası ilişkiler kuramında 'en hızlı büyüyen muhalif hareket' olarak değerlendirilmektedir (Brown & Ainley, 2008, s. 42). Kolektif kimlikleri, ortak kuralları ve kabul edilmiş normları temel alan inşacılık; uluslararası ilişkilerde maddi unsurların arkasında var olan anlamların belirleyici olduğunu öne sürmektedir. Sosyal İnşacılık teorisinin ana vurgusu insan bilinci veya farkındalığının dünya politikasındaki yeridir.

2. Sosyal İnşacılık Kuramına Çeşitli Yaklaşımlar

İnşacı yaklaşımların tamamı uluslararası alanın sabit olmayıp inşa edildiği varsayımı etrafında birleşmektedir. Ontolojik açıdan sağlanan bu birleşme dolayısı ile farklı sosyal inşacı yaklaşımlar, ana akım uluslararası ilişkiler teorilerinin[15] karşısında bir bütün olarak gösterilse de, kendi içerisinde epistemolojik ve metodolojik farklılıklardan kaynaklı ayrışmaktadır. Bu ayrışma neticesinde ortaya çıkan farklı sosyal inşacı yaklaşımlar; epistemolojik ve yöntemsel konumları, çözümleme düzeyleri, entelektüel kökleri ve esin kaynakları açısından sınıflandırılmaktadır (Küçük, 2014, s. 346).

Epistemolojik ve yöntemsel tartışmalara bakıldığında tabiatçı inşacılık, radikal veya postmodernist inşacılık, yorumsamacı ve eleştirel inşacılık olarak üç farklı yaklaşımın varlığı kabul edilmektedir (Küçük, 2014, ss. 347-350). Bu tartışmalar iki ana soru etrafında ilerlemektedir. Köktencilik ve görecelik sorunsalı olarak nitelendirilen ilk sorun dilimiz ve söylemlerimiz dışında gerçekliği kendinden menkul nesnel bir referans noktasının var olup olmadığına yöneliktir. Tabiatçılık sorunsalı olarak adlandırılan ikinci soru ise; doğa

[15] Ana akım uluslararası ilişkiler teorileri için bknz: (Martin Griffith, Roach, & M. Scott Solomon, 2011)

bilimlerinin yöntemlerinin sosyal araştırmalarda kullanılabilir olup olmadığını sorgulamaktadır. Wendt'in de aralarında bulunduğu tabiatçı inşacılar bu sorulara evet yanıtını vermektedir. Yorumsamacı ve eleştirel inşacılar da sosyal dünyanın öznelerarası olduğunu kabul etmekte ancak sosyal dünyanın doğa bilimlerinin yöntemleri ile değil yorumsamacı ve eleştirel olarak incelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Radikal inşacılar ise soruların ikisine de olumsuz cevap vermektedir. Tüm bilgi ve teorilerin eşit olduğunu savunmakta bilimsellik iddiasının egemen bir söylemden ibaret olduğunu öne sürmektedir.

Farklı sosyal inşacı yaklaşımların çözümleme düzeylerinde yaptıkları seçimlere bakıldığında ise; sistemik yapısalcı, birim- düzey ve bütüncül sosyal inşacı teorik yaklaşımlar ortaya çıkmaktadır. Uluslararası ilişkilerde inşacılık kuramının önde gelen teorisyenlerinden Wendt sistemin sosyal olarak inşa edildiği varsayımı ile sistemik yapısalcı düzeyin savunucusu olmaktadır. Wendt'in ana akım uluslararası ilişkiler teorisyenleri gibi sistemi çözümleme düzeyi olarak kabul etmesi ile inşacılık teorisi disiplinde daha görünür hale gelmiştir. Bundan ötürü inşacılık teorisinde diğer çözümleme düzeyleri arasında sistemik yapısalcı düzey disiplinde ön plana çıkmaktadır. Ancak sistemik inşacılar uluslararası sistemi oluşturan devlet, sivil toplum, uluslararası örgütler gibi aktörleri sabit veri olarak kabul etmekte sistemde gerçekleşen değişimlerin ana kaynakları olan bu aktörlerde meydana gelen inşa süreçlerini göz ardı etmektedir. Sistemik inşacılardan oluşan söz konusu boşluğu birim-düzey inşacılar doldurmaya çalışmaktadır. Bu çözümleme düzeyinde uluslararası sistemden ziyade birimler üzerinde yoğunlaşılarak kültür ve kimliklerin iç politikada nasıl oluştuğuna; birimlerin "ben" ve "öteki" tanımlamalarını nasıl inşa ettiklerine odaklanılmaktadır. Bu sayede iç sistemlerdeki değişim süreçlerinden hareketle dış politikalar dolayısı ile sistemdeki değişimler açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu iki analiz düzeylerini beraber inceleyerek kuram haline getirmeyi amaçlayan yaklaşım ise bütüncül inşacılık olarak adlandırılmaktadır. Bu çözümleme düzeyinde önemli eserleri literatüre kazandıran Christian Reus- Smit; aktörlerin sosyal kimliklerini normatif ve düşünsel yapıların biçimlendirdiğini belirtmekte, egemen devletlerin birbirleri ile ilişkilerini yürütmek için neden farklı türlerde kurumlar inşa ettikleri sorusunu sormaktadır. Bu sorudan hareketle eski Yunan devletlerinin, Rönesans İtalya'sının ilişki kurma biçimlerini güzümüz uluslararası toplumu ile karşılaştırmakta ve bütüncül çözümleme düzeyinden hareketle cevap aramaktadır. Bu sayede devletlerin sosyal kimlikleri ile temel kurumsal uygulamaların niteliği ve kökeninin arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır (Reus-Smit, 2009). Teorik çerçevesinin genişliğinden ötürü açıklama gücü fazla olsa da sınırlarının olmayışından ortaya çıkan geniş kapsama alanı, diğer çözümleme düzeylerine

kıyasla bütüncül yaklaşım analiz yapmayı zorlaştırdığı için sosyal inşacılık teorisini basitlikten uzaklaştırmaktadır. Sosyal inşacı teorisyenlerin bu üç farklı analiz düzeyi arasından genellikle kimlik ve kültürün rollerine odaklanarak sistemi oluşturan birimlerde gerçekleşen inşa süreçlerini çözümleme düzeyi olarak tercih ettikleri görülmektedir (Hopf, 2002; Katzenstein, 1996; Küçük, 2014). İnşacı yaklaşımları kendi içinde ayrışmaya götüren söz konusu farklar dışarda bırakılarak genel bir bakış açısı ile incelendiğinde kuramsal yaklaşımların söylemsel ve sosyolojik olmak üzere iki ana koldan geliştikleri görülmektedir (Christiansen, Jørgensen, & Wiener, 1999). İnşacılık yaklaşımını ilk adlandıran Nicholas Onuf tarafından ortaya koyulan daha sonra, ele alış şekillerinde farklılıklar olsa da, eleştirel inşacılar olarak kendilerini nitelendiren David Campbell, Raymond Duvall, Mark Laffey gibi teorisyenlerin de tercih ettikleri söylemsel inşacılık; dili, söylemi ve iletişimi odak noktasına almaktadır. Temsil edenler arasında John Ruggie, Martha Finnemore, Kathryn Sikkink, Richard Price gibi teorisyenlerin yer aldığı sosyolojik inşacılık ise; kuralları, normları kültür ve kimliği odak noktasına almaktadır.

Rumelili inşacı yaklaşımlar içindeki çeşitliliği Alexander Wendt öncesi, Wendt'in inşacılığı ve sonrası şeklinde incelemektedir (Rumelili, 2014b, s. 164). İnşacılık yaklaşımını "With World of Our Making" adlı eseri ile literatüre ilk kazandıran teorisyen Onuf, kuramını Wittgenstein'in dil felsefesine ve Austin'e dayandırmakta; bireylerin konuşarak kendi dünyalarını oluşturduklarını ve bu dünyaların bir araya gelmesi sonucunda uluslararası ilişkilerin gerçekleştiğini ileri sürmektedir. Onuf'a göre tüm konuşmalar, kendinden bağımsız bir gerçekliği inşa ettiği için eylem olarak görülmektedir (N. G. Onuf, 1989). Teorinin oluşumuna katkı sağlayan önemli isimlerden Friedrich Kratochwil ve John Ruggie ise daha çok sistemi oluşturan uluslararası kurumlara odaklanan çalışmalar gerçekleştirmiştir (F. Kratochwil & Ruggie, 1986). Ruggie, inşacı çalışmaların insan hakları rejiminin evrimi, dış yardımın kurumsallaşması ve insani müdahale konularında ağırlıklı olduğunu öne sürmektedir (Ruggie, 1998, s. 19). Wendt ve Onuf yapıların, özneler arası anlamalar yoluyla sosyal olarak inşa edildiğini kabul etmekte ancak anlamları inşa eden aktörler bağlamında görüş ayrılığı yaşamaktadır. Wendt anlamları oluşturan aktörleri devletler olarak kabul etmekte; Onuf ise, anlamlandırmanın kaynağı olarak toplumu görmektedir. Onuf başta olmak üzere erken dönem inşacı teorisyenlerin aksine Wendt öznelerarası bilişsel faktörlere vurgu yaparak gerçekliği, konuşma eylemi ile oluşan kurallardan ziyade aktörler arasında oluşan ortak algı ve anlayışların inşa ettiğini öne sürmektedir. Ona göre dünyayı oluşturan düşünsel unsurlar sosyal oldukları için inanç ve psikolojik durumlarla açıklanamamaktadır. Düşünceler, kolektif

bilgi, sembol, dil ve kurallar tarafından şekillendirilmektedir. Maddi gerçekler de düşünceler ve yorumlara dayanmaktadır (Çağla Gül Yesevi, 2021, s. 56). Wendt teorisini açıklarken ana akım uluslararası ilişkiler teorileri[16] gibi devleti merkeze almasından ötürü inşacılık teorisinin ana akım uluslararası ilişkiler teorileri arasında görünür hale gelmesini sağlamış bu yüzden de inşacılığın en bilinen teorisyeni haline gelmiştir. Wendt çalışmalarında (A. Wendt, 1999); devletlerin sosyal inşa süreçlerinden bağımsız ve öncül olan tüzel kimlikleri olduğunu söyleyerek, devletler ve devletlerarası sosyal-kültürel yapı arasındaki ilişkilere odaklanmaktadır. Bu yaklaşımından ötürü devletleri insanlaştırarak kendi içlerindeki sosyal inşa süreçlerini göz ardı ettiği için devlet-merkezci olmakla, inşacılığın sürekliliğinden ziyade daha çok değişim olasılığına vurgu yaptığı için maddeci ve liberal eğilimlerinden dolayı eleştirilmektedir. 1990'lardan itibaren Wendt'in devlet merkezci inşacılığının tutarlı bir epistemolojisi olmadığı için giderek ana akım uluslararası ilişkiler teorilerinin içerisinde asimile olduğuna yönelik düşünceler hızla artmıştır. İnşacılık içindeki ayrım daha fazla hissedilir hale gelmiş, farklı teorisyenler kendi inşacılıklarını yeniden tanımlamaya başlamışlardır. Martha Finnemore, 1996"da yayınladığı kitabında (Finnemore, 1996) devletlerin yanı sıra, oluşmasında ve kabul görmesinde uluslararası aktörlerin de ön planda olduğu 'normları' odak noktası kabul eden çalışmasıyla yeni bir İnşacı görüş ileri sürmektedir. Ona göre; uluslararası toplum ve sosyal normlar politikanın temel özelliklerini oluşturup şekillendirmektedir. Kathryn Sikkink de inşacılık teorisini açıklarken normları ön planda tutan teorisyenler arasında yer almaktadır (Finnemore & Sikkink, 1998). Kratochwil ise normları; bireylerin amaçlarına ulaşırken toplu halde iletişim kurmalarını sağlayan, aynı anlamı taşıyan, değerlendirmeleri eleştirmek veya doğrulamak amacıyla kullandıkları araçlar olarak görmektedir (F. V. Kratochwil, 1989, s. 11). Yukarıda görüşleri belirtilen teorisyenler de dâhil olmak üzere 1990'lardan itibaren Alex Wendt'in tez danışmanı olan Raymond Duvall'ın (Rumelili, 2014b, s. 165) da aralarında olduğu Mark Laffey, Roxanne Doty (Doty, 1996) gibi teorisyenler kendilerini eleştirel inşacılar olarak adlandırarak normları, kimlikleri, dili- söylemi öncelemektedir. Eleştirel inşacılara göre uluslararası ilişkilerin olasılık sınırları söylemlerle belirlenmektedir. Konuşma eylemlerini oluşturan anlam yapılarına ve söylemlere odaklanmakta; söylem yolu ile inşa edilen kimlikleri ve bu kimlikler arasındaki ilişkileri incelemektedir. Uluslararası sistemin de, bu sistemde yer alan aktörlerinde verili kimliklerinin olmadığını, kimliklerin söylem yolu ile inşa edildiğini bu sayede aktörlerin hem kendi hem de 'diğerlerinin' kimliklerini tanımlayarak uluslararası ilişkileri inşa ettiklerini öne sürmektedir

[16] Ana akım uluslararası ilişkiler teorileri için bknz: (Kardaş & Balcı, 2017)

(Campbell, 1998). Hopf ise ana- akım inşacılığa oranla eleştirel inşacıların kuramsal çizgilerinin daha tutarlı olduğunu öne sürmektedir (Hopf, 1998). Ancak Wendtçi inşacılık hızla ana-akım uluslararası ilişkiler teorileri arasına yerleşirken; genellenebilir varsayımlar sunmaktansa inşa edilen evren hakkında farkındalık yaratmayı amaçlayan eleştirel inşacılık disiplinin merkezinden uzaklaştırılarak post yapısalcı, feminist ve post kolonyal uluslararası ilişkiler teorileri ile ilişkilendirilmektedir. Benzer noktaları bulunsa da İnşacıları Post modernistlerden ayıran en temel nokta İnşacıların sadece soyut değerlerle uluslararası siyaseti anlamanın imkânsız olduğunu savunmalarıdır. Barkin ise (Barkin, 2003) bunlardan farklı olarak realist inşacı yaklaşımı literatüre kazandırmış; inşacılığın ana akım teorilerinin aksine siyasetin işleyişi hakkında fikirler sunmaktan ziyade; siyasetin nasıl incelenmesi gerektiğine yönelik varsayımlarda bulunan bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Alexander Wendt İnşacı yaklaşım içerisindeki akımların (A. Wendt, 1999, s. 4) hepsinin de, aralarındaki farklılıklar dışarda bırakıldığında, Neorealizm ve Neoliberalizm teorilerinin dünya siyasetinde yer alan aktörlerin sosyal yapılarını göz ardı ettikleri ve bundan ötürü sosyalleşemedikleri düşüncesi etrafında birleştiklerini öne sürmektedir.

Uluslararası sosyal inşacılık teorisi içerisindeki çeşitliliğe bakıldığında önemli detaylar göz ardı edilip genelleme yapılırsa; erken dönem inşacıların dile odaklandığı, Wendtçi inşacılığın devletleri merkeze alarak daha çok ortak algı üzerinde durduğu, eleştirel inşacıların ise inşacılığın önde gelen kavramlarından olan normlar üzerinde durarak yine dili ön planda tuttukları ancak erken dönem inşacılarından farklı olarak dilin gerçeklik boyutundan ziyade söylem odaklı çalışmalar gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu farklı yaklaşımlar kendi içerisinde uluslararası aktörleri ve bu aktörlerin birbirleri ile olan ilişkilerini incelemede çeşitlilik gösterse de temelde aralarında net ve keskin bir ayrım bulunmamaktadır. Nitekim bu akımlar arasında ki ortak noktalar üzerinden bağ kurmayı amaçlayan çeşitli çalışmalar (Price, 1995; Rumelili, 2007) da gerçekleştirilmektedir. Tüm bu yaklaşımlar söylemin, siyasi aktörlerin kendilerini ve çıkarlarını tanımlamalarında ve dış politik eylemlerinin şekillenmesinde önemli bir argüman olduğunu kabul etmektedir (Walt, 1998, s. 41). Genel kapsamda bakıldığında inşacı teorisyenler bilginin sosyal yapısı ve sosyal realitenin yapısı olmak üzere iki noktada birleşmektedir.

3. İnşacılık ve Kamu Diplomasisi İlişkisi "Yumuşak Güç"

Soğuk Savaşın bitmesi hem uluslararası ilişkiler teorilerinde hem de diplomasi alanında çeşitli değişikliklere neden olmuştur. Gelişen teknoloji yaşanan değişimleri hızlandırmış ve geleneksel diplomasi yerini hızla kamu diplomasisine bırakırken, ana akım uluslararası ilişkiler teorilerinin gerçekleşen olayları açıklamada yetersiz kaldıkları görülerek inşacılık gibi var olan ama çemberin kenarlarına itilmiş teoriler merkeze alınmaya başlanmıştır. Sert gücün önemini koruduğu ancak tek başına yeterli olduğuna yönelik düşüncelerin hızla kaybolduğu; sistemdeki ve aktörlerin hedeflerindeki başant konumunu yumuşak güce bırakmaya başladığı görülmektedir. Yaşanan bu değişim aktörlerin kimliklerinin sabit olmadığını, çıkarlar doğrultusunda kimliklerin dolayısı ile de sistemin durumunun değişebileceğini savunan inşacılık teorisi ile açıklanabilmektedir. "Kalplerin ve zihinlerin kazanılması" (Duffey, 2009, s. 325) olarak nitelendirilen soğuk savaş devletlere yumuşak gücün çıkarlar için ne kadar önemli olduğunun somut göstergesi olmuştur. Bu sayede aktörler yumuşak güce sahip olmanın önemini kavrayarak yumuşak güç inşa etme yollarına başvurmaya bu yolları çeşitlendirerek genişletmeye ve geliştirmeye çalışmaktadır. Bu noktada yabancı kamuoyuna ve gündeme etki edebilme gücüne sahip kamu diplomasisi yumuşak gücün oluşmasını sağlayan araçlardan biri; yumuşak güç de kamu diplomasisinin unsurlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim kamu diplomasisinin boyutları[17] üzerine yapılan çalışmalarda (Leonard, Stead, & Smewing, 2002, ss. 10-20; Sancar, 2015, ss. 4-8; Szondi, 2008, s. 8) kamu diplomasisinin "ilişki inşa etme" boyutuna/ amacına vurgu yapıldığı görülmektedir.

İlişki inşa edilirken aktörlerin kendi kimliklerini öteki olarak nitelendirdikleri diğer aktörlere tanıtmak; kimliklerinin oluşmasında önemli olduğu kabul edilen dil, din, kültür, ideoloji gibi farklı ögeler üzerinden ortaklık inşa ederek aralarında bağ oluşturma ya da var olan bağı güçlendirerek yumuşak güç elde etme amacı taşınmaktadır. Bu sayede diğeri olarak nitelendirilen aktörün kendisini dost olarak görmesini sağlayarak dış politika kararlarına dolaylı yoldan etki edebilmektedir. Wendt bu durumu "dostların anarşisi düşmanlarınkinden farklıdır" şeklinde açıklamakta (A. Wendt, 2013a, s. 9); uluslararası ilişkilerde aktörlerin dost olarak nitelendirdikleri diğer aktörlere karşı davranış ve tutumlarının kimliklerini düşman olarak tanımladıkları aktörlere göre çok daha farklı olduğunu belirtmektedir. Aktörlerin güvenlik algılamaları dolayısıyla dost- düşman tanımlamaları dış politika karar süreçlerine yansıdığı için yumuşak güç inşa eden devletler özellikle uzun vadede uluslararası ilişkiler de avantaj elde etmektedir. Güç kavramına yüklenen öznelerarası anlam yumuşak gücün ön

[17] Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bknz: 1.4. Kamu Diplomasisinin Boyutları ve Yöntemleri

plana çıkmasını sağladıkça uluslararası sistemde oluşturulan normlar, aktörlerin kimlikleri, dış politika eğilimleri, çıkarları doğrultusunda diğerlerine yönelik kimlik tanımlamaları da değişmekte böylelikle sistemin özelliklerinin de yeni bir boyut kazandığı görülmektedir.

Yumuşak gücün oluşması, derinleşmesi ve korunması için devletler diğer devletlerin yerel halkları ile doğrudan ya da dolaylı yollardan iletişime geçmeye çalışmakta bunu yaparken de farklı kamu diplomasisi araçları ve türlerinden[18] yararlanmaktadır. Bu noktada başarılı bir şekilde ilişkinin sağlanması için devletlerin yapmış oldukları eylemler ile kullandıkları söylemler arasında uyum olması elzemdir. Teknolojik gelişmeler neticesinde devlet- devlet ya da devlet- halk ilişkisi hızla yerini halk-halk ilişkisine bıraksa da halklar tarafından oluşturulan yumuşak gücün kalıcı olması için yine devletlerin tutum, davranış ve söylemleri büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla devletlerin aralarında dini, ideolojik, tarihi, kültürel vb çeşitli alanlarda ortak bağların bulunduğu diğer devletlerle uzun vadede yumuşak güç inşa etmede daha başarılı oldukları, bu yüzden kamu diplomasisi faaliyetleri yürütürken ortaklık kurulabilecek unsurları ön plana çıkardıkları düşünülmektedir.

[18] Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bknz: 1.3. Kamu Diplomasisinin Araçları ve Türleri

3. BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN FARKLI COĞRAFYALARDAKİ KAMU DİPLOMASİSİ İNŞASI: KOSOVA VE LÜBNAN ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME

1. Türkiye- Kosova İlişkileri

Bu bölümde ilk olarak iki ülke arasındaki tarihsel süreç açıklanmaktadır. Ardından Türkiye'nin kamu diplomasi aktörlerinden olan TİKA, Yunus Emre Enstitüsü ve UDEF tarafından Kosova'da, toplumunun tüm kesimlerini kapsayan, gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmekte olan faaliyetler/ etkinlikler aktarılmaktadır. Bu kurumlar aracılığı ile yumuşak güç inşa edilirken oluşturulmak istenen "Türkiye" kimliğinde; eylem ve söylem bazında özellikle tarih ve kültür unsurlarının ön plana çıkarıldığı örnekler üzerinden gösterilmektedir.

1.1. Türkiye- Kosova İlişkilerinde Tarihsel Süreç

Tarihi olaylar günümüzde ve gelecekte gerçekleştirilen faaliyetlerin referans noktalarını oluşturduğu için Kosova'nın kuruluşu, bulunduğu coğrafyanın sınırları, özellikleri ve sorunları Türkiye ile olan ilişkilerini anlamlandırmada büyük önem taşımaktadır. Nitekim adını Osmanlı Türkleri tarafından konulan Türkçe bir kelime olup "sıra dağ/ dağlık/ üzeri sık ormanla kaplı dağ" anlamlarını taşıyan "Balkan" kelimesinden alan coğrafyanın tarihi, Türk tarihinin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir (İnalcık, 2005, s. 20). Kosova'nın da içerisinde bulunduğu Balkan coğrafyasının Kuzey sınırı Roma döneminden itibaren Tuna Nehri kabul edilmekte, Avrupa kıtasının güneydoğusundan, Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz'i kapsamakta, Sava Irmağı, Syrmia ve Macaristan dışarda bırakılarak Batı sınırı oluşturulmaktadır (İnalcık, 2005, ss. 23-24). Jeopolitik konumundan ötürü çağlar boyu tarih ve kültür birliğini sergileyen Balkan Yarımadası Asya ve Avrupa arasında siyasi, ekonomik, coğrafi anlamlarda köprü vazifesi görmektedir (Çelik, 2008, s. 12). Castellan'a göre (Castellan, 1995) Avrupa ve Asya arasında ''kavşak'', ''halk salatası'' veya ''karışım potası'', dünyanın 'barut fıçısı' veya 'savaş alanı' olarak nitelendirilmektedir. Davutoğlu ise Balkanları çok sayıda coğrafyanın geçiş bölgesi olduğu için tampon bölge olarak tanımlamakta; bölgede kökenleri Yunanlılara, Romalılara, Bizanslılara ve Osmanlılara kadar

dünya tarihini etkileyen kültürlerin bulunduğuna dikkat çekmektedir (Davutoğlu, 2014, s. 120). 14. ve 15. yüzyıllarda bir "Balkan İmparatorluğu" olarak doğmuş (Ortaylı, 2006, s. 46) ve yaklaşık 500 sene bölgeyi hakimiyeti altında tutmuş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki uzun süreli hükümdarlığı üç farklı dönemde incelenmektedir. Bunlar: Balkanlar'da ilerleyiş ve kontrolün sağlanması(1354-1683), hâkimiyetin zayıflaması ve duraksaması(1683-1821), hâkimiyetin sona erişi ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardan çekilmesi(1821-1913) dönemidir (Sancaktar, 2011, s. 29). Osmanlı'nın bölgede iktisadi, siyasi, kültürel ve demografik açıdan geniş, kapsamlı, köklü ve etkin bir kurumsallaşma gerçekleştirmesinin ardında yatan sebeplere bakıldığında; bölgenin güvenliği Osmanlı Devleti'nin güvenliği ile paralel görülmekte, Balkanlarda yetiştirilen tarımsal ve hayvansal ürünleri sarayın, kalabalık kentlerin ve ordunun ihtiyaçlarını karşılamakta, bölgenin zengin kentleri Osmanlı hazinesine katkı sağlamakta, bölge sayesinde Avrupa ile Osmanlı arasında teknoloji, bilgi ve iletişim ağı oluşturulmakta, stratejik öneminin yanı sıra bölgeden Osmanlı İmparatorluğu'na çok sayıda asker ve yönetici sağlanmakta (İnalcık, 1997, ss. 256-264) olduğu bilinmektedir. İnşa edilen kurumsallaşmalar neticesinde Osmanlı'nın bölge üzerinde farklı alanlarda kalıcı miraslar bıraktığı, bölgenin sosyo-kültürel yapısını oluşmasında direkt rol oynadığı görülmektedir. Hüküm sürdüğü dönemlerde Osmanlı kültürü ve Müslümanlığın coğrafyada geniş etki alanı bulduğu bilinmekte; Tadorova bu durumu Balkanların bu dönemde yeni bir isim kazanmanın yanı sıra Osmanlı öğelerini yapısına katarak daha da zenginleştiğini, bundan ötürü Balkanlar'ın aslında Osmanlı mirası olduğunu ileri sürmektedir (Todorova, 2004, s. 12).

Osmanlı'nın bölgede hâkimiyet kurması ile birlikte bölgede yaşayan Müslüman nüfus sayısında da hızlı bir artış gerçekleşmiş 1860- 1878 yılları arasında 4.5 milyona yakın Müslüman nüfusun olduğu, bunlardan 2 milyonunun Türk, 1.300.000'i Arnavut, 600.000'i Boşnak, 400.000'i Çerkez olduğu aktarılmaktadır (İnalcık, 2005, s. 42). 1894 yılında yapılmış olan Osmanlı sayımına göre ise o dönemde eyalet olan Kosova'da yaşayanların dağılımı ise şu şekildedir: Müslüman nüfus 419.390, Yunanlı 29.393, Bulgar 274.826, Yahudi 1.706'dır. Ayrıca bu dönemde Balkanlarda yaşayan Müslüman nüfusun Kosova Edirne, Manastır, İşkodra ve Selanik bölgelerinde çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir (İnalcık, 2005, s. 43). Bu durum bölge ile tarihsel süreçte kurulan ilişkilerde din faktörünün de ön planda tutulmasına zemin hazırlamaktadır.

Osmanlı balkanlarda hoşgörü ve koruma politikası yürütmüş (İnalcık, 2005, s. 28) ancak etkileşime açık olan bu coğrafyada 1768-1774 yılları arasında Rusya ile yapılan

savaşlar Osmanlı İmparatorluğu'nun mağlubiyeti ile neticelenmiştir. Devam eden süreçte özellikle 1815 Viyana Kongresi sonrası milliyetçilik akımının Avrupa'dan dünyaya yayılmaya başlaması ile birlikte Balkan coğrafyası da bu akımdan etkilenmiş ve coğrafyanın siyasi, ekonomik, tarihsel, kültürel yapısında değişiklikler meydana gelmiştir. Hem milliyetçilik akımının sonucu olarak kurulan küçük devletler hem de farklı ülkelerin müdahaleleri neticesinde Osmanlı Balkanlardaki hakimiyetini hızla kaybetmeye başlamış ve 1912 ve 1913 yıllarında tüm Balkan coğrafyasında "Balkan Savaşları" meydana gelmiştir. Savaşlar sonucunda Osmanlı İmparatorluğu Balkanlar'dan tamamen çekilse de bölgede sağlanan barış ortamın kısa sürmüş; Balkanlar'da başlayıp tüm dünyaya yayılan 1. Dünya Savaşı dengelerin yeniden değişmesine neden olmuştur. 1. Dünya Savaşı sonrası siyasi kimliklerini geri planda tutan Slav halklar olan Hırvatlar, Slovenler, Boşnaklar ve Sırplar ile Sırbistan ve Karadağ birleşerek Yugoslavya'yı kurmuşlardır. 1. Dünya Savaşı'nın Balkanlar üzerinden başla(tıl)mış olması bölgenin jeostratejik açıdan ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Osmanlı'nın bölgeden çekilmesini takiben; Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı sonrası 29 Ekim 1923 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından Osmanlı toprakları üzerinde kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti devletine; Balkanlardan özellikle Türk/ Müslüman nüfus göç etmeye başlamıştır. Yaşanan göç neticesinde günümüzde Türk nüfus içerisinde yaklaşık olarak 5-6 milyon Balkan göçmeninin yer aldığı bilinmektedir (Sancaktar, 2010). Nitekim göç eden kitlelerin akrabalarının halen Balkan coğrafyasında bulunmaları bu insanlarla coğrafya arasındaki ilişkiyi diri tutan nedenlerden birisidir. Aynı zamanda bu gruplar dış politikada karar alma süreçlerine de dolaylı yoldan etki etmektedir. Balkanlar Türkiye'nin kendi bölgesel güvenliği, bölgede yaşayan Türk azınlığın sorunları ve ekonomik çıkarları açısından önemli görülmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Atatürk tarafından yürütülen Balkan politikasında burada bulunan ülkelerle yeni ilişkiler geliştirerek bölgesel işbirlikleri yapmak amacı ile adımlar atılmıştır. Bu doğrultuda I. Dünya Savaşından hemen sonra Türkiye, Balkanlarla birlikte hareket etmek isteyen ilk ülkelerden biri olmuş, olmuş, Balkan Paktı'nın hayata geçirilmesini desteklemiştir. Türkiye bu dönemde savaşlar sonrasında Balkanlarda oluşan dengeyi sürdürme yönünde politikalar izlemiştir. 1976 yılında ilk kez "Balkanlar da İşbirliği Uzman Toplantıları" Atina'da düzenlenmiş ve daha sona yıllar içerisinde; 1979 yılında Ankara'da "Haberleşme", 1981'de Sofya'da "Ulaştırma", 1982 yılında Bükreş'te "Enerji" konularında toplantılar yapılmış (Orhun, 2021, ss. 71-73) Türkiye de bu toplantılara katılmıştır. Türkiye ile Balkanlar ülkeleri arasındaki ilişkilerde ilerleme

kaydedilirken Soğuk Savaşın şiddetlenmesi ile birlikte Türkiye düşman kimliği yükleyerek dış tehdit olarak tanımladığı, Sovyetlere karşı kendisini korumak için Batı Bloku içerisinde yer almış ve dış politikada bu yönde tutumlar sergilemiştir. Tarihi, kültürel ve insani bağları dolayısıyla bir Balkan ülkesi olarak da nitelendirilen (Orhun, 2021, s. 59) Türkiye'nin bu dönemde, Balkan devletleriyle ilişkilerini oldukça sınırlı tuttuğu görülmektedir. Yumuşama dönemine girilmesi ile birlikte Cumhurbaşkanlığı düzeyinde ziyaretler gerçekleştirilmiş, farklı konularda işbirlikleri geliştirilmiştir. Bu dönemde Türkiye Balkan ülkelerinden sadece Bulgaristan ile, Bulgaristan'da bulunan Türk azınlıklarından ötürü sorunlar yaşamıştır. Sorunlar neticesinde de Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçler gerçekleşmiştir (Kamil, 2016, s. 32). Bu göçler devam ederken çatışma ortamında kurulan Yugoslavya'da savaş sonrası bölgede yaşanan ekonomik sorunlar siyasal sorunları tetiklemiş, Yugoslavya'nın etnik temelli federasyonlara ayrılması çatışma ortamını şiddetlenmesine neden olmuştur. Soğuk Savaş esnasında oluşan yumuşama dönemi ile birlikte Balkan coğrafyası Batı ile etkileşime geçerek alternatif yönetim şekilleri ile tanışmış, üstüne Yugoslavya'da 35 yıllık iktidarının ardından Tito'nun ölümüyle birlikte oluşan siyasi boşluk sonucunda Yugoslavya dağılma sürecine girmiştir. Kosova'da başlayan ve tüm balkanlara yayılan milliyetçi çatışmalar da bu süreci hızlandırmış Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin fiilen 1991 yılında dağılmıştır. 27 Nisan 1992'de Sırbistan ve Karadağ'ın Yugoslav Federal Cumhuriyetini ilan etmesiyle birlikte eski Yugoslavya Federasyonu resmen son bulduğu bilinmektedir. Etnik milliyetçiliğin yükselmesi sonucu çok kültürlülüğe, çok dinliliğe sahip farklı milliyetten toplumların bir arada yaşadığı Balkan coğrafyasında Yugoslavya'nın dağılmasıyla birlikte farklı tarihlerde çok sayıda yeni devletin kurulduğu görülmektedir. Bu devletlerin kurulmasında; etnik kökene dayandırılarak oluşturulan siyasi yapılar, dil ve din birlikteliği etkili olmuş devletler din, dil gibi ögelerden hareketle kendi kimliklerini belirledikten sonra ötekileştirme siyaseti güderek diğer toplumları "yabancı" kimliği ile tanımlamışlar. Kimlik belirleme süreci balkanlarda oldukça sancılı geçmiş halen net ayrımların yapılamadığı, yapılsa da herkes tarafından geçerli olmadığı durumlar söz konusu olmakta ve ülkeler içerisinde ve devletlerarasında karmaşıklıkların yaşanmasına neden olmaktadır. Bunun başlıca nedeni balkanlarda ulus-devletler kurulurken kimliklerin belirlenmesinde din ögesinin ön planda tutulmuş olmasıdır. Nitekim bakıldığında Slav olan Hırvatlar ve Sırplar aynı etnik kökene sahip oldukları halde Hırvatlar Katolik Sırplar ise, Ortodoks inanca sahip oldukları için farklı kimlikler belirleyerek iki ayrı devlet kurmuşlardır. Dini inançları, mezhepleri aynı olduğu halde farklı şekilde ibadet ettikleri için Ortodoks mezhebe mensup olan Sırplar ve Bulgarlarda kendilerini iki farklı ulus olarak tanımlamaktadır. Bosna- Hersek savaşında aynı tarihe, kültüre, etnik kökene sahip

oldukları halde Müslüman oldukları için "Boşnakların" ötekileştirilerek öldürülmeleri bölgede kimlikler belirlenirken din ögesinin ne derece baskın olduğunu gösteren başlıca örneklerden birini teşkil etmektedir. Balkanlarda bu kadar fazla ulus devletin bulunmasının temelinde dini çeşitliliğin yattığı anlaşılmaktadır. Türkiye'de yürüttüğü politikalarda sadece Türk nüfusu değil Türk ve Müslüman nüfuslara sahip devletleri öncelemektedir.

1992 yılında Yugoslavya'nın resmen dağılması ile başlayan Bosna-Hersek ve ardından Kosova'da yaşanan savaşlarla devam eden dönem; Türkiye'nin güvenliği için "stratejik teori yetersizliğinden" (Davutoğlu, 2014, s. 47) ötürü yeni sorunlar ortaya çıkarmıştır. Türkiye diğer sınırlarında yaşanan sorunların da etkisi ile batı sınırlarında oluşabilecek yeni çatışma ortamlarını, istikrarsızlıkları önlemek amacı ile Yugoslavya'nın bölünmesine ilk aşamada soğuk yaklaşmış ve ortak bir yol bulunarak barışın sağlanması gerektiğini öne sürmüştür. Bu dönemde Yugoslavya'da yaşayan Müslüman ve Türk nüfusa olan desteğini devam ettirmiş (Dedeoğlu, Arıboğan, & Ayman, 2000, s. 764) ancak Kosova gibi özerk bölgelerin bağımsızlık isteklerini desteklememiştir (Baskın, 1995, s. 272). Balkanlar coğrafyasında Soğuk Savaş Sonrası Dönemden AK Parti iktidarlığına kadar ki sürece kadar Türkiye'nin bölge ile ilişkisi, tarihsel ve kültürel bağları görece daha güçlü olan, Arnavutluk; Bosna ve Makedonya ile sınırlı kalmıştır (Bacık & Coşkun, 2014). Yine de dönemin Demokratik Sol Parti- Anavatan Partisi- Milliyetçi Hareket Partisinden oluşan koalisyon hükümetiyle Türkiye, Balkanlarda kısıtlı da olsa açılım gerçekleştirmiştir. AK Parti iktidarlığının ilk dönemlerine gelindiğindeyse Türkiye'nin Soğuk Savaş'ın bitmesi ile birlikte bölgeye olan ilgisini ve iletişimini artırdığı görülmektedir. Türk dış politikasında "ortak tarihi paylaştığımız ülkeler" söylemi Balkan ülkeleri için bu tarihlerde vurgulamaya başlanmıştır. Türkiye Balkan politikasını şu şekilde tanımlamaktadır (TİKA, 2012, s. 77): "Türkiye soydaş ve akraba topluluklarımızın güven ve refah içinde yaşayabilmelerini, dillerini, dinlerini, gelenek ve kültürlerini korurken, kendilerini geliştirmelerini ve bulundukları ülkelere katkı sağlayan, bu ülkelerle görevlerini gören, ileri toplumlar olmalarını öngörmektedir". Ancak Türkiye'nin söylemlerini eyleme dökecek kadar güçlü bir ülke olmayışının da etkisi ile bu dönemde Balkanlarla ilişkilerin istenilen boyutlara taşınamadığı görülmektedir. Ancak yine de Şubat 2002'de AB, İslam Konferansı Örgütü Zirvesi sırasında Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya'nın küçük Balkan Zirvesi yapması Balkanlarla sınırlıda olsa gelişmelerin başladığını göstermektedir. İlerleyen süreçte AK Parti iktidarı Türk Dış Politikasında revizyon sürecine gitmiş ve gerçekleştirilen eylemler ile geliştirilen söylemler değişmiş, kamu diplomasisi araçları çeşitlendirilmiş, yumuşak güç inşası için farklı alternatif

kurumlar oluşturulmuş, var olan kurumlar daha çok desteklenmeye başlamıştır. Bu minvalde bakıldığında Türkiye'nin 2000'li yıllara kadar en çok yardım alan ülkeler arasında yer alırken; AK Parti iktidarı ile birlikte yardım yapan ülke konumuna yükseldiği görülmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018, ss. 33-49). Türkiye Soğuk Savaş sonrası genişleyen imkânlarından en üst düzeyde faydalanarak bölgesinde söz sahibi bir ülke olma amacıyla yumuşak güç kavramını benimseyerek daha aktif ve çok yönlü dış politika izlemeye başlamış bu doğrultuda enstitüler açarak kamu diplomasisini, dış yardımlar, Türk diasporası, din diplomasi ve kültür diplomasisi ile çeşitlendirmeye çalışmıştır. Bu dönemde Balkan ülkeleri ile yeniden ilişkiler geliştirmeye çalışsa da o dönemde geliştirdiği söylemlerin olumsuz etkilerinden de kaynaklı olarak eylemlerinin sonuçlarını istediği gibi alamamıştır. Bundan ötürü ilerleyen zamanda AK Parti hükümetinin ve dolayısı ile Türkiye'nin kamu diplomasisi kurumlarının Balkan hükümetleri ile ilişkilerinde geliştirdikleri söylemlerde ve eylemlerde çeşitli değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu değişiklikler arasında en dikkat çeken; Türkiye'nin Balkan devletleri ve toplumları ile kurduğu ilişkilerde, Osmanlı İmparatorluğu'na referans yapan "Yeni-Osmanlıcılık (Neo-Ottomanism)" anlayışı ve yaklaşımını kısmen terk etmiş olmasıdır. Çünkü artık tarihsel ortaklıklara vurgu yapılırken; Kosova'daki Türkler ve diğer Müslüman toplulukların sempatisini kazanmanın yanı sıra gayrimüslimlerin Türkiye'ye yönelik olumsuz duygu ve düşüncelerinin oluşmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede gerçekleştirilen eylemler neticesinde Kosova halkının tamamı üzerinde yumuşak güç oluşturulmaya çalışılmaktadır. Kültürel, dini ve etnik açıdan çeşitliliğe sahip olan Kosova'da; Türkiye daha etkili olmak için Osmanlı İmparatorluğunun varisi olarak kibirli bir tutum izlemekten ziyade alçakgönüllü ve birleştirici söylemler geliştirerek daha aktif politikalar izlemeye başlamıştır. Başka bir değişiklik de demokratik değerlere ve ortak kültüre yapılan vurgunun artmasıdır. Türkiye, bölgede "Osmanlı Hamiliği" rolü üstlenmekten ziyade eşitlik üzerinden söylemlerini geliştirmeye başlamış, bu paralelde de bölgesel işbirlikleri oluşturma yolunda adımlar atılmıştır. Balkan politikasında uygulanan bu değişim Türkiye- Kosova ilişkilerine de yansıdığı; geçmişte kullanılan söylemler nedeni ile bazı tarihsel yanlış algılamalardan kaynaklanan "olumsuz" Türk imajının değişerek Türkiye'nin saygınlığının artmakta olduğu görülmektedir. Türkiye Balkanlar'da bölgesel işbirliğine verdiği önemi de göstermiş (Davutoğlu, 2014, s. 35); tek Balkan işbirliği forumu olan Güney Doğu Avrupa İşbirliği Süreci'nin (GDAÜ) güncel hale getirilerrek daha da güçleştirilmesi güçlendirilmesi için, üye ülkeler arasında bir çalışma grubu kurulmasını öngören kararın alınmasına öncülük etmiştir. Türkiye ayrıca GDAÜ'nün operasyonel kolu olan Bölgesel İşbirliği Konseyi'nin çalışmalarına da katkıda bulunmaya devam etmiştir. AK Parti dönemi Türk Dış Politikasının

ana hatlarının belirleyicisi olan ve 2009-2014 arası Dışişleri bakanlığı yapan Ahmet Davutoğlu Türkiye'nin Balkanlara yönelik politikasını; herkes için güvenlik, bölgesel sahiplenme, yüksek düzeyli siyasi diyalog ve ekonomik bağımlılık olarak aktarmaktadır (Davutoğlu, 2014). Davutoğlu'nun Balkanları eski Osmanlı merkez alanı olarak tanımlaması, AK Parti hükümetinin coğrafyaya bakış açısını ve yaklaşımlarını açık şekilde göstermektedir (Davutoğlu, 2014, s. 120). 2014 yılında T.C Dışişleri Bakanlığı tarafından Balkanlardan bahsedilirken; köklü tarihi, kültürel ve insani bağlar ön plana çıkarılmakta (Davutoğlu, 2014, s. 35), Türkiye'nin Batı'ya açılan fiziki kapısını oluşturmasından ötürü ayrı bir önem atfedilmektedir. 2022 yılına gelindiğinde Dışişleri Bakanı değişmiş ama Balkanlara atfedilen önem değişmeyip, yine tarihi, dini ve kültürel ortaklıkların (Çavuşoğlu, 2021, s. 11) ön plana çıkartıldığı görülmektedir.

Balkanlarda kurulmuş en son devlet olan, 1999 yılında Birleşmiş Milletler kontrolü altına alınan, Kosova'nın 2008 yılında Sırbistan'dan tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etmesinin ardından, uluslararası toplumunda Kosova'nın bağımsızlığının ağır basmasının da etkisiyle, Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke Türkiye (Davutoğlu, 2014, s. 40) olmuştur. Aslında bağımsızlık öncesinde, Türkiye'nin başlangıçta özerk hareketlere destek olmaması ve Kosova'da karışıklıklar başlamadan önce yapılan nüfus sayımının yanlış sonuçlandırılmasından ötürü Türkiye ile Kosova arasında siyasi gerginlik bulunmaktaydı. Nüfus sayımı sonrası Kosova'daki Türk sayısı 30.000 civarındayken, 12.000 olarak belirtilmiş; Kosova'da yaşayan Türkler Arnavutların kendilerini asimile etmeye çalıştıklarını söylemişlerdir. Arnavutlarla aralarında gerginlik bulunmasına rağmen Türkiye, Kosova'daki gerginlik çatışmaya dönüşünce Müslüman oldukları için Kosovalı Arnavutları desteklemiştir. Bu da dini kimliklerin bölge ile kurulan ilişkilerde ön planda tutulduğunun göstergeleri arasındadır. Türkiye'nin dini yakınlığın yanı sıra tarihsel, etno-demografik, stratejik ve insani gerekçelerle Kosova'yı desteklemiştir. Yugoslavya'nın Kosova'daki çatışmalar sırasında ağır insan hakları ihlallerinde bulunduğu aktarılmaktadır (Uzgel, 2001, ss. 508-513). Tüm bunların yanı sıra Türkiye, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) şemsiyesi altında askeri bir operasyon gerçekleştirerek Kosova'nın durumunun Balkanlar için endişe oluşturduğunu belirtmiş; Kosova'da yaşamakta olan Türk/Müslümanların temel haklarının korunmak için çalışmıştır. Bu doğrultuda; BM Güvenlik Konseyinin 12 Haziran 1999'da aldığı 1244 sayılı karar ile NATO önderliğinde Kosova'da güvenliğin tesis edilmesi amacıyla oluşturulan Kosova Gücü'ne (KFOR), Türkiye BM Güvenlik Konseyi kararının yayımlanmasından hemen sonra Kosova`ya birlik göndermiştir. Bu kapsamda Türk Tabur Görev Kuvvet

Komutanlığı, 01-13 Temmuz 1999 tarihleri arasında intikalini tamamlayarak, bugünkü Kosova Türk Temsil Heyet Başkanlığı'nın çekirdeğini oluşturmuştur. KFOR harekâtı günümüzde halen varlığını devam ettirmekte; Merkezi Prizren'de konuşlu 321 personelden oluşan Kosova Türk Temsil Heyeti Başkanlığı Kosova genelinde görev icra etmektedir. Türkiye hâlihazırda harekâta destek veren ülkeler içerisinde personel yönünden en çok katkı veren beşinci ülke konumundadır. NATO'nun talebi üzerine tabur seviyesindeki bir birliği 01 Eylül 2020 tarihinden itibaren KFOR bünyesinde Operatif İhtiyat Taburu olarak tahsis ettiği bilinmektedir (TSK, 2021). Türkiye'nin sınırlarında gerçekleşen krizi fırsata çevirmek için farklı alanlarda da adımlar attığı görülmektedir. Bu kapsamda tarihi ve kültürel bağlara dayandırılan iki ülke arasındaki ticari ilişkilere (Türkiye Cumhuriyeti Priştine Büyükelçiliği, 2018) bakıldığında; Türkiye'nin Ekonomi Bakanlığı verilerine göre, Türkiye Kosova'nın ticaret ortakları arasında 239 Milyon Avroluk ihracatı ile üçüncü, 7,4 Milyon Avroluk ithalatı ile de on üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye Kosova'nın toplam dış ticaretinde üçüncü sırada bulunmaktadır. İki ülke arasında 27 Eylül 2013 tarihinde Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalanmıştır. Kosova'nın imzaladığı ilk STA'yı (Davutoğlu, 2014, s. 42) teşkil eden söz konusu Anlaşma'nın Türkiye'deki iç hukuk onay süreci tamamlandığı ancak Kosova tarafının onay sürecinin halen devam ettiği bilinmektedir. Mevcut yatırımlar değerlendirildiğinde Türkiye 900'ün üzerinde Türk firması ile Kosova'da toplamda yaklaşık olarak 7.000-9.500 kişiye istihdam olanağı sağlamaktadır. Kosova Merkez Bankası verilerine göre, Türk özel sektörünün Kosova'da altyapı, sağlık, eğitim, finans, üretim gibi alanlardaki mevcut yatırımlarının değerinin, 2017 sonu itibariyle 381 milyon Avro'ya ulaştığı aktarılmaktadır. Turizm alanında yaşanan en önemli gelişmelerden biri ise 23 Ekim 2013 tarihinde Türk şirketi tarafından inşa edilen Priştine Uluslararası Adem Jashari Havalimanı'nın yeni terminal binası ve ek tesisleridir. Açılışını dönemin T.C. Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Kosova ve Arnavutluk başbakanları gerçekleştirmiştir. Açılış esnasında Erdoğan: "…hepimiz ortak bir tarihin, ortak bir kültürün, medeniyetin, birbirine dost, birbirine akraba birbirine kardeş olduğu bir yapının insanlarıyız. Şimdi tıpkı dedelerimiz gibi inşallah geleceği de hep birlikte inşa edeceğiz. Türkiye Kosova'dır, Kosova Türkiye'dir" ifadeleri ("Kosova havalimanı Limak'tan", 2013) iki ülke ilişkilerinde tarihin, kültürün, soydaşlığın öne çıkarıldığının göstergesidir. Eğitim alanında iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine katkı sunmak amacı ile Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı ile Kosova Cumhuriyeti Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı arasında İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. Uygulama Protokolü uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından belli sayıdaki Kosova Cumhuriyeti uyruklu

öğrencilere Türkiye'deki devlet yükseköğretim kurumlarında okumaları durumunda belirlenen şartları sağladıkları takdirde burs imkânı sunulmaktadır (WSC, 2019). Diplomatik açıdan ilişkilere bakıldığındaysa (Türkiye Cumhuriyeti Priştine Büyükelçiliği, 2018); 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan eden Kosova Cumhuriyeti'ni, Türkiye 18 Şubat 2008 tarihinde tanımış ve hemen akabinde 1999'da faaliyete geçmiş olan Priştine'deki Eşgüdüm Bürosunu Büyükelçilik düzeyine yükseltmiştir. 1 Eylül 2015 tarihi itibariyle de Kosova Türk toplumunun yoğun olarak yaşadığı Prizren'deki Başkonsolosluğunu faaliyete geçirmiştir. Türkiye Kosova'da Başkonsolosluk açan ilk ülkedir. Kosova'nın 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan etmesinden yaklaşık beş ay sonra 3 Temmuz 2008'de Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçilik düzeyinde Diplomatik Misyonu açma kararı almış; 1 Aralık 2008 tarihinde ise Büyükelçilik faaliyete geçmiş ve 16 Aralık'ta Kosova Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliğinin resmi açılışı yapılmıştır (Kosova Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği, 2021). Günümüzde 21 Ağustos 2019 tarihinde Kosova Cumhurbaşkanı kararı ile atanmış olan Ilir Dugolli, Kosova Cumhuriyeti'nin Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak görev yapmaktadır. Türkiye'nin Priştine Büyükelçiliği görevini ise 1 Şubat 2019 tarihinden itibaren Çağrı Sakar[19] yürütmektedir. Türkiye, Kosova'daki Büyükelçilik misyonunun görev sahasının tüm Kosova olduğunu belirtmekte; bu misyona bağlı olan birimleri Ticaret Müşavirliği, Din Hizmetleri Müşavirliği olarak açıklamaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Priştine Büyükelçiliği, 2021). İki ülke arasında Cumhurbaşkanı düzeyindeki son ziyaret, 29 Aralık 2016 tarihinde Kosova Cumhurbaşkanı Hashim Thaçi tarafından Türkiye'ye gerçekleştirilmiştir.

Türkiye-Kosova ilişkileri yalnızca devletten devlete değil, aynı zamanda halktan halka bir nitelik taşımaktadır. Türkiye'de çok sayıda Kosova kökenli vatandaş yaşarken; Kosova'da da etkin bir Türk toplumu bulunmaktadır. Soydaşlar iki ülke ilişkilerinde köprü vazifesi görmekte, Kosova'nın siyasi, ekonomik ve kültürel hayatına olumlu katkılarda bulunmaktadırlar. Kosova'da Türklerin yoğunlukta olduğu yerlerde Türkçe belediyelerde resmi dil olarak kullanılırken bazı belediyelerde de resmi dil olmasa da kullanımda olan diller arasında sayılmaktadır. 2017 yılında yapılan seçimlerde Kosova Türk Demokratik Partisi'nden (KDTP) 2 soydaş[20] milletvekilinin (Fikrim Damka ve Müferra Şinik) Kosova Meclisi'ne girmeye hak kazandığı bilinmektedir. KDTP Genel Başkanı Mahir Yağcılar ise Kosova Kamu Yönetimi Bakanlığı görevini yürütmektedir. Türklerin tarihi, kültürel, siyasi ve toplumsal açıdan aktif olduğu Kosova'da; Büyükelçilik nezdinde medya temsilcileriyle ve

[19] Çağrı Sakar hakkında ayrıntılı bilgi için bknz: http://pristine.be.mfa.gov.tr/Mission/Biography
[20] Soydaş: Soyları bir olan bireylerden her biri anlamına gelmektedir.

sivil toplum kuruluşlarıyla, özellikle Türk kökenli Kosova vatandaşlarının kültür dernekleriyle iletişime geçilmekte, üniversiteler ve diğer eğitim kurumları ile işbirlikleri gerçekleştirilmektedir. Türkiye Kosova'da yumuşak güç inşa ederken Büyükelçilik faaliyetlerinin yanı sıra çeşitli kurum ve kuruluşlardan da faydalanmakta, bu kurumlar aracılığı ile gerçekleştirdiği eylemler ve geliştirdiği söylemler aracılığıyla Kosova'da toplumsal düzeyde etkileşim sağlayarak "Türkiye kimliğini" inşa etmeye çalışmaktadır. Bu kuruluşlar sayesinde Türkiye'nin dış politika enstrümanlarının çeşitlendiği, sivil aktörlerin dış politika yapımında daha etkili oldukları görülmektedir. Dış politikada önemi hızla artan yumuşak gücü inşa etmenin yolu sivil alanla ilişkilerin geliştirilmesinde yatmakta; sivil alanı da kamu diplomasisi yönlendirmektedir. Çalışma kapsamında Türkiye'nin önde gelen kamu diplomasisi kurumları olarak görülen; doğrudan devlete bağlı bir kurum olan TİKA, devlet tarafından desteklenen Yunus Emre Enstitüsü ve sivil bir kuruluş olan UDEF'in Kosova'daki eylem ve söylemleri incelenmektedir.

1.2. Kurumların Kosova'daki Yumuşak Güç Faaliyetlerinin İnşaacılık Perspektifinden Değerlendirilmesi

Yumuşak gücü adaletli, zeki ve güvenilirlik unsurlarını dikkate alarak diğer ülkeleri "ikna" edebilmek (Yeşiltaş & Balcı, 2011, s. 14) olarak gören Türkiye'nin Kosova'da inşa etmeye çalıştığı yumuşak güce en çok katkı sağlayan kurumlardan birisinin, doğrudan devlete bağlı kamu diplomasisi aktörü olan, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı[21] olduğu düşünülmektedir. 23.09.2004 tarihinde Priştine'de kurulan Program Kordinasyon Ofisi'nin (TİKA, 2018a, s. 18) statüsüne ilişkin 02.02.2010 tarihinde Kosova Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kalkınma İşbirliği ve TİKA Program Kordinasyon Ofisi'nin imzaladığı protokol gereğince TİKA'nın Kosova Priştinede 1 adet Program Kordinasyon Ofisi bulunmaktadır. Bu ofisin 3 katlı müstakil bina içerisinde 5 çalışma odası, 1 toplantı salonu, 1 mutfak, 1 arşiv, 1 depo, 1 kazan dairesi, 1 kapalı garaj bulunmaktadır (TİKA, 2016a, ss. 12-14). TİKA; öncelikli olarak Türk dilinin konuşulduğu ülkelerle olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerle Türkiye'nin ekonomik, mali, ticari, eğitim, sosyal ve kültürel alanlarda iş birliği yapmasını sağlamak ve söz konusu ülkelere teknik yardımda bulunmakla görevlendirilmiştir. Bunlara ek olarak 656 numaralı kanun hükmünde

[21] Bknz: "Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Aktörleri" başlığı altında TİKA hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir.

kararname (KHK) ile Balkanlar, Ortadoğu, Afrika gibi bölgelerde var olan tarihi ve kültürel mirası korumak, medeniyetler arası iletişimin ilerlemesini sağlamak amacı ile sosyal ve kültürel görevler verilmiştir (Yilmaz & Kılıçoğlu, 2017, s. 123). Kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında işbirliği mekanizması görevi yürütmekte olan TİKA aynı zamanda bu aktörleri ortak çatı altında buluşturmakta ve Türkiye'nin kalkınma yardımlarını kayıt altına almaktadır (TİKA, 2017). Bu doğrultuda TİKA'nın kalkınma yardımları raporlarından elde edilen verilere göre Türkiye'nin Kosova'ya yapmış olduğu iki taraflı resmi kalkınma yardımlarının yıllar içerisinde değiştiği görülmektedir.

Tablo 7: Türkiye'nin Avrupa ve Kosova'ya Yaptığı İki Taraflı Resmi Kalkınma Yardımlarının Yıllara Göre Dağılımı (Milyar Dolar)

Yıllar	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Avrupa'ya Yapılan Toplam Kalkınma Yardımı	222,92	101,68	226,88	217,55	233,21	98,30
Kosova'ya Yapmış Olduğu Toplam Kalkınma Yardımı	9,86	11,58	10,67	11,68	5,20	4,69

Kaynak: https://www.tika.gov.tr/tr/yayin/liste/turkiye_kalkinma_yardimlari_raporlari-24

Kosova 2017 yılında Türkiye'nin iki taraflı resmi kalkınma yardımlarından en çok yararlanan onuncu ülke olmuştur. Bu ülkelere yapılan toplamda 8.121 milyon dolarlık yardımın, 10,7 milyon doları Kosova'ya yapılmıştır (TİKA, 2018b, s. 19). 2018 yılına gelindiğinde Kosova iki taraflı resmi kalkınma yardımlarından en çok yararlanan ilk on ülke arasında 11,68 milyon dolar ile dokuzuncu sırada yer almaktadır. Bu ülkeler Suriye, Kırgızistan, Kazakistan, Afganistan, Somali, Filistin, Sudan, Libya, Bosna-Hersek, Özbekistan, Moldova, Cibuti, Kosova ve Bangladeş'tir (TİKA, 2019a, s. 18). Buna göre Kosova Avrupa'da en çok yardım yapılan ülkeler arasında üçüncü sıradadır. 2019 yılına gelindiğinde Kosova iki taraflı resmi kalkınma yardımlarından en çok yararlanan ilk on ülke listesinden çıkmıştır. Nitekim detaylı olarak incelendiğinde Kosova listede yer aldığında bile yapılan yardımların oranının çok fazla olmadığı görülmektedir. Tablo 7'de dikkate alındığında Türkiye'nin Avrupa bölgesine dolayısıyla Kosova'ya yapmış olduğu yardımların oranlarında günümüze yaklaştıkça azalma yaşandığı dikkat çekmektedir. Bunda 2011 yılında

Arap Baharının[22] etkisiyle Suriye'de ortaya çıkan iç savaş[23] sonucu Türkiye'ye gelen göçmenlere yapılan yardımların etkisi büyüktür. Suriyeli göçmenlerin sayısı arttıkça Türkiye'nin yapmış olduğu yardımların çoğunluğu insani boyuta kaymıştır. 2011 yılında 264,4 milyon dolar olan acil ve insani yardım bu tarihten sonra hızla artmış 2012 yılında 1.040,0 milyon dolara yükselmiştir (Keskin vd., 2021, s. 24). 2019 yılında 8.468,97 milyon dolarlık iki taraflı resmi kalkınma yardımlarının 7.541,34 milyon dolarını acil ve insani yardımlar oluşturmaktadır (TİKA, 2020a, s. 18). Kalkınma yardımlarından en çok yararlanan ülkeler listesinde ilk sırada yer alan Suriye'ye toplamda 7.202,36 milyon dolar yardım yapılmışken (TİKA, 2020a, s. 30) aynı yıl Kosova'ya yapılan yardım miktarı 5,20 milyon dolardır. 2020 yılında Kosova 4,69 milyon dolar ile söz konusu yardımlardan en çok yararlanan 14. Ülke konumunda yer alırken Suriye 7.078,18 milyon dolar ile yine 1. Sıradadır (Keskin vd., 2021). Yapılan yardımların kategorilere göre dağılımına bakıldığında da yine büyük bir kısmının acil ve insani yardımlardan oluştuğu görülmektedir. Birçok ülkede yaptığı kalkınma yardımları ile kendisini tanıtan Türkiye'nin farklı alanlarda, farklı bölgelere yapmış olduğu yardımların miktarının ve çeşitliliğinin azalması, dünyanın dört bir yanında inşa etmeye çalıştığı yumuşak gücün olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

Tablo 8: Türkiye Resmi Kalkınma Yardımları Kategorilere Göre Dağılımı [2020; Milyon Dolar]

ACİL VE İNSANİ YARDIMLAR	7.270,51
ÇOKLU VE ÇAKIŞAN SEKTÖRLER	351,71
EĞİTİM	220,47
YÖNETİM GİDERİ	56,55
DİĞER SOSYAL ALT YAPI VE HİZMETLER	30,67
EMTİA VE GENEL PROGRAM YARDIMI	31,98
SAĞLIK	22,44
İDARİ VE SİVİL ALTYAPILAR	17,5
EKONOMİK ALTYAPILAR VE HİZMETLER	13,83
ÜRETİM SEKTÖRLERİ	7,76
SU VE SU HİJYENİ [SANİTASYON]	4,21

[22] Arap Baharı: 2010 yılında başlayan, Arap dünyasında yaşanan bir dizi hükümet karşıtı protesto, ayaklanma ve silahlı isyanlardır.

[23] Arap Baharının etkisi ile Suriye'de yaşananlar hakkında ayrıntılı bilgi için bknz: (Şen, 2013)

BORÇLARLA İLGİLİ EYLEMLER	3,38
DİĞER	0,55
KALKINMA YARDIMLARININ TANITIMI	0,54
NÜFUS POLİTİKA/PROGRAMLARI VE ÜREME SAĞLIĞI	0,47
TOPLAM İKİ TARAFLI RESMİ KALKINMA YARDIMI	8.032,57

Kaynak: (Keskin vd., 2021, s. 18)

TİKA, Balkanlarda Türkiye'nin tanıtımı, Türk dilinin kullanılmasının yaygınlaşması ve geliştirilmesi için ülkelere teknik ve kalkınma yardımlarında bulunmayı hedef olarak belirlemiştir (Yilmaz & Kılıçoğlu, 2017, s. 123). Türkiye, genelde Balkan coğrafyasında Tablo 8'de yer alan kategorilerin her birinde çeşitli proje ve faaliyetlerde bulunmuştur. Kosova'da gerçekleştirmiş olduğu projeler incelendiğinde 2005- 2017 yılları arasında toplamda 580 projenin hayata geçirildiği görülmektedir. Bu projelerden 137 tanesi eğitim; 117 tanesi kültürel işbirliği, 154 tanesi idari ve sivil altyapılar, 14'ü su ve sanitasyon projesi, 8'i sosyal hizmetler, 1'i enerji, 28 tanesi iletişim, 11'i iş ve diğer hizmetler, 12 tanesi hayvancılık, 14 tanesi tarım, 16'sı sağlık, 34'ü restorasyon, 6'sı ulaştırma ve depolama, 1'i konut ve barınma, 1 tanesi genel çevre koruma, 14'ü ticaret, 12 tanesi de diğer projelerden oluşmaktadır (TİKA, 2018c, ss. 34-39). Geçmişten günümüze dek eğitim alanında yapmış olduğu projeler incelendiğinde; 2012 yılında komşu dost ve akraba topluluklar ile geçmişten geleceğe kültürel bağların yeniden kurulması, Türkçe'nin yaygınlaşması gibi amaçlarla TİKA aracılığıyla Türkoloji Projesi başlatılmıştır. Proje kapsamında aralarında Kosova'nın da bulunduğu 25 ülkede yer alan üniversitelerle Akademik İşbirliği Protokolü imzalanarak bünyelerinde Türkoloji/Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri ile Türkçe Eğitim Merkezleri açmaları sağlanmıştır. TİKA tarafından söz konusu bölümlere eğitim araçları desteği verilmesinin yanı sıra öğretim elemanları da görevlendirilmektedir (TİKA, 2012, s. 33). 2014 yılında Kosova'ya yapılan harcamaların sektörel dağılımına bakıldığında eğitim %17,72 oranı ile ilk sırada yer almaktadır (Umut & Yıldız, 2014, s. 98). 2014 yılında eğitim alanında yapılanlara bakıldığında; Nazım Hikmet İlköğretim Okulu'nun talebi doğrultusunda ek bir sınıf inşa edilmiş ve okula donanım ve tefrişat desteği sağlanmıştır. Ayrıca Donje Ljubinje 25 Mayıs İlköğretim Okulunun tadilatı gerçekleştirilmiş, Planjane İlköğretim Okuluna Isıtma Sistemi kurulmuştur, Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne malzeme desteğinde bulunulmuştur (Umut & Yıldız, 2014, s. 100). TİKA ile Kosova Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı arasında imzalanan Prizren Üniversitesi'nin kuruluşuna ilişkin İyi Niyet Protokolü çerçevesinde Prizren Üniversitesi'nin de ihtiyaçlarını göz önünde

bulundurarak Üniversite kampüsü içinde yer alan spor salonu ve kafeteryadan oluşan mevcut yapı amfi tiyatro ve idari binaya dönüştürülmüştür (Kosova Program Koordinasyon Ofisi, 2014, s. 13). 2015 yılında eğitim alanında önemli adımlar atılmış; toplamda 73 okulun inşaatı ve onarımı gerçekleştirilmiş, 67 okula ise donanım yardımı yapılmıştır (TİKA, 2015, s. 33). Kosova'da kadınların meslek sahibi olmaları için atölyeler kurulmuş (Yıldız vd., 2015, s. 73); Kosova Prizren Motrat Qiriazi İlköğretim Okulunun tadilatı yapılmıştır. Bu okulda yer alan Arnavut öğrencilerin bulunduğu iki sınıfın tadilat ve donanımı tamamlanmıştır. Ayrıca Arnavutça, Türkçe, Boşnakça dillerinde eğitim veren toplam 13 dersliğin tadilatının gerçekleştirilmiştir (TİKA, 2015, s. 37). Özellikle seçilmiş olan söz konusu dilleri konuşan toplumların ortak noktasının "din" olması dikkat çekmektedir. 1960'lı yıllarda inşa edilen ancak hasarlar nedeniyle 2016-2017 öğretim döneminde öğrenci kabul edilemeyen yurdun tadilatını 2018'de TİKA gerçekleştirmiştir (TİKA, 2018a, s. 60). 2019 yılında yapılan eğitim yardımları incelendiğindeyse, nüfusunun %90,54'ünü, yine çoğunluğu İslam dinine mensup, Arnavutların oluşturduğu ("Gilan- Kosova", 2021) Kosova'nın Gilan şehrindeki Musa Zajmi İlköğretim Okulunun okul öncesi sınıflarının TİKA tarafından yenilenerek donatım desteği sağlandığı belirtilmektedir. Aynı yıl Türkiye'nin TİKA aracılığı ile Kosova, Azerbaycan, Kırgızistan, Türkmenistan, Gürcistan, Özbekistan ve Romanya ülkelerinde bulunan soydaşlarının çocuklarının eğitimi için 260.000 üzerinde eğitim malzeme yardımı ile 165.000 üzerinde kültür kitabı hibe ettiği aktarılmaktadır (TİKA, 2020a, s. 42). TİKA'nın Kosova'daki kültürel faaliyetlere de destek olduğu aktarılmakta (Umut & Yıldız, 2014, s. 102); bu doğrultuda Kosova Türk Araştırmacılar Derneği Başkanı Raif Vırmiça tarafından kaleme alınan Kosova-Prizren'de Zanaatçılık, Yok Olan Zanaatlar ve Unutulan Eşyalar isimli kitabın 500 adet basımını üstlenmiştir. 2021 yılının ilk altı ayında Balkanlar ve Doğu Avrupa Dairesi tarafından eğitim alanında, Prizren Nazım Kokollari İlköğretim Okulu bünyesinde Arnavutça, Boşnakça ve Türkçe eğitim verecek olan 2 derslikli bağımsız bir anaokulu TİKA tarafından inşa edilmiştir (TİKA, 2021c, s. 21). 2015 yılında olduğu gibi yine gerçekleştirilen projede söz konusu üç dilin öne çıkarılması dikkat çekmektedir.

TİKA bulunduğu ülkelerin sanayi, ekonomi ve diğer sektörlerin gelişmesi için de çeşitli yardımlarda bulunmaktadır. 2014 yılında Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) ve Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü işbirliğinde, Ankara ve İstanbul'da düzenlenen "Sanayide Enerji Verimliliği ve Yönetimi" eğitim programına TİKA aracılığıyla, Kosova Ekonomik Kalkınma Bakanlığı'ndan iki uzmanın katılımı sağlanmıştır (Umut & Yıldız, 2014, s. 102). 2015 yılında ise aynı program kapsamında TİKA- (JICA) ve Yenilenebilir Enerji

Genel Müdürlüğü işbirliğinde aralarında Kosovalıların da bulunduğu 12 kişiye eğitim verilmiştir. Yine 2015 yılında TİKA iş alanındaki en büyük projelerinden birini gerçekleştirerek "Kosova İş Adamları Buluşma Konferans ve Fuar Organizasyonu" düzenlemiştir (TİKA, 2015, ss. 61-63). TÜBİTAK'ın en bilinen enstitülerinden olan Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE) işbirliğinde 2013 yılında başlatılan Liderlik Okulu Programı çerçevesinde Orta Asya, Balkanlar ve Afrika ülkelerinde kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan orta ve üst kademedeki yöneticilerin yönetsel yetkinliklerinin geliştirilmesi amacıyla eğitim programları organize edilmektedir. Organize edilen eğitim programlarında ArGe, teknoloji, devlet destekleri, teknoloji transferi, KOBİ'lerin desteklenmesi, kamuda yapılabilecek iyileştirme ve yenilikler gibi konularda ülkeler arasında bilgi alışverişi yapılmaktadır. Türkiye'nin bilgi ve tecrübe paylaşımının aktarılmasıyla birlikte, uzun dönemli işbirliği ağının oluşturulması ve bu şekilde ortak kazanımlar edinilmesine çalışılmaktadır. Program kapsamında gerçekleştirilen 5 eğitim programına iştirak eden 212 orta ve üst düzey yönetici arasından en çok katılım Kosova'dan olmuştur. Kosova Liderlik Eğitim Programına toplamda 78 kişi katılmıştır (Yıldız vd., 2015, s. 63). Belediyelerle bilgi ve tecrübe paylaşımı "yerel yönetimlerin basın ve halka ilişkiler hizmetleri" konusunda Kosova'nın da içinde bulunduğu 10 farklı ülkenin yerel yöneticileri için İstanbul'da birer hafta kalmalı olarak Türk Dünyası Belediyeler Birliği ve TİKA işbirliğinde gerçekleştirilen programa destek sağlanmıştır (TİKA, 2016b, s. 58).

Ticaret ve turizm alanında Türki cumhuriyetler ve akraba toplulukların dış ticaret mevzuatlarının dünya ekonomik sistemine uyum sağlaması amacıyla, 2007 yılında dış ticaret müsteşarlığı ve TİKA arasında imzalanan işbirliği protokolü ile başlatılmış olan programın 10.su 2017 yılında gerçekleştirilmiştir. Eğitim programlarından 2017 yılında Azerbaycan, Kırgızistan, Kosova, Bosna-Hersek ve Moldova faydalanmıştır. İletişim alanında Radyo Astra yetkilileri tarafından gelen talep doğrultusunda TİKA tarafından radyoya donanım desteği sağlanmıştır. Aynı yıl TİKA, Kosova'da düzenlenen VI. Gelecekle İletişim Çalıştayına destekte bulunmuştur (Umut & Yıldız, 2014). İletişim alt yapılarının geliştirilmesi kapsamında Kosova Radyosunun çalışma koşullarını elverişli hale getirilerek daha kaliteli yapılabilmesi için çeşitli yardımlarda bulunulmuştur (TİKA, 2018b, s. 66).

TİKA'nın üretim sektörlerinde yaptıkları da önem arz etmektedir. Tarım ve hayvancılık alanındaki proje ve faaliyetleri kapsamında Kosova'nın Vıçıtrın Belediyesine bu alanda kendilerini geliştirmelerini sağlayacak çeşitli makinalar hibe edilmiştir (TİKA, 2015, s. 68). Nüfusunun çoğunluğu Arnavutlardan oluşan Gilan Belediyesi'ne eğitim alanının yanı sıra

tarım alanında da destekte bulunularak buğday ve gübre dağıtım makinası ve arıcılık malzemeleri temin edilmiş (Yıldız vd., 2015); 2016 yılında ise çiftçilere yine tarım makineleri desteği sağlanmıştır (TİKA, 2016a, s. 35). 2018 yılında küçükbaş hayvan ıslahı ve üretimin geliştirilmesine yönelik Kosova'ya katkıda bulunulmuştur (TİKA, 2019a, s. 95). 2014 yılında Kosova'da Türk nüfusunun ön plana çıktığı belediyelerden birisi olan Mamuşa Belediyesi tarafından düzenlenen VI. Uluslararası Domates Festivaline TİKA tarafından destek verildiği aktarılmaktadır (Umut & Yıldız, 2014, s. 103). Kosova Tarımsal Kalkınma Programı (TİKA, 2018d, ss. 16-21) ile girişimciliğinin desteklenmesi, gelir düzeyinin yükseltilmesi, alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, kırsalda genç nüfusun istihdamına katkı sağlanılması ve tarımsal üretime yönelik projelerin desteklenmesi ile tarımda sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla 5 adet proje 2018 yılında hayata geçirildiği bilinmektedir.

Sağlık alanında da TİKA'ya gelen talepler ön planda tutularak çeşitli adımlar atılmıştır. Nitekim 2014 yılında Kosova'ya yapılan harcamaların %7,17'sini sağlık sektörü oluşturmaktadır. Bu doğrultuda 2014 yılında Kosova Merkezi Üniversite Kliniği Personelinin Kapasitesinin Arttırılması için Kosova Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı destek talebinde bulunulması üzerine 40 uzmana yönelik bir eğitim programı TİKA'nın desteğiyle Türkiye'de gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra Tüm Sanayi ve İşadamları Derneği işbirliğiyle 03-07 Aralık 2014 tarihleri arasında İstanbul'da II. Uluslararası Sağlık Mezunları Kurultayı'na Kosova'dan 5 doktorun katılımı TİKA tarafından sağlanmıştır (Umut & Yıldız, 2014, s. 100). TİKA 2015 yılında sağlık bakanlığı tarafından verilen eğitimlere katılan toplam 293 doktorun 20'si Kosovalıyken aynı zamanda iki ülke arasında yapılmış olan "Sağlık ve Tıp Bilimleri Alanlarında İşbirliğine Dair Anlaşma" çerçevesinde Kosovalı 26 hasta Türkiye'de tedavi edilmiş (TİKA, 2015, ss. 48-49) 2017 yılında ise anlaşmadan ötürü Kosova'nın da aralarında bulunduğu ülke vatandaşlarından yıllık ortalama 2.000 civarı hastanın tedavisi Türkiye'de yapılmıştır (TİKA, 2018b, s. 49). 2016 yılında ise Ştimle Aile Hekimliği'nin tıbbi cihaz ve malzeme ihtiyacı karşılanmıştır (TİKA, 2016b, s. 49). Bu beldede ki etnik nüfus dağılımı dikkate alındığında Müslüman olan Arnavutların çoğunlukta olması dikkat çekmektedir. 2020 yılında tüm dünyada etkilerini olumsuz şekilde gösteren, çok sayıda kişinin ölümüne neden olan koranavirüsten ötürü Kosova'da 9 belediyede toplam 7 bin kişinin faydalandığı proje (Keskin vd., 2021) kapsamında temel gıda malzemelerinden oluşan 1600 adet gıda paketinin dağıtımı TİKA tarafından gerçekleştirilmiştir.

TİKA'nın "geçmişin mirasını geleceğe taşıyoruz" söylemi ile yıllar içerisinde Osmanlı'dan kalma çok sayıda eserin restorasyonunu da gerçekleştirdiği görülmektedir

(TİKA, 2012, s. 100). Bu eserlerden biri 1834'te inşa edilmiş, restorasyonu ve çevre düzenlemesi 2007 yılında yapılmış olan Kosova - Priştine Yaşar Paşa Camisidir. Bir başka önemli eser ise Kosova'nın İpek şehrine bağlı Suşitsa köyünde bulunan, Osmanlı Dönemi'nde 1861 yılında köy halkı tarafından, Mehmet Akif Ersoy'un babası Tahir Efendi'nin İstanbul'da eğitimini tamamlamasından sonra imamlık yapması için inşa edilmiş olan Mehmet Akif Ersoy Camii'dir. 1999 yılında Kosova'da yaşanan savaş sırasında büyük ölçüde tahrip edilmiş ve uzun süre harabe halinde kalmış camiinin restorasyonunu TİKA 2014 yılında yapmıştır. Yine aynı yıl iki ülkenin ortak mirası olan Osmanlı dönemine ait Lokaç Cami Çeşmesinin Restorasyonunu ve Sinan Paşa Caminin donanımı gerçekleştirmiştir (Umut & Yıldız, 2014, s. 103). 1999 yılındaki savaş esnasında Sırplar tarafından harap edilen Kosova'nın başkenti Priştine'de bulunan başka bir Osmanlı eseri olan Fatih Sultan Mehmet Camiinin restorasyonu 2011 de; çevre düzenlemesi 2012 yılında tamamlanmıştır (Kara, Çopur, & Resuloğulları, 2020). TİKA ilerleyen yıllarda da tarihi ve kültürel mirasın korunmasına yönelik Osmanlı eserlerinin restorasyon çalışmalarına devam etmiş ve 2015 yılında Emin Paşa Camisi Restorasyonu ve Çevre Düzenlemesi; Yanova Murat Paşa Camisi Restorasyonu; Mehmet Akif Ersoy Camisi Rekonstrüksiyonu gerçekleştirilmiştir (Yıldız vd., 2015, s. 168). 2016 yılında ise Kosova'daki Osmanlı eserlerinin ihya edilmesi ve kültürel mirasın korunması için yapılan çalışmalar kapsamında 19. yüzyılda inşa edilen, Prizren' de şehrin merkezinde yer alan, Emin Paşa Camii TİKA tarafından restore edilmiştir. 2016 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen ve TİKA tarafından restorasyon çalışmalarına başlanan diğer eserler ise şunlardır (TİKA, 2016b, s. 64): Cakova Küçük Medrese ve Hadım Süleyman Ağa Kütüphanesi ve yurt binası, Priştina Alaaddin Bey Camii, Vuçitrin Gazi Ali Bey Cami, Cakova Molla Yusuf Cami, Sefa Cami, Mitrovica Müezzin Muslihiddin Cami, Mamuşa Saat Kulesi. Bu eserler üzerinde TİKA'nın restorasyon faaliyetleri 2018 yılında tamamlanmıştır. Ayrıca bunlara ek olarak İpek Çarşı Camii, Gilan Atik Camii, Ragova Köyü Camii, Cakova Küçük Medrese'nin de 2018 yılında restore edildikleri görülmektedir (TİKA, 2019a, s. 72). 2019 yılında ise Vakıflar genel Müdürlüğü tarafından Kosova - Priştina Piri Nazır [Pirinaz] Camii, Cakova Mahmud Paşa Camii, Surigana Köyü Camii, Cakova Rahaveç Kuran Kursu için restorasyon çalışmaları başlatılmıştır. Bu eserler orada yaşayan halk için kültürel mirasın sembolü olarak görülmekte sadece Kosovalıların değil farklı ülkelerden gelen turistlerin de dikkatini çekmektedir (TİKA, 2020a, s. 94). 2016 yılında restorasyon çalışmalarına başlanan Kusari Camii'nin restorasyonu 2020 yılında tamamlanmıştır (Keskin vd., 2021, s. 110).

TİKA'nın Kosova'ya farklı kategorilerde yapmış olduğu yardımların miktarı ve çeşitliliği yıllar içerisinde değişiklik gösterse de Müslüman nüfusun çok olduğu bölgelere yapmış olduğu yardımlardaki fazlalık dikkat çekmektedir. Ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde; yardım yapılan beldelerdeki nüfusun çoğunluğunun İslam dinine mensup Arnavutlardan oluşması, Osmanlı mirası eserlerin restorasyonuna büyük özen gösterilmesi ve bu doğrultuda özellikle çok sayıda camiinin restorasyonunun gerçekleştirilmiş olması, Türkçe'nin yanı sıra kullananları dini açıdan ortak noktada buluşturan Boşnakça ve Arnavutçanın da ön plana çıkarılıyor olması TİKA'nın din ve tarih faktörlerini ön planda tuttuğunu göstermektedir. Söz konusu yardımların büyük oranda gelen talepler doğrultusunda şekillenmesinin de bunda etkisi bulunmaktadır. TİKA'nın resmi internet sitesinde en son yayımlanan 2021 yılı performans programı raporunda (Kara vd., 2020, s. 37) Balkanlar'da Uluslararası Kalkınma İşbirliğinin Geliştirilmesi için yapılacak faaliyetlere ilişkin açıklamada da ortak tarihi ve kültürel mirasa vurgu yapılmaktadır.

Çalışma kapsamında faaliyetleri incelenen bir diğer kamu diplomasisi aktörü olan Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu[24] (UDEF) sivil bir kuruluştur. İnternet sitesinde yer alan Üniversiteler sayfasından[25] Türkiye'deki istenilen üniversite hakkında bilgi sunulmaktadır. Üniversite bilgilendirmesinin hemen ardından sayfa, üniversitenin bulunduğu şehirdeki UDEF'in bünyesinde yer alan uluslararası öğrenci derneğinin internet sitesine yönlendirmektedir. Bu sayede Türkiye'ye gelmek isteyen yabancı öğrencileri üniversite hakkında bilgilendirilmenin yanı sıra, gittikleri şehirde kendilerine rehber olacak, konferans, seminer, gezi, teknoloji atölyeler vb. etkinlikler sunarak yabancılık çekmelerinin önleyecek imkânlar da sunmaktadır. UDEF bu dernekler aracılığı ile Türkiye'de üniversite ve lise eğitimi almak için gelen uluslararası öğrencilere rehberlik, danışmanlık, burs ve yurt hizmetleri sunmakta; hem ülkeyi hem de ülke vatandaşlarını daha iyi tanımalarını aynı zamanda Türkçeyi daha iyi öğrenmelerine olanak sağlamayı amaçlamaktadır. Mezun olan öğrencilerle ise gönüllülük esasında dayalı olarak irtibatını devam ettirip, ortak çalışmalar gerçekleştirerek kendi ülkelerinde Türkiye'yi tanıtmalarını sağlamaktadır. Türkiye'nin eğitim diplomasisinde aktif hale gelmesine destek olan kuruluş, kendi ülkelerine dönen yabancı öğrencilerle bağını koparmayarak bu öğrenciler aracılığı ile farklı ülkelerde yumuşak güç inşa edilmesinde etkili olmaktadır. Kurulduğu tarihten itibaren Türkiye'nin 75 şehrinde, 203 farklı ülkeden toplamda yaklaşık 60.000 uluslararası öğrenciye rehber ve destek olan kurum

[24] Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Aktörleri başlığı altında ayrıntılı bilgi verilmektedir.
[25] https://www.udef.org.tr/tr/universitelerimiz/

(UDEF, 2021b); Türkiye'nin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı gibi ilgili resmi kurumları ile de iletişim halinde bulunmaktadır (UDEF, 2022). Aynı zamanda Yunus Emre Enstitüsü gibi Türkiye'nin diğer kamu diplomasisi aktörleri de ortak çalışmalar planlamaktadır (UDEF, 2021c, 2021d).

Balkan ülkeleri söz konusu olduğunda oradaki insanları "soydaş ve dindaş" olarak nitelendiren kurum (Pekçetin, 2021), bu ülkelerden Türkiye'ye okumaya gelip kendi vatanlarına dönen bireyler aracılığı ile de yine bu söylemler ve unsurlar üzerinden faaliyetlerde bulunduklarını gösteren projeler mevcuttur. Türk nüfusunun yoğunlukta olduğu Mamuşa şehrine TİKA gibi(Umut & Yıldız, 2014, s. 103) UDEF de faaliyetlerinde yer vermektedir. UDEF tarafından 7 ülke 43 şehir "Biz Kardeşiz, Biz geleceğiz" sloganıyla 9. Uluslararası Öğrenci Buluşmaları UDEF ve Mamuşa Gönül Eli Yardımlaşma Derneği işbirliğiyle Kosova'nın Mamuşa şehrinde gerçekleştirilmiştir. Kosova'da eğitim gören Türkiyeli öğrencilerin yanı sıra Kosovalı öğrencilerin de katıldığı etkinliğe, Türkiye'nin sivil kamu diplomasisi aktörlerinden olan İHH Genel Başkan Yardımcısının yanı sıra Enerji Bir-Sen Genel Başkanı ve Diyanet-Sen Genel Başkanı da etkinliğe katılımları ile destek vermişlerdir. Etkinlik esnasında UDEF Temsilcisinin yaptığı konuşmada "biz bir milletiz, farklı coğrafyalarda olsak da gönlümüz bir" cümlesini vurgulaması ("'Bi Dünya Öğrenci' Kosova'da Buluştu", 2021) dikkat çekmektedir. Farklı ülkelerden gelen misafir öğrencilerin gittikleri ülkenin hem kültürel hem de ticari hayatına kattıkları zenginliklerin yanı sıra UDEF'in Türkiye'ye gelen öğrencilere sağlamış olduğu katkılar da etkinlikte aktarılmıştır. 2021 yılının nisan ayında 10.'su "Rengimiz Türkiye Hazırız Geleceğe" temasıyla Uluslararası Öğrenci Buluşmaları kapsamında 55 farklı noktada, 20 ayrı ülkede düzenlenecek ve uluslararası öğrencilerin kendi kültürlerini yansıtacağı program, ilk olarak Kosova'nın Mamuşa şehrinde gerçekleştirilen etkinliklerle başlatılmıştır. Mamuşa Belediye Başkanı, İl Eğitim Müdürü, Kosova Cumhuriyeti Kamu Yönetimi Bakanı Başdanışmanı, Diyanet Vakfı İl Temsilcisi ve Yunus Emre Enstitüsü ile TİKA temsilcilerinin de katıldığı etkinliklerde ortak tarihe vurgular yapılmıştır (UDEF, 2021). Aynı etkinliğin 2022 yılında gerçekleştirilen 12. programında "Doğudan Batıya Adil Bir Dünyaya" sloganı tercih edilmiş ve 51 ülke, 91 şehirde ile gerçekleştirilen etkinliklerin Kosova etabı Mamuşa Gönüleli Yardımlaşma Derneği ile işbirliği içinde Mamuşa'da yapılmıştır. Programın Kur'an-ı Kerim okunarak başlatılması ve UDEF temsilcisinin yapmış olduğu konuşmada yer verdiği "Türkiye'ye eğitim almak için gelen öğrencilerle ensar ve muhacir kardeşliği tesis etmeye gönül köprüleri kurmaya çalışıyoruz" cümlesi (UDEF, 2022), iki ülke arasında inşa edilmeye çalışılan yumuşak güçte

din faktörünün öne çıkartıldığını göstermektedir. Tekirdağ Eğitim Merkezinde Yurt Dışı Din Görevlileri Hizmet İçi Eğitim Programında bulunan Kosovalı din görevlilerinin UDEF'in bünyesinde yer alan derneklerden biri olan Tekirdağ Uluslararası Öğrenci Derneği'ni (TUDER) ziyaret etmesi[26]; yine UDEF'in bünyesinde yer alan derneklerden biri olan İpekyolu Uluslararası Öğrenci Derneği tarafından 2014 yılında düzenlenen Kosova Ülke Tanıtım Gününde konuşma yapan Kosova'lı öğrencilerin (Baymaku & Fejza, 2014); Kur'an-ı Kerim Tilaveti ile programa başlaması, Kosova'nın genel tarihi anlatılırken Osmanlı döneminin vurgulanması da iki ülke ilişkilerinde yumuşak güç inşa edilmeye çalışılırken UDEF tarafından din ve ortak tarih faktörlerine önem verildiğini gösteren örnekler arasındadır.

Türkiye'nin devlet destekli kamu diplomasisi aktörü olan Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye'nin kültürel diplomasi kurumu olarak kabul görmektedir. (Ekşi, 2015, s. 352). Bu minvalde dünyanın her yerinde Türkiye ile bağ kuran ve Türkiye'ye dost insan sayısını artırma vizyonunu benimsemiş olan kurum, Türk kültürünü dünyaya tanıtmayı ve bunlarla ilgili bilgi ve belgeleri dünyaya sunmayı kendine görev edinmiştir. Türkiye'nin uluslararası alanda bilinirliğini, güvenilirliğini ve itibarını artırmak misyonu (YEE, 2017c) ile çok sayıda ülkede bulunan Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri aracılığı ile kültür, sanat, tarih ve dil üzerine çalışmalar gerçekleştirmektedir. Türkiye'nin birçok ülkeye göre hem kültürel hem de tarihi bağlar açısından zengin konumda bulunduğu Balkan coğrafyası, enstitüye önemli yumuşak güç kaynakları sunmaktadır. Bu doğrultuda önemli Balkan ülkelerinden biri olan Kosova'nın enstitünün faaliyetlerinde ön plana çıktığı görülmektedir. Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'da başkent Priştine[27] dışında iki tane daha kültür merkezi bulunmaktadır. Bunlardan biri Balkanların en çok Müslüman nüfusa sahip, Sırbistan toprakları içinde yer alan Sancak bölgesi ile komşu olan İpek[28] şehrindedir. Osmanlı zamanından kalma çok sayıda tarihi eserin bulunması (Vırmiça, 1999) şehrin karakteristik özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Aynı zamanda Türk Milli Marşı olan İstiklal Marşı'nın şairi Mehmet Akif Ersoy'un babası Tahir Efendi'nin memleketi İpek'tir (Cengiz Selçuk, 2021). Diğer kültür merkezi de; Osmanlı döneminde (1455-1912) Sancak merkezi olan (Kıel, 2003), nüfusun çoğunluğunun sırayla Arnavutlar, Türkler ve Boşnaklardan oluşan; Türkçe'nin yaygın olarak kullanıldığı Prizren[29] şehrindedir (YEE, 2017b). Şehirde yaşayanların çoğunluğunun dini İslam'dır. Osmanlı döneminden kalma Şadırvan, Prizren'in eğlence

[26] https://www.udef.org.tr/tr/makaleler/detay/Kosovali-Din-Gorevlilerinden-TUDERe-Ziyaret-2674/
[27] https://pristine.yee.org.tr/
[28] https://ipek.yee.org.tr/tr
[29] https://prizren.yee.org.tr/tr

merkezi haline gelmesini sağlamakta; çok sayıda tarihi eserin bulunmasından ötürü ortaya çıkan zengin kültürel miras şehre duyulan ilginin de artmasını sağlamaktadır. Priştine ve Prizren'de bulunan kültür merkezleri 2011 yılında; İpek'te bulunan kültür merkezi ise 2012 yılında açılmıştır (YEE, 2020a, s. 15). Enstitüye bağlı kültür merkezlerinin çoğu büyükelçilik nezdinde iken Kosova Priştine'de bulunan merkez vakfa bağlı hukuki tüzel kişiliğe haiz kültür merkezi; Prizren ve ipek de bulunanlar ise vakfa bağlı hukuki tüzel kişiliğe haiz kültür merkezi şubesidir (Ekşi, 2015, ss. 359-360). Farklı şehirlerde bulunan söz konusu kültür merkezleri aracılığı ile Yunus Emre Enstitüsü; yerel katılıma önem vererek, yerel hassasiyetleri göz önünde bulunduran çeşitli kültür sanat etkinlikleri gerçekleştirmektedir. 3 farklı şehirde yer alan kültür merkezlerinin kendilerine ait internet sitelerinde gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler yer almakta; her birinde "Türk Kültürü İle Tanışın" ve "Türkçe Öğrenin" başlıklı yönlendirmeler bulunmaktadır. Türkiye'nin tarihi ve kültürel kimliğine vurgu yapan kurum (YEE, 2017d) bulunduğu şehirlerde yaşamakta olan farklı kültürlerle ortak faaliyetler geliştirerek; Türk kültürünü, tarihini vs tanıtırken farklı kültürleri de tanımaya yönelik işbirlikleri yapmaktadır. Bu sayede bilimsel ve kültürel çalışmaları destekleyerek, ortaya çıkan sonuçları çeşitli yayınlar vasıtasıyla dünya kamuoyuyla paylaşıp kültürlerarası iletişimi sağlamayı (Ateş, 2017) amaçlamaktadır. Yunus Emre Vakfına bağlı olarak kurulan Yunus Emre Enstitüsünün faaliyet alanları dört ana başlıkta toplanabilir (YEE, 2020a, s. 20). Bunlardan ilki olan Türkçe öğretimidir. Türkçe'nin dünya dili olması için çaba sarf eden kurumun bu doğrultuda internet sitesinde ücretsiz olarak Türkçe öğretim materyalleri hizmeti sunulmaktadır. Diğerleri; Kültür sanat, bilim ve akademi, kültürel diplomasidir. Türk kültürünün, sanat ve edebiyatının daha iyi tanıtılması ve öğretilmesi için bilimsel çalışmalar gerçekleştiren kurum bu doğrultuda yapılan faaliyetleri de desteklemekte; farklı kurumlarla, bakanlıklarla, üniversitelerle işbirlikleri (Strateji Geliştirme Müdürlüğü, 2017, ss. 13-17) geliştirmektedir. Yapmış/ yapmakta olduğu faaliyetleri, projeleri internet sitesinde ulaşıma açık olarak yayınladığı farklı dergiler, kataloglar ve raporlar aracılığıyla aktarmaktadır.

Tablo 9: Yıllara Göre Kültür Sanat Faaliyetlerinin Sayıları

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
15	40	124	388	400	465	713	796	887	908	942

Kaynak: (YEE, 2019, s. 21)

Yunus Emre Kültür Merkezlerinin sayısı yıllar içinde artış göstermektedir. Buna paralel olarak kültür merkezlerinin sayısı arttıkça gerçekleştirdiği faaliyetlerin sayısı da artmaktadır. Bölgelere göre faaliyet dağılımına bakıldığında (YEE, 2019, s. 22) %28 dilimle Balkanlar ilk sırada gelmektedir. Bu bağlamda Kosova'da üç adet kültür merkezinin olması ülkeye verilen önemin göstergesidir. 2014 yılında enstitünün tüm ülkelerde gerçekleştirdiği faaliyetlere yapmış olduğu harcamalar toplamda 54.355.626,77'dır. Bunun 2.143.842,22 Kosova'ya yapılmıştır (YEE, 2014, s. 129). 2014 yılında Prizren'de (YEE, 2014, ss. 29-30) Türk sanat müziği konseri, Ethno Flamenco Konseri, Müsküler Distrofi Derneği Fotoğraf Sergisi; Priştine'de Karagöz ve Hacivat gösterisi, 3. Türk Caz Haftası kutlamaları, Uluslararası Sanatla Uyanmak Festivali (YEE, 2014, ss. 42-51), Bülent Evcil konseri, Renea Begolli Resim Sergisi, Rauf Tuncer Sergisi (YEE, 2014, ss. 60-67); İpek'te (YEE, 2014, ss. 36-43) ise Liridona Gjuka Resim Sergisi, İpek Türk sineması Haftası kutlamaları, Elvis& Julian Konseri gibi farklı alanlarda kültür sanat faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Yine aynı yıl "Ustadan Çırağa" Projesi[30] Balkanlar'da ilk yılını tamamlamış ve Ebru Branşında verilen eğitime Priştine'den 52, Prizren'de 112, İpek'ten ise 168 kişi; Hat sanatında Priştine'den 49, İpek'ten 21 kişi; Tezhip sanatında İpek'ten 16 kişi katılmıştır. 2015 yılında da, çoğunluğu Osmanlı döneminden gelen, geleneksel el sanatlarının yaşatılması amacıyla Türkiye'den giden eğitmenler tarafından 10 farklı branşta açılan 16 kursa yaklaşık 2000 kursiyer katılmıştır. Ustadan Çırağa Projesi İstanbul'da düzenlenen bir eğitim programının akabinde Kapanış Gecesi ile sona ermiştir (YEE, 2015a, s. 121). Merkez bankası işbirliği ile 2012 yılından itibaren Balkan coğrafyasında bulunan, Osmanlı döneminden kalma el yazması eserleri dijital ortama aktararak koruma altına almayı amaçlayan "Balkanlar'da Kültürel Mirası Yeniden İnşası" projesi kapsamında; Kosova'daki çalışmalar sonucu Osmanlı Türkçesi, Arapça ve Farsça 153 eser (YEE, 2014, s. 55); 2015 yılında ise 1167 el yazması eser (YEE, 2015a, s. 122) dijital ortama aktarılarak bilim dünyasına kazandırılmıştır. "Balkanlar ve Kosova'daki Türk Mimarisi" konferansı 26.12.2014 tarihinde İpek şehrinde gerçekleştirilmiştir (YEE, 2014, s. 73). Kültür sanat faaliyetlerinin yanı sıra eğitim öğretim faaliyetlerinde de bulunulmaktadır. Bunlardan ilki Yunus Emre Türk Kültür Merkezlerinde düzenlenen Türkçe kurslardır. İpek'te bulunan merkezde 2012 yılında 20 kişi eğitim alırken 2014'de bu sayı 30'a yükselmiş; Priştine'de 2010 yılında 58 kişinin katıldığı eğitimlere 2014'de 201 kişi katılmış; Prizren'de yıllar içinde katılan öğrenci sayısında azalma

[30] Balkanlarda "Geleneksel Türk El Sanatlarının İhyası Ustadan Çırağa Türkiye'den Balkanlara Sanatın Yolculuğu" projesi kapsamında Türk el sanatları ve zanaatları alanında yeni ustalar yetiştirilmesine yönelik kurslar açılmakta eğitim ve seminerler düzenlenmekte, atölye çalışmaları yapılmaktadır.

gerçekleşmiş, 2010'da 30 kişi eğitimlerden yararlanırken bu sayı 2013 de 55'e yükselmiş, 2014'de ise 25'e düşmüştür (YEE, 2014, s. 77). Eğitim öğretime destek amacıyla gerçekleştirilen başka bir faaliyet ise; Balıkesir Üniversitesi, Karadağ Üniversitesi, Karadağ İslam Meşihatı ve YEE işbirliğinde, 2. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Sempozyumu "Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Defter-i Hakani" ana teması ile (YEE, 2014, s. 99) 2014 yılında Podgorica'da gerçekleştirilmiştir. Gelenekselleşmiş olan Balkan Araştırmaları Sempozyumunun 8.si, 1-4 Eylül 2022 tarihleri arasında İstanbul'da "Balkanlar'da Kültür, Mimari ve Sanat" ana teması ile gerçekleştirilmesi planlanmaktadır (UBTAS, 2022). 2014 yılında yurt dışında Türk Osmanlı tarihi üzerine çalışma yapmakta olan lisans ve lisansüstü öğrenciler; İstanbul Bilimler Akademisi Vakfı, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ile ortaklaşa "Osmanlı Kültür Tarihi Yaz Okulu 2014" projesi kapsamında Türkiye'ye getirilmişlerdir. Yine aynı yıl "Balkanlar'da İslam: Vakt-i Azizden Vakt-i Zelalete" isimli projeye çeşitli açılardan destek sağlanmıştır. Osmanlı ve İslam kimliklerinin söz konusu faaliyetlerde öne çıktığı görülmektedir. Osmanlı kimliğinin ön plana çıktığı başka bir proje ise "Balkanlarda kültürel Mirasın Yeniden İnşası" projesidir. T.C. Merkez Bankası ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından 2012 yılından itibaren gerçekleştirilen proje kapsamında; Balkan coğrafyasında bulunan Osmanlı döneminden kalma el yazması eserler dijital ortama aktarılarak koruma altına alınmaktadır (YEE, 2014, s. 104). Bu kapsamda Kosova'da bulunan 1167 el yazması Osmanlı Türkçesi, Arapça ve Farsça eser dijital ortama aktarılmıştır.

2015 yılında da (YEE, 2015a, ss. 47-95); Balkan Türk Müziği Derneği Konseri, İsmet Bölükemini'nin Sulu Boya Resim Sergisi, Itri ve Bach Esintileri Konseri gibi faklı kültür sanat etkinlikleri gerçekleştirilmiş, Kosova caz haftası kutlanmış, Türk sinema gösterimleri ve söyleşiler gerçekleştirilmiştir. 2015 yılında öne çıkan projelerden ilki "Yerinde Tarih Projesi'dir (YEE, 2015a, s. 114). Proje kapsamında "Osmanlı Kuruluş Coğrafyası" kafilesi olarak adlandırılan; farklı coğrafyalarda bulunan Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri aracılığıyla belirlenen bireyler Türkiye'ye gelerek Osmanlının Kuruluş coğrafyasını ziyaret etmektedir. Osmanlı üst kimliği üzerinden gerçekleştirilen bu projede sayesinde farklı ülke vatandaşlarına Türkiye'nin tarihi, kültürel ve sanatsal zenginliklerini yerinde öğrenme imkânı sunularak yumuşak güç inşa edilmeye çalışılmaktadır. Osmanlı kimliğinin öne çıkarıldığı başka bir proje ise; T.C. Merkez Bankasının destekleriyle yürütülen 'Finans Kuruluşları Olarak Osmanlı Para Vakıfları ve Rumeli Para Vakıflarının Tetkiki Projesi'dir (YEE, 2015a, ss. 116-117). Proje kapsamında 2015 yılında toplamda tespiti

yapılan 648 belgenin 35 tanesi Kosova'dadır. 2016 yılında gerçekleştirilen Osmanlıdan Önce ve Sonra Balkanlarda Devlet ve Toplum Sempozyumu (YEE, 2016, s. 30) etkinliğinde de Osmanlı unsuruna rastlanmaktadır. Prizren Yunus Emre Enstitüsü tarafından fiziksel engellilere yönelik başlatılan ahşap boyama kursuna Türk, Arnavut ve Boşnak asıllı gençler katılmıştır (YEE, 2016, s. 53). Dini yönden genellikle ortaklık gösteren bu üç etnik kökene sahip bireylerin katılmış olması dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra Kadınlar Günü Konseri, Balkanlarda Türk Müziği Esintisi" Konseri, Halı Dokuma ve Tel Kırma Kursları, Türk Caz Haftası kutlamaları gibi (YEE, 2016, ss. 52-38-53) farklı kültür sanat faaliyetleri ve kurslar da gerçekleştirilmiştir. Bu yıl hayata geçirilen en önemli projelerden biri de Kültürel Diplomasi Akademisidir (YEE, 2018, ss. 129-130). Ulusal kültürel diplomasi politikaları geliştirme ve karar alma süreçlerinde kurum başkanına ve enstitüye "Kültürel Diplomasi", "Uluslararası Politikalar" ve "Stratejik İletişim" konularında uygulamaya yönelik danışmanlık yapabilecek kapasitede; kültürel diplomasisi karar destek ve eğitim merkezi anlayışı çerçevesinde faaliyet göstermesi amacıyla hayata geçirilen proje, Yunus Emre Enstitüsü Başkanına doğrudan bağlı olarak çalışan bir düşünce kuruluşu nitelği taşımaktadır. Yurtiçinden ve yurtdışından geniş bir katılımcı ilgisi çeken Kültürel Diplomasi Uygulamalı Eğitim Programı kapsamında verilen seminer ve atölye çalışmalarında kimlik, üslup ve kültür vurgusu bulunmaktadır.

2017 yılında Yunus Emre Enstitüsü tarafından tüm dünyada gerçekleştirilmiş olan toplamda 887 faaliyetin bölgelere göre dağılımına bakıldığında ilk sırada 320 faaliyet ile balkanlar yer almaktadır (YEE, 2017e, s. 22). Sergi, konser, konferans, fuar, sempozyum gibi farklı alanlarda düzenlenen kültür sanat faaliyetlerinin (YEE, 2017e, ss. 42-58-64) yanı sıra 2017 yılında; yurt dışında faaliyet gösteren Yunus Emre Enstitüleri ile Türkoloji bölümlerinde öğrenim gören farklı ülkelerden bireylerin, 30-45 gün arasında Türkiye'nin çeşitli illerinde faaliyet gösteren YEE'nin anlaşmalı olduğu üniversitelerde kalıp, bu sayede Türkiye'yi yakından tanıma ve Türkçe öğrenme fırsatı kazandıkları Türkçe Yaz Okulu Programına (YEE, 2017e, ss. 111-112) en çok katılım Balkan ülkelerinden olmuştur. 2017 yılında gerçekleştirilen 800'e yakın faaliyet arasında en çok sergi, en az da moda türünde etkinlik düzenlenmiştir (YEE, 2017e, s. 23). Kosova'nın yerel gazetelerinde Yunus Emre Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen faaliyetler haber olarak topluma bildirilmektedir (YEE, 2017e, ss. 300-311).

Yunus Emre Enstitüsü; sürdürmekte olduğu Türkiye'yi tanıtım odaklı kamu ve kültür diplomasisi etkinliklerinin yanı sıra Türkiye'nin bilimsel, akademik ve teknolojik alanda sahip olduğu kapasiteyi de Dünya'ya tanıtarak, Türkiye'nin bilimsel ve akademik etkileşim

havzasını oluşturmak için çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Himayeleri altında Türkiye Bilimsel ve Akademik İş Birliği Projesi (TABİP) adlı bir proje başlatılmış ve TABİP strateji belgesi oluşturulmuştur (YEE, 2017e, s. 128). Bilimsel çalışmaların yanı sıra sanat alanında da Türkiye'nin kapasitesini, zenginliklerini tanıtmak amacı ile 2018 yılında, Yunus Emre Enstitüsü tarafından İstanbul Şehir Üniversitesi işbirliğinde ve Sinema Genel Müdürlüğü'nün de katkılarıyla 30 Temmuz-12 Ağustos 2018 tarihleri arasında İstanbul Şehir Üniversitesi Dragos Kampüsünde "Türk Sineması Yaz Okulu" (YEE, 2018, s. 28) gerçekleştirilmiştir. Aralarında Kosova'nın da olduğu 20 ülkeden toplamda 23 katılımcının yer aldığı program kapsamında katılımcılar Türk sinema tarihi, Türk filmi gösterimleri ve analizi, Türk sinema tarihinde dönüm noktaları ve daha birçok başlıkta, Türk sinema tarihinin önemli isimlerinden dersler almışlardır. 2018 yılında da Kosova'da üç farklı şehirde bulunan kültür merkezleri aracılığıyla çeşitli kültür sanat faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (YEE, 2018, ss. 52-53). Bunlar arasında Osmanlı Türkçesi Kursu, Kadim Medeniyetimiz Osmanlı Müzikleri Programı, Kosova İftar Programları Konserleri, Peygamber Aynaları Kitap Tanıtımı, Osmanlı Belgelerinde Kosova Kitabı Fotoğraf Çekimi faaliyetlerinde, dini ve tarihi unsurların ön plana çıkarılması dikkat çekmektedir. 2019 yılında Yunus Emre Enstitüsü, hayata geçirdiği kültür sanat etkinliklerinin (YEE, 2019, ss. 74-75) yanı sıra Türkiye'nin farklı kamu diplomasisi aktörleri ile de işbirlikleri geliştirerek ortak faaliyetlerde bulunmuştur. Bunlardan biri de (Renkveren & Yavaş, 2019, s. 61) Yunus Emre Enstitüsünün desteğiyle UDEF tarafından organize edilen 'Benim Ülkem Türkiye' 3. Uluslararası Öğrenciler Kısa Film, Hikâye, Şiir Yarışmasıdır. YEE, Türkçe'nin öğrenilmesine yönelik de ciddi çaba sarf etmiş çok sayıda kurs açmakla kalmayıp, Türkçe öğrenim materyalleri, yeterlilik sınavları da gerçekleştirmiştir. Türkçenin seçmeli yabancı dil olarak resmî müfredata girişi konusunda yapmış olduğu çalışmalar sonucunda aralarında Kosova'nın da bulunduğu 9 farklı ülkede Türkçe, seçmeli ya da zorunlu yabancı dil dersi olarak orta öğretim okullarında okutulmaktadır. 2018-2019 yılında Kosova'da 13 okulda toplamda 500 öğrenci sayısına ulaşılmıştır. 2020 yılı için "Türk Kırmızısı" ve "Saray-ı Hümayun" temaları esas alınıp özel olarak hazırlanan, Türk kültür mirasının kapılarını aralayan, Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Ajandasında (YEE, 2020a, s. 24) Osmanlı dönemine/ kültürüne vurgu yapıldığı görülmektedir. Kosova'nın Prizren şehrinde bulunan Yunus Emre Enstitüsü Kütüphanesinde (YEE, 2020a, s. 38), Türkçe kitaplarının yanı sıra Arnavutça ve Boşnakça dillerinde kitapların olmasından da; farklı olan üç etnik yapıyı bir arada tutan unsur olan din kimliğinin faaliyetlerde önemli görüldüğü anlaşılmaktadır. 2020 yılında sanatın yumuşak güç oluşturmadaki önemini gösteren örnekler

de yaşanmış; Türk ve Kosovalı öğrenciler tarafından düzenlenen eğitimcilere dijital saygı konseri (YEE, 2020a, s. 91); Priştine, Prizren ve İpek Yunus Emre Enstitülerinin sosyal medya hesaplarından yayınlanmış ve 30 binin üzerinde izlenme almıştır. Başka bir örnek ise, '9. Uluslararası Euro Kosova Sanat Festivali'dir (YEE, 2020a, s. 121). 8 ülkeden yaklaşık 40 ressamın yer aldığı festivalde Türk sanatçılar dünya sanatçılarıyla bir araya gelme imkanı bulmuştur. 15'incisi düzenlenen Uluslararası DAM Müzik Festivalinde Kosova Türk Toplumu'nun önemli isimlerinden olan Ebru Jılta'da yer alarak; Arnavutça ve Türkçe parçalar seslendirmiştir. Konser sonu yaptığı konuşmada; müziğin kültürleri birbirine bağlayan bir araç olduğunu vurgulayıp, festivale katılmasında sunduğu destekten dolayı Yunus Emre Enstitüsüne teşekkür etmiştir (YEE, 2020a, s. 123). Yunus Emre Enstitüsü kültür merkezlerinde ve merkezlerinin olmadığı ülkelerde Türkçe öğretim faaliyetlerinde 2020 yılı içinde toplamda 30.467 kişiye çeşitli seviyelerde Türkçe dersleri verilmesini sağlamıştır. Kosova'da öğrenci sayısı 502'ye ulaşmıştır (YEE, 2020a, ss. 143-145). Türkiye'deki kamu kurum ve kuruluşlarının yurtdışında yürüttükleri Türk dilinin öğretilmesi konusundaki çalışmaların, tek bir kurumun çatısı altında birleştirilmesi sonucu TİKA tarafından 2001 yılından beri başarıyla yürütülen Türkoloji Projesi, 20 Eylül 2011 Salı günü TİKA ve YEE arasında imzalanan protokolle (TİKA, 2011) Yunus Emre Enstitüsü'ne devredilmiştir. Günümüzde halen büyük önem taşıyan projelerden biri olan 'Türkoloji Projesi' kapsamında Yunus Emre Enstitüsü, Türk dilini, edebiyatını, kültürünü ve sanatını tanıtmak ve bu konuda eğitim almak isteyen tüm gönüllülere yurt dışında gereken hizmeti vermek amacıyla üniversitelerle işbirliği yapmaktadır. Bu çerçevede, Üniversitelerle "Türkoloji Projesi İşbirliği Protokolü" imzalamak suretiyle, mevcut olan bölümler desteklenmekte ve yeni bölümlerin açılması teşvik edilmektedir. Protokol kapsamında Türkoloji/Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine Türkiye'den öğretim elemanı görevlendirmekte, müfredat ve materyal desteği sağlamakta; bu bölümlerde daha nitelikli ve sürekli eğitim-öğretim verilebilmesi için çalışmalar yürütmektedir. 2020 yılı itibari ile 50 ülkede 101 Türkoloji bölümü bulunmaktadır (YEE, 2020a, s. 148).

Tablo 10: Türkoloji Projesinde Yıllara Göre Protokol ve Ülke Sayısı

	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Protokol Sayısı	49	56	58	64	73	100	101	101

Ülke Sayısı	35	36	36	36	40	50	50	50

Kaynak: (YEE, 2020a, s. 194)

2020 yılında Türkoloji Protokolü İmzalanan toplam 101 Üniversitenin bölgelere göre dağılımına bakıldığında (YEE, 2020a, s. 194); 29 üniversite ile Asya ilk sırada gelmekte, ardından 20 üniversite ile Avrupa daha sonra 19 üniversite ile Afrika gelmektedir. Balkanlar 16 üniversite ile 4. Sırada yer alırken 5. Sırada 13 üniversite ile Ortadoğu bulunmaktadır. Türkoloji projesi kapsamında uluslararası işbirliği çerçevesinde Kosova'da (YEE, 2014, s. 93) Priştine Üniversitesi, Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü kurulmuştur. 2020 yılı verilerine göre (YEE, 2020a, s. 195) Yunus Emre Enstitüsünün yurt içinde 68 üniversite ile işbirliği ve tanıtım protokolü; yurt dışında 91 üniversite ile Türkoloji protokolü ve 56 üniversite ile işbirliği protokolü yaptığı aktarılmaktadır. YEE gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmekte olduğu farklı ülkelerde bulunan kültür merkezleri aracılığıyla ya da online olarak internet üzerinden; farklı ülke vatandaşlarını Türk şair, yazar (YEE, 2020b), akademisyen (YEE, 2020a, s. 86), ressam, müzisyen, oyuncu (YEE, 2018, s. 28, 2020a, s. 88), ve daha birçok farklı alanda aktif olan sanatçılarla tanıştırmaktadır. Bu sayede Türkiye'nin yumuşak güç inşasında sanat ve sanatçıdan da aracı olarak faydalanmaktadır. Yunus Emre Enstitüsünün yıllar içerisinde yayınladığı raporlarda kullanmış olduğu dili daha da genelleştirdiği bunun yanı sıra faaliyetlerini çeşitlendirerek zenginlik kattığı görülmektedir. 2014 yılı dâhil olmak üzere yayınlamış olduğu ilk birkaç raporda dini ve tarihsel kimliklere vurgu çok daha fazlayken yıllar içerisinde bu kimliklerin daha geri planda tutulduğu, üstü örtülü şekilde bahsedildiği ayrıca bu unsurlar dikkate alınarak gerçekleştirilen faaliyetlerin sayısının da azaldığı dikkat çekmektedir.

2. Türkiye- Lübnan İlişkileri

Bu bölümde ilk olarak iki ülke arasındaki tarihsel süreç açıklanmaktadır. Ardından Türkiye'nin kamu diplomasi aktörlerinden olan TİKA, Yunus Emre Enstitüsü ve UDEF tarafından Lübnan'da, toplumunun tüm kesimlerini kapsayan, gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmekte olan faaliyetler/ etkinlikler aktarılmaktadır. Bu kurumlar aracılığı ile yumuşak güç inşa edilirken oluşturulmak istenen "Türkiye" kimliğinde; eylem ve söylem bazında özellikle tarih ve kültür unsurlarının ön plana çıkarıldığı örnekler üzerinden gösterilmektedir.

2.1. Türkiye- Lübnan İlişkilerinde Tarihsel Süreç

Lübnan'ın bulunmuş olduğu coğrafya da genel bir siyasi istikrarsızlık ve çatışma ortamı söz konusu olsa da diğer ülkelere kıyasla etnik ve dinsel demografik özellikleri açısından çok daha fazla karmaşık bir yapıya sahiptir. Günümüzde Lübnan'ın etnik yapısını (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021b): Şii, Sünni, Dürzi, İsmaili, Alevi (Nuseyri), Maruni Katolik, Rum Ortodoks, Rum Katolik, Ermeni Ortodoks, Ermeni Katolik, Süryani Katolik, Süryani Ortodoks, Roman Katolik, Keldani, Asuri, Kıpti, Protestanlar oluşturmaktadır. Lübnan'daki tarihten gelen bu dinsel ve mezhepsel çeşitliliği Osmanlı dönemi paşalarından olan Ahmed Cevdet Paşa "Nuh'un gemisi" olarak nitelendirmektedir (N. S. Turan, 2015, s. 363). Yavuz Sultan Selim tarafından 1516 yılında fethedilen ve Cebel-i Lübnan olarak adlandırılan Lübnan, 4 yy yakın bir zamanı Osmanlı İmparatorluğunun hakimiyetinde geçirmiş ancak Osmanlı'nın zayıflama dönemine girmesini takiben 1839'dan itibaren başlayan Tanzimat uygulamaları ve Avrupa'nın Ortadoğu bölgesine karşı hızla artan ilgi ve müdahalesi sonucu Lübnan siyasi istikrarsızlık dönemine sürüklenmiş; günümüzde halen devam eden sorunlar başlamıştır. Osmanlı zamanında da multi-kültürel yapı ve farklı etnisiteleri içerisinde barındırsa başarılı bir şekilde yürütülen katılımcı ve çok cemaatli düzen sayesinde uzun süre istikrar ortamı sağlanabilmiştir. Osmanlı sonrası dönemde; 1920- 1941 yılları arasında Fransızların sömürgesinde olan Lübnan'ın 26 Kasım 1941 tarihinde bağımsızlığını ilan etse de Fransa 22 Kasım 1943 tarihinde manda yetkilerini kullanmayı bıraktığı için bu tarih Lübnan'da "Bağımsızlık Günü" olarak kutlanmaktadır. Fransa'nın tamamen çekilmesi ise 31 Aralık 1946 tarihinde imzalanan Fransa- Lübnan anlaşması ile gerçekleşmiştir (Köse, 2006, s. 9). Türkiye de 06 Mart 1946 tarihinde Lübnan'ın bağımsızlığını tanımıştır. Türkiye'nin Lübnan'daki ilk Büyükelçiliği (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021c) olan Beyrut'un Ras Beyrut semtinde; ilk kez Celal Osman Obacıoğlu 1946-1952 yılları arasında Büyükelçilik görevi yapmıştır. Türkiye Beyrut Büyükelçiliği 1975 –1982 yılları arasında Bir Hasan Semtinde, 1982–1989 yılları arasında Baabda'da, 1990'dan bu yana ise Rabieh semtinde bulunmaktadır. 15 Mart 2021 tarihinden itibaren T.C. Beyrut Büyükelçisi olarak görev yapmakta olan Ali Barış Ulusoy Beyrut Büyükelçiliğine ait resmi internet sitesi aracılığı ile vermekte olduğu mesajda (Ulusoy, 2021); "köklü tarihi ve kültürel bağlar ışığında ülkemiz ve milletimiz için ayrıcalıklı bir yeri olan Lübnan" ifadelerini kullanmıştır. Lübnan halkından "kardeş" olarak bahsedip, Türkiye'nin Lübnan halkı ile köklü tarihi ve kültürel ilişkilerinin olduğunu vurgulaması dikkat çekmektedir. Beyrut Büyükelçiliğinin resmi internet sitesinde bulunan "Bilgi Notları" başlığı altında, iki ülke arasında farklı alanlarda inşa edilmeye çalışılan

ilişkiler hakkında bilgiler sunulmakta, söz konusu alanlarda yapılan anlaşma ve protokoller, varılan mutabakatlar aktarılmaktadır.

Lübnan 1943 yılında bağımsızlığını kazanmış ve zamanla diğer devletler tarafından uluslararası ilişkilerde tanınmaya başlamış olsa da çok unsurlu dini ve etnik yapısından kaynaklı iktidarlık çatışmaları yine siyasi istikrarsızlığı getirmiştir. İngilizler ve Fransızlar arasında yaşanan çekişmenin mezhepler üzerinden tanımlandığı coğrafya olan Lübnan'da Sünni, Şii, Alevi ve Dürziler Müslüman kesimi oluştururken, Hristiyan kesim Maruni, Rum Katolik, Ermeni Ortodoks, Ermeni Katolik, Süryani Ortodoks, Süryani Katolik, Keldani, Aşuri, Kıpti Ortodoks ve Kıpti Katolik gibi mezheplerden meydana gelmektedir. Bu çeşitliliğin ülkenin siyasi yapısına da doğrudan etki ettiği ve siyasi makamların mezhepler arasında paylaştırılarak; Cumhurbaşkanının Maruni, Meclis Başkanının Şii, Başbakanın Sünni ve Parlamento üyelerinin Hıristiyanlar ile Müslümanlar arasında yarı yarıya bölündüğü görülmektedir. Nüfusunun yaklaşık olarak; yüzde 54'ü Müslüman, yüzde 40,5 Hristiyan, yüzde 5,6 Dürzilerden oluşan (Anadolu Ajansı, 2017) Lübnan karmaşık yapısından ötürü dış müdahalelere oldukça açık durumdadır. Lübnan siyasetinde temel aktörler olarak görülen (Andırırbu, 2020; Köse, 2006, ss. 14-17); Hizbullah, Emel Hareketi, Dürziler, Maruniler, Ermeniler arasındaki iç savaşın değişen işbirlikleri ve gruplar arasında 1989'da imzalanan Taif Anlaşması'na kadar devam ettiği bilinmektedir. Bu anlaşma göreceli olarak istikrarı sağlasa da kalıcı barışı getirmeye yetmemiş nitekim 14 Şubat 2005'de eski Başbakan Refik Hariri'ye gerçekleştirilen suikast sonucu etnik, dinsel ve mezhepsel çatışmalar yeniden alevlenmiştir. İç savaşın yanı sıra dışardan da sürekli olarak müdahalelerin geçekleşmesi olası bir barış ortamının daha da ulaşılmaz hale gelmesine neden olmaktadır. Nitekim Hizbullah ile İsrail arasında yaşanan çatışmalar[31] 12 Temmuz 2006 tarihinde Hizbullah'ın "Gerçek Vaat Operasyonu" adını verdiği saldırı ile alevlenmiş; saldırıdan bir gün sonra İsrail'in Lübnan'a yönelik "İstikamet Değişimi Operasyonu" başlamıştır. İki ülke arasında yaşanan savaşta şiddetin hızla artması sonucu 26 Temmuz'da Türkiye'nin de aralarında bulunduğu on sekiz ülke ve uluslararası kuruluş Amerika ve İtalya ortak başkanlığında Roma'da toplanmış ancak sonuç elde edememiştir. Bunun akabinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından 11 Ağustos'ta çatışmaların sona erdirilmesine yönelik 1701 numaralı karar oy birliği ile alınmış (Köse, 2006, s. 19); 14 Ağustos'ta taraflar arası ateşkesin ilanı ile kararların uygulanmasına başlanmış BM Lübnan Geçici Kuvveti (UN Interim Force in Lebanon-UNIFIL) oluşturulmuştur. Türkiye, 5 Eylül 2006 tarihinde alınan TBMM kararı ile UNIFIL harekâtına

[31] (Mengüaslan, 2018)

(TSK, 2021) katılmak üzere birlik gönderme kararı almış; 15 Ekim 2006 tarihinden itibaren UNIFIL Deniz Görev Kuvvetine, bir firkateyn görevlendirerek katkı sağlamaya başlamıştır. 20 Ekim 2006 – 02 Eylül 2013 tarihleri arasında, Türk İstihkâm İnşaat Bölüğü, Sur şehri yakınlarındaki üs bölgesinde konuşlanarak helikopter pisti inşası, elektrik hattı inşası, bakım onarım tesisleri ofis binası inşası, atık su hattı inşası gibi çeşitli alanlarda UNIFIL kapsamında görev yapmıştır. Ayrıca, Lübnan Türk İstihkâm İnşaat Bölüğünce, Lübnan'da görev yapan diğer ülkelere çeşitli projelerde istihkâm desteği sağlanmıştır. Bunun yanı sıra BM tarafından belirlenen esaslar dâhilinde UNIFIL Harekâtına katılan unsurların, Mersin Limanı'nı kullanmalarına müsaade edilmiştir. Halen UNIFIL Karargâhında iki Türk Subay görev yapmaktadır. Türkiye Lübnan'da yaşanan siyasi istikrarsızlıkların son bulup barış ve istikrarın sağlanmasını kendi stratejik çıkarlarının yanı sıra Lübnan ile tarihsel ve kültürel olarak derin bağlara sahip olduğu için de istemekte bundan ötürü yapıcı müdahalelerde bulunmaktadır.

Türkiye'nin Ahmet Davutoğlu'nun göreve gelmesi ile birlikte değişen dış politika anlayışı çerçevesinde yumuşak güç inşasına önem veren, proaktif ve komşu ülkelerle ilişkilerini en iyi seviyeye çıkarma yolunda politikalar izlemeye başlamış olması Lübnan ile ikili ilişkilerine de yansımıştır. İki ülke arasındaki siyasi ilişkiler özellikle, 2005 yılında suikaste uğrayan, Başbakan Refik Hariri'nin 2004 yılında Türkiye ziyaretini izleyen dönemde ivme kazanmış, bu tarihten sonra Başbakan ve Bakan düzeyinde karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmiş, ilişkilerin kurumsal yapıya kavuşturulması yönünde önemli adımlar atılmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017). Türkiye 2006 yılında İsrail-Lübnan savaşı bittikten hemen sonra Lübnan'ın acil onarımı ve yeniden imarı için kapsamlı yardım yapmış (Beyrut Büyükelçiliği, 2018a); ilk aşamada Türkiye'deki sivil toplum kuruluşları aracılığıyla 20 milyon ABD Doları tutarında insani yardım sağlanmıştır. Savaşın ardından düzenlenen Stokholm Konferansı (2006) ve Paris-III Donörler Konferansında (2007) Türkiye'nin toplam 30 milyon ABD Doları tutarında yardım taahhüdünde bulunduğu aktarılmaktadır. Türkiye 2008 yılında; Lübnan'daki siyasal liderler arasında, Katar'ın başkenti Doha'da yapılan "Doha Mutabakatının" (DW, 2008) ardından sona eren siyasi krizin çözümünde aktif ve taraflar arasında yapıcı bir rol oynamıştır. Özellikle Saad Hariri döneminde iki ülke ilişkilerinde önemli ilerlemelerin kaydedildiği görülmektedir. Lübnan da gerçekleştirilen 2009 yılındaki parlamento seçimlerini kazandıktan hemen sonra Hariri 2010 yılında ilk yurtdışı gezisini Türkiye'ye gerçekleştirmiştir. Bu ziyaretin en önemli çıktısı; iki ülke arasında vizelerin kaldırılmasına yönelik yapılan anlaşmadır (Cicioğlu, 2010, s. 151). Bu anlaşma iki ülke arasında sosyal, kültürel, ekonomik ve turizm etkileşiminin artmasına ve Lübnan'la tarihi,

kültürel ve beşeri bağların daha da güçlendirilmesine katkı sağlamıştır. Türkiye'nin de Lübnan'a olan ilgisindeki artışla birlikte resmi ziyaretlerin sayısı artmış; Başbakan Erdoğan'ın Lübnan ziyaretleri iki ülke arasındaki ilişkilerin daha üst düzeye taşınmasını sağlamıştır. Erdoğan yapmış olduğu ziyaretlerde yalnızca üst düzey devlet yetkilileri ile görüşmekle kalmamış (Cicioğlu, 2010, s. 152) aynı zamanda Lübnan'ın kuzeyindeki iki Türkmen köyünü, Güney Lübnan'da görev yapan Türk askeri birliğini ziyaret etmiş; ülkedeki 7 farklı siyasi grubun liderleriyle de görüşmeler gerçekleştirmiştir. Yine 2010 yılında Lübnan, Suriye, Türkiye ve Ürdün New York'ta bir araya gelmiş; dört ülkenin dışişleri bakanları turizm, ulaşım, enerji ve ticaret alanlarında işbirliği yapma kararı almışlardır. Türkiye'nin ticaretten, Lübnan'ın turizmden, Ürdün'ün ulaşımdan ve Suriye'nin de enerjiden sorumlu olacağı bu proje ile bu dört ülke arasında yeni bir ortak alan oluşturmak istenmiştir (Cicioğlu, 2010, s. 150). Türkiye ile Lübnan arasındaki ilişkiler açısından 2010 yılında gerçekleşen önemli gelişmelerden biri de 10 Haziran 2010 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen 3. Türk-Arap İşbirliği Forumu'nda Türkiye, Suriye, Ürdün ve Lübnan arasında "Yüksek Düzeyli Dörtlü İşbirliği Konseyi" oluşturma amacıyla imzalanan deklarasyondur. Buna göre, dört ülke arasında malların ve kişilerin serbest dolaşımını öngören bir serbest ticaret alanı oluşturulması kararlaştırılmıştır. Toplantı sonrası varılan Yüksek Düzeyli Dörtlü İşbirliği Konseyi ortak açıklamasının içeriği hakkında, Davutoğlu'nun bilgi verirken söz konusu ülkeleri "kardeş" olarak nitelendirmesi ortak tarihe yapılan vurguya dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra 2012 yılında (Çakmak, 2012, s. 122) Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun, Lübnan Maruni Patriği Beşara Rai ile görüşmesinde; Türkiye toplumunun Lübnan toplumuyla yakın kültürel bağlarına dikkati çekmesi ve Patrik Rai'nin Türkiye'ye yapmış olduğu ziyarette daha önce Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1876 yılında Lübnan Maruni Patriği Meşal'in bir ziyaret gerçekleştirdiğini, kendi ziyaretinin ikinci ziyaret olduğunu belirtmesi de dikkat çeken olaylar arasındadır.

İki ülke arasındaki ilişkiler ilerletilmeye çalışılırken; her iki ülkenin de Arap Baharı sonrası dönemde, özellikle Suriye'de, yaşananlardan bireysel olarak olumsuz şekilde etkilenmesinin yanı sıra, Türkiye-Lübnan siyasi ilişkilerine de bölgede devam eden istikrarsızlıklar yansımıştır. Lübnan'ın çok aktörlü siyasi yapısının içerisinde yer alan gruplardan biri olan Hizbullah Suriye'de yaşanan krizde hükümeti desteklerken, Türkiye'nin kendisine Suriye hükümetinin tamamen karşısında bir kimlik belirleyerek muhalefete destek vermesi iki ülke arasında gerilimlerin yaşanmasını da beraberinde getirmiştir. 2013 yılında İstanbul-Beyrut seferini yapan Türk Hava Yolları'nın (THY) iki pilotunun, Lübnan'ın

başkenti Beyrut'ta kaçırılarak rehin alınması (Türkiye Gazetesi, 2013) da bu karşı karşıya gelişte yaşanan siyasi krizin en somut örneklerinden birini teşkil etmektedir. Türkiye'deki yetkililerin yanı sıra; Lübnan Meclis Başkanı Nebih Berri ve Başbakan Necip Mikati olmak üzere Lübnan'daki birçok yetkilinin de eylemi kınayarak müdahale etmeleri ve rehinelerin serbest bırakılmasına yönelik ortak çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Kriz çözülürken iki ülke siyasetçilerinin birbirlerine karşı söylemlerinde kardeşlik ilişkisi ön plana çıkarılmaya çalışılsa da yaşananlar halk nezdinde oldukça olumsuz bir hava oluşmasına neden olmuştur. Bu da iki ülke ilişkilerinde toplumsal ve ekonomik alanda olumsuzluklar yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Türkiye- Lübnan arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin yasal çerçevesini ve altyapısını oluşturan başlıca anlaşma ve protokoller bulunmaktadır[32]. Türkiye'nin Lübnan'a ihracatı 2020 yılı rakamlarına göre 929 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Lübnan'dan ithalatı ise aynı dönemde 51 milyon ABD Dolar tutarında olmuştur. Türkiye, halihazırda Lübnan'ın ithalatında yüzde 6,85'lik payla 3. ihracatında ise yüzde 2,35'lik payla 9. sırada yer almaktadır (Beyrut Büyükelçiliği, 2016). İki ülke arasında ticaret ve ekonomi alanlarında (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2019) işbirliği mekanizmalarının geliştirildiği "Karma Ekonomik Komisyon Toplantıları" en son 2009 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Karşılıklı gerçekleştirilen resmi ziyaretler sayesinde farklı alanlarda ilişkilerin geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. 23 Ağustos 2019 tarihinde T.C. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu tarafından Lübnan'a yapılan ziyaret; İki ülke arasında gerçekleştirilen son resmi ziyaret olarak bilinmektedir.

Türkiye'nin devlet- devlet ilişkilerinin geliştirmenin yanı sıra Lübnan halkı ile de iletişime geçmek için çeşitli girişimlerde bulunduğu görülmektedir. Bunlardan biri de Erdoğan'ın Lübnan'ın önemli gazetelerinden es-Safir'e[33] verdiği mülakattı. Nitekim Erdoğan'ın mülakatında iki ülke arasındaki tarihi bağlara vurgu yaparak Lübnan'da olası bir iç savaşı önleyip barış ortamının korunması için Türkiye'nin çaba sarf edeceğini aktarmıştır. Nitekim Lübnan halkı için büyük önem taşıyan Refik Hariri suikastinin aydınlatılması için BM Güvenlik Konseyi kararı ile kurulan Lübnan Özel Mahkemesi'ne Türkiye'nin de maddi destek sağlaması (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021d) Lübnan'ın istikrar ve güvenliği ile toplumsal huzurunun korunmasına verdiği desteklerden biridir. Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri dönüşleri hususunda Suriye'nin komşusu dört ülkenin bu konuda ortak tutum geliştirmeleri amacıyla Türkiye öncülüğünde başlatılan Dörtlü Girişime Ürdün ve Irak'ın

[32] http://beyrut.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/254151
[33] https://www.assafir.com/?ref=Logo

yansıra Lübnan'ın da katıldığı bilinmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021d). 4 Ağustos 2020 tarihinde Beyrut Limanında meydana gelen patlamadan hemen sonra Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve T.C. Dışişleri Bakanı'nın 8 Ağustos 2020 tarihinde Lübnan'ı ziyaret etmesi; Lübnan halkı ile dayanışma içerisinde olunduğunu göstermektedir. Resmi ziyaretin yanı sıra, Lübnan ve Türkiye arasındaki askeri ilişkilerin yasal zeminini oluşturan 2010 yılında imzalanan "Askeri Çerçeve Anlaşması" gereğince Beyrut Limanı patlaması sonrasında Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından Lübnan Ordusuna gıda, temizlik ve sağlık malzemeleri hibe edilmiştir. İki ülke Silahlı Kuvvetleri arasında teknik konular, eğitim işbirliği ve hibe kapsamında yapılan anlaşmalar sayesinde askeri ilişkiler geliştirilmekte; iki ülke Silahlı Kuvvetleri arasında askeri diyalog toplantıları ve kurs faaliyetleri icra edilmekte, ferdi ve teknik eğitim desteği sağlanmaktadır (Beyrut Büyükelçiliği, 2021).

Eğitim ve Kültür Alanlarındaki İlişkilerin gelişmesi için resmi olarak iki ülke arasında atılan ilk adım 23 Haziran 1959 tarihinde imzalanan Kültür Anlaşması'dır. Daha sonra Lübnan Başbakanı Fuad Siniora'nın 2006 yılında gerçekleştirmiş olduğu Türkiye ziyareti esnasında Eğitim İşbirliği Programı imzalanmıştır. Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Büyükelçiliğimiz nezdinde görevlendirilen 13 öğretmen tarafından Beyrut, Sayda, Trablus, Akkar ve Bekaa bölgelerinde Türkçe dersleri verilmektedir. Türkiye'nin, Lübnan'da kayıtlı yaklaşık 18 bin vatandaşının (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017) yanı sıra, Türk soylu topluluklar ile Lübnan vatandaşlarına yönelik kamu diplomasisi aktörleri aracılığı ile gerçekleştirmekte olduğu faaliyetlerinin sayısını ve çeşitliliğini artırmakta olduğu görülmektedir.

2.2 Kurumların Lübnan'daki Yumuşak Güç Faaliyetlerinin İnşaacılık Perspektifinden Değerlendirilmesi

Lübnanlı tarihçi Kemal Salibi'ye göre Lübnan; 1975 yılından bugüne siyasi ve sosyal düzensizliğin en dikkat çekici ve mühim örneklerinden biri olarak görülmektedir (Cinal, 2015). Lübnan'da 17 Ekim 2019 tarihinde yapılmış olan seçimler de ülkede siyasi istikrarın oluşmasını sağlayamamış, halk tarafından siyasetçilere, adalet ve ekonomi sistemine, bozuk alt yapı sorunları ve işsizlik başta olmak üzere günlük yaşamlarını kesintiye uğratan birçok sorunu protesto etmektedir. Lübnan'ın zayıf ve yapay siyasal yapısı, karmaşık sosyal yapısından kaynaklı yaşanan iç karmaşıklık çok sayıda ülkenin dışarıdan müdahalesini de açık

hale getirirken, müdahalelerin artması da iç karışıklıkların hem şiddetini artırmakta hem de çözülemez bir hal almasına neden olmaktadır. Kültürel ve etnik anlamda oldukça zengin olan bu ülkede bütün farklı kimlikler kendi çevreleri ile birlikte siyasal hayata katılmaktadır ve siyasal sistem mezhepler ve farklılıklar üzerine inşa edilmiştir. Türkiye, Lübnan'ın aksine çok kimlikli ve çok kültürlü fakat aynı zamanda ulus devlet olmayı başarmış bir ülke olarak; hem resmi şekilde yapılan üst düzey devlet yetkililerinin girişimleri ile hem de farklı kamu diplomasisi aktörleri aracılığıyla, Lübnan'da 'ortak bağlar' üzerinden yumuşak güç inşa etme yönünde girişimlerde bulunmaktadır. Söz konusu aktörlerden biri olan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), 12.03.2012 tarihinde Beyrut'ta açılan TİKA Program Koordinasyon Ofisi (TİKA, 2020b, s. 24) aracılığı ile, Lübnan'da 2006 yılından bu yana toplam bütçesi 33 milyon ABD Dolarını aşkın tutarda yaklaşık 126 projeyi tamamlayarak Lübnan halkının istifadesine sunmuştur (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017). Ofisin fiziksel yapısı (TİKA, 2016a, s. 12); 12 odası olan üç katlı müstakil bina, bahçe ve garajdan oluşmaktadır. Ayrıca Lübnan'ın Trablus şehrinde 22.03.2019 tarihinde izleme ofisi kurulmasına karar verilmiştir. TİKA tarafından Lübnan'da farklı sektörlerde harcamalar yapılmaktadır.

Tablo 11: 2014 Yılında Lübnan'a Yapılan Harcamaların Sektörel Dağılımı (%)

Eğitim	Sağlık	Sosyal Altyapı ve Hizmetler	Diğer
0,47	87,58	2,97	8,98

Kaynak: (Umut & Yıldız, 2014, s. 158)

Sağlık alanında yapılan yardımlar incelendiğinde; TİKA tarafından Lübnan'a 3 adet tam donanımlı hasta nakil ambulansının hibe edildiği ve Arsal bölgesinde faaliyet gösteren İslami Tıp Merkezine tıbbi donanım yardımında bulunulduğu bilinmektedir (Umut & Yıldız, 2014, s. 160). 2015 yılında Lübnanlı uzmanlara "Acil Afet Sağlık Eğitimi ve Lübnan Afet Yüksek Konseyi Kapasitesinin Güçlendirilmesi" amacıyla eğitim verilmesine destek olunmuştur (Yıldız vd., 2015, s. 154). Sağlık alanındaki gelişmelerden biri de 2020 yılında yaşanan Beyrut Liman'ındaki şiddetli patlamanın ardından ülkedeki sağlık ihtiyaçlarını göz önünde bulundurularak Sayda Türk Hastanesi'nin inşaat, mekanik ve elektrik sorunlarının giderilmesine yönelik bakım, onarım ve tadilat çalışmalarının yürütülmesidir (TİKA, 2020b, s. 98).

TİKA'nın Lübnan'da tarihi ve kültürel mirasın korunmasına yönelik projelere büyük önem verdiği görülmekte ve bu bağlamda çok sayıda Osmanlı eserlerinin restorasyonunu gerçekleştirdiği bilinmektedir. 1900 yılında II. Abdülhamid Han'ın tahta çıkışının 25. Yılı anısına Beyrut'ta yaptırılan Hamidiye Sebili (Umut & Yıldız, 2014, s. 160); Beyrut'un merkezinde bulunan Sanayeh Parkındaki Osmanlı dönemine ait Hamidiye Çeşmesi, Trablusşam Saat Kulesi, Burtase Camisi Bakım ve Tadilatı (Yıldız vd., 2015, ss. 144-169); Sultan II. Abdülhamid tarafından 1888 yılında Beyrut'ta inşa ettirilen bugünkü adıyla Şehit Müftü Hasan Halid Lisesi (TİKA, 2018a, s. 91); Mina'da bulunan Hamidiye Camii (TİKA, 2020b, s. 113); bakım, onarım ve restorasyon çalışmaları gerçekleştirilen eserlerden bazılarıdır. Ayrıca 2019 yılında Sultan II. Abdulhamid tarafından Trablus'a hediye edilen Sakal-ı Şerif'in muhafaza edilmesi ve halkın ziyaretine açılması için Mansuri Kebir Camii içerisinde bir bölümün düzenlenmesi ile ilgili Lübnan Cumhuriyeti İslam Vakıfları Genel Müdürlüğü Trablus Vakıf Dairesi'nin talebi çerçevesinde; Sakal-ı Şerif ile İslam dönemine ait diğer bazı eserlerin sergilendiği mekânın, manevi ve kültürel ilişkilere katkı sağlaması amaçları ile TİKA tarafından restore edildiği bilinmektedir (TİKA, 2019b, s. 106).

Lübnan'ın bütçeden aldığı miktarın oranında Arap Baharı'nın yaşandığı 2010 yılından sonra büyük bir düşüş olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Türkiye'nin iki taraflı resmi kalkınma yardımlarının dağılımına bakıldığında da Arap Baharından sonra Ortadoğu olarak adlandırılan bölgeye yapılan yardımların miktarında çok büyük bir artış görünse de; ülkesel olarak değerlendirildiğinde yapılmakta olan yardımların çoğunluğunun Suriye'ye olduğu, Lübnan'a yapılan yardımların oranlarında ise ciddi bir azalma olduğu dikkat çekmektedir. 2020 yılında Ortadoğu'ya yapılan 7.473,60 milyon dolarlık yardımların 1,92 milyon doları Lübnan'a, 7078,18 milyon doları ise Suriye'ye yapılmıştır.

Tablo 12: Lübnan'ın Yıllara Göre Bütçeden Aldığı Pay (%)

2009	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
3,66	14,70	0,34	0,16	0,37	0,27

Kaynak: (Umut & Yıldız, 2014, s. 159)

Tablo 13: Lübnan'a Yapılan İki Taraflı Resmi Kalkınma Yardımları (Milyon Dolar)

2015	2016	2017	2018	2019	2020
0,80	3,64	1,97	0,73	1,07	1,92

Kaynak: https://www.tika.gov.tr/tr/yayin/liste/turkiye_kalkinma_yardimlari_raporlari-24

Türkiye'nin, Lübnan'ın Trablus, Akkar ve Bekaa Bölgelerinde bulunan Türkmen ve Suriyeli göçmenlere de insani yardımda bulunduğu (Umut & Yıldız, 2014, s. 161); mülteci kampüsüne enerji desteği sağladığı (Keskin vd., 2021, s. 121) bilinmektedir. TİKA eğitim amacıyla da faaliyetler gerçekleştirse de (TİKA, 2016a, s. 41); Türkiye- Lübnan arasındaki ilişkilerde eğitim ve kültür alanlarında daha çok 22 Mart 2012 tarihinde, Büyükelçilik nezdinde (Ekşi, 2015, s. 359), Beyrut'ta açılan Yunus Emre Kültür Merkezi faaliyetlerde bulunmakta; projeler geliştirmektedir (YEE, 2017e, s. 35, 2018, s. 36, 2019, s. 53). Beyrut Kültür Merkezinin kendine ait internet sitesinde gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler yer almakta; "Türk Kültürü İle Tanışın" ve "Türkçe Öğrenin" başlıklı yönlendirmeler bulunmaktadır. 2021 yılına kadar Lübnan'da toplamda 10 bin kişiyi Türk dili ve kültürüyle buluşturan merkezin; Kovid-19 salgını kısıtlamaları nedeniyle 6500 öğrenciye çevrimiçi Türkçe dersleri verdiği bilinmektedir. Beyrut'ta ayrıca kültür merkezleri dışında da Türkçe kursları verilmektedir (YEE, 2014, s. 78). Türkçe dilinin öğrenilmesi noktasında büyük bir hassasiyet ve çaba gösteren YEE; Türk kültür ve sanatını Lübnan halkıyla buluşturma amacıyla konserler, sergiler, film haftaları, geleneksel el sanatları kursları gibi kültür- sanat faaliyetleri de düzenlemektedir(Beyrut Büyükelçiliği, 2018b). 2014 yılında gerçekleştirilen "Osmanlı Arşiv Belgelerinde Lübnan" Sergisi (YEE, 2014, s. 49); 2015 yılında düzenlenen "Osmanlı Arşivinde Lübnan Sempozyumu" (YEE, 2015a, s. 81); 2017'de gerçekleştirilen Osmanlı Döneminde Beyrut Vilayeti Sergisi ve Osmanlı Döneminde Lübnan'da Su Yolları – Sergi ve Konferansı (YEE, 2017e, s. 35); 2018'de "Osmanlı Döneminde Kudüs' Konferansı ve Sergisi" (YEE, 2018, s. 36) gerçekleştirilen etkinliklerde Osmanlı kimliğine önem verildiğini göstermektedir. 2014 yılında YEE tarafından dünyada gerçekleştirilen faaliyetlere yapılan toplam 54.355.626,harcamanın 1.098.178,43 Lübnan'adır (YEE, 2014, s. 129). YEE Türkçe dil eğitimi ve kültür-sanat faaliyetleriyle iki ülke arasındaki ilişkilerin bu alanlarda geliştirilmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Beyrut- Türk Yemekleri Günü (YEE, 2014, s. 56, 2017e, s. 35), Beyrut'ta Türkiye Günleri (YEE, 2015a, s. 102, 2016, s. 32) projesi, ünlü tarih profesörü İlber Ortaylı tarafından Beyrut'ta üniversite öğrencilerine ve Trablus şehrinde Mekarim Ahlak Cemiyeti'nde verilen 'Çağdaş Türkiye Tarihi' başlıklı konferans, Klasik Türk Müziği Konseri (YEE, 2017e, s. 35), Türk Mutfağı Atölyesi (YEE, 2019, s. 53) vb faaliyetleri ile de Türkiye'nin Lübnan'da tanınmasına gayret etmektedir. 2018 yılında gerçekleştirilen 'Yaşayan Efsane Feyruz ve Türk Müziğine Etkisi' Konferansı ve Dinletisi ve Türk Sineması Yaz Okulu (YEE, 2018, ss. 28-36) sanata ve sanatçıya yumuşak güç inşasında

verilen değeri gösteren örnekler arasındadır. 2020 yılında düzenlenen İstanbul Uluslararası Edebiyat Festivalinde Yunus Emre Enstitüsü dünyaca ünlü Lübnanlı yazar Amin Maalouf'u ağırlamıştır. Maalouf'un konuşmasında iki ülke arasında geçmişten gelen tarihi ortaklıklara vurgu yaparak, günümüzde geçmişe göre daha çok ortak yönümüzün olduğuna dikkat çektiği görülmektedir (YEE, 2020a, s. 99).

Yunus Emre Enstitüsü, önemli projelerinden olan Türkoloji Projesi[34] kapsamında Lübnan Trablus Üniversitesi ve Lübnan Üniversitesi (YEE, 2016, ss. 85-86) ile işbirliği yapmıştır. 11 Temmuz 2016 tarihinde (Beyrut Büyükelçiliği, 2018b) Lübnan'ın tek devlet üniversitesi olan Lübnan Üniversitesi ve Yunus Emre Enstitüsü (YEE) arasında imzalanan protokol kapsamında, 2017 yılında Lübnan Üniversitesi Edebiyat ve Beşeri Bilimler Fakültesinde 3 yıllık Türkoloji Bölümü açılmış, bu bölüm 2020 yılında toplam 13 kişiden oluşan ilk mezunlarını vermiştir. Dönemin Türkiye Beyrut Büyükelçisi Çağatay Erciyes'in mezuniyet töreninde yaptığı konuşmada (YEE, 2017e, s. 181); Türkçe'nin yanı sıra Osmanlıcanın da öğrenilmesini sağlayan eğitim programı sayesinde bölümün, uzun vadede Lübnanlı tarihçilerin Osmanlı devlet arşivlerine erişimini kolaylaştıracağını ve iki dile de hâkim akademik nitelikli insan kaynağının oluşacağını vurgulaması dikkat çekmektedir. Eğitim noktasında Türkiye'de eğitim almak isteyen öğrencilere rehberlik hizmeti sunan; kendisine bağlı çok sayıda derneği ve temsilciyi bünyesinde bulunduran UDEF[35] sivil kamu diplomasisi aktörü olarak Türkiye'nin yumuşak güç inşasında önemli bir paya sahiptir. Türkiye'ye gelip eğitim almış ve ülkesine geri dönmüş Lübnanlı öğrenciler aracılığı ile faaliyetlerini sürdürmekte olan UDEF, akademik çalışmalar gerçekleştirmekte ve bu çalışmaların çıktılarını, internet sitesinde erişime açık şekilde "Öğrencilik Çalıştayı Raporu" olarak sunmaktadır. UDEF'in 2018 yılında, T.C Cumhurbaşkanlığı himayelerinde, 41 ülke 75 şehirde gerçekleştirdiği 11. Öğrenci Buluşması'nın Lübnan etabında UDEF Temsilcisi Ayhan Atalay'ın yapmış olduğu açılış konuşmasında (UDEF, 2018); iki ülke arasındaki yakınlığın ortak tarihten kaynaklandığının söylemesinin yanı sıra bu yakınlığın tek bir millet olma düşüncesinden kaynaklandığını belirtmesi dikkat çekmektedir. 2019 yılında 51 ülke, 91 şehirde gerçekleştirilen 12. Öğrenci Buluşmasında ise Türkiye'de okuyan Lübnanlı öğrenciler Trablusşam şehrinde bir araya gelmişlerdir. Beyrut Yunus Emre Enstitüsü Müdürü, Yetim Vakfı Başkanı gibi önemli isimlerin de katıldığı programda, UDEF Kurumsal İlişkiler

[34] Türkoloji Projesi, "Kurumlarının Kosova'daki Yumuşak Güç Faaliyetlerinin İnşaacılık Perspektifinden Değerlendirilmesi" başlığı altında ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır.

[35] UDEF hakkındaki ayrıntılı bilgi; "Kurumlarının Kosova'daki Yumuşak Güç Faaliyetlerinin İnşaacılık Perspektifinden Değerlendirilmesi" başlığı altında verilmektedir.

Koordinatör Yardımcısının yapmış olduğu konuşmada (UDEF, 2019); 2018 yılında olduğu gibi yine iki ülke arasındaki tarihi bağların vurgulanması dikkat çekmektedir. Trablusşam kentinde düzenlenen 12. Uluslararası Öğrenci Buluşmasının yanı sıra Türk Üniversiteleri Tanıtma Fuarı'nın da (Geldi, 2019) düzenlendiği bilinmektedir.

Multi-kültürel bir yapıya sahip olan ve çok sayıda etnisiteyi bünyesinde barındıran Lübnan'da Türkiye kamu diplomasisi araçları ile yumuşak güç inşa ederken çok boyutlu hareket etmekte toplumun tüm kesimlerini kapsayacak faaliyet ve projelere geliştirmeye çabalamaktadır. Ancak Türkiye'nin sahip olduğu kültürel aidiyetin izlerinde Osmanlı dokusu ve İslam kültürünün etkisi ön plana çıktığı için yumuşak güç elde edilmesini sağlayacak şekilde Türkiye kimliği oluşturulurken, hem eylem hem de söylem boyutunda, bu iki unsura özellikle önem verildiği örneklerden de hareketle görülmektedir.

3. Türkiye'nin Kosova ve Lübnan'daki Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinin Etkileri/ Çıktıları

TİKA tarafından yayınlanmış olan son rapordan elde edilen verilere göre Türkiye, Kosova'ya 2020 yılında toplamda 4,69 milyon dolar; Lübnan'a ise 1,92 milyon dolar iki taraflı resmi kalkınma yardımı yapmıştır (Keskin vd., 2021, ss. 32-33). Geçmiş yıllar ayrıntılı şekilde incelendiğinde Kosova'nın yardımlardan en çok yararlanan ülkeler arasında yer alırken Lübnan'ın bu listeye hiç girememiş olması dikkat çekmektedir. Özellikle Arap Baharı sonrası Suriye'ye ayrılan bütçenin etkisi ile kıta fark etmeksizin diğer ülkelere yapılan yardımların oranlarında ve çeşitliliğinde ciddi azalmalar gerçekleşmiştir. Suriye ile aynı bölgede yer alan Lübnan'ın ise hem bölgedeki karışıklıklardan ötürü hem de krizin çözümüne yönelik Türkiye ile Lübnan yöneticilerinin farklı tutum sergilemelerinden ötürü yaşananlardan daha çok etkilendiği görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin Priştine ve Beyrut Büyükelçilikleri karşılaştırıldığında ise Beyrut Büyükelçiliğinin internet sitesini daha aktif kullandığı, halka yönelik mesaj yayınladığı Priştine Büyükelçisinin ise bu kısmı boş bıraktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra Beyrut Büyükelçiliği "Bilgi Notları" başlığı altında Türkiye ve Lübnan arasındaki siyasi, askeri, ekonomik ve ticari, eğitim ve kültür alanlarındaki ilişkileri ayrı başlıklar altında genel çerçevede aktarılırken; Priştine Büyükelçiliğinin sitesine bakıldığında Türkiye- Kosova ilişkileri yalnızca siyasi ve ekonomik olarak kısaca verilmiştir. Her ikisinde de söz konusu bilgi notları 2018 yılında güncellendiği için günümüze gelene dek yaşanan tüm gelişmeleri içermemektedir.

UDEF aracılığı ile Kosovalı ve Lübnanlı bireylerle gerçekleştirilen anket çalışmasına Lübnan'dan 108 kişi; Kosova'dan ise 36 kişi katılım göstermiştir. Online olarak düzenlenen anket çalışmasını ulaştıran kişilerle iletişime geçildiğinde, Kosovalı çok sayıda bireyin olduğu platformlarda paylaşıldığını belirtse de katılım Lübnan'a göre daha azdır. Her iki ülkede de cinsiyet dağılımının hemen hemen eşit olduğu gruplarda paylaşım yapıldığı söylenmiş ancak; Kosova'dan 25 erkek, 10 kadın ve 1 cinsiyetini belirtmek istemeyen kişi; Lübnan'dan ise 68 erkek, 37 kadın, 3 cinsiyetini belirtmek istemeyen kişi katılmıştır. Ankete katılım sayısı ve katılanlar arasında iki ülkede de erkeklerin oranlarının fazla olması sonuçlar değerlendirilirken göz önünde bulundurulmalıdır. Katılanların mesleki dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 14: Ankete Katılanların Mesleki Dağılımı

	Kamu Sektörü	Öğrenci	Özel Sektör	İşsizim	Diğer
Kosova	13	7	11	4	1
Lübnan	8	7	41	38	14

Tablo 15: Ankete Katılanların Türkiye Hakkında Bilgi Edindikleri Aktörler

	Televizyon	Sosyal Medya	Sosyal Çevre	Kurumlar Aracılığıyla	Okul	Hatırlamıyorum
Lübnan	3	46	28	24	-	7
Kosova	6	2	6	3	14	5

Kosova'da okul aracılığı ile Türkiye hakkında bilgi sahibi olan 14 kişiden 8'i kamu çalışanıdır. Kurumlar aracılığı ile bilgi edinenlerden ikisi özel sektör çalışanı biri de işsizdir. Özel sektör çalışanlarından biri Yunus Emre Enstitüsü aracılığı ile diğeri ise Kosova Uluslararası Maarif Okulları ile; iş sahibi olmayan katılımcı ise Yunus Emre Enstitüsü aracılığı ile bilgi sahibi olduğunu belirtmektedir. Lübnan'da katılım sağlayan kamu çalışanlarının 4'ü sosyal çevre, 1 tanesi televizyon, 3 tanesi de kurumlar aracılığı ile bilgi sahibi olmuştur. Yalnızca bir kişi TİKA olarak kurumun adını vermiş diğer ikisi belirtmemiştir. Kurumlar aracılığı ile bilgi edinen toplam 24 kişiden 16'sı TİKA, 4'ü Yunus Emre Enstitüsü, 12 tanesi Türkmen Derneği, 6'sı da Türkiye Büyükelçiliği'nin adlarını

vermiştir. Kamu diplomasisi aktörlerinden olan, sosyal medya ve televizyondan bilgi edinenler arasında, iki ülkeden de, tüm meslek gruplarından bireylerin bulunması bu araçların toplumda yer alan farklı kitlelere ulaşmadaki önemini göstermektedir. Her iki ülkede de televizyondan bilgi edinenlerin oranının düşük oluşu Türkiye'nin bu alanda daha aktif olması gerektiğini göstermektedir. Ankete katılan Kosovalılar da özellikle bu konu üzerinde durarak Türkiye'nin ülkelerinde hem televizyon hem de sosyal medya kullanımında diğer ülkelere göre çok geride kaldığını aktarmaktadır. Türkiye'nin, Anadolu Ajansı'nın yanı sıra yerel kanalları ya satın alarak ya da bu kanallarda yapılan programlarda aktif hale gelerek; kurumlar aracılığı ile yapmakta olduğu faaliyetleri, projeleri, yardımları sosyal medyada daha çok paylaşıp görünür hale gelmelerini sağlayarak bu durumun önüne geçmesi gerektiği belirtilmektedir. Nitekim günümüzde batılı yardım kuruluşlarının ülkelerinde sosyal medyayı çok aktif kullanmalarından ötürü daha bilinir oldukları ve kimi zaman Türkiye'nin faaliyetlerinin ve söylemlerinin, gerek Kosova'daki gerekse çevre ülkelerdeki haber siteleri ve televizyonlar aracılığı ile ya geri planda bırakılmaya çalışıldığı ya da yanlış şekilde topluma yansıtıldığı, bunun da Türkiye kimliğini olumsuz etkilediği aktarılmaktadır. Anketten elde edilen veriler ışığında Lübnan'da sosyal medya kullanımının Kosova'ya göre daha aktif olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak Lübnanlılar da tıpkı Kosovalılar gibi Türkiye'nin ülkelerindeki yerel medyayı, hem Lübnan'da yaptıklarını hem de kendi rejimini, şehirlerini vs genel olarak Türkiye'yi tanıtmak için daha aktif kullanması gerektiğini vurgulamaktadır. Kosova'dan 8 kişi Türkiye'nin ülkelerinde gerçekleştirdiği ekonomi, eğitim ve kültürel faaliyetlerin diğer ülkelere göre daha geri planda kaldığını düşünürken, 19 kişi kısmen daha etkili olduğu görüşündedir. Lübnan'da ise 16 kişi diğer ülkelere göre daha etkili olduğu görüşüne katılmazken 14 kişi kısmen desteklemektedir. Ankete katılan Kosovalıların 26'sı Türkiye'yi ziyaret ettiğini, 7'si hiç gitmediğini, 3 'ü de bir kere gittiğini ancak bir daha gitmeyi istemeyeceğini belirtmektedir. Lübnan'da ise katılımcıların 57'si daha önce Türkiye'ye gitmediklerini ancak gitmeyi istediklerini belirtirken, 50'si tekrar gitmek isteyeceğini aktarmaktadır. Lübnanlıların yalnızca 1'i Türkiye'ye gitmiş ama bir daha gitmeyi istememektedir. Her iki ülkede de, Türkiye'nin ülkelerinde merak edilen bir devlet olduğunu düşünen katılımcıların sayısı düşünmeyenlere oranla daha fazladır.

Tablo 16: Ankete Göre Türkiye'ye Gelen/ Gelmeyen ve Tavsiye Edip/ Etmeyecek Katılımcılar

	Gittim, tekrar	Gitmedim,	Gittim, tekrar	Türkiye'ye	Türkiye'ye

	giderim	gitmek isterim	gitmek istemem	gitmeyi öneririm	gitmeyi önermem
Lübnan	50	57	1	106	2
Kosova	26	7	3	32	3

Bölgesel olarak bakıldığında çalışma kapsamında incelenen TİKA'nın, ana hizmet birimlerinin toplam harcamalar içeresindeki oranlarında (TİKA, 2020b, s. 52) Orta Doğu ve Afrika dairesi başkanlığı ilk sırada; Balkanlar ve Doğu Avrupa dairesi başkanlığı da ikinci sırada yer almaktadır. Diğer kurum olan Yunus Emre Enstitüsü'nün farklı ülkelerde hizmet verilmesini sağlayan kültür merkezlerinin bölgelere göre dağılımına bakıldığında (YEE, 2020a, s. 14) ilk sırada Balkanlar yer alırken; üçüncü sırada Orta Doğu gelmektedir. Çalışmada dikkate alınan kurumlardan biri olan UDEF ise bünyesinde çok sayıda dernek barındırmasından ötürü toplamda Kosovalı/ Lübnanlı kaç öğrenciye Türkiye'de rehberlik hizmeti sunulmasına yardımcı olduğu bilinmemektedir. Ancak resmi internet sitesinde aktarılan bilgilerden hareketle iki ülkede gerçekleştirdiği faaliyetlere bakıldığında Kosova'da daha aktif olduğu söylenebilir. Lübnan da Kosova da kurumların önceledikleri bölgelerde yer alan ülkelerken bu ülkelerdeki bilinirlik oranlarına bakıldığında; ankete katılan 36 Kosovalıdan 3'ü TİKA, Yunus Emre Enstitüsü ve UDEF arasından sadece TİKA'yı bildiklerini belirtirken; 28 kişi üç kurumu da çok iyi bilmekte; 4'ü kısmen fikir sahibi ve 1 kişi de hiçbirini de bilmemektedir. 108 Lübnanlı bireyden ise sadece TİKA'yı bilen 17, sadece Yunus Emre Enstitüsünü bilen 5, sadece UDEF hakkında bilgisi olan 1 kişi bulunmakta; hepsini de çok iyi bilenlerin sayısı 40, kısmen bilenler 26 ve hiçbirinden haberdar olmayanların sayısı ise 19'dur.

Söz konusu üç kurum kendi aralarında karşılaştırıldığında; Türkiye kimliğinin şekillenmesinde eylem ve söylemleri en etkili olan kurum hem Kosova'da hem de Lübnan'da TİKA; etkisi en düşük olan kurum ise UDEF olarak görülmektedir. TİKA'nın etkisiz olduğunu düşünenlerin sayısı Kosova'da 4; Lübnan'da 9 kişidir. Daha sonra sırayla Yunus Emre Enstitüsü ve UDEF gelmektedir. YEE'nin olumlu ya da olumsuz etkisinin olmadığını düşünenler Lübnan'da 17, Kosova'da 4; UDEF içinse bu sayı Lübnan'da 21, Kosova'da 11'dir. Her iki ülkede de; bu kurumların üçünün de, Türkiye'nin ülkeleri ile olan siyasi ilişkilerinde olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir. Kosova'da ve Lübnan'da kurumların

faaliyetlerinin ve söylemlerinin iki ülke arasındaki siyasi ilişkilere hiçbir etkisinin olmadığını düşünenlerin sayısı yalnızca 4 kişidir. Bu da kurumlar aracılığı ile halklarla doğrudan iletişime geçilerek yumuşak güç inşa edilmesinin ülkeler arasındaki siyasi ilişkileri etkilediğini göstermektedir.

Söz konusu kurumların her biri hem Kosova'da hem de Lübnan'da gerçekleştirdikleri eylemlerde din ve tarih unsurlarına önem vermekte; söylem boyutunda da çeşitli platformlarda gerçekleştirilen konuşmalarla, yapılan açıklamalar ve yayınlarla Türkiye kimliğinde bu iki unsurun çoğunlukla vurgulandığı görülmektedir. Ancak iki ülke bazında kıyaslama yapıldığında bu ülkelerde gerçekleştirilen eylemlerden hareketle Kosova'da söz unsurlara verilen önem açık şekilde görülürken Lübnan'da özellikle din unsurunun daha üstü örtülü şekilde söylemlere yansıdığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte dini değerler üzerinden Türkiye'nin ülkeleri ile bağ kurmasından memnun olan Kosovalıların sayısı 31, memnun olmayanların sayısı 5; memnun olan Lübnanlıların sayısı ise 103, bu durumdan memnun olmayanların sayısı ise yalnızca 2'dir. Dini değerlerin kurumların eylemlerinde ve söylemlerinde öne çıkarılmadığını düşünenlerin sayısı ise Lübnan'da 3 iken Kosova'da ankete katılanlardan hiç kimse bu şıkkı işaretlememiştir. Her iki ülkede de Türkiye'nin kamu diplomasisi araçlarının özellikle Müslümanlara yönelik faaliyetlerde bulunduğunu düşünenlerin sayısı daha fazladır. Kosova'da 36 kişi içinden toplamda 28 kişi olumlu iken, 6 kişi olumsuz; Lübnan'da ise 88 kişi olumlu iken, 11 kişi böyle olmadığını düşünmektedir. Bu durumdan rahatsızlık duyanların sayısı ise Kosova'da 16; Lübnan'da 53'dür. Kosova'da 5, Lübnan'da ise 18 kişinin herhangi bir fikri bulunmamaktadır. Her iki ülkede de Türkiye'nin dini değerleri önemsemesi ve bu değerler üzerinden bağ kurmaya çalışması olumlu karşılanırken; özellikle Müslümanlara yönelik faaliyetlerde bulunulmasından rahatsızlık duyulmakta ve kurumlar aracılığı ile gerçekleştirilen projelerin toplumun tüm kesimini kapsamasının daha iyi olacağı düşünülmektedir. Her iki ülkenin de yer aldığı coğrafya ile tarihi olarak ortak değerlere, kültüre, geçmişe sahip olan Türkiye'nin bu coğrafyalarda yer alan ülkelerdeki halklarla iletişime geçerken tarihi kimliğine önem verdiği önceki bölümlerde örneklendirilerek açıklanmıştır. Bu durumun halklara yansımasının nasıl olduğuna bakıldığındaysa Balkan coğrafyasında yer alan önemli ülkelerden biri olan Kosova'dan ankete katılanların 33'ü olumlu karşılarken; Orta Doğu'da yer alan Lübnan'da ise 104 kişi memnun olduğunu belirtmektedir. Nitekim Lübnanlı 37 kişi Türkiye'nin ülkelerinde tarihsel ortaklıklar ile ön plana çıktığını söylerken; Kosova'da Türkiye'nin ön plana çıktığı unsurlar arasında tarihsel ortaklık 3. Sırada gelmektedir. Aşağıda tabloda belirtilen Türkiye kimliği

oluşturulurken dikkat edilen başlıca unsurlar arasında iki ülkeden gelen yaklaşım farkının en çok olduğu unsur Türkiye'nin rejimidir. Lübnanlı 17 kişi Türkiye'nin ülkelerinde demokratik rejimi sayesinde önem gördüğünü düşünürken, Kosova'da bu şekilde düşünen kimse bulunmamaktadır.

Tablo 17: Ankete Göre Türkiye'nin Ön Plana Çıktığı Düşünülen Unsurlar

	Ekonomi	Tarihi Ortaklık	Din	Kültür	Demokratik Rejimi	Diğer
Lübnan (108 kişi)	18	37	11	21	17	4
Kosova (36kişi)	15	7	9	4	-	1

Genel çerçevede değerlendirildiğinde, Türkiye'nin Kosova ve Lübnan'da inşa etmeye çalıştığı yumuşak güce her iki ülkede de benzer tepkiler verildiği görülmektedir. İki ülkenin vatandaşları da Türkiye'nin tarihsel ortaklıklara vurgu yaptığını ve din unsurunu ön plana çıkardığını düşünmekte ve bundan rahatsızlık duymamaktadır. Ancak yine iki ülke katılımcılarının büyük bir kısmı, Türkiye'nin çoğunlukla Müslümanlara ya da Türk kökenlilere yönelik projelerden ziyade toplumun tüm kesimlerini kapsayan projelerin sayısının artırılması düşüncesinde hemfikirdir. Bununla birlikte iki ülkede Türkiye'nin ön plana çıktığı düşünülen unsurların sıralaması farklılık göstermektedir. Her iki ülkede de kurumların merkezlerinin yer aldığı şehirlerin yanı sıra farklı şehirlerde de etkinlik ve projelerin yaygınlaştırılması gerektiği söylenmektedir. Kurumların çalışanlar bazında daha karma bir yapıda olması gerektiği eleştirisi yapılmakta; farklı dinlere, etniklere sahip bireylere daha çok alan açılıp, görev verilmesinin faaliyet ve projelere yansıyacağı bunun da oluşturulmak istenen yumuşak gücü daha kapsamlı ve etkili hale getireceği aktarılmaktadır.

SONUÇ

Her geçen gün iletişimin giderek daha da kolaylaştığı günümüz dünyasında güç de aynı hızla boyut değiştirmekte ve artık devletlerin sahip oldukları yumuşak güç; aralarındaki ticari ve ekonomik ilişkilerden siyasi ilişkilerine kadar her alanda doğrudan ya da dolaylı şekilde etki etmektedir. Gücün boyutunda yaşanan değişimlerin yanı sıra diplomasi türleri de çeşitlenmekte ve artık devletler kamu diplomasisi sayesinde doğrudan yabancı halklarla iletişime geçme, onları tanıma ve kendi ülkelerini tanıtabilme şansı bulmaktadır. Bu sayede kamu diplomasisini etkin şekilde kullanabilmeyi başaran her devlet uluslararası alanda kendisi ile ilgili konularda yabancı halklar nezdinde doğrudan söz sahibi olabilmekte, kendini ifade edebilme imkânı bulmaktadır. Bu da yanlış anlaşılmaların, karalama kampanyalarının önüne geçilmesini sağlamanın yanı sıra yumuşak güç elde edilerek o ülke ile resmi anlamda kurulan ilişkilerin artmasına, güçlenmesine aracı olmaktadır. Nitekim artık çoğunlukla vatandaşların ülkelerinde bulunan iktidarın politikalarını yönlendirebilme potansiyeline sahip hale geldikleri görülmektedir. Bu bağlamda tarihsel, kültürel anlamda oldukça zengin

birikimlere sahip olan Türkiye, bu birikimlerini kullanarak mevcut kamu diplomasisi aktörleri ile farklı coğrafyalarda yumuşak güç elde etme amacı taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda kamu diplomasisi araçları ile farklı ülkelerde geliştirdikleri eylemler ve söylemler sayesinde "Türkiye kimliğini" inşa ederken; bulundukları ülke vatandaşları ile aralarında dini, kültürel, tarihi unsurlar başta olmak üzere çeşitli alanlarda ortaklıklar kurup onlar nezdinde 'yabancı/ öteki' kimliğinin önüne geçmeye çalışmaktadır.

Çalışma kapsamında Türkiye'nin farklı coğrafyalarda yer alan Kosova ve Lübnan'da; kamu diplomasisi kurumları olan TİKA, YEE ve UDEF aracılığı ile gerçekleştirdiği/ gerçekleştirmekte olduğu faaliyet ve projeler, hem söz konusu kurumların Kosova ve Lübnan temsilcilerinin/ çalışanlarının söylemleri hem de Türkiye devleti yetkililerinin bu ülkeler söz konusu olduğunda geliştirdikleri söylemler, yaptıkları açıklamalar incelenmiştir. Bu incelemelerden hareketle söz konusu ülkelerde Türkiye kimliği tanıtılırken ortak dini ve tarihi değerlerin nasıl ön planda tutulduğu gösterilmektedir. Türkiye'nin kamu diplomasisi kurumları resmi (TİKA), yarı resmi (YEE) ve sivil (UDEF) yapılanmalara sahip olsalar da gerçekleştirdikleri faaliyet ve projelerde, geliştirdikleri söylemlerde hepsinin de din ve tarih unsuruna özellikle önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. UDEF aracılığı ile Kosovalı (36) ve Lübnanlı (108) bireylerle gerçekleştirilen anket çalışmasından elde edilen veriler de; katılımcıların Türkiye'nin ülkeleri ile tarihi ve dini değerler üzerinden bağ kurduğunu ve kurumların özellikle Müslümanlara yönelik faaliyetler gerçekleştirdiğini düşündüklerini göstermektedir. Her iki ülkenin vatandaşları da, din ve tarih unsurlarının ön plana çıkarıldığını onaylayıp, bu durumu genel manada olumlu karşılasalar da etkinliklerin içeriklerinin çeşitlendirilmesi, eylem ve söylemlerin toplumun tüm kesimlerini daha da kapsayıcı hale getirilmesi gerektiği eleştirisinde bulunmaktadırlar. Ancak kurumların kendi yayınladıkları raporlar analiz edildiğinde özellikle Yunus Emre Enstitüsünün dini ve tarihi unsurları ön plana çıkarma konusunda diğer kurumlara göre daha hassas olduğu; kullanmış olduğu dili her geçen yıl daha da kapsayıcı hale getirilip, dini söylemleri azalttığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte her iki ülkede de anket katılımcıları ülkelerinde söz konusu kurumların, kendi merkezlerinin olduğu şehirlerden ziyade farklı şehirlerde daha çok faaliyet geliştirmeleri, etkinliklerini ülke geneline yaymaları gerektiğini düşünmektedir.

Kurumların gerçekleştirmekte oldukları faaliyetlere sayısal olarak bakıldığında her iki ülkede bölgelerinde en öncelikli ülke konumunda yer almamaktadır. Kosova'nın; aynı bölgede bulunduğu Arnavutluk ve Bosna Hersek'in; Lübnan ise Suriye'nin genellikle gerisinde kaldığı görülmektedir. Hedef kitle nezdindeki bilinirliklerine bakıldığında ise hem

Kosova hem de Lübnan'daki katılımcılar ülkelerinde Türkiye kimliğinin şekillenmesinde en etkili olan kurumun TİKA olduğunu düşünmektedir. Daha sonra sırayla YEE ve UDEF gelmektedir.

Türkiye kamu diplomasisi alanında her geçen gün kendini geliştirmekte; kurumların aktif oldukları ülke sayısına ve faaliyet gerçekleştirdikleri alanlara yenileri eklenmektedir. Ancak 2010 senesinde yaşanan Arap Baharı ile birlikte Suriye'nin içine girmiş olduğu süreçte Türkiye'nin sergilemiş olduğu politikaların, özellikle kalkınma alanında yapılan yardımların içeriğini etkilediği görülmektedir. TİKA'nın kalkınma raporlarından edinilen bilgiler doğrultusunda, yapılan yardım miktarının bu tarihten itibaren artarken; yardım yapılan alanların ve ülkelerin çeşitliliğinde azalmalar gerçekleştiği sonucuna ulaşılmaktadır. Türkiye'nin bu alanda yaşanan olumsuz gelişmeleri kültür sanat alanında daha interaktif olan proje ve faaliyetler gerçekleştirerek kısmen de olsa dengeleyebileceği düşünülmektedir. Yumuşak gücün elde edilebilmesi için ilk olarak öteki olarak adlandırılan devletin toplumsal değerleri, sanatçıları, kültürü gibi halk nezdinde önemli olan kapılar öğrenilmeli daha sonrasında kamu diplomasisi araçlarının gerçekleştirdikleri eylem ve söylemler o kapıların açılmasında anahtar niteliği taşımalıdır. Türkiye'nin bu konuda eksiklerinin olduğu düşünülmektedir. Örneğin özellikle Arap dünyasında büyük bir etkiye sahip yıllar içerisinde siyaset üstü kimliğe bürünmüş olan dünyaca ünlü Lübnanlı sanatçı Feyruz ile alakalı Yunus Emre Enstitüsü tarafından yalnızca 2018 yılında 'Yaşayan Efsane Feyruz ve Türk Müziğine Etkisi' konferansı ve dinletisi programı gerçekleştirilmiştir. Oysaki Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron 2020 yılında Lübnan'a gittiğinde Feyruz'u evinde ziyaret etmiş, bu görüşmede Fransa'nın en yüksek resmi onuru olan Fransız Onur Lejyonu'nayı takdim etmiştir (Independent, 2020). Bu ziyaret ve verilen onur madalyonu bile Feyruz'un tüm Lübnan nezdinde ne kadar önemli bir kimliğe sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye de kamu diplomasi araçları ile Lübnan halkı için büyük anlam taşıyan Feyruz gibi sanatçılar; Elie Saab, Zuhair Murad gibi dünyaca ünlü Lübnanlı moda tasarımcıları ile işbirlikleri geliştirmek için başvurularda bulunarak ya da onlar üzerinden etkinlikler, söylemler geliştirerek Lübnan halkı nezdinde daha sempatik ve görünür hale gelecektir. Türkiye'nin kendi değerlerini önemsediğini düşünen halk için zamanla öteki kimliğinden sıyrılarak daha etkili kapsamlı ve kalıcı bir güç elde edebilecektir. Aynı tavır Kosova'da da geliştirilmelidir. Türkiye bu ülkelerin halklarını tanımadan ne kadar çok faaliyette projede bulunursa bulunsun hep öteki, yabancı kimliğine sahip olacak ve elde etmeyi amaçladığı yumuşak güce istediği boyutlarda ulaşamayacaktır.

Son olarak kurumların faaliyette bulundukları kültür, sağlık, ekonomi, kalkınma gibi alanlarda çeşitlilik olsa da faaliyetlerin içeriklerinin sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. İncelenen raporlar, bülten ve dergilerden, yapılan açıklamalardan hareketle hemen hemen her yıl aynı ya da benzer faaliyetler, projeler üzerinden etkinliklerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Örneğin her yıl 15 Temmuz etkinlikleri, Türk günleri düzenlendiği, yapılan sergilerin çoğunluğunun benzer konularda olduğu ya da UDEF tarafından gerçekleştirilen öğrenci buluşmalarının içerikleri genellikle aynı olduğu görülmektedir. UDEF'in internet sitesinde hem 2018 hem de 2019 yıllarında gerçekleştirilen öğrenci buluşmaları hakkında bilgi verilirken UDEF temsilcisinin yapmış olduğu konuşmanın aynı cümleler ile aktarılması dikkat çekmektedir. Bu buluşmaların her yıl aynı düzen ve içerikte gerçekleştirilmesindense farklı etkinlikler düzenlenerek daha ilgi uyandırıcı hale getirilebileceği düşünülmektedir. Anketten elde edilen veriler de bu düşünceyi destekler niteliktedir. Projelerde sürekliliğin sağlanmasının olumlu yönleri olsa da; bu proje ve etkinliklerin yanı sıra içerik olarak daha çeşitli, toplumsal değerler ile daha bağlantılı etkinliklere yer verilmesinin, projeler geliştirilmesinin Türkiye'nin inşa etmeye çalıştığı yumuşak güce katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, D. Ş. (2014). Küreselleşen Dünyada Diplomasi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, *9*(1-2), 417-440.

Adler, E. (2009). Constructivism and International Relations. İçinde W. Carlsnaes, T. Risse, & B. Simmons (Ed.), *Handbook of International Relations*. London: SAGE.

AFAD. (2021). AFAD Hakkında. Gönderen https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda

Akçadağ, E. (2010a). Dünyada ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi. Kamu Diplomasisi Enstitüsü, 25.

Akçadağ, E. (2010b). Avrupa Birliği Sürecinde Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü. Kamu Diplomasisi Enstitüsü, 15.

Anadolu Ajansı. (2017). Lübnan. Gönderen https://www.aa.com.tr/tr/ulke-profilleri/lubnan/903468

Anadolu Ajansı. (2019). Kuruluşundan Bugüne Anadolu Ajansı. Gönderen https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce

Andırırbu, R. (2020). Bütünleşemeyen Lübnan'da Temel Siyasi Aktör Olarak Dini Gruplar. *BELLEK Uluslararası Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, *2*(2).

Ateş, Ş. (2017). Başkanın Mesajı. *Türkiye—Merkez*. Geliş tarihi Ocak 18, 2022, gönderen https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/baskanin-mesaji

Aydoğan, B., & Aydın, H. (2011). *Güç kavramı, Kamu Diplomasisi ve Güvenlik* (No. 11-02). Ekopolitik Uluslararası İlişkiler Masası. Ekonomi Ve Sosyal Araştırmalar Derneği.

Bacık, G., & Coşkun, B. (2014). Soğuk Savaş Sonrası Türk Dış Politikası 1991-2001. *Türkiyenin Politik Tarihi Osmanlı'dan İkibinli Yıllara*. Ankara: Savaş Yayınları.

Bailey, T. A. (1968). *The art of diplomacy: The American Experience*. New York: Appleton-Century-Crofts.

Barkin, J. S. (2003). Realist Constructivism. *International Studies Review*, *5*(3), 325-342.

Baskın, O. (1995). Türkiye'nin Balkan Ve Kafkas Politikası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *50*(1), 1.

Baymaku, E., & Fejza, B. (2014). İpekyolu, Kosova Ülke Tanıtım Günü gerçekleştirildi. Geliş tarihi Ocak 18, 2022, gönderen https://www.udef.org.tr/tr/makaleler/detay/Ipekyolu-Kosova-Ulke-Tanitim-Gunu-gerceklestirildi-483/

Bekir Aydoğan. (2011). *Güç Kavramı Ve Kamu Diplomasisi*. politikadergisi.com.

Beyrut Büyükelçiliği. (2016). T.C. Dışişleri Bakanlığı—Beyrut Büyükelçiliği—Bilgi Notları. *Ekonomik ve Ticari İlişkiler*. Geliş tarihi Şubat 2, 2022, gönderen http://beyrut.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/254151

Beyrut Büyükelçiliği. (2018a). T.C. Dışişleri Bakanlığı—Beyrut Büyükelçiliği—Bilgi Notları. *Lübnan'a Yardımlarımız*. Geliş tarihi Şubat 2, 2022, gönderen http://beyrut.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/340800

Beyrut Büyükelçiliği. (2018b). T.C. Dışişleri Bakanlığı—Beyrut Büyükelçiliği—Bilgi Notları. *Eğitim ve Kültür Alanlarındaki İlişkiler*. Geliş tarihi Şubat 2, 2022, gönderen http://beyrut.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/340798

Beyrut Büyükelçiliği. (2021, Ağustos 26). T.C. Dışişleri Bakanlığı—Beyrut Büyükelçiliği—Bilgi Notları. *Askeri İlişkiler*. Geliş tarihi Şubat 2, 2022, gönderen http://beyrut.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/254149

"Bi Dünya Öğrenci" Kosova'da Buluştu. (2021). *UDEF- Haberler*. Geliş tarihi Ocak 18, 2022, gönderen https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:3jdVFjQSI7wJ:https://www.udef.org.tr/ar/makaleler/detay/Bi-Dunya-Ogrenci-Kosovada-Bulustu-991/+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr

Botan, C., & Hazleton, V. (2006). *Public Relations Theory*. London: LEA.

Brown, C., & Ainley, K. (2008). *Uluslararası İlişkileri Anlamak*. (A. Oyacıoğlu, Çev.). İstanbul: Yayın Odası.

Campbell, D. (1998). *Writing Security*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Castellan, G. (1995). *Balkanlar'ın Tarihi*. (A. Yaraman, Çev.). Doğan Kitap.

Cengiz Selçuk. (2021, Temmuz 12). İpek Gibi Bir Kent: Peja. *Brandlife*. Geliş tarihi Ocak 21, 2022, gönderen http://www.brandlifemag.com/ipek-gibi-bir-kent-peja/

Christiansen, T., Jørgensen, K., & Wiener, A. (1999). The Social Construction of Europe. *Journal of European Public Policy*, *6*, 528-544.

Cicioğlu, F. (2010). Lübnan 2010. *Ortadoğu Yıllığı 2010* (ss. 145-164). Sakarya Üniversitesi Yayınları. Gönderen https://ormer.sakarya.edu.tr/uploads/files/04_mey_2010_145.pdf

Cinal, S. Ö. (2015). Saha Gözlemleri Işığında Lübnan'da Güncel Gelişmeler | Ortadoğu Enstitüsü. *Yorumlar*. Geliş tarihi Şubat 2, 2022, gönderen https://www.ormer.sakarya.edu.tr/20,3,,27,saha_gozlemleri_isiginda_lubnan_da_guncel_gelismeler.html?hilight=l%C3%BCbnan

Cull, N. J. (2009). *Public diplomacy: Lessons from the past*. Los Angeles: Figueroa Press. Gönderen https://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf

Çağla Gül Yesevi. (2021). Uluslararası İlişkiler Bilim Dalında Sosyal İnşacılık Yaklaşımının İncelenmesi. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, *12*(1).

Çakmak, C. (2012). Lübnan 2012. *Ortadoğu Yıllığı 2012*. Sakarya Üniversitesi Yayınları. Gönderen https://ormer.sakarya.edu.tr/uploads/files/05_lebanon_2012.pdf

Çakmak, H. (Ed.). (2007). *Uluslararası İlişkiler Giriş, Kavram ve Teoriler*. Barış Kitap.

Çavuşoğlu, M. (2021, Aralık 13). 2022 Yılına Girerken Girişimci ve İnsani Dış Politikamız. T.C. Dışişleri Bakanlığı. Gönderen https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/2022-yilina-girerken-girisimci-ve-insani-dis-politikamiz.pdf

Çelik, B. (2008). *Dağılan Yugoslavya Sonrası Kosova ve Makedonya Türkleri*. Antalya: Yeniden Anadolu Ve Rumeli Müdafaa-İ Hukuk Yayınları.

Davutoğlu, A. (2014). *Stratejik Derinlik*. İstanbul: Küre Yayınları.

Davutoğlu, A. (2014). 2014 Yılına Girerken Dış Politikamız. T.C. Dışişleri Bakanlığı. Gönderen https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/2014-yilina-girerken-dis-politikamiz.pdf

Dedeoğlu, B., Arıboğan, D. Ü., & Ayman, G. (2000). *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*. İstanbul: DER Yayınları.

DEİK. (2021). Hakkımızda—DEİK | Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu. Geliş tarihi Mayıs 9, 2021, gönderen https://www.deik.org.tr/kurumsal-hakkimizda

Demirci, Y. (2020). Anadolu Ajansı, bir asırlık haber yolculuğunda küresel markaya dönüştü. *Anadolu Ajansı*. Geliş tarihi Mayıs 9, 2021, gönderen https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/18054

Devran, Y. (2012). Türk Tarihi Perspektifinden Kamu Diplomasisi Olgusuna Bakış ya da Tarihi Potansiyeli Yeniden Düşünmek. *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: TASAM Yayınları.

Diyanet İşleri Başkanlığı. (2012). Temel İlke ve Hedefler. Geliş tarihi Mayıs 8, 2021, gönderen https://www.diyanet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay//3/diyanet-isleri-baskanligi-temel-ilke-ve-hedefleri

Doğan, E. (2012). Kamu Diplomasisinin Sunduğu Fırsatlar ve Kısıtları Üzerine. İçinde A. Özkan & T. E. Öztürk (Ed.), *Kamu Diplomasisi Enstitüsü Serisi: 1*. İstanbul: TASAM.

Doty, R. L. (1996). *Imperial Encounters*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Duffey, J. (2009). How Globalisation Became U.S. Public Diplomacy at the End of the Cold War. Içinde N. Snow & P. M. Taylor (Ed.), *Handbook on Public Diplomacy*. New York: Routledge.

DW. (2008). Lübnan'da barış umudu. *DW.COM*. Geliş tarihi Ocak 31, 2022, gönderen https://www.dw.com/tr/l%C3%BCbnanda-bar%C4%B1%C5%9F-umudu/a-3352612

Ekşi, M. (2014). *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası* (2. Baskı.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Ekşi, M. (2015). Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü. *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (ss. 345-363). Ankara: Nobel Yayınları.

Eren, E. (2019, Ocak 31). Medya Diplomasisi Aktörü Olarak TRT ve Balkanlardaki Örnek Faaliyetleri. *TRT Akademi*, *4*(7), 26-41.

Eren, E. (2020). Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri Işığında Türk Kamu Diplomasisinin Yeni Yapısı. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(16), 111-132.

Ergün Köksoy. (2016). Yeni Diplomatik Temsil Biçimi Olarak Marka Diplomasisi: Türkiye Üzerinden Bir Değerlendirme. *İletişim Korkusu ve İnternet Kullanımı İlişkisi: Türkiye'deki Üniversite Öğrencileri Arasında Bir Alan Araştırması* (C. 1-2, C. 9, ss. 242-261). Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi. Geliş tarihi Nisan 7, 2021, gönderen http://dergipark.gov.tr/doi/10.18094/si.10562

Ersoy, E. (2014). Realizm. İçinde R. Gözen (Ed.), *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. İstanbul: İletişim.

Evera, S. V., & Krause, P. (2009). Public Diplomacy: Ideas for the War of Ideas. *Belfer Center for Science and International Affairs*.

Finnemore, M. (1996). *National İnterests İn İnternational Society*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press.

Finnemore, M., & Sikkink, K. (1998). International Norm Dynamics and Political Change. *International Organization*, *52*(4), 887-917.

Geldi, M. (2019, Mart 10). Lübnan'da öğrenci buluşması ve Türk üniversiteleri fuarı düzenlendi. *Anadolu Ajansı*. Geliş tarihi Şubat 11, 2022, gönderen https://www.aa.com.tr/tr/dunya/lubnanda-ogrenci-bulusmasi-ve-turk-universiteleri-fuari-duzenlendi/1413818

Gilan- Kosova. (2021). *Gilan (Kosova)*. Geliş tarihi Ocak 14, 2022, gönderen https://www.turkcebilgi.com/gilan_(kosova)

Gilboa, E. (2005). The CNN Effect: The Search for a Communication Theory of International Relations. *Political Communication—POLIT COMMUN*, *22*.

Göçümlü, B. Ç. (2020). Anadolu Ajansı asırlık haber yolculuğunda küresel markaya dönüştü. Geliş tarihi Mayıs 9, 2021, gönderen https://www.aa.com.tr/tr/aa-100-yasinda/anadolu-ajansi-asirlik-haber-yolculugunda-kuresel-markaya-donustu/1793781

Gönlübol, M. (1993). *Uluslararası Politika: İlkeler, Kavramlar, Kurumlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Güleç, C. (2013). Değişen Güvenlik Anlayışı Çerçevesinde Yumuşak Güç: Türkiye Örneği. Program Adı: V. Uludağ Uluslararası İlişkiler Konferansı.

Haluk Karadağ. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Hopf, T. (1998). The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security*, *23*(1), 171-200.

Hopf, T. (2002). *Social Construction of International Politics: Identities and Foreign Policies*. Ithaca: Cornell University Press.

Independent. (2020, Eylül 1). Fransa Cumhurbaşkanı Macron, Beyrut ziyaretinde Lübnanlı sanatçı Feyruz'la buluştu. *Independent Türkçe*. Geliş tarihi Şubat 16, 2022, gönderen https://www.indyturk.com/node/236891/d%C3%BCnya/fransa-cumhurba%C5%9Fkan%C4%B1-macron-beyrut-ziyaretinde-l%C3%BCbnanl%C4%B1-sanat%C3%A7%C4%B1-feyruzla-bulu%C5%9Ftu

İletişim Başkanlığı. (2018). Hakkımızda. Geliş tarihi Mayıs 8, 2021, gönderen https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda

İnalcık, H. (1997). *Economic and Social History of the Ottoman Empire 1300-1914*. Cambridge: Cambridge University Press.

İnalcık, H. (2005). Türkler ve Balkanlar. *BAL-TAM TÜRKLÜK BİLGİSİ*, (3). Geliş tarihi gönderen http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/halil_inalcik_turkler_ve_balkanlar.pdf

İran'da Çanak Antenler Tankla İmha Edildi. (2013, Eylül 30). *Haberler.com*. Dünya Haberleri, . Geliş tarihi Nisan 19, 2021, gönderen https://www.haberler.com/iran-canak-antenleri-tankla-imha-etti-5124319-haberi/

Kadim Bir Harp Yöntemi PROPAGANDA. (2018). (s. 44). SDAM. Geliş tarihi gönderen http://sdam.org.tr/image/foto/2018/02/15/Kadim-Bir-Harp-Yontemi-PROPAGANDA_1518683238.pdf

Kahraman, N., & Cinman, M. (2019). Kamu Diplomasisinin Uygulama Alanı Olarak Sağlık Diplomasisi. *Muhakeme Dergisi*, *2*(1), 60-71.

Kalın, İ. (2010). Türkiye'nin ince gücü. Geliş tarihi Nisan 26, 2021, gönderen https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ibrahim__kalin/2010/01/23/turkiyenin_ince_gucu

Kalın, İ. (2012). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. İçinde A. ÖZKAN & T. E. Öztürk (Ed.), *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: TASAM Yayınları. Geliş tarihi Şubat 23, 2021,

gönderen https://www.kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/100-tuerk-d-politikas-ve-kamu-diplomasisi

Kamil, İ. (2016). Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gerçekleşen 1950-1951 Göçünün Nedenleri, *5*(2), 35.

Kara, S. S., Çopur, E., & Resuloğulları, E. (2020). *2021 Yılı Performans Programı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Karacasulu, N. (2007). Avrupa Entegrasyon Kuramları ve Sosyal İnşacı Yaklaşım. *Uluslararası Hukuk ve Politika*.

Kardaş, Ş., & Balcı, A. (Ed.). (2017). *Uluslararası İlişkilere Giriş*. Küre Yayınları.

Katzenstein, P. (Ed.). (1996). *The Culture of National Security*. New York: Columbia University Press.

Kaya, M. (2019). Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve. *Türkiye Eğitim Dergisi*, *4*(1), 1-12.

Keskin, T., Ergüler, G. A., Kara, S. S., Durhat, İ., & Ergen, İ. (2021). *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2020*. Ankara: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA).

Kıel, M. (2003). PRİZREN - TDV İslâm Ansiklopedisi. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Geliş tarihi Ocak 21, 2022, gönderen https://islamansiklopedisi.org.tr/prizren

Kılıçoğlu, G. (2018). Sözde Ermeni Soykırımı İddiaları İle Mücadelede Kamu Diplomasisi Kullanımı Ve Sivil Toplumun Rolü: Talat Paşa Komitesi Örneği. İçinde A. N. Yılmaz & G. Kılıçoğlu (Ed.), *Yumuşak Güç Ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler* (1. bs, ss. 333-365). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kıran, A., & Arı, Ö. (2011). Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık. *EKEV Akademi Dergisi*, *15*(46).

Koçer, D. N. (2019). Türkiye'de "Kamu Diplomasisi"Nin Kurumsallaşması: Matbuat İdaresi'nden İletişim Başkanlığı'na. *Konya Sanat*, (2), 87-102.

Kosova Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. (2021). Büyükelçilik hakkında. *Dışişleri Bakanlığı—Kosova Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği*. Geliş tarihi Ocak 1, 2022, gönderen https://www.ambasada-ks.net/tr/?page=4,50

Kosova havalimanı Limak'tan. (2013, Ekim 24). *Türkiye Turizm*. Geliş tarihi Ocak 21, 2022, gönderen https://www.turkiyeturizm.com/kosova-havalimani-limaktan-44648h.htm

Kosova Program Koordinasyon Ofisi. (2014). *Kosova Proje ve Faaliyetler 2013- 2014*. T.C BAŞBAKANLIK. Geliş tarihi gönderen https://www.tika.gov.tr/upload/2015/Prestij%20Eserler/Kosova.pdf

Kömür, G. (2020). Yumuşak Güç Unsuru Olarak Kamu Diplomasisi. *International Journal of Politics and Security*, *2*(3), 89-115.

Köse, T. (2006). *SETA LÜBNAN RAPORU LÜBNAN'DA İSİKRAR ARAYIŞLARI*. SETA. Geliş tarihi gönderen http://file.setav.org/Files/Pdf/lubnanda-istikrar-arayislari.pdf

Kratochwil, F., & Ruggie, J. G. (1986). International Organization: A state of the art on an art of the state. *International Organization*, *40*(4), 753-775.

Kratochwil, F. V. (1989). *Rules, Norms, and Decisions*. Cambridge University Press.

Küçük, M. (2014). Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık. İçinde R. Gözen (Ed.), *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Leonard, M. (2002). *Public Diplomacy*. London: Foreign Policy Center. Geliş tarihi gönderen https://fpc.org.uk/wp-content/uploads/2006/09/35.pdf

Leonard, M., Stead, C., & Smewing, C. (2002). *Public diplomacy*. London: Foreign Policy Centre.

Malone, G. D. (1988). *Political Advocacy and Cultural Communication: Organizing the Nation's Public Diplomacy*. Lanheim: University Press of America.

Manheim, J. B. (1994). *Strategic Public Diplomacy and American Foreign Policy*. Oxford University Press.

Martin Griffith, Roach, S. C., & M. Scott Solomon. (2011). *Uluslararası İlişkilerde Temel Düşünürler ve Teoriler*. (Cesran, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.

Melissen, J. (2007). The New Public Diplomacy: Between Theory and Pratice. İçinde J. Melissen (Ed.), *The New Public Diplomacy, Soft Power in International Relations*. New York: Palgrave Macmillan UK.

Mengüaslan, H. (2018). Yom Kippur'dan İkinci Lübnan Savaşı'na: İsrail'de Devlet -Toplum İlişkisi ve Savaş'a Bakış. *Yeni Fikir Dergisi*, *10*(21), 102-114.

Morrow. (1965). What is Public Diplomacy? The Edward Murrow Center of Public Diplomacy.

MSB. (2021). Barışı Destekleme Harekâtı. Geliş tarihi Mayıs 9, 2021, gönderen https://www.kkk.tsk.tr/bdh.aspx

Nıcolson, H. (1953). *The Evolution of Diplomatic Method*. London: CONSTABLE & CO LTD.

Nye, J. (2008). *The Powers to Lead*. New York: Oxford University Press.

Nye, J. S. (1990). The Changing Nature of World Power. *Political Science Quarterly*, *105*(2).

Nye, J. S. (2003). *Amerikan Gücünün Paradoksu*. (G. Koca, Çev.). Ankara: Literatür Yayıncılık.

Nye, J. S. (2005). *YUMUŞAK GÜÇ Dünya Siyasetinde Başarının Yolu*. (R. İ. Aydın, Çev.). İstanbul: Elips Kitap.

Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, *616*(1), 94-109.

Onuf, N. (1998). Constructivism: A User's Manual. *International Relations in a Constructed World* (ss. 58-78).

Onuf, N. G. (1989). *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. University of South Carolina Press: Columbia.

Oran, B. (2013). *Türk Dış Politikası 2001- 2012* (C. 1-3). İletişim Yayıncılık.

Orhun, F. Ç. (2021). Soğuk Savaş Döneminde Türkiye'nin Balkan Politikası. *Avrasya Etüdleri Dergisi*, (59). Geliş tarihi Ocak 10, 2022, gönderen http://www.avrasyaetudleri.com/sayi/avrasya-etudleri-59-2021-1_ff84b0

Ortaylı, İ. (2006). *Osmanlı Barışı*. İstanbul: Ufuk Kitapları.

Osgood, K., & Etheridge, B. C. (2010). *The United States and Public Diplomacy: New Directions in Cultural and International History*. *The United States and Public Diplomacy*. Martinus Nijhoff Publishers.

Öymen, O. (2007). *Silahsız Savaş Bir Mücadele Sanatı Olarak Diplomasi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Özdemir, H. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *63*(03), 113-144.

Özerdem, A. (2016). İnsaniyetçilik ve Türk Dış Politikası. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, *13*(52), 129-149.

Özkan, A. (2012a). Giriş. İçinde A. Özkan & T. E. Öztürk (Ed.), *Kamu Diplomasisi Enstitüsü Serisi*, 1. İstanbul: TASAM.

Özkan, A. (2012b). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. Geliş tarihi gönderen http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/halklailiskilervetanitimlt_ue/kamudiplomasisi.pdf

Özlem, K. (2017). Sosyal İnşacılığın Temel Varsayımları İtibarıyla Güvenlik Yaklaşımı Ve Avrupa Birliği'nin Balkanlar Genişlemesi. İçinde S. Turan & N. Ö. Köroğlu (Ed.), *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kuramları Ve Sorunlarına Temel Yaklaşımlar*. Transnational Press London.

Pekçetin, O. (2021). Aynasızların gölgesinde Balkan Gezisi. *UDEF - Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu*. Geliş tarihi Ocak 17, 2022, gönderen

http://www.udef.org.tr//tr/makaleler/detay/Aynasizlarin-golgesinde-Balkan-Gezisi-3448/

Potter, E. (2002). Canada and the New Public Diplomacy. *International Journal*, *58*(1). Geliş tarihi Nisan 13, 2021, gönderen http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/kanadakd.pdf

Poyraz, E., & Can, G. A. (2020). Kamu Diplomasisi Ve Stratejik İletişim Bağlamında Ermeni Meselesinin Bir Analizi. *Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi*, *2*(1), 10-25.

Price, R. (1995). A Genealogy of the Chemical Weapons Taboo. *International Organization*, *49*(1), 73-103.

Renkveren, D., & Yavaş, N. (Ed.). (2019). UDEF Ödülleri Sahiplerini Buldu. *Yunus Emre Enstirüsü Bülteni* (s. 61). Yunus Emre Enstitüsü.

Reus-Smit, C. (2009). *The Moral Purpose of the State: Culture, Social Identity, and Institutional Rationality in International Relations*. Princeton, NJ.

Riggins, J. (1998). *A Strategic Assessment of Public Diplomacy*. USAF.

Riordan, S. (2007). Dialogue-based Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm? Içinde J. Melissen (Ed.), *The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations* (ss. 180-195). London: Palgrave Macmillan UK.

Ruggie, J. G. (1998). *Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalisation* (1st edition.). London ; New York: Routledge.

Rumelili, B. (2007). *Constructing Regional Community and Order in Europe and Southeast Asia*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Rumelili, B. (2014a). Kimlik. Içinde Ş. Kardaş & A. Balcı (Ed.), *Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram*. Küre Yayınları.

Rumelili, B. (2014b). İnşacılık/Konstrüktivizm. İçinde E. Balta (Ed.), *Küresel Siyasete Giriş: Kavramlar, Teoriler ve Süreçler* (ss. 151-173). İstanbul: İletişim.

Sancaktar, C. (2010, Mayıs 27). Balkanlar Türkiye İçin Neden Önemli? *TASAM | Balkanlar Türkiye İçin Neden Önemli?* Geliş tarihi Aralık 31, 2021, gönderen https://tasam.org/tr-TR/Icerik/71/balkanlar_turkiye_icin_neden_onemli

Sancaktar, C. (2011). Balkanlar'da Osmanlı Hâkimiyeti Ve Siyasal Mirası. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, *2*(2).

Sancar, G. A. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Sancar, G. A. (2015). Kamu Diplomasisinde 'İlişki İnşa Etme' Söylemi. Geliş tarihi gönderen http://kamudiplomasisi.org/demo/images/stories/aslisancar.pdf

Satow, S. E. M. (2015). *A Guide To Diplomatic Practice*. Andesite Press.

Signitzer, B. (2008). Public Relations and Public Diplomacy: Some Conceptual Explorations. Içinde A. Zerfass, B. van Ruler, & K. Sriramesh (Ed.), *Public Relations Research: European and International Perspectives and Innovations* (ss. 205-218). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Strateji Geliştirme Müdürlüğü. (2017). *Yunus Emre Enstitüsü 2017-2018 Stratejik Planı*. Yunus Emre Enstitüsü.

Szondi, G. (2008). *Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences*. Netherleands: Netherlands Institute of International Relations Clingendael. Geliş tarihi gönderen https://www.kamudiplomasisi.org/pdf/nationbranding.pdf

Şen, Y. (2013). Suriye'de Arap Baharı. *Yasam Dergisi*, (23), 54-79.

TASAM. (2019). TASAM. *TASAM | Kamu Diplomasisi Enstitüsü'ne Yeni Direktör*. Geliş tarihi Mayıs 9, 2021, gönderen https://tasam.org/tr-TR/Icerik/52463/kamu_diplomasisi_enstitusune_yeni_direktor

TASAM. (2020). İnanç Diplomasisi. TASAM. Geliş tarihi gönderen https://tasam.org/Files/Etkinlik/File/VizyonBelgesi/SGPK_INAD_InancVizyon_TR_pdf_52e13ffa-64bc-4ba6-aefb-8d84fb09c961.pdf

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2017). Siyasi İlişkiler. *T.C. Dışişleri Bakanlığı—Beyrut Büyükelçiliği—Bilgi Notları*. Geliş tarihi Şubat 2, 2022, gönderen http://beyrut.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/325889

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2019). Lübnan'ın Ekonomik Görünümü / Türkiye-Lübnan Ekonomik ve Ticari İlişkileri. *T.C. Dışişleri Bakanlığı*. Geliş tarihi Ocak 31, 2022, gönderen https://www.mfa.gov.tr/lubnan-ekonomisi.tr.mfa

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2021a). Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri. *T.C. Dışişleri Bakanlığı*. Geliş tarihi Ocak 21, 2022, gönderen https://www.mfa.gov.tr/turk-kultur-merkezleri-turkce-egitim-merkezleri.tr.mfa

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2021b). Ülke Künyesi-Lübnan. *T.C. Dışişleri Bakanlığı*. Geliş tarihi Ocak 31, 2022, gönderen https://www.mfa.gov.tr/lubnan-kunyesi.tr.mfa

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2021c). Beyrut Büyükelçiliği—Büyükelçilik. Geliş tarihi Ocak 31, 2022, gönderen http://beyrut.be.mfa.gov.tr/Mission/About

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2021d). Türkiye—Lübnan Siyasi İlişkileri. *T.C. Dışişleri Bakanlığı*. Geliş tarihi Ocak 31, 2022, gönderen https://www.mfa.gov.tr/turkiye-lubnan-siyasi_iliskileri.tr.mfa

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2018). *On Birinci Kalkınma Planı* (Teknik İşbirliği ve Kalkınma Yardımları Çalışma Grubu Raporu). Ankara. Geliş tarihi gönderen https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/TeknikIsbirligi_ve_KalkinmaYard%C4%B1mlariCalismaGrubuRaporu.pdf

THY. (2021). Hikayemiz | Hakkımızda | Türk Hava Yolları. Geliş tarihi Mayıs 9, 2021, gönderen https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/hakkimizda/hikayemiz/

Tiedeman, A. (2004). U.S. Public Diplomacy in Middle East. Program adı: Seminar on Geography, Foreign Policy and the World Order.

Tiedeman, A. (2005). *Branding America: An Examination of U.S. Public Diplomacy Efforts After September 11, 2001* (Master Thesis). Tufts University The Fletcher School of Law and Diplomacy.

TİKA. (2011). TİKA İle Yunus Emre Enstitüsü Arasında Türkoloji Projesi'nin Devrine İlişkin Protokolün İmza Töreni. Geliş tarihi Ocak 29, 2022, gönderen https://www.tika.gov.tr/tr/duyuru/turkoloji_projesi_tek_elde_toplaniyor-9343

TİKA. (2012). TİKA Dünyası Dergisi. Geliş tarihi gönderen https://www.tika.gov.tr/upload/2016/Prestij%20Eserler/T%C4%B0KA%20D%C3%9CNYASI%202.pdf

TİKA. (2015). *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2015*. T.C BAŞBAKANLIK.

TİKA. (2016a). *TİKA 2016 İdare Faaliyet Raporu*. Ankara: T.C. Başbakanlık.

TİKA. (2016b). *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2016 Raporu*. T.C. Başbakanlık.

TİKA. (2017). Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı- Hakkımızda. Geliş tarihi Mayıs 8, 2021, gönderen https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649

TİKA. (2018a). *TİKA Faaliyet Raporu 2018*. Geliş tarihi gönderen https://www.tika.gov.tr/upload/2019/Faaliyet%20Raporu%202018/TikaFaaliyetWeb.pdf

TİKA. (2018b). *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2017*. Geliş tarihi gönderen https://www.tika.gov.tr/upload/2018/2017%20Kalk%C4%B1nma%20Yard%C4%B1mlar%C4%B1%20Raporu/Kalkinma2017Web.pdf

TİKA. (2018c). TİKA Kosova'da Neler Yaptı? *BALKANLAR*. TİKA. Geliş tarihi gönderen https://www.tika.gov.tr/upload/2018/BALKANLAR/ikinci_balkan_bulusmasi_kitap.pdf

TİKA. (2018d). *TARIMSAL KALKINMADA ÖRNEK TİKA PROJELERİ*. TİKA. Geliş tarihi gönderen

https://www.tika.gov.tr/upload/2018/Tar%C4%B1m%20Bro%C5%9F%C3%BCr%C3%BC/Tar%C4%B1msal%20Kalk%C4%B1nmada%20%C3%96rnek%20T%C4%B0KA%20Projeleri.pdf

TİKA. (2019a). *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2018*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Geliş tarihi gönderen https://www.tika.gov.tr/upload/2020/02/kyk%202018/TurkiyeKalkinma2018Web.pdf

TİKA. (2019b). *TİKA 2019 Faaliyet Raporu*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Geliş tarihi gönderen https://www.tika.gov.tr/upload/2020/06/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%20%C4%B0NG%C4%B0L%C4%B0ZCE/TIKAFaaliyet2019WebKapakli.pdf

TİKA. (2020a). *Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2019*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Geliş tarihi gönderen https://www.tika.gov.tr/upload/sayfa/publication/2019/TurkiyeKalkinma2019Web.pdf

TİKA. (2020b). *TİKA Faaliyet Raporu 2020*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

TİKA. (2021a). Tarihçe. *TİKA*. Geliş tarihi Mayıs 8, 2021, gönderen http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222

TİKA. (2021b). Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı- Tarihçe. Geliş tarihi Ocak 4, 2022, gönderen https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222

TİKA. (2021c). *TİKA 2021 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu*.

Todorova, M. (2004). *Balkan Identities*. London: Hurst&Company.

TOKİ. (2021). TOKİ | Toplu Konut İdaresi Başkanlığı- Kuruluş ve Tarihçe. *TOKİ*. Geliş tarihi Mayıs 9, 2021, gönderen https://www.toki.gov.tr/

TRT. (2021). TRT Tarihçe. Geliş tarihi Mayıs 8, 2021, gönderen http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx

TSK. (2021). Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtına Katkıları. Geliş tarihi Aralık 31, 2021, gönderen https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=BarisiDestekleme

Tuch, H. N. (1990). *Communicating with the World: U. S. Public Diplomacy Overseas*. New York: St.Martin's Press.

Turan, N. S. (2015). *İmparatorluk ve Diplomasi* (2.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Türkiye Cumhuriyeti Priştine Büyükelçiliği. (2018). T.C. Dışişleri Bakanlığı—Türkiye Cumhuriyeti Priştine Büyükelçiliği—Bilgi Notları. Geliş tarihi Ocak 1, 2022, gönderen http://pristine.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/341735

Türkiye Cumhuriyeti Priştine Büyükelçiliği. (2021). T.C. Dışişleri Bakanlığı—Türkiye Cumhuriyeti Priştine Büyükelçiliği—Büyükelçilik Tarihi ve Önceki Büyükelçilerimiz. Geliş tarihi Ocak 1, 2022, gönderen http://pristine.be.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory

Türkiye Gazetesi. (2013). Lübnan'da iki Türk pilot kaçırıldı. *Turkiyegazetesi.com.tr*. Geliş tarihi Şubat 8, 2022, gönderen https://www.turkiyegazetesi.com.tr/editorunsectikleri/61750.aspx

Türkiye Maarif Vakfı. (2021a). Türkiye Maarif Vakfı- Kuruluş Amacı. *Türkiye Maarif Vakfı*. Geliş tarihi Mayıs 9, 2021, gönderen https://turkiyemaarif.org/page/524-Turkiye-Maarif-Vakfi-12

Türkiye Maarif Vakfı. (2021b). Dünyada Türkiye Maarif Vakfı. Geliş tarihi Mayıs 9, 2021, gönderen https://turkiyemaarif.org/page/42-DUNYADA-MAARIF-16

UBTAS. (2022). VIII. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Sempozyumu. Geliş tarihi Ocak 29, 2022, gönderen https://www.ubtas.net/

UDEF. (2018). 11.Uluslararası Öğrenci Buluşması'nın Lübnan Etabı Nihayete Erdi. *UDEF - Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu*. Geliş tarihi Şubat 11, 2022, gönderen http://www.udef.org.tr//tr/makaleler/detay/11-Uluslararasi-Ogrenci-Bulusmasinin-Lubnan-Etabi-Nihayete-Erdi-2041/

UDEF. (2019). Lübnan'dan Yükselen Ses: "Doğudan Batıya Adil Bir Dünyaya". *UDEF - Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu*. Geliş tarihi Şubat 11, 2022, gönderen http://www.udef.org.tr//tr/makaleler/detay/Lubnandan-Yukselen-Ses-Dogudan-Batiya-Adil-Bir-Dunyaya-2680/

UDEF. (2021a). Dernekler. *UDEF - Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu*. Geliş tarihi Ocak 15, 2022, gönderen http://www.udef.org.tr/

UDEF. (2021b). KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI. *UDEF - Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu*. Geliş tarihi Ocak 17, 2022, gönderen http://www.udef.org.tr/

UDEF. (2021c). Yunus Emre Enstitüsü'nden Federasyonumuza Ziyaret. *UDEF - Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu*. Geliş tarihi Ocak 17, 2022, gönderen http://www.udef.org.tr//tr/makaleler/detay/Yunus-Emre-Enstitusunden-Federasyonumuza-Ziyaret-3809/

UDEF. (2021d). UDEF'ten Yunus Emre Enstitüsü'ne Ziyaret. *UDEF - Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu*. Geliş tarihi Ocak 17, 2022, gönderen http://www.udef.org.tr//tr/makaleler/detay/UDEFten-Yunus-Emre-Enstitusune-Ziyaret-3806/

UDEF. (2021). 10. Uluslararası Öğrenci Buluşması. *UDEF - Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu*. Geliş tarihi gönderen http://www.udef.org.tr//tr/makaleler/detay/10-Uluslararasi-Ogrenci-Bulusmasi-Kosova-ve-Gana-39-da-1267/

UDEF. (2022, Ocak). UDEF'ten Ankara'daki Kurumlara Ziyaret. *UDEF - Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu*. Geliş tarihi Ocak 17, 2022, gönderen http://www.udef.org.tr//tr/makaleler/detay/UDEFten-Ankaradaki-Kurumlara-Ziyaret-3815/

UDEF. (2022). 12th International Students' Gathering in Kosovo. *UDEF- Haberler*.

Ulusoy, A. B. (2021). Büyükelçinin Mesajı. *T.C. Dışişleri Bakanlığı—Beyrut Büyükelçiliği*. Geliş tarihi Ocak 31, 2022, gönderen http://beyrut.be.mfa.gov.tr/Mission/Message

Umut, G., & Yıldız, N. (2014). *TİKA 2014 Faaliyet Raporu*. T.C. Başbakanlık. Geliş tarihi gönderen https://www.tika.gov.tr/upload/2016/Prestij%20Eserler/Faaliyet%20Raporu%202014.pdf

UPA. (2012). Diplomasinin Gerçek Yüzü. Uluslararası Politika Akademisi, . Geliş tarihi Nisan 13, 2021, gönderen http://politikaakademisi.org/2012/07/14/diplomasinin-gercek-yuzu/

Uza, K. (2020). *Türk Dış Politikasında Türkiye Maarif Vakfı Ve Doğu Afrika'daki Faaliyetleri* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.

Uzgel, İ. (2001). Balkanlar'la İlişkiler. İçinde B. Oran (Ed.), *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar (1980-2001)* (C. 1-2). İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Vırmiça, R. (1999). *Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Walt, S. M. (1998). International Relations: One World, Many Theories. *Foreign Policy*, (110), 29-46. Washingtonpost.Newsweek Interactive, LLC.

Wendt, A. (1995). Constructing International Politics. *International Security*, *20*, 71-81.

Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge Studies in International Relations. Cambridge: Cambridge University Press.

Wendt, A. (2013a). Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur: Güç Politikalarının Sosyal İnşası. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, *10*(39), 3-43.

Wendt, A. (2013b). *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*. (H. S. Ertem, Çev.). Küre Yayınları.

Wendt, A. E. (1987). The Agent-Structure Problem in International Relations Theory. *International Organization*, *41*(3), 335-370. [MIT Press, University of Wisconsin Press, Cambridge University Press, International Organization Foundation].

WSC. (2019). YÖK'ten Kosovalı Öğrencilere Burs İmkanı. *World Student Campus*. Geliş tarihi Ocak 4, 2022, gönderen http://wsc.com.tr/haberler-detay.php?haber=220

Yağmurlu, A. (2019). Kültürel Diplomasi: Kuram Ve Pratikteki Çerçevesi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 1182-1210.

Yavuz, C., & Kaynar, İ. (2015). Kamuoyu Oluşumunda Stratejik Bir Araç Olarak Sivil Toplum Kuruluşları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *4*(2), 183-196.

Yavuzaslan, K., & Çetin, M. (2016). Soft Power Concept and Soft Power Indexes. *Business Challenges in the Changing Economic Landscape* (C. 2/1, ss. 395-409).

Yazıcıoğlu, M. (2006). ASILSIZ SOYKIRIM İDDİALARINA KARŞI LOBİCİLİK YAPILMALIDIR, *26*, 226.

YEE. (2014). *Yunus Emre Enstitüsü 2014 Faaliyet Raporu*. Yunus Emre Enstitüsü. Geliş tarihi gönderen file:///C:/Users/Hp/Desktop/YEE%20RAPOR/faaliyet-raporu.pdf

YEE. (2015a). *Yunus Emre Enstitüsü 2015 Faaliyet Raporu*. Yunus Emre Enstitüsü. Geliş tarihi gönderen file:///C:/Users/Hp/Desktop/YEE%20RAPOR/2015_yili_faaliyet_raporu.pdf

YEE. (2015b). 2023 Vizyonu "Dünya Türkiye'yi Daha Yakından Tanıyor". Yunus Emre Enstitüsü. Geliş tarihi gönderen https://www.yee.org.tr/sites/default/files/2023_vizyonu.pdf

YEE. (2016). *Yunus Emre Enstitüsü 2016 Faaliyet Raporu*. Yunus Emre Enstitüsü.

YEE. (2017a, Kasım 2). Birimler. *Türkiye—Merkez*. Geliş tarihi Ocak 18, 2022, gönderen https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/birimler

YEE. (2017b). Yunus Emre Enstitüsü. *Yunus Emre Enstitüsü*. Geliş tarihi Mayıs 9, 2021, gönderen https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu

YEE. (2017c, Kasım 2). Vizyon—Misyon. *Türkiye—Merkez*. Geliş tarihi Ocak 18, 2022, gönderen https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon

YEE. (2017d, Kasım 21). Türk Kültürüyle Tanışın. *Pristine*. Geliş tarihi Ocak 18, 2022, gönderen https://pristine.yee.org.tr/tr/faaliyet/turk-kulturuyle-tanisin

YEE. (2017e). *Yunus Emre Enstitüsü Faaliyet Raporu 2017*. Yunus Emre Enstitüsü.

YEE. (2018). *Yunus Emre Enstitüsü Faaliyet Raporu 2018*. Yunus Emre Enstitüsü.

YEE. (2019). *Yunus Emre Enstitüsü Faaliyet Raporu 2019*. Yunus Emre Enstitüsü.

YEE. (2020a). *Yunus Emre Enstitüsü Faaliyet Raporu 2020*. Yunus Emre Enstitüsü.

YEE. (2020b, Mayıs 1). Yunus Emre Enstitüsü'nden "Yeniden Düşünmek, Yeniden Yorumlamak" Kemal Sayar. *Türkiye—Merkez*. Geliş tarihi Ocak 29, 2022, gönderen https://www.yee.org.tr/tr/haber/yunus-emre-enstitusunden-yeniden-dusunmek-yeniden-yorumlamak

Yeşiltaş, M., & Balcı, A. (2011). AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası Sözlüğü: Kavramsal Bir Harita. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 9-35.

Yıldız, N., Uslu, H. N., Yüksek, E., Resuloğulları, E., Çopur, E., Kanak, D., Öztürk, Ş., vd. (2015). *TİKA 2015 Faaliyet Raporu*. T.C BAŞBAKANLIK.

Yilmaz, A. N., & Kılıçoğlu, G. (2017). Balkanlar'da YTB ve TİKA'nın Türk Kamu Diplomasisi Kurumları Olarak Faaliyetleri ve Türkiye'nin Bölgedeki Yumuşak Gücüne Etkileri. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *2*(2), 115-131.

YTB. (2021). Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı- Genel Bilgi. *Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı*. Geliş tarihi Mayıs 8, 2021, gönderen https://www.ytb.gov.tr/yurtdisi-vatandaslar/genel-bilgi

Zehfuss, M. (2002). *Constructivism in International Relations: The Politics of Reality*. Cambridge University Press.

TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİNİN İNŞACI PERSPEKTİFTEN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: KOSOVA VE LÜBNAN ÖRNEĞİ

Bu anket çalışması Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Politik Ekonomi yüksek lisans programında hazırlamakta olduğum tez kapsamında gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın amacı Türkiye'nin Kosova ve Lübnan'da yürütmüş olduğu kamu diplomasisi faaliyetlerinin yansımalarını, kamu diplomasisi aktörleri UDEF, Yunus Emre Enstitüsü ve TİKA aracılığı ile ulaşılacak kişiler üzerinden analiz etmektir. Online ortamda gerçekleştirilecek olan bu anketin yapılma süresi ortalama 5 dakikadır.

Toplamda 18 sorudan oluşan anket formumuz, soruların niteliği bakımından üç ana başlıkta toparlanmıştır. Bunlardan ilki, Katılımcıların Demografik Bilgileridir. İkincisi, Türkiye'nin Kamu Diplomasisine İlişkin Sorulardır. Sonuncusu ise Türkiye'nin İlgili Kamu Diplomasisi Aktörlerine İlişkin Sorulardır. İlk başlıkta katılımcıyı tanımaya yönelik sorular yöneltilmiştir. İkinci başlıktaki sorularımız ise katılımcının Türkiye'ye ve Türkiye'nin ülkelerinde yürütmüş olduğu kamu diplomasisi faaliyetlerine bakışını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Son başlıkta ise katılımcıların TİKA, Yunus Emre Enstitüsü ve UDEF'e yönelik bilgi ve düşüncelerini anlamaya yönelik sorular sorulmaktadır.

ANKET FORMU

A. KATILIMCININ DEMOGRAFİK BİLGİLERİ

1) Cinsiyetiniz nedir?

- Kadın
- Erkek
- Belirtmek İstemiyorum

2) Mesleğiniz nedir?

- Öğrenci
- Kamu Çalışanı
- Özel Sektör
- İşsizim
- Diğer

B. TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİNE İLİŞKİN SORULAR

3) Türkiye hakkında nasıl bilgi sahibi oldunuz?

- Televizyon
- Sosyal Medya
- Sosyal Çevre
- Türkiye'nin ülkemdeki kurumları aracılığı ile
- Okul
- Hatırlamıyorum

Eğer kurumlar aracılığı ile ise hangi kurum olduğunu belirtiniz……..

4) Türkiye'ye hiç gittiniz mi?

- Gittim, tekrar gitmek isterim
- Gittim ama bir daha gitmek istemem
- Gitmedim ama gitmeyi istiyorum

5) Türkiye'ye gitmeyi çevrenizdeki insanlara önerir misiniz?

- Öneririm
- Önermem
- Kararsızım

6) Türkiye'nin ülkenizdeki insanlar tarafından sevilen ve merak edilen bir ülke olduğunu düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle Katılıyorum
- Kısmen Katılıyorum
- Pek Katılmıyorum
- Hiç Katılmıyorum
- Fikrim Yok

7) Türkiye'nin ülkenizde hangi açıdan ön plana çıktığını düşünüyorsunuz?

- Dini
- Ekonomisi
- Demokratik bir rejime sahip olması

- Kültürü
- Tarihi ortaklık
- Diğer

8) Türkiye'nin tarihi değerler üzerinden ülkenizle bağ kurmasından memnun musunuz?

- Kesinlikle Katılıyorum
- Kısmen Katılıyorum
- Pek Katılmıyorum
- Hiç Katılmıyorum
- Fikrim Yok

9) Türkiye'nin dini değerler üzerinden ülkenizle bağ kurmasından memnun musunuz?

- Kesinlikle Katılıyorum
- Kısmen Katılıyorum
- Pek Katılmıyorum
- Hiç Katılmıyorum
- Fikrim Yok

10) Türkiye'nin kamu diplomasisi araçlarının özellikle Müslümanlara yönelik faaliyetlerde bulunduğunu düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle Katılıyorum
- Kısmen Katılıyorum
- Pek Katılmıyorum
- Hiç Katılmıyorum
- Fikrim Yok

11) Türkiye'nin kamu diplomasisi araçlarının özellikle Müslümanlara yönelik faaliyetlerde bulunmasından rahatsızlık duyuyor musunuz?

- Kesinlikle Katılıyorum
- Kısmen Katılıyorum
- Pek Katılmıyorum
- Hiç Katılmıyorum

- Fikrim Yok

12) Türkiye'nin ülkenizde gerçekleştirdiği ekonomi, eğitim ve kültürel faaliyetlerin diğer ülkelere göre daha etkili olduğu görüşüne katılıyor musunuz?

- Kesinlikle Katılıyorum
- Kısmen Katılıyorum
- Pek Katılmıyorum
- Hiç Katılmıyorum
- Fikrim Yok

C. TÜRKİYE'NİN İLGİLİ KAMU DİPLOMASİSİ AKTÖRLERİNE İLİŞKİN SORULAR

13) TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı), UDEF (Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu) ve Yunus Emre Enstitüsü'nün faaliyetlerinden haberdar mısınız?

- Evet
- Hayır
- Sadece TİKA'yı biliyorum
- Sadece Yunus Emre Enstitüsü'nü biliyorum
- Sadece UDEF'i biliyorum
- Kısmen biliyorum

14) TİKA'nın söylemlerinin ve politikalarının ülkenizde Türkiye hakkındaki düşüncelerin şekillenmesinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

- Çok olumlu etkiliyor
- Olumlu etkiliyor
- Ne olumlu ne olumsuz etkiliyor
- Olumsuz etkiliyor
- Çok olumsuz etkiliyor
- Kararsızım

15) Yunus Emre Enstitüsünün söylemlerinin ve politikalarının ülkenizde Türkiye hakkındaki düşüncelerin şekillenmesinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

- Çok olumlu etkiliyor
- Olumlu etkiliyor
- Ne olumlu ne olumsuz etkiliyor
- Olumsuz etkiliyor
- Çok olumsuz etkiliyor
- Kararsızım

16) UDEF'in söylemlerinin ve politikalarının ülkenizde Türkiye hakkındaki düşüncelerin şekillenmesinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

- Çok olumlu etkiliyor
- Olumlu etkiliyor
- Ne olumlu ne olumsuz etkiliyor
- Olumsuz etkiliyor
- Çok olumsuz etkiliyor
- Kararsızım

17) Türk kurumlarının ülkenizdeki faaliyetlerinin Türkiye'nin ülkenizle olan siyasi ilişkilerinde olumlu etkileri olduğunu düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle Katılıyorum
- Kısmen Katılıyorum
- Pek Katılmıyorum
- Hiç Katılmıyorum
- Fikrim Yok

18) Türkiye'nin ülkenizdeki insanlar tarafından daha çok ve olumlu şekilde tanınması için Türk kurumlarının farklı söylemler ve faaliyetler geliştirmeleri gerektiğini düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle Katılıyorum
- Kısmen Katılıyorum
- Pek Katılmıyorum
- Hiç Katılmıyorum
- Fikrim Yok

Lütfen alternatif fikirlerinizi bu kısımda belirtiniz……

Anket bitmiştir. Zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim!